Hyväksytty Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunnassa 15.6.2016.

Päivitetty hyvinvointilautakunnassa 21.6.2017.

Päivitetty hyvinvointilautakunnassa 1.12.2020, 6.6.2023, 17.6.2025, 2.6.2026

Lieksan kaupunki

Perusopetuksen opetussuunnitelma

Sisällys

LUKU 1 PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA 7
1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma 7
1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet 7
1.3 Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen 9
1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut 9
LUKU 2 PERUSOPETUS YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA 12
2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet 12
2.2 Perusopetuksen arvoperusta 13
2.3 Oppimiskäsitys 16
2.4 Paikallisesti päätettävät asiat 17
LUKU 3 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET 18
3.1 Perusopetuksen tehtävä 18
3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet 19
3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen 19
3.4 Paikallisesti päätettävät asiat 25
LUKU 4 YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI 25
4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen 25
4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet 26
4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat 30
4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet 33
4.5 Paikallisesti päätettävät asiat 35
LUKU 5 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen 37
5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä 37
5.2 Yhteistyö 40
5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö 43
5.4 Opetuksen järjestämistapoja 45
5.4.1 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus 47
5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta 58
5.6 Paikallisesti päätettävät asiat 62
6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa 64
6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa 64
6.1.1 Formatiivinen arviointi 64
6.1.2 Summatiivinen arviointi 65
6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet 66
6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi 68
6.4 Työskentelyn arviointi 68
6.5 Käyttäytymisen arviointi 69

6.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana 69
6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain 69
6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan 70
6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet 71
6.8 Perusopetuksen päättöarviointi 71
6.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen 72
6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi 72
6.8.3. Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa 72
6.8.4 Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa 73
6.8.5 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa 73
6.8.6 Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi 74
6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin 74
6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu 74
6.11 Todistukset 74
6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa 75
6.11.2 Lukuvuositodistus 75
6.11.3 Välitodistus 76
6.11.4 Erotodistus 77
6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus 77
6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset 80
6.13 Paikallisesti päätettävät asiat 81
LUKU 7 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI 81
7.1 Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen 82
7.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt 83
7.3 Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen 95
7.3.1 Opettajan antama yleinen tukiopetus 96
7.3.2 Opettajan antama opetuskielen tukiopetus 97
7.3.3. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä 98
7.4 Oppilaskohtaiset tukitoimet 99
7.4.1 Oppilaskohtaisen tuen arviointi 100
7.4.2 Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma 101
7.4.3 Tukea koskeva päätös 103
7.5 Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen 110
7.5.1 Oppiaineen määrän rajaaminen 111
7.5.2 Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä 112
7.6. Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika 113

7.7 Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu 115
7.8. Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto 115
7.9 Paikallisesti päätettävät asiat 121
LUKU 8 OPISKELUHUOLTO 121
8.1 Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma 122
1. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista 122
2. Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi 123
3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhuolto) 123
4. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa 124
5. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma 124
8.2 Yhteisöllinen oppilashuolto 125
8.3 Yksilökohtainen oppilashuolto 126
8.4 Oppilashuoltosuunnitelmat 128
8.5 Paikallisesti päätettävät asiat ja koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta 128
LUKU 9 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ 133
9.1. Saamelaiset ja saamenkieliset 133
9.2. Romanit 134
9.3. Viittomakieliset 134
9.4. Muut monikieliset oppilaat 134
9.5 Paikallisesti päätettävät asiat 136
LUKU 10 KAKSIKIELINEN OPETUS 138
10.1 Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia 139
10.1.1 Laajamittainen kaksikielinen opetus 140
10.1.2 Suppeampi kaksikielinen opetus 142
10.2 Paikallisesti päätettävät asiat 142
LUKU 11 ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA PERUSOPETUS 142
11.1 Opetuksen järjestämisen periaatteet 142
11.2 Paikallisesti päätettävät asiat 143
LUKU 12 VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA 143
12.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit 143
12.2 Valinnaiset aineet 143
12.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät 144

12.4 Paikallisesti päätettävät asiat 144
LUKU 13 VUOSILUOKAT 1-2 146
13.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen sekä vuosiluokkien 1-2 tehtävä 146
13.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2 147
13.4 Oppiaineet vuosiluokilla 1-2 149
13.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS 150
13.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI 169
13.4.3 VIERAAT KIELET77 171
13.4.4 MATEMATIIKKA 178
13.4.5 YMPÄRISTÖOPPI 191
13.4.6 USKONTO 205
13.4.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO 221
13.4.8 MUSIIKKI 223
13.4.9 KUVATAIDE 228
13.4.10 KÄSITYÖ 233
13.4.11 LIIKUNTA 240
13.4.12 OPPILAANOHJAUS 243
LUKU 14 VUOSILUOKAT 3-6 245
14.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3-6 tehtävä 245
14.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6 246
14.4 Oppiaineet vuosiluokilla 3-6 249
14.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS 251
14.4.1.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus 266
14.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI 278
14.4.3 VIERAAT KIELET 283
14.4.4 MATEMATIIKKA 314
14.4.5 YMPÄRISTÖOPPI 338
14.4.6 USKONTO 372
14.4.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO 394
14.4.8 HISTORIA 397
14.4.9 YHTEISKUNTAOPPI 407
14.4.10 MUSIIKKI 412
14.4.11 KUVATAIDE 421
14.4.12 KÄSITYÖ 429
14.4.13 LIIKUNTA 441
14.4.14 OPPILAANOHJAUS 448
LUKU 15 VUOSILUOKAT 7-9 450
15.1 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7-9 tehtävä 450

15.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9 451
15.4 Oppiaineet vuosiluokilla 7-9 456
15.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS 457
15.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI 488
15.4.3 VIERAAT KIELET 499
15.4.4 MATEMATIIKKA 533
15.4.5 BIOLOGIA 558
15.4.6 MAANTIETO 572
15.4.7 FYSIIKKA 592
15.4.8 KEMIA 624
15.4.9 TERVEYSTIETO 640
15.4.10 USKONTO 654
15.4.11 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO 674
15.4.12 HISTORIA 678
15.4.13 YHTEISKUNTAOPPI 690
15.4.14 MUSIIKKI 704
15.4.15 KUVATAIDE 715
15.4.16 KÄSITYÖ 723
15.4.17 LIIKUNTA 747
15.4.18 KOTITALOUS 761
15.4.19 OPPILAANOHJAUS 769
LIITE 1 PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄN SAAMEN KIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, SISÄLLÖT JA OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI 776
LIITE 2 PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄN ROMANIKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, SISÄLLÖT JA OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI 786
LIITE 3 PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄN OPPILAAN OMAN ÄIDINKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, SISÄLLÖT JA OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI 793
LIITE 4 KÄYTTÄYTYMISEN ARVIOINTI LIEKSA 805

LUKU 1 PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA

1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu sekä luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Ohjausjärjestelmän normiosan muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat lukuvuosisuunnitelmat. Järjestelmän eri osat uudistuvat, jotta opetuksen järjestämisessä pystytään ottamaan huomioon muutokset koulua ympäröivässä maailmassa ja vahvistamaan koulun tehtävää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen pohjalta[1]. Perusteasiakirja on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma valmistellaan[2]. Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä sekä edistää yhtenäisen perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista.

Perusopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita ja sisältöjä koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Perusteasiakirja sisältää tarpeellisilta osin myös viittauksia lainsäädäntöön, johon perusteissa määrättävät asiat perustuvat.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmentämisessä ja toteuttamisessa. Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa sekä koulujen työtä. Opetussuunnitelma liittää koulujen toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi.

1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä[3]. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja oppilashuollon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Siinä täydennetään ja painotetaan opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja paikallisesta näkökulmasta. Opetuksen järjestäjä ottaa opetussuunnitelmaa laatiessaan huomioon oppilaiden tarpeet, paikalliset erityispiirteet sekä itsearvioinnin ja kehittämistyön tulokset.

Opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä ja vahvistaa koulutuksellista jatkumoa. Se luo perustan esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtymiselle. Laadinnassa otetaan huomioon muut paikalliset suunnitelmat kuten

---

1 Perusopetuslaki (628/1998), perusopetusasetus (852/1998), valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) ja valtioneuvoston asetus perusopetusasetuksen muuttamisesta (423/2012)

2 Perusopetuslaki 14 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus (422/2012) 13 §

3 Perusopetuslaki 15 § 1 mom.

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- mahdollinen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma[4]
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma[5]
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät, erityisesti koulutusta, lapsia, nuoria ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten[6]. Paikallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän kouluille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman koulun yhteisiä ja/tai koulukohtaisia osioita. Päätökset laatimistavasta tekee opetuksen järjestäjä. Opetuksen järjestäjät voivat sopia myös järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetussuunnitelmalinjauksista.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon, että opetus voi olla pääosin ainejakoista tai se voidaan toteuttaa eheytettynä. Eheytettyä opetusta käytettäessä myös opetussuunnitelma voidaan laatia vuosiluokkakokonaisuuksien osalta eheytettynä.

Kaikki oppilaiden yksilölliset suunnitelmat rakennetaan yhteisen opetussuunnitelman varaan[7]. Lukuvuosisuunnitelmalla täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana. Perusopetusasetus velvoittaa tiedottamaan oppilaille ja näiden huoltajille keskeisistä lukuvuosisuunnitelmassa päätetyistä asioista.[8]

Yhteistyö opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa edistää sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja lisää opetuksen ja kasvatustyön yhtenäisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii opetustoimen henkilöstön mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön ja edistää sekä oppiaineiden yhteistyötä että eri toimijaryhmien välistä monialaista yhteistyötä. Osallistumismahdollisuuksista huolehditaan riippumatta siitä, mikä suunnitelmien laatimistapa on. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien valmisteluun[9]. On tärkeää, että myös huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmatyöhön, lukuvuosisuunnitelman valmisteluun sekä koulun toiminnan suunnitteluun, erityisesti kasvatustavoitteiden, toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön osalta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ja huoltajien kannalta mielekkäisiin ja monipuolisiin sekä oppilaiden kehitysvaiheen huomioon ottaviin osallistumistapoihin.

Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa koulutyötä ja liittää sen ympäröivän yhteisön elämään. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan opetussuunnitelman oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevilta osin yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa[10]. Yhteistyötä tarvitaan myös muiden hallintokuntien kanssa, jotta kaikkien oppilaiden koulunkäynnistä,

[4] Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §
[5] Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) 4 §
[6] Perusopetuslaki 15 § 1 mom.
[7] Perusopetuslaki 16 a §, 17 § ja 17 a § (642/2010)
[8] Perusopetusasetus 9 §
[9] Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013)
[10] Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

turvallisuudesta ja hyvinvoinnista voidaan huolehtia. Muidenkin organisaatioiden ja eri asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö parantaa suunnitelmien ja koulutyön laatua.

Oppilaalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada kaikkina koulupäivinä opetussuunnitelman mukaista perusopetusta[11]. Opetuksen järjestäjä huolehtii tämän oikeuden toteutumisesta, ja jokainen oppilaiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua toimintansa ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on koulutuksen kehittäminen ja oppimisen edellytysten parantaminen.[12] Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia sekä perusopetuksen valtakunnallisia laatukriteereitä[13]. Yhteistyö oppilaiden, huoltajien ja muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma, sitä tarkentavat lukuvuosisuunnitelmat sekä muut suunnitelmat laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla edellä kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien ratkaisujen delegoinnista kouluille ja koulukohtaisen opetussuunnitelman laadinnasta.

Lieksa

Tässä alaluvussa määrätään ne paikallisesti päätettävät opetussuunnitelmaratkaisut sekä opetussuunnitelmassa kuvattavat asiat, joita ei käsitellä muissa luvuissa. Tässä alaluvussa kerrotaan lisäksi mistä opetussuunnitelman luvusta löytyy asiasta tarkempi kuvaus.

Lieksassa laaditaan kuntakohtainen opetussuunnitelma. Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa kirjataan koulujen mahdolliset erityispiirteet, sekä se miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana.

Mikäli koulussa toteutetaan koulutuksen järjestäjän kanssa sovittua yleistä opetussuunnitelmaa täydentävää opetusjärjestelyä, koulun tulee tältä osin laatia koulukohtainen täydennys opetussuunnitelmaan. Kieliohjelma ja tuntijako ovat kunnan yhteiset.

---

[11] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

[12] Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

[13] Perusopetuksen laatukriteerit, opetus- ja kulttuuriministeriö 2012

Opetusta annetaan suomen kielellä. Opetussuunnitelma rakentuu vuosiluokkakokonaisuuksittain opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Opetussuunnitelma julkaistaan sähköisessä muodossa kaupungin kotisivuilla.

Henkilöstö sekä oppilaat ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen koulukohtaisesti. Ainekohtaiset osiot paikalliseen opetussuunnitelmaan laaditaan aineryhmien työnä yhtenäiseksi koko perusopetukseen. Kunnan OPS-työryhmä valmistelee ja ohjaa OPS-työtä. Opetussuunnitelma laaditaan tiiviissä yhteistyössä esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen kanssa siten, että kyseiset tahot ovat mukana valmistelussa. Esiopetuksen opetussuunnitelma valmistuu rinnakkain perusopetuksen opetussuunnitelman kanssa.

Perusopetusta seuraavaa koulutusvaihetta edustavien oppilaitosten kanssa tehtävä yhteistyö kuvataan opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelmassa kuvataan yhteistyötä mm. seurakuntien, museon ja kaupungin kirjaston kanssa.

Lieksan paikalliset erityispiirteet ja tarpeet sekä muut paikalliset suunnitelmat otetaan opetussuunnitelman valmistelussa ja toteuttamisessa huomioon (Luku 2).

Oppilashuoltoa ja kodin ja koulun yhteistyötä tehdään sosiaali-ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa lasten ja nuorten palvelujen kuvaamien prosessien mukaisesti. Ko. tahot ovat mukana opetussuunnitelman laadinnassa koulun monialaisten oppilashuoltoryhmien kautta.

Lieksassa tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma laaditaan erillisenä suunnitelmana.

Opetussuunnitelman toteutumista seurataan, arvioidaan ja kehitetään perusopetuksen laatukorttien avulla, ja keräämällä palautetta oppilailta, huoltajilta ja henkilöstöltä. Lukuvuosisuunnitelmien toteutumista arvioidaan lukuvuoden päätteeksi kouluittain.

[13 b] Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §, Tasa-arvolaki (1329/2014) 5a §

Lieksassa opetussuunnitelmat laaditaan yhtenäisiksi alkaen varhaiskasvatussuunnitelmasta ja esiopetuksesta jatkuen perusopetuksen kautta lukioon. Siirtymävaiheiden käytännöt ja yhteistyö kouluasteiden välillä kuvataan opetussuunnitelmassa. Monialaiset yhtenäiset teemat valitaan yhteissuunnitelmallisesti lukuvuosittain.

Opetus tai osa siitä voidaan järjestää yhdysluokkaopetuksena (katso myös alaluvut 5.4 ja 5.6).

Opetus tai osa siitä voidaan järjestää vuosiluokittain etenevänä vai vuosiluokkiin sitomattomasti etenevänä, (katso myös alaluvut 5.4 ja 5.6).

Opetus järjestetään pääosin ainejakoisena, mutta koulut voivat mahdollisuuksien mukaan toteuttaa opetuksen eheyttämistä ja monialaisia oppimiskokonaisuuksia koko kouluvuoden aikana. Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa kuvataan kunkin koulun käytännöt.

Opetustunnit jaetaan vuosiluokittain yhteisten oppiaineiden, taide-ja taitoaineiden valinnaisten tuntien sekä oppilaalle valinnaisten aineiden kesken valtioneuvoston asetuksen edellyttämällä tavalla.

TUNTIJAKO LIEKSA alk. 1.8.2026

Käsitelty ja hyväksytty hyvinvointilautakunnassa 2.6.2026

			Alakoulun tunnit							*Yläkoulun tunnit*				
Oppiaineet	**1 lk**	**2 lk**	**yht.**	**3 lk**	**4 lk**	**5 lk**	**6 lk**	**Yht.**	**Alak. Yht.**	**7 lk**	**8 lk**	**9 lk**	**Yläk. Yht.**	
Äidinkieli ja kirjallisuus	8	7	15	6	5	4	4	19	34	3	4	3	10	
Englanti A1-kieli	1	1	2	2	2	3	2	9	11	2	2	3	7	
Ruotsi B1-kieli			0				2	2	2	2	2	1	5	
Matematiikka	3	4	7	4	3	4	4	15	22	3	4	4	11	
Ympäristöoppi	2	2	4	3	3	2	2	10	14				0	
Biologia ja maantieto			0					0	0	2	2	3	7	
Fysiikka ja kemia			0					0	0	2	2	3	7	
Terveystieto			0					0	0	1	1	1	3	
			0					0	0				0	
Uskonto tai elämänkatsomu	1	1	2	1	2	1	1	5	7	1	1	1	3	
Historia ja			0			1	2	3	3	2	2		4	
Yhteiskuntaoppi			0		1	1		2	2			3	3	
Taito- ja taideaineet			0					0	0				0	
Musiikki	1	1	2	1	1	1	1	4	6	0,5	1	0,5	2	
Kuvataide	1	1	2	2	1	1	1	5	7	1	0,5	0,5	2	
Käsityö	2	2	4	1	2	1	1	5	9	3			3	
Liikunta	2	2	4	2	2	3	2	9	13	2	3	2	7	
Kotitalous			0					0	0	3			3	
Taito- ja taideaineet valinnaiset:			0					0	0		3	2	5	Valitaan MU/KU/KÄ/LI/KO
Musiikki			0	1	1		1	3	3				0	
Kuvataide			0		1	1	1	3	3				0	
Käsityö			0	1		1	1	3	3				0	
Liikunta			0					0	0				0	
Oppilaanohjaus			0					0	0	0,5	0,5	1	2	
Valinnaiset aineet			0		0	2	1	3	3	2	2	2	6	
Vapaaehtoinen A1-kieli			0					0	0				0	
Vapaaehtoinen A2-kieli *)					(2*)	(2*)	(2*)	(6*)						
Oppilaan tuntimäärä	21	21	42	24	24	26	26	100	142	30	30	30	90	Tunnit yhteensä
Lieksan tunnit	21	21		24	24	26	26			30	30	30		232
Minimimäärä														228

***) lisätunteina perustuntien ulkopuolella**

Lieksan kaupungin perusopetuksen kieliohjelmasta ilmenee, miltä vuosiluokilta eri kielten opetus aloitetaan ja miten opinnot etenevät perusopetuksen loppuun ja toiselle asteelle (katso myös toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten osuudet sekä luku 12):

A1-KIELI

1. vuosiluokalla alkava kaikille yhteinen A1-kieli on englanti.

A2-KIELI

4. vuosiluokalla alkavana vapaaehtoisena A2-kielenä opetetaan venäjää. Opetuksessa voidaan käyttää hyväksi etäopiskelumahdollisuuksia. A2-kielen opiskelu jatkuu automaattisesti myös yläkoulussa. A2-kieli sisältyy valinnaisaineisiin niin ala- kuin yläkoulussakin ja sitä opetetaan 2vvt vuosiluokilla 4-9.

B1-KIELI

Vuosiluokilla 6 -9 opiskeltava toinen kotimainen B1-kieli on ruotsi.

B2-KIELI

8. vuosiluokalla alkavina valinnaisina B2-kielinä opetetaan saksaa, venäjää tai ranskaa. Valinnaisaineena opetettavan vieraan kielen opetukseen varataan 8. ja 9. vuosiluokilla vähintään neljä (4) viikkotuntia. Opetuksessa voidaan lähiopetuksen lisäksi käyttää hyväksi etä -ja verkko-opiskelun tuomia mahdollisuuksia. B2 kielen opiskelua voi jatkaa lukiossa.

B3-KIELI

Lukiossa alkavina valinnaisina B3-kielinä opetetaan saksaa, venäjää tai ranskaa. Lisäksi voidaan järjestää mahdollisuuksia muiden kuin varsinaiseen kieliohjelmaan kuuluvien kielten (espanja, latina, italia) opiskeluun. Tämä voidaan toteuttaa yhteistyössä kansalaisopiston ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Kieliohjelman toteutuksessa kannustetaan kansanväliseen yhteistyöhön.

Oppilaille tarjottavat valinnaiset aineet ja niiden opetuksen sijoittuminen vuosiluokille on määritelty paikallisessa tuntijaossa ja kuvataan tarkemmin luvussa 12. Valinnaisuus on oppiaineita syventävää sekä monialaisia opintoja edistävää.

Paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat, jotka täydentävät ja toteuttavat opetussuunnitelmaa ovat:

Aamu-ja iltapäivätoiminnan toiminta- ja kausisuunnitelmat, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, oppilashuollon suunnitelma, koulujen lukuvuosisuunnitelmat, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Lieksan kaupungin hyvinvointikertomus. Oppilaanohjaussuunnitelma laaditaan erilliseksi opetussuunnitelmaa täydentäväksi suunnitelmaksi (katso myös oppilaanohjaus vuosiluokkakokonaisuuksittain).

LUKU 2 PERUSOPETUS YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA

Perusopetus luo perustan oppilaiden yleissivistykselle. Kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille[14]. Perusopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet nousevat perustuslaista, perusopetuslaista ja -asetuksesta, valtioneuvoston asetuksista sekä opetussuunnitelman perusteista. Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Perusopetus rakentuu yhteiselle arvoperustalle ja käsitykselle oppimisesta.

2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Perusopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.[16] Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet. Lisäksi oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä

[14] Perusopetuslaki 4 § 1 mom.

oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut. Oppilashuollon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Oppilaalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria. Ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista.

Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön määrään ja kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suojaa koskevat säännökset, tekijänoikeussäännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset.

YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulkinnan ihmisoikeuksien merkittävyydestä. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, jotka edellyttävät jokaisen lapsen oppimisesta ja hyvinvoinnista huolehtimista. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus. Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista. YK:n lapsen oikeuksien sopimus antaa perusopetukselle oikeudellisen perustan. Sopimuksen mukaan lasten kanssa ja lasten hyväksi työskenteleviä velvoittavat sopimuksen yleisperiaatteet, jotka ovat yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus suojeluun, huolenpitoon ja kehittymiseen sekä lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen. Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus hyvään elämään sekä yksilölliseen, ruumiilliseen, henkiseen, hengelliseen, moraaliseen ja sosiaaliseen kehittymiseen.

[16] 3 a § 163/2022

2.2 Perusopetuksen arvoperusta

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu tässä esitetyn arvoperustan mukaisesti.

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri—kulttuureihin. Oppimisesta syrjäytyminen

merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteutumatta jäämistä ja on uhka terveelle kasvulle ja kehitykselle. Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, joka on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista.

Arvokasvatuksen merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaissuhteet muokkaavat lasten ja nuorten arvomaailmaa. Arvokeskustelu oppilaiden kanssa ohjaa oppilaita tunnistamaan ja nimeämään kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä myös kriittisesti. Oppilaita tuetaan rakentamaan omaa arvoperustaansa. Koulun ja kotien yhteinen arvopohdinta ja siihen perustuva yhteistyö luovat turvallisuutta ja edistävät oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen kotien erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin, perinteisiin ja kasvatusnäkemyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen perusta.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistys ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia. Sivistynyt ihminen pyrkii toimimaan oikein, itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä arvostaen. Hän osaa käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesäätelyyn ja vastuunottoon omasta kehittymisestä ja hyvinvoinnista.

Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Se ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Koulua ja opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin rakentumista ja kasvua aktiivisiksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Samalla opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa kulttuurisesti kestävälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Asioita opitaan

näkemään toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Oppiminen yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen. Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamispohjaa luonnonvarojen kestävälle käytölle perustuvalle kiertotaloudelle. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.

Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

Liikunnallinen elämäntapa

Liikunnallinen elämäntapa kouluissa tarkoittaa koulupäivän muuttamista fyysisesti aktiivisemmaksi. Se ei rajoitu vain liikuntatunteihin, vaan liike ja toiminnallisuus tulevat osaksi kaikkea oppimista, välitunteja ja koulumatkoja. Tavoitteena on juurruttaa lapsille ja nuorille luonnollinen tapa liikkua osana jokapäiväistä arkea.

Liikunnallinen elämäntapa parantaa tutkitusti oppimistuloksia, mielenterveyttä ja fyysistä terveyttä. Kouluiässä luodut liikkumisen rutiinit kantavat läpi koko elämän ja ehkäisevät elintapasairauksia.

Liikunnallisen elämäntavan hyödyt koululaiselle jakautuvat kolmeen pääalueeseen:

1. Oppiminen ja aivoterveys

- **Parempi muisti:** Liike lisää aivojen verenkiertoa ja tehostaa muistitoimintoja.
- **Korkeampi keskittymiskyky:** Lyhytkin taukojumppa kesken oppitunnin rauhoittaa ja palauttaa vireystilan.

- **Tehokkaampi oppiminen:** Toiminnallinen oppiminen auttaa sisäistämään vaikeita asioita havainnollisesti.
- **Vähemmän levottomuutta:** Fyysinen aktiivisuus purkaa motorista levottomuutta luokkahuoneessa.

2. Psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi

- **Vähemmän stressiä:** Liikunta laskee stressihormonien tasoa ja lievittää kouluahdistusta.
- **Parempi itsetunto:** Onnistumisen kokemukset liikkumisessa vahvistavat nuoren minäpystyvyyttä.
- **Vahvemmat kaveritaidot:** Yhteiset välituntileikit ja pelit ehkäisevät yksinäisyyttä ja parantavat luokkahenkeä.
- **Laadukkaampi uni:** Päivittäinen liikkuminen helpottaa nukahtamista ja syventää yöunta.

3. Fyysinen terveys ja kasvu

- **Vahva tuki- ja liikuntaelimistö:** Luusto, nivelet ja lihakset tarvitsevat kuormitusta kasvaakseen vahvoiksi.
- **Parempi motoriikka:** Monipuolinen liike kehittää koordinaatiota, tasapainoa ja kehonhallintaa.
- **Sairauksien ehkäisy:** Säännöllinen aktiivisuus ehkäisee kakkostyypin diabetesta ja sydänsairauksia jo nuorena.
- **Arjen jaksaminen:** Hyvä peruskunto auttaa jaksamaan pitkiä koulupäiviä ja istumista.

2.3 Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat ajattelun ja oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii reflektoimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee oppilaiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.

Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Siksi oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppimisprosessistaan tietoinen ja vastuullinen oppilas oppii toimimaan yhä itseohjautuvammin. Oppimisprosessin aikana hän oppii työskentely- ja ajattelutaitoja sekä ennakoimaan ja suunnittelemaan oppimisen eri vaiheita. Jotta oppilas voisi oppia uusia käsitteitä ja syventää ymmärrystä opittavista asioista, häntä ohjataan liittämään opittavat asiat ja uudet käsitteet aikaisemmin oppimaansa. Tietojen ja taitojen oppiminen on kumuloituvaa ja se vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua.

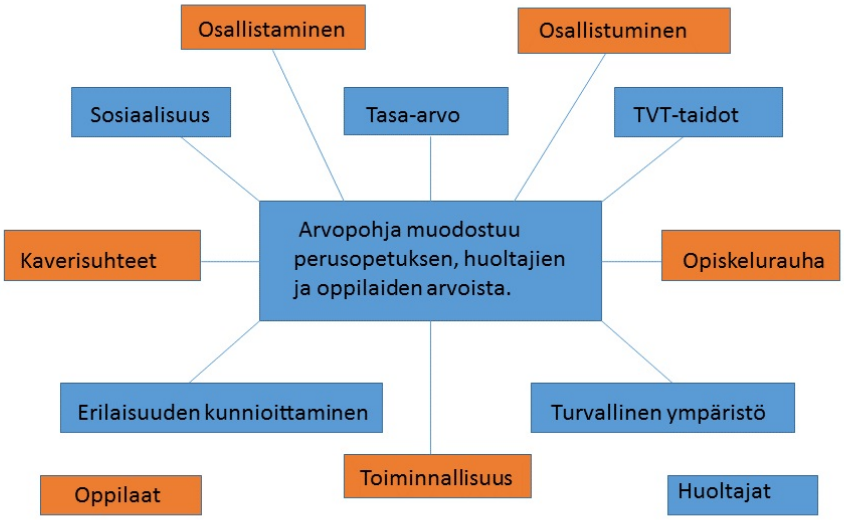
Oppilaan kiinnostuksen kohteet, arvostukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestä oppijana ohjaavat oppimisprosessia ja motivaatiota. Oppilaan minäkuva sekä pystyvyyden tunne ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia tavoitteita oppilas asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ohjaus vahvistaa oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Monipuolisen myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa sekä oppimista tukevaa että kiinnostuksen kohteita laajentavaa vuorovaikutusta.

2.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Arvokeskustelut luovat perustan sekä opetussuunnitelman laadinnalle että yhteiselle opetus- ja kasvatustyölle. Paikallisesti päätetään, miten arvokeskustelut toteutetaan opetussuunnitelmaa laadittaessa ja muutoin säännöllisesti koulutyön aikana. Tällöin päätetään myös, miten luodaan edellytykset henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien sekä mahdollisten muiden yhteistyökumppanien osallistumiselle keskusteluun.

Lieksa

Lieksan kaupungin opetussuunnitelman arvot pohjautuvat valtakunnallisen opetussuunnitelman arvoperustaan sekä, huoltaja- ja oppilaskyselyissä esiin nousseisiin asioihin ja Lieksan kaupungin strategiaan.

Jokainen koulu käy lukuvuosisuunnitelman laatimisen yhteydessä arvokeskustelun valtakunnallisen arvoperusteiden ja Lieksan kaupungin arvojen pohjalta. Koulut

osallistavat oppilaat ja huoltajat arvokeskusteluun. Koulukohtaiset painotukset kuvataan lukuvuosisuunnitelmissa.

Arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista seurataan lukuvuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä.

LUKU 3 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

3.1 Perusopetuksen tehtävä

Perusopetus on koulutusjärjestelmän kivijalka ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin.

Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisen tehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta. Perusopetusta kehitetään inkluusioperiaatteen mukaisesti. Opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli. Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on opetus- ja kasvatustehtävä. Tämä tarkoittaa oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestävää elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pääoma koostuu osaamisesta ja sosiaalinen pääoma ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Yhdessä ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Perusopetuksen globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestävälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti. Työtä tehdään mahdollisuuksien mukaan yhdessä muissa maissa toimivien koulujen ja opetuksen kehittäjien kanssa. Perusopetus vaikuttaa myönteisenä ja yhteiskuntaa rakentavana muutosvoimana kansallisesti ja kansainvälisesti.

3.2 Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa[15]. Tavoitteet ohjaavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkien osa-alueiden laadintaa. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä.

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2§:ssä korostetaan koulun kasvatus- ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävän kehityksen edistäminen.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3§:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Asetuksessa todetaan, että opetettavan tiedon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Siinä säädetään myös muulla kuin äidinkielellä annettavan opetuksen sekä erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen järjestämisestä ja tavoitteista.

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatus sekä oppilashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Samoin korostuu kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilashuollon merkitys.

Valtioneuvoston asetuksessa säädetyt tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä ja luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tulee tavoitella oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt sekä yhteisille oppiaineille että tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia.

3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja

[15] Perusopetuslaki 2 § ja valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 - 4 §

tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Seuraavassa kuvataan seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta ja perustellaan niiden merkitys. Kokonaisuuksilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeätä on rohkaista oppilaita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet täsmennetään luvuissa 13, 14 ja 15 vuosiluokkakokonaisuuksittain. Tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heitä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäseninä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään olemassa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisyys, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset

työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Koulutyöhön sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden.

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeätä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestävään elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesäätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja

tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (tvt) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään suunnitelmallisesti perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella 1) Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön tvt-taitojaan omien tuotosten laadinnassa. 2) Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä. 4) Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat tvt:n käyttämistä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Oppilaita opastetaan tuntemaan tvt:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaamaan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia tvt:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämätuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvulle demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta.

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja

vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Lieksa

Laaja-alaiset osaamisen tavoitteet ovat tiiviisti kytköksissä oppiaineosuuksien tavoitteiden ja sisältöjen määrittelyihin (luvut 13-15). Myös monialaiset oppimiskokonaisuudet laaditaan tukemaan laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Toteutumista seurataan lukuvuosittain.

LUKU 4 YHTENÄISEN PERUSOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Perusopetusta kehitetään opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Perusopetus jäsentyy valtioneuvoston asetuksen mukaisesti vuosiluokkien 1–2, 3–6 sekä 7–9 muodostamiin jaksoihin. Vuosiluokat muodostavat opetuksellisesti eheän ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen jatkumon. Yhteistyö esiopetuksen kanssa vahvistaa työn pitkäjänteisyyttä. Opetuksen järjestäjä huolehtii yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä riippumatta siitä, toimivatko esiopetus ja perusopetus tai perusopetuksen eri luokka-asteet hallinnollisesti eri yksiköissä tai eri rakennuksissa. Yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan myös seuraavan koulutusvaiheen oppilaitosten kanssa.

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys perusopetuksen yhtenäisyyden toteuttamisessa. Se vaikuttaa aina oppilaan kohtaaman koulutyön laatuun[16]. Yhteisön toimintakulttuuri on sen historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia. Toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa. Se on kokonaisuus, joka rakentuu

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta
- johtamisesta sekä työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista
- yhteisön osaamisesta ja kehittämisestä
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta
- vuorovaikutuksesta, ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä.

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat

[16] Perusopetuksen laatukriteerit, opetus- ja kulttuuriministeriö 2012

kouluyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä sukupuoliroolit siirtyvät oppilaille. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä. Perusopetuksessa kaikki käytännöt rakennetaan tukemaan opetus- ja kasvatustyölle asetettuja tavoitteita. Toimintakulttuurin tulee tukea tavoitteisiin sitoutumista ja edistää yhteisen arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista koulutyössä. Toimintakulttuuriin kehittämisen perusedellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen sekä kaikkia yhteisön jäseniä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu.

Tavoitteena on muodostaa Lieksassa opetuksellisesti ja kasvatuksellisesti johdonmukainen jatkumo esiopetuksesta peruskoulun päättymiseen saakka. Toimintakulttuuri kouluissa rakentuu perusopetuksen- opetussuunnitelman perusteiden arvoperustan, oppimiskäsityksen ja tavoitteiden varaan. Yhdenvertaisuus, oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, oppilaiden osallisuus ja yhteisöllinen opiskeluhuolto ovat oleellisia teemoja toimintakulttuurin toteuttamisessa.

Lieksassa jokainen koulu täsmentää lukuvuosisuunnitelmassaan oman koulun toimintakulttuurin sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä tarvittavan yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen. Jokaisella yhteisön jäsenellä on merkitystä toimintakulttuurin rakentumisessa.

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiselle kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, *osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja*[1] sekä hyvinvointia ja kestävää elämäntapaa. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen perusopetus, jossa oppilaat huomioidaan sekä yksilöinä, että yhteisön jäseninä. Tavoitteena on edistää oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, oppimista, osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja sekä hyvinvointia ja kestävää elämäntapaa. Yhteistyötä tehdään oppilaiden huoltajien, opiskeluhuollon ammattilaisten, sidosryhmien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Lieksassa toimintakulttuurin avulla saavutetaan yhteisöllisiä ja yhdessä toimimisen, osallisuuden ja vaikuttamisen tavoitteita. Näistä esimerkkeinä mm. kouluyhteisön turvallisuuteen sekä kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisemiseen tarkoitetut käytänteet. Samoin koulupoissaolojen seuraamisen, ehkäisemisen ja niihin puuttumisen mallit ja koululäsnäoloa tukevat toimenpiteiden kehittäminen tukevat oppimisen, osallisuuden, hyvinvoinnin ja kouluun kiinnittymisen tavoitteita.

Lieksan kouluissa toteutetaan opetussuunnitelmassa mainittuja toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita (luku 4.2.).

<u>Toimintakulttuuria ohjaavat periaatteet:</u>

- oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä
- hyvinvointi ja turvallinen arki
- vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely
- kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus
- osallisuus ja demokraattinen toiminta
- yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen **ja hyvinvoinnin** edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. **Yhteistyön lähtökohtana ovat yhteisön jäsenten hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, joita opitaan ennen kaikkea arjen luonnollisissa kohtaamisissa. Näissä aikuisten malli ja esimerkki ovat erityisen tärkeitä**[1].

Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat oppimisen tavoite eri oppiaineissa ja ne sisältyvät myös laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuteen[2]. Oppituntien lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu arkisissa tilanteissa on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria.

Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäseninä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. **Oppilaiden vertaissuhteiden aktiivinen tukeminen, myönteiset yhteiset kokemukset ja merkityksellisyyden tunne yhteisön jäsenenä tukevat kouluun kiinnittymistä**[1]. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja

mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnat ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Yhteisöllinen **opiskeluhuolto** on tärkeä osa toimintakulttuuria.

Oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, **häirintää**[3], väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentumisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sek omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään

luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäseninä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävän kehityksen toiminnat täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista. Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäseninä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

---

1 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022)

2 Perusopetuslaki 11 §, 14 § (628/1998), Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen

valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 6 §

3 Perusopetuslaki 29 § (626/1998)

4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat

Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta[17]. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. Ne myös mahdollistavat aktiivisen yhteistyön koulun ulkopuolisten yhteisöjen tai asiantuntijoiden kanssa.

Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppiaineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella.

Perusopetuksen tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon ergonomia, ekologisuus, esteettisyys, esteettömyys ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Koulun tilaratkaisuilla kalusteineen, varusteineen ja välineineen on mahdollista tukea opetuksen pedagogista kehittämistä ja oppilaiden aktiivista osallistumista. Tilat,

---

[17] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan oppilaan käyttöön niin, että ne antavat mahdollisuuden myös itsenäiseen opiskeluun. Koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta-, taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon monimuotoinen mediakulttuuri. Uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön oppimisen edistämiseksi ja tukemiseksi. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Samalla varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.

Onnistumisen kokemukset ja elämykset erilaisissa ympäristöissä ja oppimistilanteissa innostavat oppilaita oman osaamisensa kehittämiseen. Oppilaat osallistuvat oppimisympäristöjen kehittämiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet[18]. Näin voidaan ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta. Tuen tarpeen mukaan räätälöidyt oppimisympäristöt voivat olla osa oppilaan suunnitelmallista tukea.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä[19]. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä. Hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista.

Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista. Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota myös sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaisen luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Draamatoiminta sekä muut taiteelliset ilmaisukeinot edistävät oppilaiden kasvua itsensä tunteviksi, itsetunnoltaan terveiksi ja luoviksi ihmisiksi. Tällöin oppilaat pystyvät ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja toimimaan

[18] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §
[19] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

rakentavassa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa. Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös yhteisöllistä oppimista, jossa osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineiden ominaispiirteet sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Oppiaineille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsentyneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Oppimisen kannalta tärkeitä ovat tiedon hankkimisen, käsittelyn, analysoimisen, esittämisen, soveltamisen, yhdistelemisen, arvioinnin ja luomisen taidot. Tutkiva ja ongelmalähtöinen työskentely, leikki, mielikuvituksen käyttö ja taiteellinen toiminta edistävät käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista, kriittistä ja luovaa ajattelua sekä taitoa soveltaa osaamista.

Opetuksen eriyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Eriyttäminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeille ja mahdollisuuksille suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämisellä myös ehkäistään tuen tarpeen syntymistä.

Myös opetuksen eheyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Opetuksen eheyttämistä käsitellään seuraavassa alaluvussa 4.4.

Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Siten valmiudet tiedon omatoimiseen, vuorovaikutteiseen ja kriittiseen hankintaan, käsittelyyn ja luovaan tuottamiseen karttuvat. Työtapojen valinnassa hyödynnetään pelien ja pelillisyyden tarjoamat mahdollisuudet.

Opettaja valitsee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät parhaiten silloin, kun opettaja ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan työskentelytapojaan. Tämä motivoi ja auttaa oppilaita ottamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystä kouluyhteisössä. Yhteinen tavoitteiden ja arviointiperusteiden pohdinta sitouttaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn.

Lieksan kouluissa käytetään opetussuunnitelman mukaisesti monipuolisia ja tarkoituksenmukaisia oppimisympäristöjä sekä työtapoja- ja välineitä. Oppimisympäristöjen ja työtapojen valinnassa huomioidaan perusteiden mukaisesti muun muassa eheyttävä opetus, eriyttävä opetus, ekologisuus sekä oppimisen edellytyksiä edistävät oppimisympäristöt ja työtavat. Oppimisympäristöillä pyritään tukemaan oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä ja oppilaille tarjottavaa tukea.

Opetuksen suunnittelussa ja työtapojen valinnassa huomioidaan myös koulun ulkopuoliset ja digitaaliset oppimisympäristöt. Opetuksessa hyödynnetään Lieksan paikallista kulttuuria, yrittäjyystoimintaa ja luonto- ja retkeilykohteita. Koulut tekevät

yhteistyötä paikallisten yritysten, yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Kouluissa voidaan järjestää teemapäiviä, vierailuja, retkiä sekä leirikoulutoimintaa.

Esimerkkejä yhteistyötahoista:

- kirjasto
- urheiluseurat
- museot
- musiikkiopisto
- nuorisotyö
- seurakunnat
- kulttuurikeskus
- paikalliset yhdistykset ja yritykset
- paikalliset luontokohteet (esim. Pappilanluhta, Koli, Ruunaa, Reposuo, Patvinsuo)

Kouluissa huolehditaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus tieto- ja viestintätekniikan käyttöön oppimisen tukena. Oppilaiden omia laitteita voidaan hyödyntää opetuksessa koulun järjestyssäännöissä ja huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Kodin ja koulun pääasiallisena tiedotuskanavana käytetään koulussa käytössä olevaa sähköistä viestintä- ja tietojärjestelmää (Wilma).

Kodin ja koulun yhteistyöstä päätetään vuosittain koulukohtaisesti ja suunnitelma kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Jokainen koulu päättää lukuvuosittain, miten kodin ja koulun välistä yhteistyötä toteutetaan. Se voi olla esimerkiksi koulun yhteinen vanhempainilta. Tämän lisäksi vanhemmille tarjotaan mahdollisuus osallistua koulun toimintakulttuurin kehittämiseen mm. erilaisten yhteisten tapahtumien sekä huoltajille suoritettujen kyselyiden avulla. Oppilaita osallistetaan esimerkiksi kummiluokkatoiminnan, oppilaskuntatoiminnan, välkkäritoiminnan, vertaissovittelutoiminnan sekä taksvärkki- ja tukioppilastoiminnan avulla.

4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetuksen yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen. Se auttaa oppilaita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietojaan ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämisen tapa ja kesto voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen. Eheyttämistä voidaan toteuttaa mm:

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi

- toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja
- suunnittelemalla monialaisia, pitempikestoisia oppimiskokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja
- muodostamalla oppiaineista integroituja kokonaisuuksia
- kokonaisopetuksena, jossa kaikki opetus toteutetaan eheytettynä kuten esiopetuksessa.

Jotta voidaan turvata kaikkien oppilaiden mahdollisuus kokonaisuuksien tarkasteluun ja oppilaita kiinnostavaan tutkivaan työskentelyyn, opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaiden opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet, sisällöt ja toteuttamistavat päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa ja ne täsmennetään koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi siten, että oppilailla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuden sisältöön ja työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa ja lukuvuosisuunnitelmassa voidaan päättää myös muista opetuksen eheyttämistavoista.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimiskokonaisuuksien aiheet suunnitellaan paikallisesti ilmentämään luvussa 4.2 kuvattuja toimintakulttuurin periaatteita.

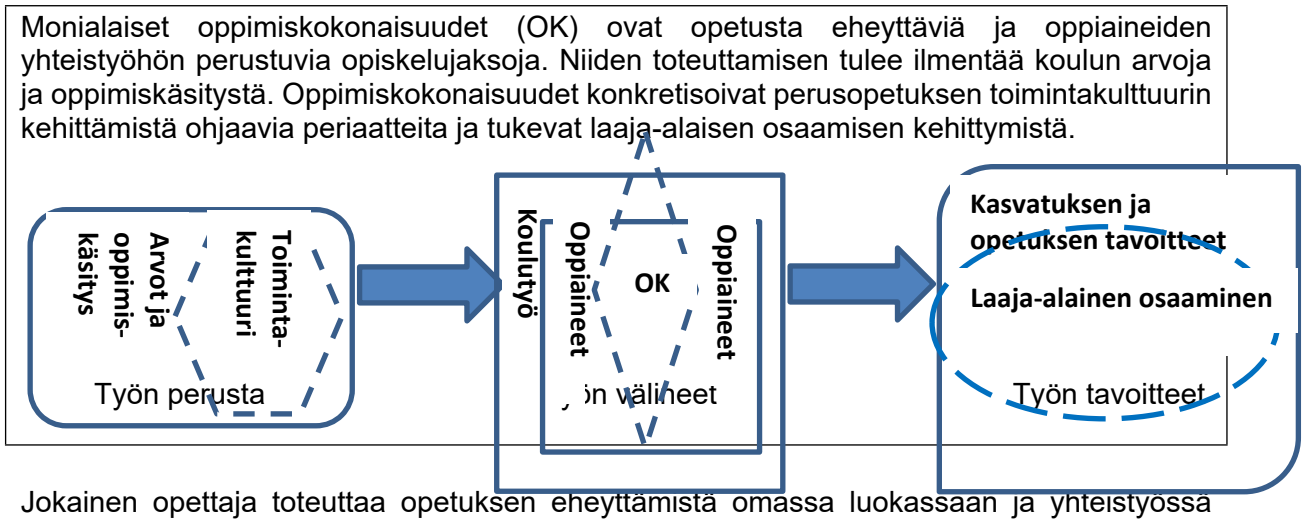
Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota sekä opettajille että oppilaille. Oppilaiden osallistuminen suunnitteluun on välttämätöntä. Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin oppilaiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia niiden käsittelyyn ja edistämiseen
- lisätä mahdollisuuksia opiskella erilaisissa ja eri-ikäisten oppilaiden ryhmissä ja työskennellä useiden eri aikuisten kanssa
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön
- antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin
- vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön sekä harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta
- innostaa oppilaita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät yhteistyötä eri lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä. Kaikki oppiaineet ovat vuorollaan mukana

oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa kulloisenkin kokonaisuuden edellyttämällä tavalla. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppilaita kiinnostavia sekä oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja. Niiden opiskelussa käytetään eri oppiaineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä.

Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostettaessa.

Jokainen opettaja toteuttaa opetuksen eheyttämistä omassa luokassaan ja yhteistyössä muun henkilökunnan kanssa: lähestyy asioita oppilasta kiinnostavista ilmiöistä käsin, kannustaa tutkivaan oppimiseen ja yhteistyöhön ja auttaa oppilasta ymmärtämään opiskeltavien asioiden välisiä suhteita.

Uuden lukuvuoden suunnittelu aloitetaan keväällä, jolloin keskustellaan myös tulevan lukuvuoden monialaisten oppimiskokonaisuuksien teemoista. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien teemoista, ajankohdasta ja toteuttamistavoista päätetään koulukohtaisesti. Teemojen valinnoissa ja kokonaisuuksien suunnittelussa huomioidaan kansainväliset, kansalliset, paikalliset/alueelliset olosuhteet, oppimisympäristöt, yhteistyöverkostot, ajankohtaiset paikalliset teemat ja kampanjat sekä paikallinen osaaminen. Oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun osallistuvat myös oppilaat.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien laajuudesta, tavoitteista, sisällöistä ja arviointikäytännöistä sovitaan koulukohtaisesti. Lieksassa opetuksen järjestäjä huolehtii, että monialaisia oppimiskokonaisuuksia toteutetaan lukuvuosittain ja ne kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan sekä vuosikertomukseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien yhteistyötahoja voivat olla esimerkiksi paikalliset yhdistykset, järjestöt ja yritykset.

4.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Lieksa

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavien periaatteiden pohdinta on keskeinen osa opetussuunnitelmatyötä ja samalla toiminnan jatkuvaa kehittämistä edistävä tekijä. Paikallisesti päätetään, miten oppilaat ja huoltajat osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen sekä mitä muuta yhteistyötä ja keiden toimijoiden kanssa tehdään

toimintakulttuurin kehittämiseksi. Suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös toimintakulttuurin jatkuvuuteen esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksen eri vaiheissa.

Lieksassa jokainen koulu täsmentää tämän opetussuunnitelman mukaisesti toimintakulttuurinsa, oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen ja kirjaa ne lukuvuosisuunnitelmaansa.

Lisäksi monialaisten oppimiskokonaisuuksien sekä mahdollisen muun eheyttämisen suunnittelu, tavoitteiden ja sisältöjen määrittely, toteuttaminen, seuranta ja arviointiyhteistyö täsmennetään koulukohtaisesti.

Lieksan kouluissa toteutetaan opetussuunnitelmassa mainittuja toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita. (Luku 4.2)

Koulut käyttävät monipuolisia, myös koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä opetuksen suunnittelussa ja työtapojen valinnassa. Suunnitelmissa ja työtapojen valinnassa huomioidaan perusteiden mukaisesti muun muassa eheyttävä opetus, eriyttävä opetus ja ekologisuus.

Oppilaat otetaan mukaan oppimisympäristöjen kehittämiseen esim. välituntialueen tai tilojen suunnittelussa.

Oppilaalla on oltava mahdollisuus vaikuttaa opetuksessa käytettäviin työtapoihin.

Oppilailla on mahdollisuus osallistua koulun toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin mm. oppilaskuntatoiminnan kautta.

Kodin ja koulun pääasiallisena tiedotuskanavana käytetään Wilmaa. Jokainen koulu järjestää lukuvuosittain kodin ja koulun välisen tapahtuman yhdessä oppilaiden ja vanhempien kanssa (esimerkiksi Kodin ja koulun -päivä tai muu tilaisuus). Jokaisessa koulussa järjestetään lisäksi vähintään yksi vanhempainilta lukuvuoden aikana. Vanhemmille tarjotaan mahdollisuus vaikuttaa koulun toimintakulttuurin kehittämiseen mm. huoltajakyselyiden ja kodin ja koulun yhteistyön kautta (tapahtumat, huoltajaillat).

Koulut tekevät yhteistyötä paikallisten yritysten ja järjestöjen kanssa. Yhteistyötavat kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet:

Jokainen opettaja toteuttaa opetuksen eheyttämistä omassa luokassaan ja yhteistyössä muiden kanssa: lähestyy asioita oppilasta kiinnostavista ilmiöistä käsin, kannustaa tutkivaan oppimiseen ja yhteistyöhön ja auttaa oppilasta ymmärtämään opiskeltavien asioiden välisiä suhteita.

Kouluissa käydään keskustelua oppimiskäsityksestä ja työtavoista; uuden lukuvuoden suunnittelu aloitetaan hyvissä ajoin keväällä, jolloin päätetään myös tulevan lukuvuoden monialaiset teemat.

Oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun otetaan mukaan oppilaat, huoltajat ja muut sidosryhmät.

Teemojen valinnoissa ja kokonaisuuksien suunnittelussa huomioidaan kansainväliset, kansalliset, paikalliset/alueelliset olosuhteet, oppimisympäristöt, yhteistyöverkostot, ajankohtaiset paikalliset teemat ja kampanjat sekä paikallinen osaaminen.

Eri oppiaineiden ja koulun muun toiminnan yhteistyötä ja työnjakoa koskevat toimintatavat oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa sekä niiden arvioinnissa ja kehittämisessä määritellään koulukohtaisesti ja kuvataan vuosittain kunkin koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Monialaisia opintokokonaisuuksia tarjotaan jokaiselle oppilaalle jokaisena lukuvuonna perusopetuksen ajan. Teemojen valinta tehdään koulujen yhteistyönä, jotta vältytään päällekkäisiltä teemoilta yksittäisen oppilaan koulupolulla.

LUKU 5 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännön järjestämisessä.

Järjestämisen tulee edistää kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja perusopetuksen tehtävän toteuttamista. Järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle sekä huolehditaan kouluyhteisön sujuvasta toiminnasta ja yhteistyöstä. Koulutyön käytännöt edistävät myös kestävää elämäntapaa.

Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Hyvä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutussuhde edistää kouluun kiinnittymistä[1]**.** Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, opiskeluhuolto ja oppimisen tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus[2]. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjaukseen, opiskeluhuollon ja oppimisen tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ja poissaolojen suunnitelmallinen ennaltaehkäisy[3], sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ja didaktisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen. Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja opiskeluhuollollisen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten

kanssa tehtävää yhteistyötä.

1 Perusopetuslaki 26 §, 2 Perusopetuslaki 30 § 1 mom. ja perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013),

3 Perusopetuslaki 26 §3

Oppilailla on kouluyhteisön jäseninä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan[4] osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä[5]. Vapautus opetukseen osallistumisesta[6] voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua suunnitelmallisesti[7] poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen

Läsnäoloa tukeva koulun toimintakulttuuri edistää oppimista, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Poissaolojen ehkäiseminen on keskeisessä asemassa suunniteltaessa poissaoloihin liittyviä toimenpiteitä ja toimintamalleja. Poissaolojen ehkäisemisessä kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tuetaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaankin tasolla.[8] Koulussa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja osana oppiaineiden opetusta ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta. Koulussa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja osana oppiaineiden opetusta ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta. Yhteisön kannustava ilmapiiri tukee oppilaiden aitoa toimijuutta sekä vertaissuhteiden muodostumista. Erityistä huomiota läsnäolon tukemiseen tulee kiinnittää opintojen nivelvaiheissa[9], jolloin kiinnittyminen uuteen yhteisöön on kesken.

Opiskeluhuolto on yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä, jonka avulla huolehditaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaan hyvinvoinnista ja oppimisesta. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria ja arjen huolenpitoa, jonka avulla vahvistetaan oppilaan osallisuutta ja kokemusta kuulumisesta luokka- ja kouluyhteisöön. Opiskeluhuolto ulottuu kaikkeen koulutyöhön ja on kouluyhteisön aikuisten yhteinen tehtävä. Välittävä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä kiireettömyys ja kuulluksi tuleminen edistävät oppilaan kiinnittymistä yhteisöön. Poissaolojen ehkäisemistä, suunnitelmallista seurantaa ja niihin puuttumista koordinoi koulukohtainen opiskeluhuoltoryhmä osana yhteisöllisen opiskeluhuoltotyön kokonaisuutta. Yhteisöllisen työn suunnittelussa on tärkeää varmistaa oppilaiden ja huoltajien osallisuus.[10]

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden varhainen havaitseminen sekä riittävä ja oikea-aikainen tuki ehkäisee poissaoloja. Oppimisen sujuminen, onnistumiset ja kannustava palaute tukevat kouluun kiinnittymistä.[11] Myös kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja niihin järjestelmällinen puuttuminen[12] tukevat yksittäisen oppilaan ja koko yhteisön hyvinvointia ja kiinnittymistä koulutyöhön.

4 Perusopetuslaki 35 § 2 mom, 5 Perusopetuslaki 35 § 2 mom. (163/2022), 6 Perusopetuslaki 35 § 1 mom.,

7 Perusopetuslaki 26 §, 8 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2–6 § (1287/2013), 9 Perusopetuslaki 26 §, 10 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2–6 § (1287/2013) 11 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2–6 § (1287/2013), 12 Perusopetuslaki 29 § (626/1998)

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, keskustelu läsnäolon merkityksestä ja tiedottaminen poissaolojen seurannasta ja puuttumisen käytännöistä tukee oppilaan läsnäoloa koulussa[13].

Poissaolojen seuranta ja niistä ilmoittaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa poissaoloja suunnitelmallisesti hyödyntäen koulutason tietoja. Opetuksen järjestäjä päättää poissaoloihin puuttumisen toimintamallissaan[14] kenen tehtävänä ja miten on seurata koulun tasolla oppilaiden poissaoloja suunnitelmallisesti koulu-, luokka- ja yksilötasolla. On tärkeää, että poissaoloihin reagoidaan varhain poissaolon syystä riippumatta. Poissaolosta ilmoitetaan huoltajalle tai muulle oppilaan lailliselle edustajalle[15] mahdollisimman pian. Poissaolojen lisääntyessä tai pitkittyessä tulee olla viipymättä yhteydessä opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisiin[16]. Poissaolojen kohdennetusta seurannasta sovitaan yksilöllisesti [17].

Poissaoloihin puuttuminen ja taustasyiden selvittäminen

Poissaolojen taustasyyt ovat moninaiset ja ne voivat liittyä niin yhteiskunnan, koulun, oppilaan kuin kodinkin tapahtumiin ja muutoksiin. Oppilaan kannalta tarkoituksenmukaisten tukitoimien tarjoamiseksi on hyvä selvittää poissaolojen taustasyitä siinä määrin kuin se on mahdollista.

Syiden selvittäminen ja vastuut sovitaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opettajien ja opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa.[18] Opetuksen järjestäjän ja koulun tulee tunnistaa kouluun ja kouluyhteisöön liittyviä tekijöitä poissaolotilanteissa ja puuttua niihin.

Yksittäisen oppilaan poissaoloihin puututaan opetuksen järjestäjän tekemän poissaoloihin puuttumisen toimintamallin mukaisesti[19]. Opettaja voi konsultoida yksittäisen oppilaan asiassa opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisia opiskeluhuollon tuen tarpeen arvioimiseksi ja tilanteen selvittämiseksi. Monialainen työskentely on tärkeää käynnistää mahdollisimman varhain. Tarvittaessa kutsutaan koolle monialainen asiantuntijaryhmä (yksilökohtainen). Ryhmässä selvitetään oppilaan tuen tarvetta, järjestetään tukea ja seurataan tilannetta.[19] Opiskeluhuoltopalveluista oppilas ohjataan tarvittaessa koulun ulkopuolisiin sosiaali- ja terveydenhuollonpalveluihin[20].

Oppilaan poissaolojen vähentämiseksi voidaan lisäksi tarvita oppilaan tarvitsemien oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimien päivittämistä[21]. Mikäli oppilas ei terveydentilan tai painavan muun syyn vuoksi pysty kokonaan tai osittain osallistumaan lähiopetukseen, tulee viimesijaisena keinona harkita päätöksen tekemistä perusopetuksen oppimäärän tilapäisestä vapauttamisesta[24] tai opetuksen poikkeavasta järjestämisestä ja siitä, miten oppilaan opetus, oppimisen tuki ja arviointi järjestetään poissaolojakson aikana[22]. Poissaolojakson jälkeen oppilaan paluu kouluun edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä kodin ja oppilaan kanssa sekä yhteistyötä eri toimjoiden kesken. Tarvittaessa on otettava yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi tai tehtävä lastensuojeluilmoitus[22].

13 Perusopetuslaki 26 §, 14 Perusopetuslaki 26 §, 15 Perusopetuslaki 26 §, 16 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § (1287/2013), 17 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14–19 § (1287/2013), 18 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013), Perusopetuslaki 3 § (626/1998), 19 Perusopetuslaki 26 §, 20 Terveydenhuoltolaki 15 a §, 16 §, 17 a § (1326/2010), Sosiaalihuoltolaki 5 §, 10 §, 27 c § (1301/2014) sekä Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013) ,

Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022), Perusopetuslaki 16 §, 16 a §, 17 §, 17 a § (628/1998), Perusopetuslaki 18 § (628/1998), 22 Sosiaalihuoltolaki 35 § (1301/2014) 24 Perusopetuslaki 20 h §

Lieksa

Lieksassa oppilaan koulupäivä järjestetään niin, että siitä muodostuu oppilaan kannalta turvallinen ja eheä, oppituntien ja joustavan koulupäivän muodostama mielekäs kokonaisuus. Lieksassa koulupäivän rakenteeseen vaikuttaa merkittävästi koulukuljetusjärjestelyt.

Vastuu turvallisesta ja eheästä koulupäivästä on kaikkien koulupäivän toteuttamiseen osallistuvien toimijoiden yhteinen. Lieksan koulujen toimintakulttuuri kasvattaa ja ohjaa oppilaita reiluun ja hyvään käytökseen koulutovereita sekä koulun aikuisia kohtaan. Koulun aikuiset antavat omalla toiminnallaan tästä oppilaille käytännön esimerkin.

5.2 Yhteistyö

Opetustoimi ja koulu tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus[1] osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä[2] on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

Lieksa

Lieksan kouluissa tehdään moniammatillista ja monipuolista yhteistyötä opetussuunnitelman toteuttamiseen liittyvissä asioissa. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat kaupungin hyvinvointipalvelut, oppilashuollon sekä lapsi- ja perhepalveluiden toimijat, yhdistykset ja järjestöt sekä paikalliset yrittäjät.

Koulutyön keskeisenä osana on rohkaista oppilaita osallistumaan ja vaikuttamaan. Osallistumisen mahdollisuuksia pyritään järjestämään osana kaikkea koulun toimintaa. Oppilaiden mielipiteiden arvostava huomioon ottaminen vahvistaa heidän haluaan vaikuttaa. Opettajat ohjaavat oppilaita oman mielipiteensä ilmaisemiseen.

1 Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013), 2 Perussopetuslaki 47 a § 2 mom. (1267/2013)

Lieksassa kouluissa toimivat oppilaskunnat. Oppilaskuntatoiminnan avulla harjoitellaan yhteistyötä ja demokraattista toimintaa sekä vahvistetaan koulun yhteisöllisyyttä. Oppilaskunnan hallituksen tehtävä on omalta osaltaan innostaa kaikkia koulun oppilaita osallistumaan ja vaikuttamaan koulun asioiden hoitamiseen. Oppilaskuntien hallituksille taataan aito mahdollisuus osallisuuteen ja koulun asioihin vaikuttamiseen.

Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa[20]. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot.[21] Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista[22]. Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja luodaan pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle. Vanhempien verkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

---

[20] Perusopetuslaki 3 § 3 mom.

[21] Perusopetuslaki 26 § 1 mom. (477/2003)

[22] Perusopetuslaki 26 § 2 mom. (477/2003)

Lieksa

Kodin ja koulun välisen yhteistyön tavoitteena on kasvatuksen ja opetuksen tukeminen sekä keskinäisen luottamuksen rakentaminen. Koulu tukee kodin kasvatusvastuuta, tarvittaessa yhteistyössä lapsi- ja perhepalveluiden kanssa. Kodin ja koulun välinen yhteistyö kehittyy jatkumona varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja kouluun. Yhteistyö on arvostavaa, monipuolista ja aktiivista.

Huoltajille tarjotaan lukuvuosittain vähintään yksi henkilökohtainen tapaaminen lapsen luokanopettajan/luokanvalvojan kanssa.

Koulu antaa huoltajille tietoa mm. oppimisen arvioinnin käytänteistä, kielivalinnoista, ja valinnaisaineista. Tietoa annetaan myös oppimisen tuesta ja oppilashuollon toiminnasta.

Koulu huolehtii siitä, että huoltajat saavat ajoissa riittävästi tietoa nuoren jatko-opiskelumahdollisuuksista ja niihin hakemisesta. Kun neuvotellaan oppilaan koulunkäynnin ja jatko-opintojen kannalta merkittävistä ratkaisuista, koulun tulee varmistaa, että huoltaja ymmärtää ratkaisujen merkityksen.

Sähköisten järjestelmien avulla huoltajat voivat seurata oppilaan opintosuorituksia, olla vuorovaikutuksessa opettajan kanssa, tarkastella ja selvittää poissaolotietoja sekä seurata koulun lähettämiä tiedotteita. Oppilaan poissaoloja seurataan Lieksassa käytössä olevan kaupungin yhteisen ja koulukohtaisten ohjeiden mukaisesti.

Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä oppilashuollon toteuttamisessa.

Koulut tekevät myös keskinäistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä ja yhtenäisyyttä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyötä tarvitaan perusopetuksen nivelvaiheissa ja oppilaiden siirtyessä koulusta toiseen. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

Lieksa

Yhteistyö kaupungin kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalveluiden, kirjaston, taiteen perusopetuksen sekä seurakuntien, järjestöjen ja yritysten kanssa monipuolistaa koulujen toimintaa ja avartaa oppimisympäristöjä.

Yhteistyöhankkeet sekä kaupungin omien toimijoiden kanssa että kansainvälisissä verkostoissa rikastuttavat opiskelua. Koulut hyödyntävät Lieksan omaleimaisuutta toiminnassaan ja kehittävät yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa.

5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitotoimia. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa[1].

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitotoimia.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua[2] opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

1 Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013), 36 § (477/2003) ja 36 a § (1267/2013) sekä Laki perusopetuslain muuttamisesta (163/2022), 2 Perusopetuslaki 36 § (477/2003) ja 36 a - 36 i § (1267/2013) sekä Laki perusopetuslain muuttamisesta (163/2022)

Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuollon palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36h §:ssä tarkoitettuna oppilashuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon

psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma palaamisen tukemiseksi. Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys.

Opetuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Ennen kurinpitotoimesta päättämistä on oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 36 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava oppilaan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Määräaikaisesta erottamisesta ja kirjallisesta varoituksesta tulee antaa päätös, ja muut 36 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata. Opetuksen järjestäjän tulee järjestää opetus, joka estää määräajaksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua tässä momentissa tarkoitetun opetussuunnitelmaan perustuvan henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen. Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi, järjestetään tarvittava oppilashuolto. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa[1], kun hänet on poistettu luokkahuoneesta, muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta tai kun oppilaan opetukseen osallistuminen on evätty jäljellä olevan ja sitä seuraavan työpäivän ajaksi. Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä[2] ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista. Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti. Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen

1 Perusopetuslaki 36 § (477/2003) ja 36 a - 36 i § (1267/2013) ja (163/2022), 2 Perusopetuslaki 36 § (477/2003) ja 36 a - 36 i § (1267/2013) ja (163/2022)

toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun[1]. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

5.4 Opetuksen järjestämistapoja

Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon oppilaiden tarpeet ja olosuhteet sekä paikalliset mahdollisuudet. Näin pyritään löytämään oppimista ja hyvinvointia parhaiten edistäviä ratkaisuja.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu tekee mahdolliseksi joustavan opinnoissa etenemisen. Vuosiluokkiin sitomatonta järjestelyä voidaan käyttää koko koulun, joidenkin opetusryhmien tai yksittäisten oppilaiden opiskelun järjestämisessä. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana.

Vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun käytöstä määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Mahdollisuudesta tulee mainita myös silloin kun vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytetään yksittäisen oppilaan kohdalla.

Koko koulun tai yksittäisten oppilasryhmien osalta vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun toteuttaminen edellyttää, että oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt määritellään opetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksittain. Opintokokonaisuudet muodostetaan kussakin oppiaineessa valtioneuvoston asetuksen määrittelemän tuntijaon ja opetussuunitelman perusteiden mukaisesti. Opintokokonaisuudet voidaan myös yhdistelemällä eri oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Opetussuunnitelmassa on määrättävä, mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilalle pakollisia ja mitkä valinnaisia. Kaikille vuosiluokkiin sitomattomaan opetukseen osallistuville oppilaille tulee laatia opinto-ohjelma. Mikäli vuosiluokkiin sitomatonta opetusta käytetään vain yksittäisen oppilaan kohdalla, laaditaan hänelle opetussuunnitelmaan perustuva opinto-ohjelma. Siinä kuvataan oppilaan opintojen tavoitteet, määritellään opintokokonaisuuksien suorittamisjärjestys, aikataulu ja mahdolliset erityistavoitteet. Oppilaan opintojen etenemistä tulee seurata säännöllisesti.

Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain

<u>Paikallisesti päätettävät asiat:</u> Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa tavoitekokonaisuuksittain etenevien oppilaiden opintojen etenemisen seurannan periaatteet

Lieksan kaupungin perusopetuksessa oppilaiden on mahdollista edetä vuosiluokittain etenemisen sijaan tavoitekokonaisuuksittain yhdessä tai useammassa oppiaineessa. Opiskelu tapahtuu pääsääntöisesti oppilaan omassa yleisopetuksen ryhmässä. Opintojen eteneminen suunnitellaan oppilaskohtaisesti ja kirjataan oppilaan oppimissuunnitelmaan. Suunnitelma laaditaan yhdessä oppilaan, huoltajien ja oppilasta opetettavien opettajien kanssa. Oppilas sitoutuu opiskeluun ja ottaa siitä vastuuta omien edellytystensä mukaan. Opintojen etenemistä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa. Rehtori tekee asiasta hallintopäätöksen.

Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokalla tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia tai vuosiluokkiin sitomattomasti edettäessä eri-ikäisiä oppilaita. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokursseittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltavien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaitojen kehittymisestä. Mikäli

yhdysluokan eri vuosiluokilla on joissakin oppiaineissa erilaiset viikkotuntimäärät, oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan myös jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit. Oppiaineiden opetustunteja tasattaessa tulee aina turvata oppilaan oikeus opetussuunnitelmassa määriteltyyn kokonaistuntimäärään. Mikäli oppilas siirtyy vuorokurssiperiaatteen mukaisesta opiskelusta vuosiluokittain etenevään opiskeluryhmään, oppilaan opetus järjestetään yksilöllisesti mahdollisen puuttuvan oppimäärän tai sen osan suorittamiseksi.

Opiskelu yhdysluokassa voidaan toteuttaa myös vuosiluokkiin sitomattomana perusopetusasetuksen mukaisesti[23]. Tällöin oppimäärä määritellään opetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksina jakamatta sitä vuosiluokkiin. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu voi koskea kaikkia koulun oppilaita, tiettyä yhdysluokkaa tai yksittäisiä oppilaita.

Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia. Yhdysluokissa lähiopetusta voidaan tukea ja rikastaa myös etäyhteyksiä hyödyntäen.

Lieksa

Lieksan kaupungin perusopetuksessa voidaan antaa yhdysluokkaopetusta tarkoituksen mukaisten opetusryhmien kokoamiseksi, maahanmuuttajien valmistavan opetuksen luokissa ja pienryhmissä. Opetus voidaan toteuttaa vuorokurssiperiaatteen mukaisesti. Vuorokurssiperiaatetta noudattaen parittomiin päättyvinä vuosina luetaan parittomien (1lk, 3lk, 5lk) kurssien oppimäärä ja parillisiin päättyviin parillisten (2lk, 4lk, 6lk). Koulujen on järkevää tehdä omia pedagogisia ratkaisuja, jotta yhdysluokkaopetus ja vuorokurssien toteuttaminen on toimivaa ja käytännön kannalta järkevää. Yhdysluokkaopetuksen vaatimat erityiset opetusjärjestelyt kirjataan vuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän linjauksen mukaisesti.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon, että se soveltuu myös yhdysluokkaopetukseen ja pienille kouluille. Toinen vaihtoehto on sisällyttää opetussuunnitelmaan pienten koulujen opetuksen ja yhdysluokkaopetuksen järjestelyjä koskeva osio. Mikäli opetus järjestetään yhdysluokissa, tulee opetuksen järjestäjän päättää ja kuvata opetussuunnitelmassa

- miten yhdysluokkaopetus järjestetään ja mitkä ovat siinä noudatettavat keskeiset toimintatavat

[23] Perusopetusasetus 11 § 3 mom.

- miten eri oppiaineiden vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille valtioneuvoston asetuksen määrittelemien nivelvaiheiden mukaisesti tai miten oppimäärä jaetaan opintokokonaisuuksiin, jos käytetään tavoitekokonaisuuksittain opiskelua.

5.4.1 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa opiskellaan oppiainejaon sijaan toimintaalueittain.[27] Oppilaalla on ensisijainen oikeus opiskella oppiaineittain. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä oppilaskohtaisista tukitoimista ~~tai~~ ja oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.[28]

Toiminta-alueita ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Toiminta-alueittain järjestettävän opetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa oppilaan toimintakykyä sekä opettaa tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämästään. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa huomioidaan oppilaiden osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden aktiivinen tukeminen sekä kouluyhteisön jäsenenä toimiminen. Toimintaalueittain järjestettävässä opetuksessa hyödynnetään kaikkia koulupäivän tilanteita, kuten siirtymätilanteita, ruokailutilanteita, välitunteja, oppituokioita, päivittäin toistuvia rutiiniaskareita sekä retkiä ja teemapäiviä. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden opetuksen sisältöjä voidaan yhdistää. Opetustilanteissa eri toiminta-alueiden oppilaskohtaiset tavoitteet yhdistyvät saumattomaksi kokonaisuudeksi ja edistävät uusien taitojen oppimista. Taitojen kehittymisellä tarkoitetaan oppilaan edistymistä taidoissaan ja käyttäytymisessään, ohjauksen tarpeen vähenemistä tai muuttumista sekä uusien taitojen oppimista.

Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen sekä soveltuvin osin laaja-alaisen osaamisen ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä. Oppilas voi harjoitella oppiainekohtaisia taitoja mutta mikäli hänen suunnitelmassaan on paljon eri oppiaineiden sisältöjä, on aiheellista pohtia, olisiko hänen etunsa mukaista opiskella perusopetuksessa oppiaineittain.

Oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä opinnoissa eteneminen ja oppilaan oppimisen osaamisen arvioinnin periaatteet kuvataan oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa kullekin toiminta-alueelle.[29]Suunnitelmassa kuvataan myös oppilaan oppimista tukevat pedagogiset ratkaisut. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen sisältyy oppilaanohjausta, tarvittaessa tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8–9 ja työelämään tutustumista vuosiluokilla 7–9, mikäli se on oppilaan toimintakyvyn ja edun mukaista. Työelämään tutustuminen voidaan toteuttaa esimerkiksi eri ammattialoihin, työpaikkoihin, tuettuun asumiseen, päivätoimintaan tai opiskelualoihin tutustumalla.

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa olevan oppilaan oppimisen tavoitteet määritellään toiminta-alueittain. Oppilaalle asetettavien tavoitteiden tulee olla hänelle saavutettavissa olevia, realistisia ja mielekkäitä. Tavoitteet asetetaan siten, että oppilas pystyy näyttämään osaamisensa sekä huomaamaan oman kehityksensä. Tavoitteiden laatimisessa huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet ja vahvuudet sekä motivaatio ja toimintakyvyn tukeminen. Tavoitteet kohdistuvat oppilaan osaamisen ja oppimisen vahvistamiseen.

[27]Perusopetuslaki 20 i § (1090/2024) voimaan 1.8.2026, [28]Perusopetuslaki 20 i § voimaan 1.8.2026,

[29]Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024)

Opettaja on vastuussa oppilaan opettamisesta ja työjärjestyksen mukaisesta koulupäivästä. Toimintaalueittaiset tavoitteet, opetuksen sisällöt ja oppilaskohtaisen tuen toteutuminen suunnitellaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa.[30] Lisäksi tehdään opettajien keskinäistä ja oppilaan kanssa työskentelevän muun henkilöstön välistä yhteistyötä sekä monialaista yhteistyötä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten ja muiden asiantuntijoiden kanssa.[31] Oppimista tukeva kuntoutus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä kuntoutuksen ammattilaisten kanssa. Kuntoutusta toteuttavat kuntoutuksen asiantuntijat.

Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa oppilaan vuosiviikkotuntimäärä on sama kuin vastaavalla luokka-asteella oppiaineittain opiskelevan oppilaan vuosiviikkotuntimäärä.

Toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta tehdään perusopetuslain mukainen tukea koskeva hallintopäätös.[32] Päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä muut mahdolliset tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioiden sekä oppilaan huoltajaa tai laillista edustajaa ennen päätöksen tekemistä.[33]

[30] Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024), [31] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 §, [32] Perusopetuslaki 20 f § (1090/2024), perusopetuslaki 20 i § voimaan 1.8.2026, [33] Hallintolaki (434/2003)

Motoriset taidot

Motoristen taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, havaintomotoriset taidot ja motoriset perustaidot sekä niiden kehittyminen. Motoriset taidot kehittyvät vaiheittain toistojen ja harjoittelun avulla edistäen samalla havaintomotoristen taitojen ja kehon hahmottamisen, karkeamotoristen taitojen ja hienomotoristen taitojen oppimista. Motoristen taitojen kehittymisellä tarkoitetaan muutosta oppilaan motorisessa toimintakyvyssä ja motorisissa taidoissa.

Motoristen taitojen opetuksessa hyödynnetään arjen tilanteita, perusopetuksen oppimisympäristöä sekä monipuolisia ja turvallisia ympäristöjä. Myönteiset liikuntakokemukset lisäävät osallisuutta ja auttavat oppilasta saamaan liikkumisen sekä lihaskunnon ja tasapainon harjoittelun miellyttäväksi ja innostavaksi osaksi arkeaan. Kehittyvät havaintomotoriset taidot edistävät samalla oppilaan motoristen perustaitojen oppimista. Motoristen taitojen hallinta tukee oppimista ja oppilaan omatoimisuutta sekä osallisuutta ja jaksamista.

Motorisia taitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan omaa toimintaa ja mahdollisuutta osallistumiseen tuetaan ja vahvistetaan sekä luodaan hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden tarve ja hyödyntäminen.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan fyysinen toimintakyky. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas saavuttaa itsenäisen elämän kannalta hänen toimintakykyään tukevat motoriset taidot. Tavoitteena on, että oppilas löytää motoristen taitojen kehittymisen kautta toiminnan ja liikkumisen ilon, joka tukee päivittäistä

hyvinvointia. Motoristen taitojen opetuksen tavoitteena on oppilaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitojen kehittymisen tukeminen. Tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehotuntemusta, kehonhahmotusta ja -hallintaa, edistää karkea- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä tukea näiden taitojen tarkoituksenmukaista hyödyntämistä arjen eri tilanteissa. Havaintomotorista oppimista tukee aistitoimintojen herkistäminen, joka auttaa oppilasta poimimaan oleellista tietoa ympäristöstä. Motoriset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Opetuksen sisällöt

Motoristen taitojen opetus sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyyden ja lihasvoiman kehittämisen osa -alueita. Opetuksessa huomioidaan havaintomotoristen taitojen hallinta. Ne ovat taitoja, joilla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan. Opetuksen sisällöt muotoutuvat oppilaan kehontuntemuksen, -hahmotuksen ja -hallinnan pohjalta, jotka luovat perustan oppimiselle ja toiminnalle. Kehontuntemuksen kautta oppilas pystyy ymmärtämään ja hyödyntämään eri aistien kautta tulevaa informaatiota. Kehonhahmotuksen avulla oppilas harjoittelee tunnistamaan ja nimeämään kehonsa eri osia, tunnistamaan kehonsa ääriviivat ja kehonsa eri puolia sekä oppii ylittämään kehonsa keskilinjan. Kehonhallinta tarkoittaa kehon asentojen ja liikkeiden hallintaa. Tietoa kehostaan ja ympäristöstään oppilas hankkii liikkumisen kautta. Opetus sisältää erilaisissa tiloissa ja vaihtelevissa toimintaympäristössä liikkumista. Opetus sisältää myös erilaisten välineiden avulla tuotettuja liike-, tasapaino- ja tuntoaistimuksia. Motoriset perustaidot, kuten tasapainotaidot, liikkumistaidot ja välineenkäsittelytaidot, mahdollistavat arjessa toimimista ja osallisuutta.

Kieli ja kommunikaatio

Kieli- ja kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen ja sen pohjalle rakentuva kielitietoinen kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Kieli on ajattelun, oppimisen ja vuorovaikutuksen väline. Kommunikoinnin perusta luodaan havainnoimalla ja tulkitsemalla lapsen tai nuoren verbaalisia ja/tai kehollisia ilmaisuja sekä vastaamalla niihin. Kyky ja halu ottaa ja ylläpitää kontaktia vahvistuu vuorovaikutuksessa. Kommunikaatiotaitojen kehittäminen on edellytys oppilaan osallistumiseen merkitykselliseen vuorovaikutukseen sekä vertaisryhmän että aikuisten kanssa. Näin oppilas voi tulla ymmärretyksi, pystyy ilmaisemaan itseään omalla tavallaan ja vaikuttamaan omaan ympäristöönsä sekä osallistumaan yhteisönsä toimintaan.

Kieli- ja kommunikaatiotaitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaalla tulee olla tarvittaessa käytettävissään eri kommunikaatiotapoja ja apuvälineitä sekä tarvittavia tulkitsemis- ja tulkkauspalveluita. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten kommunikaatiotapojen ja apuvälineiden hyödyntäminen koulupäivän eri tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää muita. Opetuksessa edetään oppilaan toimintakyvyn mukaisesti varhaisesta vuorovaikutuksen muodostumisesta lausetasoiseen kommunikointiin saakka. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia tapoja olla vuorovaikutuksessa ja kommunikoida erilaisissa tilanteissa ja eri ihmisten kanssa. Tavoitteena on löytää jokaiselle oppilaalle hänen toimintakyvylleen sopivia vuorovaikutus- ja kommunikointitapoja ja harjoitella niiden käyttöä arjen tilanteissa. Kommunikaatiotavat voivat olla esimerkiksi taktiilisia eli tuntoaistiin perustuvia, ilmeisiin perustuvaa kommunikaatiota, esine- tai kuvakommunikaatiota, tukiviittomia tai verbaalista kommunikaatiota. Opetuksen tavoitteena on hyödyntää myös oppilaan omaa äidinkieltä ja mahdollisesti muiden kielten taitoja.

Kielelliset ja vuorovaikutustaidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun (L2), monilukutaitoon (L4) sekä tieto- ja viestintäteknologiseen osaamiseen (L5) sekä osallisuuteen (L7).

Opetuksen sisällöt

Kieli- ja kommunikaatiotaitojen keskeisiä opetuksen sisältöjä ovat vuorovaikutustilanteissa toimiminen, kommunikaation ja kielen ymmärtäminen, sekä kommunikaation ja kielen tuottaminen. Kieli ja kommunikaatiotaidot sisältävät monipuolisesti myös ei-kielellisten viestien ymmärtämisen ja ilmaisemisen, kielellisen tietoisuuden ja artikulaation. Käsite- ja sanavaraston opetukseen sisältyy oppilaan tarpeen mukaisesti esineiden, kuvien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppilaan kaikkien eri kielten taitoja. Tarvittaessa opetus voi sisältää myös oppilaan osallisuuden kannalta tärkeitä vieraan kielen alkeistaitoja.

Sosiaaliset taidot

Sosiaalisten taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan vuorovaikutus- ja kommunikointitaidot, tunnetaidot ja itsesäätelyn hallintataidot. Sosiaaliset taidot auttavat olemaan, viestimään ja toimimaan muiden kanssa. Koska sosiaaliset taidot vaikuttavat arjen sujumiseen, ne ovat osa oppilaan sosiaalista toimintakykyä. Tunnetaitojen oppiminen edesauttaa sosiaalista toimintakykyä.

Oppilaan myönteistä minäkuvaa ja oppimismotivaatiota tuetaan tarjoamalla onnistumisen kokemuksia ja rakentamalla perusopetukseen myönteinen sosiaalisen oppimisen ilmapiiri, jossa jokainen oppilas tuntee kuuluvansa yhteisöön ja voi osallistua siihen omilla vahvuuksillaan. Oppilaan kokemukset ymmärretyksi tulemisesta, ryhmässä ja yhteisön jäsenenä olemisesta ja vuorovaikutuksesta vaikuttavat hänen minäkuvaansa ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulma korostaa oppilaan myönteisen minäkuvan vahvistamista niin, että oppilas oppii arvostamaan itseään. Oppilaalla tulee olla tunne, että häntä arvostetaan. Sosiaaliset taidot kehittyvät mallioppimisen ja saatujen kokemusten myötä sekä sosiaalisista tilanteista saadun palautteen avulla.

Sosiaalisia taitoja harjoitellaan luontevasti osana muita toiminta-alueita. Oppilaan omaa toimintaa ja mahdollisuutta osallistumiseen tuetaan ja vahvistetaan sekä luodaan hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan sosiaalinen toimintakyky. Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen kehittäminen ja hänen osallisuutensa vahvistaminen kouluyhteisössä sekä tunne- ja itsesäätelytaitojen harjoittelu ja oppiminen. Sosiaalisten taitojen oppiminen tukee oppilaan vuorovaikutusta ja kommunikaatiota, auttaa häntä liittymään ryhmään sekä luomaan hyviä ihmissuhteita. Sosiaalisia taitoja ovat arjen ympäristössä tarvittavat taidot, kuten itsensä ja muiden esitteleminen, kuunteleminen ja kysymysten kysyminen muilta, oman vuoron odottaminen keskustelussa, (puheen-)vuoron antaminen/ottaminen, anteeksi pyytäminen sekä avun pyytäminen. Tunnetaitojen opetuksen tavoitteisiin liittyvät empatiataito, tunteiden tunnistaminen, sietäminen, säätely, ilmaiseminen ja käsittely sekä itsesäätely.

Sosiaalisten taitojen tavoitteisiin voidaan liittää toisia ihmisiä kunnioittavaan ja hyvien tapojen mukaiseen käytökseen liittyviä tavoitteita. Sosiaaliset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Opetuksen sisällöt

Opetus sisältää toimimista erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Sosiaalisten taitojen opetuksen sisällöt kehittävät ja vahvistavat myönteisiä kokemuksia sekä taitoja sosiaalisissa tilanteissa toimimisesta, jotka rohkaisevat ja motivoivat oppilasta olemaan vuorovaikutuksessa, kommunikoimaan, liittymään ryhmään sekä luomaan ihmissuhteita. Opetus sisältää vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua, jotka tukevat paitsi yksilön itsensä, myös koko ryhmän sosiaalista hyvinvointia. Tunnetaitojen opetus sisältää omien tunteiden tiedostamista ja tunnistamista, tunteiden ilmaisemista sekä tunnekokemusten ja -ilmaisun säätelemistä.

Päivittäisten toimintojen taidot

Päivittäisten toimintojen taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, itsenäisen elämän taidot ja avustamisen tarve. Päivittäisten toimintojen taidot tarkoittavat niitä taitoja, joita ihminen tarvitsee arjessaan. Päivittäisten toimintojen taitojen hallinta edistää oppilaan omatoimisuutta ja itsenäistymistä, sekä lisää oppilaan toimijuutta ja osallisuutta hänen toimintaympäristössään ja yhteiskunnassa. Päivittäisten toimintojen taitojen harjoitteluun liittyy luontevasti myös turvallisuuskasvatus. Taitoja harjoitellaan arjen ympäristöissä, kuten ruokailun, pukemisen ja riisumisen, ulkoilun, levon ja leikin

yhteydessä sekä liikenteessä ja muissa toimintaympäristöissä tapahtuvissa opetustilanteissa.

Päivittäisten toimintojen taidot sekä oppilaan toimintakyvyn vahvistaminen ja osallisuuden tukeminen edistävät terveyttä ja hyvinvointia. Päivittäisten toimintojen taitojen harjoittelu nivoutuu luontevasti osaksi muiden toiminta-alueiden tavoitteiden saavuttamista. Oppilaalle luodaan mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan toimintakyvystä, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Päivittäisten toimintojen taitojen opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii toimimaan mahdollisimman itsenäisesti arjen toimissaan. Opetuksen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista oppimisympäristönsä toimintaan sekä edistää hänen omatoimisuuttaan ja itsenäisyyttään. Päivittäisten toimintojen taitojen opetuksella vahvistetaan oppilaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjataan häntä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja.

Opetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkuvaa. Tavoitteena on harjoitella itsestä huolehtimisen taitoja ja tukea oppilaan luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen. Tavoitteena on myös opettaa turvataitoja ja moninaisuuden hyväksymistä sekä tukea oppilaan seksuaalista kehitystä. Turvallisuuskasvatuksen tavoitteena on, että oppilas oppii tunnistamaan vaaratilanteita, pyytämään apua, arvioimaan riskejä sekä tekemään turvallisia valintoja.

Päivittäisten toimintojen taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät seuraaviin alueisiin: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun (L2), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Opetuksen sisällöt

Päivittäisen toimintojen taitojen opetuksen sisältöinä ovat itsenäiseen elämään liittyvät arjen taidot, kuten hyvinvointi ja terveydestä huolehtiminen, sosiaaliset taidot, kodinhoitotaidot sekä asiointitaidot. Opetuksen tulee kattaa ajan hallinnan, asumisen, ympäristössä liikkumisen, mielekkään vapaa-ajan sekä turvallisuuden ylläpitämisen sisältöjä. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Opetuksessa huomioidaan, että oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen. Lisäksi oppilaita tulee ohjata demokraattiseen päätöksentekoon osallistumiseen aktiivisina yhteisön jäseninä. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin. Opetuksen sisältöihin kuuluvat oppilaan toimintakyvyn edellytysten sekä edun mukaisesti esimerkiksi merkityksellisten vapaa-ajan aktiviteettien/harrastuksen löytäminen, digitalisuuden hyödyntäminen arjessa sekä kaverisuhteet.

Kognitiiviset taidot

Kognitiivisten taitojen oppimisen lähtökohtana ovat oppilaan toimintakyky, ja oppimisen taidot sekä muistin toiminta. Kognitiiviset taidot tarkoittavat ajattelun, havainnoinnin, tiedonhankinnan, ymmärtämisen ja oppimisen taitoja. Kognitiivisten taitojen kehitykseen kuuluu esimerkiksi kielen, muistin, ajattelun, ongelmanratkaisun, tarkkaavuuden, luovuuden, päättelyn ja päätöksenteon osa-alueita.

Kognitiivisten taitojen opetus tukee oppimis-, muistamis- ja ajatteluprosessien kehittymistä ja rohkaisee oppilasta hyödyntämään näitä taitoja erilaisissa arjen tilanteissa ja toimintaympäristöissä.

Kognitiivisten taitojen harjoittelu nivoutuu luontevasti osaksi muiden toiminta-alueiden opetusta vahvistaen oppilaan osallisuutta, motivaatiota sekä asennetta oppimista kohtaan. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt muodostuvat oppilaan yksilöllisestä tilanteesta, taidoista ja vahvuuksista. Oppilaan ohjauksen ja avustuksen tarve huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja opetusmateriaalin tai välineiden valinnassa. Oppilaskohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan kirjataan opetuksen sisältöjen ja tavoitteiden lisäksi mahdollisten apuvälineiden hyödyntäminen eri koulupäivän tilanteissa sekä tapahtumissa.

Tavoitteet

Opetuksen tavoitteiden perustana on oppilaan kognitiivinen toimintakyky. Kognitiivisten taitojen opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kykyä hahmottaa ja ymmärtää ympäröivää todellisuutta sekä aktivoida hänen ajattelu- ja toiminnanohjaustaitojaan. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Tavoitteena on, että oppilas oppii hahmottamaan, valitsemaan ja luokittelemaan asioita. Lisäksi oppilas oppii päättelytaitoa kuten syy- ja seuraussuhteita, ongelman ratkaisua ja kielellistä päättelyä sekä muistamisen taitoja. Oppilaan toimintakyvyn ja edun mukaisesti opetuksen tavoitteena voi olla myös lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksien kehittäminen. Kognitiivisten taitojen harjoittelussa pyritään vahvistamaan oppilaan aktiivista osallistumista arjen toimintaympäristöissä.

Kognitiiviset taidot liittyvät myös kaikkiin laaja-alaisen osaamisen alueisiin. Erityisesti ne liittyvät ajatteluun ja oppimaan oppimiseen (L1), kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun (L2), tieto- ja viestintäteknologiseen osaamisen (L5) sekä osallistumisen, vaikuttamisen ja kestävän tulevaisuuden rakentamisen (L7) alueisiin.

Opetuksen sisällöt

Kognitiivisten taitojen opetus voi sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, muistin, valinnan, luokittelun, syy-seuraussuhteen, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon oppimista edistäviä osa-alueita. Opetus rohkaisee oppilasta hyödyntämään näitä taitoja erilaisissa arjen tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Opetuksen sisältöinä ovat oppilaan kognitiivisen toimintakyvyn ja edun mukaisesti myös lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia sisältäviä harjoituksia.

Eri oppiaineiden sisältöjä voidaan soveltuvin osin hyödyntää kognitiivisten taitojen opetuksen tavoitteiden ja sisältöjen suunnittelussa. Opetus ei kuitenkaan ole oppiainejakoista eikä perustu perusopetuslain 20 h §:n mukaiseen perusopetuksen

oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Oppiaineiden sisällöistä voi hyödyntää esimerkiksi ajankohtaisiin teemoihin liittyviä opetuskokonaisuuksia.

Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Oppilaan opetuksen ja tukimuotojen järjestäminen edellyttävät erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa.

Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa (perusopetuslain 6 § tai 28 §:ssä tarkoitetussa) koulussa34. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole oppilaan edun mukaista perusopetuslain tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta. Myös kunta, jossa sijaitsee muu erikoissairaanhoidon toimintayksikkö, voi järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle.[35]

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa:

- paikallinen monialainen yhteistyö, yhteistyötahot ja yhteistyön käytänteet
- käytänteet, yhteistyö ja oppilaan tukeminen oppilaan siirtyessä sairaalaopetukseen ja palatessa omaan kouluun
- konsultaation käytänteet ja yhteistyö

Sairaalaopetus

Pohjois-Karjalan keskussairaalassa, Joensuussa sijaitsevassa sairaalaopetusyksikössä tarjotaan sairaalaopetusta tutkimuksissa ja sairaalahoidossa oleville esi- ja peruskoululaisille. Sairaalaopetuksen järjestäjä on Joensuun kaupungin Nepenmäen koulu.

Esi- ja perusopetusikäinen oppilas on oikeutettu sairaalaopetuspaikkaan, kun hänet on otettu potilaaksi osastolle erikoissairaanhoidon piiriin (osastopaikka). Myös erikoissairaanhoidon avohoidossa olevalla oppilaalla on mahdollisuus hakeutua sairaalaopetukseen. Avo-opetuspaikalle haetaan erillisellä hakulomakkeella ja valmistelun oppilasvalinnasta sairaalaopetukseen tekee moniammatillinen työryhmä, jossa on sairaalaopetuksen lisäksi edustajat lasten- ja/tai nuorisopsykiatrian poliklinikoilta. Hakemuksen perusteella hallintopäätöksen tekee Nepenmäen koulun rehtori.

Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin, kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista.

Sairaalaopetuksen aikana oppilas säilyy oman lähikoulunsa oppilaana ja noudattaa siten sen opetussuunnitelmaa tai soveltuvasti Joensuun seudun opetussuunnitelmaa ja Nepenmäen koulun vuosisuunnitelmaa. Opetuksessa edetään lapsen voinnin mukaisesti. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite.

Oppilaan opetuksen järjestäjä ja sairaalan sijaintikunta sopivat ja järjestävät moniammatillisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle. Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan kotikuntakorvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista.

Oppilas- ja opiskeluhuolto sairaalaopetuksen aikana

Osastohoitopaikalla olevien oppilaiden oppilas- ja opiskeluhuollollinen tuki tulee sairaalan kautta. Avohoidossa olevien oppilaiden osalta palvelut tulevat oppilaiden omilta kouluilta.

Sairaalaopetuksen oppilaskohtaisen opiskeluhuollon työryhmän muodostavat sairaalaopettajat ja hoitohenkilöstö. Kokoontumisia on viikoittain ja niissä voivat olla mukana osaston lääkäri, sairaanhoitajat, psykologi, sosiaalityöntekijä ja toimintaterapeutti.

Sairaalaopetuksen vaiheet

Sairaalaopetuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaiden huoltajien, lähettävien ja vastaanottavien koulujen, sairaalahenkilöstön ja opiskeluhuollon henkilöstön kanssa. Yhteistyötä tehdään tulovaiheessa, opintojen aikana ja paluuvaiheessa.

<u>Tulo sairaalaopetukseen</u>

Sairaalakoulu ottaa yhteyttä oppilaan huoltajaan, omaan kouluun ja hoitohenkilöstöön oppilaan oppimistilanteen kartoittamiseksi ja opetuksen järjestämiseksi sairaalaopetuksessa. Yhteistyötä tehdään myös oppilaan oman koulun oppilas- ja opiskeluhuollon henkilöstön kanssa. Omassa koulussa koordinoiva yhteyshenkilö on oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja. Muita yhteistyökumppaneita ovat oppilaan muut opettajat, oppilaan ohjaajat, kouluterveydenhoitajat, kuraattorit, koulupsykologit ja rehtorit.

Huoltajille ja tarvittaessa oppilaalle järjestetään tutustumiskäynti sairaalakouluun ja pidetään ns. tulohaastattelu. Myös hoitohenkilöstön kanssa vaihdetaan vielä tietoja oppilaasta.

<u>Opiskelu sairaalaopetuksessa</u>

Sairaalaopettajat tekevät koko opiskeluajan tiivistä yhteistyötä oppilaan oman koulun kanssa. Oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja oppilaan omalla koululla koordinoi tiedonsiirtoa, ja vastaa tiedon siirtämisestä eteenpäin oppilas- ja opiskeluhuoltolain määräykset huomioon ottaen.

Huoltajien kanssa pidetään yhteyttä puhelimitse, kouluneuvotteluissa koululla ja hoitoneuvotteluissa osastoilla.

Sairaalaopettaja toimii hoidon moniammatillisena pedagogisena asiantuntijajäsenenä. Hän osallistuu oppilasta koskeviin kokouksiin ja hoitoneuvotteluihin tuoden näihin näkemyksensä ja tietämyksensä lapsesta tai nuoresta oppilaana. Sairaalaopettaja on mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa lapsen tai nuoren kokonaiskuntoutusta

Paluu sairaalaopetuksesta

Sairaalaopetuksesta palatessa vastaanottava koulu voi olla oppilaan alkuperäinen aikaisempi koulu tai jokin muu oppilaitos tai luokka. Paikka mietitään yhdessä huoltajan, oman koulun ja hoitohenkilöstön kanssa.

Oppilaan palatessa takaisin kouluun pidetään tiedonsiirtopalaveri. Siinä ovat läsnä tarpeen mukaan oppilas, huoltaja, oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja ja muu mahdollinen koulun edustus (esimerkiksi rehtori), sairaalaopettaja ja lapsen tai nuoren omahoitaja sekä oppilas- ja opiskeluhuollon edustus. Tarvittaessa sairaalaopettaja (tai koulunkäynninohjaaja/vastuuhoitaja) on alussa oppilaan mukana tukemassa oppilasta kouluympäristöön sopeutumisessa sekä konsultoimassa opettajia.

Arviointi sairaalaopetuksessa

Arviointi suoritetaan yhteistyössä oppilaan oman koulun kanssa käyttäen oppilaan oman koulun todistuslomakkeita. Päättötodistuksen antaa aina oppilaan oma koulu, mutta arviointi tehdään tällöinkin yhteistyössä sairaalaopetuksen kanssa. Oppilaan arvioinnista keskustellaan sairaalaopetuksessa sekä koulu- että joskus myös hoitoneuvotteluissa.

Oppilas tekee sairaalaopetuksessa itsearviointia sairaalakoulun käytänteiden mukaisesti. Oppilas asettaa tavoitteita opiskelulleen ja arvioi niiden toteutumista. Oppilas arvioi työskentelyään myös kouluneuvotteluissa.

Sairaalaopetuksen konsultatiivinen opetus

Konsultaatiolla tarkoitetaan yleisesti ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi, joten konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdentuu ensisijaisesti opettajille.

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on järjestettävä toiminta-alueensa kunnille konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua oppilaan omassa koulussa.[39] Tätä palvelua hyödynnetään, kun oppilaalle suunnitellaan tai toteutetaan vaativia monialaisia ennaltaehkäiseviä tai korjaavia toimenpiteitä. Palvelua on järjestettävä myös muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidon potilaana olevien oppilaiden opetuksen järjestämiseen.

Sairaalaopetuksen konsultatiivista palvelua järjestetään Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen esi- ja peruskouluikäisille oppilaille sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai toteuttamiseksi myös muiden kuin erikoissairaanhoidossa potilaana olevien oppilaiden opetuksessa. Konsultaatiopalvelun ensisijaisena tehtävänä on tarjota koulun ja varhaiskasvatusyksiköiden henkilöstölle konsultatiivista tukea oppilaan koulunkäynnin / esiopetuksen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Konsultaation kohteena ovat oppilaat, joiden koulunkäynnin haasteet kytkeytyvät mm. kiusaamiseen, mielenterveyden haasteisiin, itsetuhoisuuteen, masentuneisuuteen ja kouluakäymättömyyteen.

Konsultaatiopyynnöstä sovitaan aina ensin oppilaan lähikoulun rehtorin tai päiväkodin johtajan kanssa. Tämän jälkeen oppilaan lähikoulussa / -esiopetusyksikössä

järjestetään opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti oppilaan tueksi kootun moniammatillisen asiantuntijaryhmän palaveri ja pyydetään huoltajan suostumus konsultaatioon. Seuraavaksi päiväkoti / koulu lähettää konsultaatiopyynnön sairaalaopetukseen esitietolomakkeella. Konsultoivaan erityisopettajaan voi olla yhteydessä myös puhelimitse. Konsultaatiopyynnöt voivat tulla myös lasten-, nuorten tai neurologian poliklinikoilta, jolloin oppilaan hoitoryhmä täyttää esitietolomakkeen konsultaatiosta.

Konsultaatiopyynnön saavuttua sairaalaopetukseen ollaan ensimmäisenä yhteydessä oppilaan huoltajiin. Tämän jälkeen käynnistyy moniammatillinen verkostotyö, jonka tavoitteena on selvittää mahdollisia syitä oppilaan koulunkäynnin haasteisiin. Jalkautuvassa työvaiheessa konsultoiva opettaja ottaa yhteyden lähikoulun/päiväkodin henkilökuntaan. Konsultaation järjestämistä oppilaan lähikoulun/päiväkodin puolelta koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja. Tällöin sovitaan päiväkoti- / koulukäynti, jossa sairaalaopettaja havainnoi oppilaan esiopetus- / kouluympäristöä ja verkostoituu kyseisen yksikön henkilöstön kanssa.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta.

Etäyhteyksillä voidaan tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäyhteyksien käyttö lisää osaltaan koulun toiminnan ekologista kestävyyttä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa opetusta, syventää koulun tarjoamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai huolehtia opetuksesta joissakin poikkeustilanteissa, esimerkiksi oppilaan pitkän sairausjakson aikana. Etäyhteyksien ja erilaisten opetusteknologioiden käyttö monipuolistavat oppimisympäristöjä. Tällöin voidaan käyttää eri opettajien osaamista sekä koulun yhteistyökumppaneiden ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta oppilaiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oppilaiden tarpeet huomioonottavalla ja opetusteknologian mahdollisuuksia hyödyntävällä pedagogisella suunnittelulla varmistetaan opetuksen laadukas toteuttaminen. Tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Lieksa

Lieksan kouluissa voidaan hyödyntää etäyhteyksiä opetuksen järjestämisessä. Etäopetus tasa-arvoistaa oppilaiden mahdollisuuksia saada laadukasta opetusta koulun maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Mikäli koulussa opiskellaan etäyhteyksiä hyödyntäen, koulu kuvaa opetuksen järjestämisen käytännöt lukuvuosisuunnitelmassaan.

Opetuksen järjestämisessä poikkeustilanteissa noudatetaan viranomaisten antamia ohjeita.

Joustava perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa[24]. Tässä käytetään joustavan perusopetuksen toiminnasta nimitystä joustava perusopetus. Opetus toteutetaan perusopetusta koskevien säädösten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä[25]. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kouluyhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Joustava perusopetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen[26]. Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain myös muun opetusryhmän yhteydessä.

Opetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Näiden jaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä oppilaiden kanssa työskentelevä henkilöstö tulee perehdyttää työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä.[27] Oppilasvalinnasta

[24] Perusopetuslaki 5 § (1707/2009)
[25] Perusopetusasetus 9 a § 1 mom. (1768/2009)
[26] Perusopetusasetus 9 a § 2 mom. (1768/2009)
[27] Perusopetusasetus 9 b § 2 mom. (1768/2009)

tehdään hallintopäätös joka valmistellaan moniammatillisesti. Jos yksittäinen oppilas siirtyy pois joustavasta perusopetuksesta ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään joustavan perusopetuksen päättymisestä hallintopäätös.

Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja oppilashuoltoon.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai tarkistetaan hänelle jo aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Se sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostetun tuen aikana laadittava oppimissuunnitelma. Lisäksi oppimissuunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetukseen liittyvät erityispiirteet, kuten opetuksen järjestäminen koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Mikäli oppilas saa erityistä tukea, joustava perusopetus kuvataan vastaavalla tavalla henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa eli HOJKSissa.

Mikäli opetuksen järjestäjä tarjoaa joustavan perusopetuksen toimintaa, opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten joustava perusopetus järjestetään ja mitkä ovat siinä noudatettavat keskeiset toimintatavat
- mitkä ovat oppilasvalinnan perusteet ja miten valinta käytännössä toteutetaan
- miten muissa oppilaitoksissa, työpaikalla tai muualla koulun ulkopuolella tapahtuva opiskelu järjestetään ja miten oppilaiden opiskelua tällöin ohjataan, seurataan ja arvioidaan
- miten eri toimijoiden yhteistyö, vastuut ja työnjako järjestetään.

1 Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013)

Perusopetuslain 20 c §:n mukaisia oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimisesta määrätään luvussa Oppimisen ja koulunkäynnin tuki.

Lieksa

Lieksan kaupungissa järjestetään joustavaa perusopetusta, JOPO-opetusta vuosiluokille 7–9 opetussuunnitelman mukaisesti. Opetusta tarjotaan pääsääntöisesti 9. luokkalaisille. JOPO-opetus toteutetaan lähiopetuksena oman kotiluokan mukana sekä pienemmässä JOPO-ryhmässä. Osa opiskelusta tapahtuu työpaikoilla TET-jaksoilla, joita on mahdollisuus tehdä neljä lukuvuoden aikana. Tämän lisäksi erilaiset tutustumiskäynnit ja eri alojen koulutuskokeilut kuuluvat joustavan perusopetuksen toimintakulttuuriin. Koulutehtävistä ja arviointimenetelmistä vastaa ryhmän opettaja, yhteistyössä nuoren työpaikalta nimetyn ohjaavan aikuisen kanssa. Oppilasta tuetaan vahvasti koko harjoittelujaksojen ajan sekä tavoitteiden mukaista opintojen edistymistä seurataan tarkasti.

JOPO-toiminnan opetuksesta ja ohjauksesta vastaa opettaja. Joustavassa perusopetuksessa tehdään yhteistyötä Lieksan työnantajien ja nuorten parissa toimivien järjestöjen sekä nuorisotoimen kanssa. Nuoriso-ohjaaja on läsnä JOPO-luokassa osan kouluviikkoa. Toiminnassa korostuu tiivis yhteydenpito koulun ja kodin välillä sekä yhteinen kasvatusvastuu eri toimijoiden kanssa.

Oppilasvalinnat:

JOPO-toimintaan on keväisin avoin haku, ja toimintaan voi hakea kuka tahansa 7–9 luokkien oppilas. Oppilas valitaan JOPO-toimintaan oppilaan ja hänen huoltajansa

tekemän hakemuksen sekä haastattelun perusteella. Haastattelun suorittavat ryhmän opettaja, nuoriso-ohjaaja, hyvinvointiohjaaja ja koulukuraattori. Rehtori tekee joustavaan perusopetukseen siirtymisestä hallinnollisen päätöksen.

Oppilasvalintojen kriteerit ovat:
- oppilas tarvitsee tukea opiskelussa
- oppilaan on vaikea keskittyä opiskeluun isossa ryhmässä
- oppilas saa huonoja numeroita, vaikka tietää pystyvänsä parempaan
- oppilaalla on paljon poissaoloja
- oppilaalla on tunne-elämän haasteita (esim. ahdistuneisuutta)
- oppilas on yksinäinen
- oppilas on toimelias, oppii parhaiten tekemällä ja kokeilemalla

Joustavan perusopetukseen valituille oppilaille laaditaan suunnitelma yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Suunnitelmassa kuvataan muun muassa oppilaan joustavan perusopetuksen järjestäminen koulussa ja muissa oppimisympäristöissä, monialainen yhteistyö, tarvittavat tuki- ja neuvontapalvelut sekä toiminnan seuranta.

Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa sairaalaopetuksena, koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa annettavana opetuksena. Monialainen yhteistyö opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa korostuu opetuksen erityisissä tilanteissa[1]

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on perusopetuksen järjestämislupa. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus[2]. Oppivelvollisuusikäisten vankilaopetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

1 Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 16 §, 2 Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 38 § (618/2021)

Paikalliset tarkennukset Lieksan kaupungin perusopetuksessa

Mikäli oppilaan opetus joudutaan toteuttamaan erityisen tilanteen vuoksi normaalista poikkeavalla tavalla, päätetään tapauskohtaisesti yhteistyössä opetuksen järjestäjän kanssa, kuinka opetus ja kasvatustyö toteutetaan. Koulusihteerit yhteistyössä oppilasta opettavan opettajan ja erityisopettajan kanssa huolehtivat oppilaan tietojen siirrosta siinä tapauksessa, että oppilas vaihtaa koulua.

Kotiopetus

<u>Yleistä</u>

Oppivelvollisen on osallistuttava perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muutoin perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot voi hankkia perusopetukseen osallistumisen sijasta esimerkiksi opiskelemalla kotona, jota kutsutaan jäljempänä kotiopetukseksi. Kotiopetus ei ole perusopetuslain mukaista opetusta, mutta oppivelvollisen edistymistä tulee valvoa suhteessa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) määrättyihin perusopetuksen oppimäärään kuuluvien oppiaineiden tavoitteisiin ja keskeisiin sisältöihin.

Kotiopetus ei edellytä lupaa viranomaisilta eli käytännössä kunnan opetustoimelta. Asiasta päättää huoltaja. Huoltajan ilmoitus asuinkuntaan lapsen siirtymisestä kotiopetukseen on riittävä. Ilmoituksen jälkeen huoltaja myös vastaa oppivelvollisen perusopetuksen oppimäärää vastaavien tietojen ja taitojen saavuttamisesta ja oppivelvollisen edistymisestä. Huoltaja, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, voidaan tuomita oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä sakkoon. Huoltaja vastaa oppivelvollisen opintojen järjestelyistä, kuten oppimateriaalien hankkimisesta ja varsinaisesta opiskelusta.

Oppivelvollisen on saatava kotiopetuksessa Opetushallituksen päättämissä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) määrätyt perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot. Oppivelvollisen tulee opiskella kaikkia niiden oppiaineiden opetuksen tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä, jotka kuuluvat perusopetuksen oppimäärään.

Perusopetuksen oppimäärä sisältää seuraavat yhteiset oppiaineet:

- äidinkieli ja kirjallisuus
- toinen kotimainen kieli, ruotsi tai suomi
- vieras kieli
- ympäristöoppi
- terveystieto
- uskonto tai elämänkatsomustieto
- historia
- yhteiskuntaoppi
- matematiikka
- fysiikka
- kemia
- biologia
- maantieto
- liikunta
- musiikki
- kuvataide
- käsityö
- kotitalous.

Kotiopetuksessa olevan oppivelvollisen ei tarvitse opiskella valtioneuvoston asetuksessa päätettyjä taide- ja taitoaineiden valinnaisia tunteja tai paikallisesti päätettäviä, oppilaalle valinnaisia aineita. Huoltajan vastuulla olevan oppivelvollisuusikäiselle annettavan kotiopetuksen ei myöskään tarvitse sisältää oppilaanohjausta.

Kunta ei ole velvollinen järjestämään kotiopetuksessa olevalle oppivelvolliselle palveluja tai etuuksia, joihin perusopetukseen osallistuva oppilas on perusopetuslain mukaan oikeutettu kuten:

- opetukseen
- oppimisen ja koulunkäynnin tukeen
- maksuttomiin oppimateriaaleihin, työvälineisiin ja aineisiin
- oppilashuoltoon maksuttomaan kouluruokailuun
- koulukuljetukseen

Huoltajan päätöksellä kotona opiskelevaa ei voida vapauttaa jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan yhteisen aineen opiskelusta.

Perusopetuslain 26§:n 1 momentin mukaan perusopetuksen suorittaminen päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai viimeistään sen lukuvuoden koulutyön päättyessä sinä kalenterivuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta.

Valvontatilaisuudet

Perusopetuslain 26 §:n mukaan kunnan tulee valvoa oppivelvollisen edistymistä, jos tämä ei osallistu kouluopetukseen. Kotiopetusta seurataan perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan (ei vaihtoehtopedagogiikat, esim. Steiner). Kun ilmoitus lapsen siirtymisestä kotiopetukseen saadaan, tallennetaan KOSKI-palveluun tieto siitä, että oppivelvollinen ei osallistu perusopetuslain mukaisesti järjestettyyn opetukseen. Rehtori nimeää kotioppilaan tutkivan opettajan/opettajat. Opettajan tehtävänä on selvittää ja arvioida oppivelvollisen edistymistä. Tutkiva opettaja nimetään pääsääntöisesti oppilaan lähikoulusta, mikäli hän osallistuisi perusopetukseen Lieksassa. Opettajan nimi kirjataan KOSKI-palveluun.

Tutkivan opettajan tulee olla yhteydessä huoltajaan ja sopia valvonnan käytännön järjestelyistä sekä käydä läpi huoltajan ja kunnan vastuut ja velvoitteet. Valvontatilaisuuksissa, joita on vuodessa pääsääntöisesti kaksi (syksyllä ja keväällä), tutkiva opettaja seuraa edistymistä esimerkiksi

- ✓ keskustelujen,
- ✓ portfolioiden,
- ✓ kirjallisten ja suullisten näyttöjen,
- ✓ tai muun tyyppisten näyttöjen avulla. Muut näytöt voivat tulla kyseeseen esimerkiksi taide- ja taitoaineissa.

Opettaja ei käy läpi yksityiskohtaisesti jokaista tehtävää, vaan osaamisesta luodaan nopea yleiskatsaus. Opettajalla ei ole arviointivastuuta. Tutkiva opettaja laatii valvontatilaisuudesta oppiainekohtaisen selosteen, josta tulee käydä ilmi oppiainekohtaisesti minkä vuosiluokan oppimäärästä on kyse sekä onko opiskeltavan oppiaineen oppimäärässä edistytty tai onko oppimäärä suoritettu kokonaisuudessaan hyväksytysti.

Todistukset ja erityinen tutkinto

Kotiopetuksessa olevalle oppivelvolliselle ei anneta opinnoistaan todistuksia.

Jos kotiopetuksessa olevan oppivelvollisen huoltaja haluaa lapsensa saavan todistuksen, on hänen osallistuttava erityiseen tutkintoon (POL38§). Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja. Erityiseen tutkintoon osallistumisen ajankohdat Lieksan perusopetuksessa ovat syyslukukaudella marras-joulukuussa ja kevätlukukaudella huhti-toukokuussa. Tutkintoon osallistuminen on maksutonta.

Lisätietoa kotiopetuksesta löytyy OPH:n sivuilta: https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kotiopetus

Tuki erityisissä tilanteissa

Oppilas voi tarvita tukea erityisissä tilanteissa, kuten sairauden yhteydessä tai vaikeassa elämäntilanteessa. Opetusta voidaan järjestää tällöin esimerkiksi sairaalaopetuksena.

Perusopetus sairaalakoulussa

Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppivelvolliselle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole perusopetuslain tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista. Myös kunta, jossa on erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voi järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Oppilaan opetuksen järjestäjä ja sairaalan sijaintikunta sopivat ja järjestävät moniammatillisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle.[28] Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan kotikuntakorvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on opetuksen järjestämislupa. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus.[29] Oppivelvollisuusikäisten vankilaopetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

Lieksa

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten yhteistyö ja oppilaan tukeminen hoidetaan oppilaan siirtyessä omasta koulustaan toisen opetuksen järjestäjän kouluun tai valtion oppilaitokseen. Lisäksi kuvataan yhteistyön ja tuen järjestäminen oppilaan siirtyessä koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa järjestettävään perusopetukseen sekä oppilaan palatessa jälleen omaan kouluunsa.

[28] Perusopetuslaki 4 a § (1267/2013)

[29] Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 41 § (1271/2013)

Lastensuojeluun liittyvä perusopetus

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on opetuksen järjestämislupa. Kun oppilas siirtyy takaisin oman kunnan kouluun, siirtopalaverin kutsuu koolle se kunta, johon lapsi on ollut sijoitettuna. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus.

5.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa[30]. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös kouluruokailu, välituntitoiminta sekä koulun päivänavaukset, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehittymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Koulukohtaisesta järjestämisestä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa.

Koulun kerhotoiminta

Kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Se on osa maksutonta perusopetusta ja rakentaa omalta osaltaan toiminnan yhteisöllisyyttä ja rikastuttaa koulun toimintakulttuuria. Kerhotoiminnan tehtävä on tukea oppilaiden monipuolista kasvua ja kehitystä. Kerhot tarjoavat oppilaille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin harrastuksiin. Tavoitteena on lisätä harrastuneisuutta sekä tuottaa yhdessä tekemisen, osaamisen, onnistumisen ja ilon kokemuksia. Kerhotoiminnassa oppilaat saavat tilaisuuksia koulussa opitun soveltamiseen, luovaan toimintaan ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhot voivat lisätä oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä arjen hallintaa ja turvallisuutta.

Joustavilla kerhotoiminnan ratkaisuilla tuetaan oppilaan päivän kokonaisuutta. Kerhotoiminnan järjestämis- ja toteuttamistapoja kehitetään ja oppimisympäristöä muokataan harrastuneisuutta tukevaksi. Oppilaiden osuutta kerhotoiminnan suunnittelussa lisätään. Kerhotoiminnan järjestäminen tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa myös kodin ja koulun kasvatusyhteistyötä sekä yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista.

Koulun kirjastotoiminta

[30] Perusopetuslaki 47 §

Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa ja toteuttaa sitä yhteistyössä lähikirjaston ja muiden kirjastojen kanssa. Kirjastotoiminnalla vahvistetaan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemista ja avartumista. Monimuotoinen koulukirjastotoiminta tukee oppimiskäsityksen toteutumista aidoissa oppimistilanteissa ja luo oppilaille mahdollisuuksia monenlaisten vastuutehtävien hoitamiseen. Koulun kirjasto ja muut kirjastot tarjoavat aktivoivia ja virikkeisiä oppimisympäristöjä sekä monipuolisia työtapoja. Kirjastotoiminnan tehtävänä on kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä. Toiminta lisää mahdollisuuksia opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Yhdessä koulu ja kirjasto ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalle on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjattuna ruokailuna.[31] Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävää elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä.

Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja etenkin ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa ja yhdessä tuetaan oppilaiden kehitystä. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Mikäli oppilaalla on yksilöllisiä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyviä tarpeita, tulee oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon sopia yhdessä ruokailuun liittyvistä tukitoimista ja seurannasta.[32]

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin.[33] Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella[34].

---

[31] Perusopetuslaki 31 § 2 mom.

[32] Perusopetuslaki 3 § 2 mom. , 31 a § 1 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 13 §

[33] Perusopetusasetus 3 § 4 ja 5 mom.

[34] Perusopetusasetus 6 §

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria. Niitä tehtäessä otetaan huomioon perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet.

Koulumatkat ja koulukuljetukset

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä[35]. Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Koulun tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta, koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä tekoihin syyllistyneiden sekä niiden kohteina olleiden oppilaiden huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia asian selvittämisessä[36].

Lieksa

Kerhotoiminta

Lieksan peruskouluja kannustetaan järjestämään oppilaille koulun kasvatus- ja opetustehtävää tukevaa, monipuolista koulun kerhotoimintaa taikka kolmannen sektorin tarjoamaa toimintaa. Joustavan koulupäiväidean mukaisesti nämä toiminnot sijoittuvat joko koulupäivän sisälle tai koulupäivän jälkeen. Jokainen koulu suunnittelee itselleen sopivan toimintamallin. Tämän toiminnan tavoitteena on tarjota oppilaille onnistumisen, osaamisen ja ilon kokemuksia erilaisten, oppilaille hyödyllisten ja mieluisten aiheiden parissa. Koulujen kerhot ja niiden tavoitteet määritellään tarkemmin koulujen lukuvuosisuunnitelmissa.

Lieksassa koulun perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta toteutetaan kaupungin oman aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelman mukaisesti. Toiminta on tavoitteellista ja hyvin suunnittelua. Aamu- ja iltapäivätoiminta on maksullista ja sitä järjestetään jokaisena koulupäivänä. Toiminta tukee osaltaan perusopetuksen yleisiä kasvatustavoitteita.

Kouluruokailu

Kouluruokailussa tarjottavat ateriat ovat monipuolisia, vaihtelevia ja ravitsemuksellisesti täysipainoisia kokonaisuuksia. Ruokailutilanteiden tavoitteena on hyvän käytöksen, hyvien pöytätapojen ja omalta osaltaan kestävän elämäntavan omaksuminen.

Oppilaat voivat osallistua kouluruokailun ja ruokailuhetkien kehittämiseen ja arviointiin yhdessä koulun henkilökunnan ja ruokapalveluita tuottavan tahon kanssa. Esimerkiksi

[35] Perusopetuslaki 32 §

[36] Perusopetuslaki 29 § 7 mom. (1267/2013)

eri juhlien huomioiminen yhteistyössä koulukeittiön kanssa tarjoaa hienoja kasvatuksellisia, esteettisiä ja makunautinnollisia hetkiä.

Välitunnit

Lieksassa koulujen välituntitoiminta suunnitellaan siten, että se vahvistaa yhteisöllisyyttä ja kehittää oppilaiden sosiaalisia suhteita. Välituntivälinetä ja tiloja kehitetään niin, että ne innostavat, motivoivat ja virkistävät oppilaita välitunneilla. Oppilaat ovat mukana toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa (välkkäritoiminta).

Koulupäivän rakenne

Lieksassa koulupäivä järjestetään niin, että se tukee kouluyhteisön hyvinvointia ja oppilaiden osallisuutta. Joustavat ratkaisut antavat mahdollisuuden toiminnallisiin välitunteihin ja monipuolisiin oppimistilanteisiin. Koulupäivän rakenteeseen liittyvät koulukohtaiset ratkaisut kuvataan lukuvuosisuunnitelmissa.

Koulumatkat

Perusopetuslaki 32 § (19.12.2003/1139)

”Jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä (5) kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai lasten päivähoidosta annetussa laissa tarkoitetusta päivähoidosta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai päivähoitoon. Perusopetusta, lisäopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi.

Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus. Edellä 1 momentin mukaisesti järjestettävä oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas lukuvuoden alkaessa on täyttänyt 13 vuotta tai jos oppilas saa 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetusta, saa koulumatka kestää enintään 3 tuntia. Jos oppilas otetaan muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tai opetuksen järjestämispaikkaan, oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Kuljetusta odottavalle oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus ohjattuun toimintaan.

KULJETUSTEN MYÖNTÄMISEN PERUSTEET LIEKSASSA

Lieksassa koulukuljetukset järjestetään Lieksan kaupungin koulukuljetusoppaan periaatteiden mukaisesti.

5.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Koulutyön käytännön järjestämisestä päätettäessä kiinnitetään huomiota siihen, että ratkaisut tukevat kasvatuksen ja opetuksen tavoitteiden saavuttamista ja edistävät perusopetuksen yhtenäisyyttä rakentavaa toimintakulttuuria. **Opetuksen järjestäjän** päätöksen mukaisesti kaikkien tässä käsiteltävien asioiden osalta koulukohtaiset ratkaisut, työn- ja vastuunjako sekä muu käytännön toteutus täsmennetään koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö sekä poissaolojen ehkäiseminen, suunnitelmallinen seuraaminen ja poissaoloihin puuttuminen.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- mitkä ovat keskeiset tavoitteet ja toimintatavat hyvän ja turvallisen koulupäivän luomiseksi ja yhteistyön järjestämiseksi
- *toimintamallin oppilaiden poissaolojen ehkäisemiseksi ja suunnitelmalliseksi seuraamiseksi sekä niihin puuttumiseksi. Toimintamallissa kuvataan opetuksen järjestäjää, koulua ja oppilasta koskien[1]*
- *miten kouluun kiinnittymistä, koululäsnäoloa ja vertaissuhteita tuetaan ja poissaoloja ennaltaehkäistään[1]. Mikäli paikallisesti päätetään laajennettavan esimerkiksi terveystiedon tai muiden aineiden oppimäärää tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun, kuvataan näiden tuntien tavoitteet ja sisällöt opetussuunnitelmassa[8].*
- *miten poissaoloja seurataan suunnitelmallisesti niin että niistä kerätty tietoon käytettävissä poissaolojen ehkäisemiseen ja varhaiseen puuttumiseen lukuvuoden aikana1miten poissaoloihin puututaan suunnitelmallisesti, ja tämän edellyttämä työnjako ja vastuut[1,2]*
- *miten yhteistyö huoltajien tai muun laillisen edustajan kanssa toteutetaan[1,2,3]*
- *miten poissaolojen ehkäisemisen ja seurannan sekä poissaoloihin puuttumisen toimintatavat sekä niiden suunnittelu koordinoidaan koulukohtaisessa opiskeluhuoltoryhmässä, jossa huoltajat ja oppilaat ovat osallisena[1,4]*
- *miten yhteistyö opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa poissaolojen ehkäisemisessä, niihin puuttumisessa sekä poissaolojen syiden selvittämisessä toteutetaan[1,2]*
    - *yhteistyössä kuvataan oppilaan opiskeluhuoltopalveluihin ohjaamisen käytännöt[5], terveystarkastuksiin liittyvä yhteistyö[6] sekä yhteistyön konkreettinen käynnistäminen opiskeluhuoltopalvelujen kanssa oppilaan runsaissa poissaoloissa[1,7].*
- *miten toimintamallin jatkuva seuranta ja kehittäminen kerätyn tiedon ja järjestelmällisen palautteen pohjalta tehdään[1]*.
- miten yhteistyö koulun sisällä sekä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa organisoidaan ja miten sitä seurataan ja kehitetään, erityisesti
    - miten huolehditaan oppilaiden osallisuuden toteutumisesta
    - mitkä ovat kodin ja koulun yhteistyön keskeiset tavoitteet ja järjestämiskäytännöt

---

1 Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022)

2 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4–5 § (1287/2013)

3 Perusopetuslaki 3 § (626/1998)

4 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § (1287/2013)

5 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 § (1287/2013)

6 Terveydenhuoltolaki 16 § (1326/2010), Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 7 § (338/2011)

7 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14–19 § (1287/2013), Terveydenhuoltolaki 15 a §, 16 §, 17 a § (1326/2010), Sosiaalihuoltolaki 5 §, 10 §, 27 c § (1301/2014)

8 Perusopetuslaki 11 §, 14 § (626/1998)

Lieksa

Jokainen koulu laatii oman kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja koskevan suunnitelman, ja huolehtii sen päivittämisestä. Suunnitelmassa päätetään ja kuvataan perusteiden ohjeen mukaisesti

- millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään ja mitkä ovat keskustelujen toteuttamisen käytänteet
- mitkä ovat lainsäädäntöä tarkentavat ja täydentävät menettelytavat rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- mitkä ovat vastuut ja toimintatavat opetuksen epäämistä koskevissa tilanteissa:
  - oppilaalle laadittava henkilökohtainen suunnitelma opetuksen järjestämisestä, toteuttamisesta ja seurannasta opetukseen osallistumisen epäämisen aikana ja turvallisen opetukseen palaamisen tukemiseksi: suunnitelman kirjaamisen, toteuttamisen ja seurannan vastuut.
  - oppilaan ja hänen huoltajansa osallisuus em. suunnitelman laatimisessa
  - oppilaan mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa opetuksesta epäämisen aikana
  - oppilaalle järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen
  - oppilaan valvonta seuraavien toimenpiteiden jälkeen:
  - oppilaan poistaminen luokkahuoneesta tai muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta tai
  - kun oppilaan opetukseen osallistuminen on evätty jäljellä olevan ja sitä seuraavan työpäivän ajaksi
  - yhteistyö koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa
  - miten hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattaminen varmistetaan kurinpidollisia keinoja käytettäessä
  - miten huolehditaan henkilökunnan perehdyttämisestä ja osaamisen varmistamisesta kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
  - miten suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpidollisista keinoista tiedotetaan eri tahoille
  - mitkä ovat menettelytavat suunnitelman seuraamista sekä toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

6.1. Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain[37] ja -asetuksen[38] mukaan perusopetuksen oppilaan arvioinnilla on kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi).

37 Perusopetuslaki (628/1998) 22 § 1 mom.

38 Perusopetusasetus (852/1998) 10 § 2 mom.

- määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa tulee noudattaa arvioinnin yleisiä periaatteita. Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytänteet, jotka ilmenevät koulun arviointikulttuurissa. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

6.1.1 Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.39

Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

6.1.2 Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet.

Summatiivinen arviointi tehdään vähintään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan kuitenkin myös lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.40 Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, jota varten tehdään summatiivinen arviointi siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna

39 Perusopetusasetus 10 §

40 Perusopetusasetus 10 §

saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi.41

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi oppilaan koko lukuvuoden suoriutumisesta. Päättöarviointi kohdistuu oppiaineille asetettuihin tavoitteisiin perusopetuksen oppimäärän päättyessä.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan.

Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.42

Opettajan tulee dokumentoida arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

Lieksa

Arviointipalautetta annetaan oppilaalle ja hänen huoltajilleen todistusten lisäksi monipuolisesti ja säännöllisesti koko lukuvuoden aikana. Arviointipalautetta voi antaa kirjallisesti, suullisesti, erilaisin lomakkein ja wilman avulla; jokainen koulu määrittää tarkemmin itselleen toimivimmat tavat ja periaatteet. Kaikissa kouluissa on käytössä vuosittaiset arviointikeskustelut, joissa oppilas, hänen huoltajansa ja opettaja/luokanvalvoja keskustelevat koulunkäyntiin liittyvistä asioista.

Kaikissa oppiaineissa oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia näyttää osaamistaan monipuolisin tavoin. Arviointi on jatkuvaa ja siitä annetaan palautetta oppilaalle säännöllisesti.

Itsearviointia toteutetaan lukukausittain vuosiluokalle ja oppiaineelle sopivalla tavalla. Oppilaan itsearviointitaitojen kehittäminen on tärkeää jokaisessa oppiaineessa ja jokaisella vuosiluokalla.

Myös vertaisarvioinnin keinoja ja edellytyksiä harjoitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Maahanmuuttajaoppilaiden arviointia koskevat erityispiirteet on kuvattu luvussa 9.4.

6.2. Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnissa tulee noudattaa seuraavia periaatteita jokaisella vuosiluokalla.

Arviointi on yhdenvertaista

Arviointi perustuu kaikilla vuosiluokilla oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annetun lukuvuosiarvioinnin ja perusopetuksen päättöarvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin. Jokaisen oppilaan tulee saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Päättöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

---

41 Perusopetusasetus 10 § 2 mom.

42 Perusopetusasetus 13 § 1 mom.

Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta

Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä. 43 Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin. 44

Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista

Arviointikäytänteet on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys koulussa. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Arvioinnin tulee kohdistua vain siihen, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.

Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö kouluyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteutumiseksi.

Arviointi on monipuolista

Oppilaiden oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti. 45 Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu eri vuosiluokkien päätteeksi annettavaan arviointiin ja

43 Perusopetusasetus 10 § 1 mom.

44 Perusopetusasetus 13 § 2 mom.

45 Perusopetuslaki 22 § 1 mom.

päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän yhteisiin tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä. Oppimäärä yksilöllistetään vasta, kun oppilas ei tuetustikaan näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin.

Jos oppilas on opiskellut oppimissuunnitelmassa määriteltyjen oppiaineen erityisten painoalueiden mukaisesti, hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteereitä käyttäen.

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

Arviointikäytänteet suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytänteissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso koulun opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä

6.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. Osaamisen arviointi puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä eri vuosiluokkien päätteeksi annettavassa arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduiksi.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä.

6.4 Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisenä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Oppilaan työskentelyyn liittyviä erityistarpeita tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

6.5 Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Käyttäytymiselle asetetut tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaan käyttäytymiseen liittyvät erityistarpeet tulee tarvittaessa kirjata oppimissuunnitelmaan tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttäytymisen arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

Lieksa

Käyttäytymisen arvioinnin tavoitteet ja kriteerit ovat opetussuunnitelman liitteenä. Käyttäytymisen arvioinnin kriteerit tiedotetaan oppilaille ja huoltajille koulun käytänteiden mukaisesti. Käyttäytymisen arviointi on todistuksessa joko sanallista (1-3lk) tai numeerista

(4lk ylöspäin). Päättö- ja erotodistukseen käyttäytymisen arviointia ei merkitä, mutta se annetaan erillisenä liitteenä oppilaalle ja huoltajille tiedoksi.

6.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

6.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion.46

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee siitä tiedottaa lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot erillisessä näytössä.47 Mahdollisuuksia voidaan antaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen näyttö voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, vuosiluokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositodistukseen ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä näytössä on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

---

46 Perusopetusasetus 11 § 1 mom.

47 Perusopetusasetus 11 § 1 ja 2 mom.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.[48]

Lieksa

Erilliset näyttömahdollisuudet päätetään koulu- ja tapauskohtaisesti.

6.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oppilas voi edetä opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään opintokokonaisuuksista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiseen asianomaisessa oppiaineessa. Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä opinnoissaan eteenpäin.[49]

Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta. 50

Lieksa.

Opinnoissa voi edetä seuraavan vuosiluokan opintoihin, kun oppiaineista on suoritettu opetussuunnitelman mukaiset sisällöt.

6.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä.51 Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Lukuvuositodistukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee

---

[48] Perusopetusasetus 11 § 2 mom.

[49] Perusopetusasetus 11 § 3 mom.

50 Perusopetusasetus 11 § 3 mom.

51 Perusopetusasetus 10 § 2 mom.

suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty- merkinnällä.

Perusopetuksen tuntijaon mukaiset valinnaiset aineet arvioidaan vuosiluokilla 1–3 opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti joko sanallisesti tai numeroin. Vuosiluokilla 4–9 vähintään 2 vuosiviikkotunnin laajuisista valinnaisista aineista annetaan numeroarvosana.

6.8 Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

Päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

6.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä.

Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta.

Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

6.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä. Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa

(HOJKS) suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päättöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden arvioinnissa voidaan antaa numeroarvosanan sijaan sanallinen arvio myös päättöarvioinnissa. Oppimäärän yksilöllistäminen tehdään vasta silloin, kun oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päättöarviointi perustuu perusopetuksen oppiaineiden yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin sen mukaan, mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

6.8.3. Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen määriteltyä eri kielen oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä52 tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

6.8.4 Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa.

52 Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä. Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit, on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskeleman oppimäärän laajuus.

6.8.5 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty- merkinnällä. Yhteiseen oppiaineeseen liittyvässä sanallisesti arvioitavassa valinnaisessa aineessa osoitettu osaaminen voi korottaa kyseisen oppiaineen päättöarvosanaa. Tämä korottamisen periaate tulee kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan.
Lieksa
Valinnaiset aineet arvioidaan opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

6.8.6 Johonkin oppiaineeseen painottuva opetus ja päättöarviointi

Mikäli koulu painottaa opetussuunnitelmassaan jotakin oppiainetta tai oppiainekokonaisuutta tai toteuttaa kaksikielistä opetusta, ovat opetuksen koulukohtaiset tavoitteet tässä oppiaineessa tai kielessä yleensä korkeammat kuin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetetut tavoitteet. Oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi myös painotetussa opetuksessa tai kaksikielisessä opetuksessa tulee oppilaiden suoriutumista kuitenkin arvioida perusopetuksen päättyessä suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittämisessä käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteerejä.

Jos painotettu opetus toteutetaan käyttäen valinnaisten aineiden vuosiviikkotunteja, arviointi suoritetaan näiden tuntien osalta valinnaisten aineiden arvioinnin periaatteita noudattaen. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaan opiskeleman kohde- tai kielikylpykielen osaaminen arvioidaan vieraiden kielten tai toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien mukaan.

Painotetusta opetuksesta ja oppilaan suoriutumisesta siinä voidaan tarvittaessa antaa lisätietoja erillisellä todistuksen liitteellä.

6.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta.53 Oppilaan opiskelu ja siihen perustuva arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.54

Jos oppilas on luvattomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksyttyjä suorituksia

53 Perusopetuslaki 35 §

54 Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

6.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.55

6.11 Todistukset

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. lukuvuositodistus
2. välitodistus
3. erotodistus
4. päättötodistus.

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Vuosiluokilla 1–3 arviointi lukuvuositodistuksiin ja mahdollisiin välitodistuksiin annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Mikäli annetaan sanallinen arvio, todistuksesta tulee ilmetä, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty.

Vuosiluokkien 4–8 lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa annetaan numeroarvosanat. Päättötodistuksessa ja mahdollisessa 9. vuosiluokan välitodistuksessa annetaan numeroarvosanat. Numeroarvosanaa voidaan täydentää kuvailevalla sanallisella arviolla, joka annetaan todistuksen liitteenä.

Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa vuosiluokilla 4–8. Jos käyttäytymisestä annetaan vuosiluokilla 1–3 sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteellä. Myös numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Käyttäytymisen sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli.56 Yksilöllistetyistä oppimääristä annetaan sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota.

---

55 Perusopetusasetus 19 §

56 Perusopetusasetus 10 § 4 mom.

6.11.2 Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointiasteikko57.

Sanallista arviota voidaan käyttää lukuvuositodistuksissa vuosiluokilla 1–3. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa.

Lukuvuositodistuksissa ja mahdollisissa välitodistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään lukuvuositodistukseen ja mahdollisiin välitodistuksiin muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, lisätään numeroarvosanan tai sanallisen arvion perään tähti (*). Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet

57 Perusopetusasetus 10 § 3 mom.

- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.3 Välitodistus

Opetuksen järjestäjä päättää mahdollisten välitodistusten antamisesta. Välitodistus annetaan samoin perustein kuin lukuvuositodistus.

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin hakeutumista varten.

Välitodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla jatko-opintoihin hakeutumista varten annettavaa välitodistusta)
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.4 Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta58 tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään

58 Perusopetusasetus 12 § 1 mom.

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

6.11.5 Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)
- opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen
- maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Jos oppilas on opiskellut kaksikielisessä opetuksessa, päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskelema kohde- tai kielikylpykieli.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon numeroarvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarviointia. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen merkitään arvosanat niistä erityisessä tutkinnossa suoritetuista oppiaineista, jotka on suoritettu ennen päättötodistuksen antamista.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään päättötodistukseen numeroarvosana. Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”soveltavat valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta A2- tai B2- kielestä, arvosana jätetään pois ja päättötodistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja siitä annetaan numeroarvosana.

Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa erityisessä tutkinnossa59 tai opiskelemalla perusopetuksen lisäopetuksessa tai aikuisten perusopetuksessa.

Lieksa

Lieksassa todistusarviointi on sanallista vuosiluokilla 1-3 ja numeerista 4.luokasta eteenpäin. Arviointi perustuu aina oppiaineen tavoitteisiin ja arviointikriteereihin, jotka on määritelty oppiainekohtaisesti opetussuunnitelmassa.

Maahanmuuttajataustaisille oppilaille arviointi voi olla sanallista aina päättöarviointiin asti. Sanallisella arvioinnilla voi myös tukea/selventää numeroarviota.

59 Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

Todistukset annetaan alakouluilla lukuvuoden päätteeksi ja yläkoululla kahdesti lukuvuoden aikana (välitodistus ja lukuvuositodistus).

6.12 Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa60. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää
perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat

1. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Lieksa

Lieksassa on mahdollista suorittaa perusopetuksen oppimäärä tai sen osa erityisessä tutkinnossa.

6.13 Paikallisesti päätettävät asiat

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt arvioinnin linjaukset siirretään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan noudatettaviksi. Myös valtakunnalliset arviointikriteerit 6. vuosiluokan loppuun sekä päättöarvioinnin kriteerit siirretään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan noudatettaviksi.

Lisäksi opetuksen järjestäjä täsmentää paikallisessa opetussuunnitelmassa seuraavat asiat:

- yhteistyö huoltajien kanssa arvioinnin osalta
- arvioinnista tiedottamisen muodot
- käyttäytymisen arviointi ja sen perustana olevat tavoitteet

60 Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

- valinnaisten aineiden arviointi sen mukaan, miten opetuksen järjestäjä niitä tarjoaa
- opinnoissa etenemisen, vuosiluokalta siirtymisen ja vuosiluokalle jättämisen periaatteet ja käytännöt
- sanallisen arvion ja numeroarvosanan antaminen todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa
- valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa sen mukaan, miten opetuksen järjestäjä niitä tarjoaa
- välitodistukset, mikäli opetuksen järjestäjä niitä päättää antaa
- erityisen tutkinnon suorittamisen mahdollisuudet ja ajankohdat.

LUKU 7 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

Perusopetuksen tehtävänä on tarjota kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään kasvuun ja oppimiseen[1]. Suunnitelmallisesti toteutetut oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt[2] antavat kestävän pohjan sekä oppimiselle että oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämiselle. Kaikessa koulun toiminnassa tulee huomioida saavutettavuus ja esteettömyys. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia oppimisessaan ja ryhmän jäsenenä toimimisessaan sekä tukea myönteisen käsityksen luomiseen itsestään, oppimisestaan ja yhteisön jäsenenä toimimisesta. Koulun tehtävänä on huolehtia riittävästä ja tarkoituksenmukaisesta yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Myös huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa. Jäljempänä tekstissä huoltajalla tarkoitetaan myös muuta oppilaan laillista edustajaa.

Oppimisen ja koulunkäynnin järjestäminen pohjautuu suunnitelmallisesti toteutettaviin oppimisen edellytyksiä tukeviin opetusjärjestelyihin[3]. Niiden tarkoituksena on turvata kaikille oppilaille mahdollisuus suorittaa perusopetuksen oppimäärä. Kaikkia oppilaita koskevina ryhmäkohtaisina tukimuotoina tarjotaan yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta ja erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä[4]. Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömiä, tarjotaan oppilaskohtaisia tukitoimia[5].

1 Perusopetuslaki (628/1998) 2 §
2 Perusopetuslaki (/) 20 b §
3 Perusopetuslaki (/) 20 b §
4 Perusopetuslaki (/) 20 b §
5 Perusopetuslaki (/) 20 c §

Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet[6]. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarvetta arvioidaan[7], ne suunnitellaan[8] ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaan tukemiseksi riittämättömiä. Mikäli oppilaalle tarjotut tukimuodot ja -toimet eivät riitä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen, on viimesijaisena keinona mahdollista poiketa perusopetuksen oppiaineen tai -aineiden tavoitteista.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. On huolehdittava siitä, että oppilas kokee, että hänen oppimisensa ja koulukäynnin tuen tarpeensa tunnistetaan ja huomioidaan ja hän saa tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään inklusiivisten

periaatteiden mukaisesti. Tuen järjestämisessä oleellista on tuen tarpeen varhainen tunnistaminen. Oppimisen tuki järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa opetusryhmässä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, suunnitelmallista ja tarvittaessa tuen tarpeen mukaan muuttuvaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä oppilaskohtaiset tukitoimet edellyttävät suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat siitä, että tukitoimet, niiden resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt on tarkoituksenmukaisesti kirjattu paikalliseen opetussuunnitelmaan ja opetussuunnitelman mukaiseen lukuvuosisuunnitelmaan ja että tukitoimia toteutetaan suunnitelmallisesti. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti. Jokaisen työntekijän vastuulla on johtaa omaa toimintaansa yhdessä sovittujen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

7.1 Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin[8]. Opetuksen järjestäjän varmistamat oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat perustan tuen tarkoituksenmukaiselle toteuttamiselle osana kaikkea esi-- ja perusopetuksen toimintaa[9]. Ensisijaisesti tarjotaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja, kuten yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta sekä erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä[10]. Tuki annetaan oppilaalle inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ensisijaisesti omassa opetusryhmässä.

Oppilaalla on oikeus myös oppilaskohtaisiin tukitoimiin, jos osallistuminen säännöllisesti tarjottuihin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ei riitä tukemaan häntä opinnoissaan, tai jos hänellä on edelleen vaikeuksia osallistua opetukseen[11]. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla. Oppilaan tuen toteuttaminen suunnitellaan niin, että ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikutus koulupäivän pituuteen on perusopetuslain ja -asetuksen mukainen, eikä aiheuta oppilaalle tarpeetonta kuormitusta.

6 Perusopetuslaki (/) 20 c §
7 Perusopetuslaki (/) 20 d §
8 Perusopetuslaki (/) 20 e §
9 Perusopetuslaki (/) 20 a §
10 Perusopetuslaki (/) 20 b §
11 Perusopetuslaki (/) 20 b §

Opetuksen järjestäjä tekee suunnitelmaan perustuvan hallintopäätöksen oppilaalle tarjottavasta oppilaskohtaisesta tuesta[12]. Tuen toteutumista seurataan ja arvioidaan, ja tuen tarpeen muuttuessa tehdään uusi hallintopäätös.

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tai oppilaskohtaisilla tukitoimilla ei voi poiketa perusopetuksen oppimäärästä eikä paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Oppilaalla on aina oikeus saada opetusta sen mukaan, mitä vuosiviikkotuntien määrästä säädetään[13].

Jos perusopetuksen oppimäärästä tai sisällöistä on tarpeen poiketa tietyn oppiaineen osalta oppilaan heikon suoriutumisen vuoksi, se on mahdollista ainoastaan silloin, kun oppilas on jo saanut muiden tukimuotojen ja -toimien lisäksi kyseisessä oppiaineessa

oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa[14].

Oppilaan oppimäärän rajaaminen tulee kysymykseen vasta silloin, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta välttävää arvosanaa (5). Oppimäärän rajaamisen tarpeesta tehdään luotettava arviointi opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Arviointiin tulee sisältyä dokumentaatio siitä, millä tavalla perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöistä poikkeamisen tarve on todettu. Arvioinnin tukena voidaan käyttää eri asiantuntijoiden lausuntoja. Asiasta tehdään tukea koskeva hallintopäätös, joka on perusteltava[15]. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Perusopetuslain lisäksi oppilas-- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvien ongelmien syntymistä[16]. Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen sekä hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä ylläpitävää toimintaa kouluyhteisössä. Ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä toteutettava ja koko kouluyhteisöä tukeva yhteisöllinen opiskeluhuolto on keskeinen koulunkäynnin ja osallistumisen tukemisen muoto, jolla vaikutetaan koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskeluhuoltopalvelut ja monialainen yksilökohtainen opiskeluhuolto tukevat oppilaiden yksilöllisiä oppimisen, hyvinvoinnin ja terveyden tarpeita sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien kehittymistä. Mikäli koulun työntekijä arvioi oppilaan tarvitsevan muuta kuin perusopetuslain mukaista oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tulee hänen toimia sen mukaan, mitä säädetään velvollisuudesta opiskeluhuoltopalveluihin ohjaamisesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa[17].

Opiskeluhuollosta määrätään tarkemmin luvussa 8.

7.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa[18]. Ne ovat keskeinen osa koulun toimintakulttuuria, joka antaa edellytykset kaikkien oppilaiden osallisuuteen, oppimiseen ja koulunkäynnin tukeen. Koulun toiminnassa ja opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt luovat pohjan laadukkaalle perusopetukselle, ryhmäkohtaisille tukimuodoille ja oppilaskohtaisille tukitoimille. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppimisen

12 Perusopetuslaki (/) 20 c §, 13 Perusopetuslaki (/) 20 f §, 14 Perusopetuslaki (/) 20 h §, 15 Perusopetuslaki (/) 20 f § ja Hallintolaki (434/2003) 45 §, 16 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 2 §, 17 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 16 §, 18 Perusopetuslaki (/) 20 b §

edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt resursoidaan, suunnitellaan, toteutetaan ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan osana koulun toimintaa[19].

Opettajien keskinäinen yhteistyö, opettajien yhteistyö moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden kanssa sekä yhteistyön mahdollistavat rakenteelliset ratkaisut ovat tärkeitä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteiseen suunnitteluun ja toteutukseen tulee varata riittävästi aikaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä[20] tarkoitetaan

- oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetuksen järjestämistä ja opetuksen eriyttämistä

- eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaavaa kielitietoista opetusta
- opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa
- pedagogisia ratkaisuja, joilla tukea tarvitsevien oppilaiden lisäksi huomioidaan myös oppilaat, jotka etenevät opinnoissaan tavoitekokonaisuuksittain
- opettajan kykyä huomioida riittävästi opetusryhmän tarpeet ja vahvuudet
- oppilaiden kanssa työskentelevien koulunkäynninohjaajien ja muun henkilöstön hyödyntämistä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edellyttävät perusopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä.

LIEKSA

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteuttaminen on opetuksen järjestäjän eli Lieksan kaupungin vastuulla. Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus turvata riittävät resurssit ja varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteutuminen perusopetuksessa osana kaikkea perusopetuksen toimintaa. Kuntalain mukaan kaupunginvaltuusto hyväksyy vuoden loppuun mennessä kaupungin talousarvion kalenterivuodeksi kerrallaan. Talousarvion yhteydessä hyväksytään myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on suunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Perusopetus kuuluu hyvinvoinnin palvelualueeseen. Palvelualueesta vastaavan toimielimen tehtävät ja toimivalta määritellään Lieksan kaupungin hallintosäännössä. Palvelualueen johtaja vastaa palvelualueensa toiminnasta sekä johtaa ja kehittää sen toimintaa yhdessä toimielimen kanssa. He myös vastaavat talouden ja toiminnan toteutumisen arvioinnista ja kehittämisestä palvelualueellaan. Rehtori vastaa omasta tulosyksiköstään. Rehtorien ja vararehtorien vastuut ja tehtävät on määritelty Lieksan kaupungin hallintosäännössä.

19 Perusopetuslaki (1295/2013) 21 §
20 Perusopetuslaki (/) 20 b §
Rehtori on koulunsa talous-, henkilöstö- sekä pedagoginen johtaja. Hän vastaa tulosyksikkönsä ja kunkin yksittäisen oppilaitoksen oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelusta ja resurssien käyttämisestä, rakenteellisista ratkaisuista, tukitoimien suunnitelmallisuudesta sekä opetusjärjestelyjen toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnista. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt kirjataan tarkemmin koulujen lukuvuosisuunnitelmiin. Kirjaamisesta vastaa rehtori.

Lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
Lieksan kaupungin perusopetusta antavissa yksiköissä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen sekä oppilaskohtaisten tukitoimien resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.
Kirjaaminen tapahtuu yhdenmukaiseen lomakkeeseen sähköisesti. Lomakkeessa on kuntakohtaisia osioita, mutta suurin osa laaditaan yhteistyössä yksikkökohtaisesti.
Tulevan lukuvuoden suunnittelu ja resurssointi aloitetaan hyvissä ajoin edellisen lukuvuoden keväällä tehden yhteistyötä moniammatillisesti ja tarvittaessa monialaisesti. Lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan opetuksen toteuttamisen keskeiset periaatteet. Vuosittain kirjattavia asioita ovat:

- opetusryhmät

- henkilöstöresurssi (mm. erityisopettajat, resurssiopettajat, koulunkäynninohjaajat, luokka- tai ryhmäkohtaiset avustajat)
- tuntiresurssit
- ryhmäkohtaisen tuen tuntiresurssi, vähintään 0,122 h/vko/oppilas
- suunnitelma ryhmäkohtaisen tuen toteuttamisesta
- yleisen- ja opetuskielen tukiopetuksen resurssi ja suunnitelma sen toteuttamisesta
- suunnitelma oppilaskohtaisen tuen toteuttamisesta
- pienryhmien ja erityisluokkien muodostamisen sekä inklusiivisen opetuksen järjestämisen keskeiset periaatteet
- lukuvuosittain päätettävät muut opetustyötä ohjaavat keskeiset toimintaperiaatteet ja tavoitteet (mm. lukuvuoden teema, kehittämiskohteet, seulonnat ja testit)

Lukuvuosisuunnitelman liitteenä on yksiköiden laatima toiminnan vuosikello. Siihen kirjataan toiminnan suunnittelun, aikataulutuksen, arvioinnin ja raportoinnin tueksi lukuvuoden tärkeät ajankohdat ja tapahtumat.
Lukuvuosisuunnitelma ja vuosikello ovat Wilmassa, ja niitä voidaan täydentää lukuvuoden aikana.
Lukuvuosisuunnitelman ja sen myötä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnista lukuvuosittain vastaa rehtori yhteistyössä koulun henkilöstön kanssa. Arviointi on jatkuvaa ja sitä käytetään seuraavan lukuvuoden suunnittelun tukena. Rehtori kirjaa arvioinnin lukuvuoden päätteeksi lukuvuosikertomukseen.

Lukuvuosisuunnitelman laatimisessa ja oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen toteuttamisessa rehtori vastaa

- opettajien lukujärjestysten laatimisesta ja opetusryhmien muodostamisesta siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa ja opettajan on mahdollista huomioida opetusryhmien tarpeet riittävän hyvin
- luokka- tai ryhmäkohtaisten avustajien, koulunkäyntiavustajien tai koulunkäynninohjaajien hyödyntämisestä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena
- rakenteellisista ratkaisuista, jotka mahdollistavat opettajien sekä moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden yhteistyön

opettaja vastaa

- oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja vahvuudet huomioon ottavavasta opetuksesta ja opetuksen eriyttämisestä
- pedagogisista ratkaisuista, joilla huomioidaan paitsi tuen tarpeet, myös nopeammin etenevät tai laajempia tavoitteita opiskeluunsa tarvitsevat oppilaat
- eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaavasta kielitietoisesta opetuksesta
- yhteistyöstä muiden opettajien sekä moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden kanssa

oman toiminnan johtamisesta koulun lukuvuosisuunnitelmassa sovittujen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen keskeisiä periaatteita

Esteettömyys ja saavutettavuus
Pohjaa YK:n yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnaiseen pöytäkirjaan (2015), THL:n internetsivuihin/ yhdenvertaisuuden käsitteet sekä Oikeusministeriön demokratia- ja julkisoikeusosaston internetsivuihin/ yhdenvertaisuussuunnittelu.

Tavoitteena on toimintaympäristö, jossa jokainen voi osallistua toimintaan yhdenvertaisesti. Tällaista ympäristöä kutsutaan saavutettavaksi. Saavutettavuus syntyy, kun toimintaympäristöstä poistetaan mahdollisimman monet liikkumisen, näkemisen, kuulemisen ja ymmärtämisen esteet.

Esteettömyyttä ja saavutettavuutta käytetään usein sanaparina. Esteettömyys tarkoittaa lähinnä fyysistä ympäristöä; rakennuksia, ulkoalueita ja koulukuljetuksia. Esteettömyyden huomioiminen tarkoittaa esimerkiksi tilojen tarkoituksenmukaisuutta, akustiikkaa, äänieristystä ja valaistusta. Vanhoihin tiloihin tai esimerkiksi vammaisen oppilaan koulupäivän järjestelyihin voidaan tehdä kohtuullisia mukautuksia sekä hyödyntää erikoissuunnittelua. Uudisrakentamisessa ja esimerkiksi palvelujen kehittämisen yhteydessä puhutaan kaikille sopivasta suunnittelusta.
Saavutettavuus tarkoittaa lähinnä aineetonta ympäristöä; toimintakulttuuria, osaamista ja oppimateriaaleja. Saavutettavuuden huomioiminen tarkoittaa esimerkiksi yhdenvertaista pääsyä tiedottamiseen ja viestintään sekä muihin tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin. Saavutettavuutta on myös esimerkiksi oppilaiden moninaisuuden huomioon ottava ilmapiiri ja asenteet sekä positiivinen erityiskohtelu, jolla voidaan suunnitellusti tukea ja parantaa esimerkiksi vammaisten oppilaiden hyvinvointia ja yhdenvertaista asemaa koulussa.
Kaikkien oppilaiden sivistykselliset oikeudet huomioidaan ja edistetään täysimääräistä osallistumista yhteisöön. Toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, kehitetään.

Opetuksen eriyttäminen
Pohjaa teokseen Onnistu eriyttämisessä (Roiha & Polso 2023)

Eriyttäminen on opetuksen lähestymistapa, jonka tehtävänä on ottaa huomioon oppilasryhmien moninaisuus ja oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot sekä erilaiset tavat oppia. Se perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Opetuksen eriyttäminen tarkoittaa kaikkia käytännön keinoja ja opetuksen periaatteita, joiden avulla opettaja ottaa huomioon luokan ja sen jokaisen oppilaan yksilölliset ominaisuudet tukeakseen hänen oppimistaan ja koulunkäyntiään parhaalla mahdollisella tavalla. Eriyttäminen ohjaa sisältöjen ja työtapojen sekä tarkoituksenmukaisten opetusjärjestelyiden valintaa. Eriyttäminen ehkäisee oppimisvaikeuksia ja tuen tarvetta ja sen avulla voidaan parantaa oppimistuloksia, luoda oppilaalle positiivista kuvaa itsestä oppijana sekä vaikuttaa kouluviihtyvyyteen. Eriyttäminen mahdollistaa onnistumisen kaikille ja se tekee koulunkäynnistä oppilaille mielekkäämpää. Opetuksen eriyttäminen parantaa luokan työrauhaa ja edistää erilaisuutta hyväksyvää ja kunnioittavaa koulukulttuuria.

Eriyttävässä opetuksessa oppilaan yksilöllisyys tulee huomioida seuraavissa koulunkäynnin osa-alueissa:

7. OPETUSJÄRJESTELYT

Joustava ryhmittely, jonka perusteena voivat olla esimerkiksi oppilaiden työskentelytyylit, sosiaaliset suhteet tai kiinnostuksen kohteet. Joustava ryhmittely mahdollistaa kohdennetumman opetuksen ja esimerkiksi vertaistuen hyödyntämisen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia oppia toisiltaan, auttaa, neuvoa ja tukea toisiaan sekä toimia kielenkäytön mallina toisilleen. Joustavaa ryhmittelyä voi ja kannattaa kokeilla rinnakkaisluokan opettajien kanssa sekä myös yli luokka-asterajojen. Ryhmittelyä vaihdellaan usein ja oppilaan tarpeita arvioidaan jatkuvasti.

Samanaikaisopettajuus

- **Tuettu opettaminen**, jolloin toinen opettaja on päävastuussa luokan ohjeistamisesta toisen opettajan antaessa oppilaiden parissa kohdennettua ja yksilöllistä tukea.

- **Rinnakkain opettamisessa** molemmat opettajat ohjaavat samanaikaisesti osaa luokan oppilaista samassa tilassa.
- **Täydentävä opettaminen**, jossa toinen opettaja on päävastuussa koko luokan opetuksesta. Toinen opettaja täydentää ja monipuolistaa opetusta samanaikaisesti koko ryhmälle.
- **Tiiminä opettaminen**, jolloin opettajat suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat opetusta yhdessä. Molemmat opettajat ovat vastuussa tunnin kulusta ja oppilaiden oppimisesta. Ohjeistajan ja tukijan rooleja vaihdellaan opettajien osaamista luontevasti hyödyntäen.

Oppituntien palkitus, jolloin oppitunteja sijoitetaan lukujärjestyksessä samaan kohtaan kahdelle tai useammalle opettajalle. Oppituntien palkitus mahdollistaa erityisopetuksen resurssin tasaisemmin kaikkien oppilaiden hyödyksi säästäen samalla resurssia ja mahdollistaen sekä samanaikaisopetuksen että pienryhmät. Palkitus voi koskea myös esimerkiksi rinnakkaisluokkien jakotunteja. Myös yhteisen suunnitteluajan palkitus on tärkeää.

Tukiopetus, joko ennakoivasti tai kertaavasti. Tukiopetus voi olla tehokas, oppituntia lyhyempikin opetustuokio. Tukiopetusta on mahdollista hyödyntää ylöspäin eriyttämiseen esimerkiksi osallistumalla ylemmän luokan oppitunnille tai ylemmän luokan tukiopetukseen. Oppilas voi osallistua myös rinnakkaisluokan tai alemman luokka-asteen saman oppiaineen tunnille kertaamaan läpikäytyjä asioita.

Koulunkäynninohjaajien, luokka- tai ryhmäkohtaisten avustajien monipuolinen hyödyntäminen joko tukea tarvitsevan oppilaan kanssa tai lahjakkaimpien oppilaiden kanssa, jolloin opettaja vapautuu ohjaamaan eniten tukea tarvitsevia oppilaita.

Oppilaiden osallistaminen opetusjärjestelyjen valintaan ja työskentely omien kiinnostuksen kohteiden parissa. Työskentely eriytyy itsestään sekä alas- että ylöspäin. Oppilaat saavat itse valita työtapansa, esim. kirjallinen tehtävä, suullinen tehtävä, pari- tai ryhmätyö. Oppilaat voivat esitellä tuotoksensa eri tavoin. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista ja on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä.

2. OPPIMISYMPÄRISTÖ

Fyysinen ympäristö

Fyysinen oppimisympäristö tarkoittaa konkreettista oppimistilaa ja sen rakennetta. Vaikka eriyttämisen lähtökohtana on vastata kaikkien oppilaiden tarpeisiin, ei yhteistä ympäristöä voi aina muokata jokaiselle erilaiseksi. Käytännössä oppimisympäristöä kannattaa muunnella eriyttämistä eniten tarvitsevien oppilaiden näkökulmasta.

Eriyttävässä oppimisympäristössä huomioidaan:

- Ilmanvaihto, lämpötila ja valaistus
- Istumajärjestys oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaan
- Joustavasti, oppitunnin aikanakin muunneltavissa oleva kalustus ja niiden sijainti
- Pöytien ja tuolien korkeus
- Luokan siisteys ja järjestys, tavaroilla merkitty paikka luokassa
- Verhot, tekstiilit ja sermit ohjaavat huomiota olennaiseen, vaimentavat ääntä ja rajaavat ja suuntaavat näkökenttää
- Kuulosuojaimet tai musiikin kuuntelun salliminen
- Havaintomateriaalia esillä yksilöllisesti ja eriyttäen esimerkiksi pulpetilla tai viereisessä sermissä
- Luokan havaintomateriaalin valitseminen tarpeen mukaan, ylimääräisten ärsykkeiden karsiminen ja tilan pelkistäminen tukee eriyttämistä
- Hiljaiseen itsenäiseen työskentelyyn soveltuvia tiloja
- Rauhoittumiseen soveltuvia tiloja esimerkiksi välitunnille
- Erilaisten oppimispisteiden järjestäminen luokkaan
- Yhteistyö tarkoituksenmukaisten tilojen järjestämisessä koko koulun tasolla, opetustilojen eriyttäminen esimerkiksi eri luokkien kesken

- Monikielisyys oppimisympäristössä

Psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö
Psyykkisellä toimintaympäristöllä tarkoitetaan oppimistilanteessa oppimiseen vaikuttavia tuntemuksia ja tunteita, jotka voivat olla positiivisia, esim. luokan turvallinen ja rento ilmapiiri) tai negatiivisia (esim. jännittäminen). Sosiaaliseen toimintaympäristöön liittyvät oppimistilanteissa vaikuttavat ihmissuhteet ja oppimisessa mukana olevien ihmisten keskinäinen vuorovaikutus.
Psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön eriyttäminen on fyysisen ympäristön eriyttämistä huomattavasti haastavampaa, sillä ne ovat osittain opettajan vaikutuspiirin ulkopuolella, esimerkiksi oppilaan kotiolot. Eriyttämisen edellytyksiä ovat kuitenkin oppimisympäristön turvallisuus ja positiivinen ilmapiiri. Psyykkisen ja sosiaalisen eriyttämisen kannalta tärkein asia on oppilaantuntemus. Oppilaiden ryhmäyttäminen suunnitelmallisesti läpi lukuvuoden parantaa sosiaalista ilmapiiriä ja lisää oppilaantuntemusta, mikä auttaa oppimisympäristön eriyttämisessä. Työskentelyssä ryhmien ja parien muodostuksen tulee olla tietoinen ja harkittu prosessi, joka tukee oppimiselle asetettuja tavoitteita. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei oppilas voisi koskaan valita työpariaan. Opetusryhmiä vaihdellaan tavoitteiden mukaisesti. Kaikkeen kiusaamiseen puututaan aina ja kaikissa tilanteissa.

Osa oppilaista tarvitsee myös välitunteihin ja muihin vapaampiin tilanteisiin yksilöllistä tukea ja eriyttämistä.

- Varmistetaan, että oppilas tietää eri tilanteissa, mitä häneltä odotetaan
- Muutosten ja siirtymien ennakointi ja selvittäminen oppilaalle etukäteen
- Tarvittaessa apua oppilaalle siirtymätilanteisiin (aikuinen, vertaistuki, kummioppilas)
- Valmiiden ratkaisumallien tarjoaminen poikkeustilanteisiin: Keneltä voit kysyä neuvoa? Mitä teet, jos tulee riita?
- Selkeä, ajallaan toteutuva oppitunnin aloitus ja lopetus
- Välituntiajan, -alueen tai –toiminnan rajaaminen yksilöllisesti
- Selkeät, oppilaalla tiedossa olevat seuraamukset ei-toivotusta käyttäytymisestä
- Välitunnin viettämisen ennakoiminen ja varmistaminen. Tietääkö oppilas kenen kanssa ja miten hän viettää välitunnin?
- Välituntiparit kaikille tai yksittäisille oppilaille
- Mielekkään tekemisen varmistaminen välitunneille, opetellaan välitunti pelejä ja -leikkejä
- Vanhempien oppilaiden osallistaminen nuorempien seuraksi
- Koulumummi ja -vaari välitunneille
- Yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kanssa välituntien vietossa
- Mahdollisuus tarvittaessa viettää osa välitunneista sisällä
- Rauhoittumiseen soveltuva valvottu tila

7. OPETUSMENETELMÄT

Eriyttäminen opetusmenetelmissä tarkoittaa erilaisia oppilaiden oppimista tukevia keinoja ja tapoja. Eriyttävässä opetuksessa on hyvä vaihdella ja toteuttaa monipuolisesti erilaisia opetustapoja. Mahdollisuuksien mukaan voidaan antaa oppilaiden valita työtavat, jotta kaikenlaiset oppijat huomioitaisiin paremmin.

Opiskelutaidot ja itseohjautuvuus

- Opiskelutaitojen ja niiden merkityksen määrätietoinen käsittely
- Erilaisten opiskelutapojen harjoitteleminen ja oppilaiden ohjaaminen arvioimaan niiden toimivuutta
- Yksilöllisten opiskelutekniikoiden opettaminen oppilaille (esimerkiksi muistiinpanoja kuvien tai äänittämisen avulla)
- Itseohjautuvuuden harjoitteleminen tukee kaikkien oppilaiden oppimista ja vapauttaa opettajan resurssia yksilölliseen ohjaamiseen tarvittaessa

- Huoltajien tiedottaminen opiskelutaidoista ja niiden tukemisesta (esim. kokeisiin harjoittelemisen tukeminen kotona)

Selkeät ja tuetut ohjeet

- Varmistetaan, että kaikkien oppilaiden huomio on suunnattu ohjeiden kuunteluun
- Opettajan oma asento ja sijoittuminen
- Lyhyiden ja selkeiden ohjeiden antaminen
- Ohjeiden tukeminen tarvittaessa kirjallisesti tai kuvallisesti
- Ohjeiden ymmärtämisen varmistaminen
- Tarvittaessa yksilöllisten ohjeiden antaminen

Yksilöllisen etenemisen mahdollistaminen

- Opetustuokioiden keston eriyttäminen
- Yksilöllisen työskentelyajan mahdollistaminen
- Yksilöllisten haasteiden ja tavoitteiden sanallistaminen
- Eteneminen omaan tahtiin
- Joustavan toimintakulttuurin luominen luokkaan: eri asioita, eri aikaan ja eri oppilaille joustavin oppiainerajoin
- Oppilaiden osallistaminen opetusjärjestelyjen valintaan

Yksilölliset kotitehtävät

- Läksyn antaminen sopivassa kohdassa tuntia, esimerkiksi tunnin alussa voi olla helpompi keskittyä läksyn merkitsemiseen
- Koko koulun yhtenäinen, selkeä käytäntö läksyjen merkitsemiseen
- Yksilölliset tukikeinot kuten läksyvihko tai vertaistuki
- Keskittyminen läksyissä tiettyihin oppiaineisiin
- Kotitehtävän jakaminen tasaisesti pidemmälle ajalle, esimerkiksi joka päivä pieni läksy lukemisesta tai englannin sanoista
- Kotitehtävien tason ja määrän eriyttäminen. Työmäärän sovittaminen yläkoulussa ja lukiossa kaikkien aineenopettajien kesken.
- Vinkkien tarjoaminen huoltajille läksyjen tukemiseen

Struktuuri eli selkeys, järjestelmällisyys ja pysyvyys opetuksessa

- Tietyistä perusrutiineista kiinnipitäminen ja tuttu oppitunnin rakenne, esim. tunnista – ymmärrä – työstä – sovella – luo uutta
- Huomion kiinnittäminen tuntien aloituksiin ja lopetuksiin
- Tunnilla tehtävien asioiden sanallistaminen (tunnin tavoite, opiskellun kertaaminen)
- Kuvallinen päiväohjelma
- Ajan kulun havainnollistaminen
- Oppilaan yksilöllinen koulupäivän strukturointi

Onnistumisista palkitseminen

- Positiivinen palaute ja kannustaminen
- Palautteen annon eriyttäminen
- Tavoitteet mahdollistamaan palautteen antamista
- Konkreettisten palkkiojärjestelmien kokeileminen
- Oppilaiden mahdollisuus vaikuttaa palkkioon
- Yhteistyö kodin kanssa

Oppimateriaali

- Yhteisellä materiaalilla eriyttämisessä asetetaan yksilöllisiä tavoitteita, vaaditaan eritasoista tuottamista tai mukautetaan tehtävien määrä oppilaan työskentelyyn ja taitotasoon
- Yksilöllisellä materiaalilla eriyttämisessä voidaan hyödyntää eri luokka-asteiden materiaalia. Oppilaat voidaan myös ryhmitellä esimerkiksi kahteen tai kolmeen

ryhmään työskentelemään ryhmän etenemistä ja taitotasoa vastaavan materiaalin parissa
- Yhteistyön hyödyntäminen opettajien kesken materiaalin valmistamisessa ja etsimisessä
- Eriyttäminen vaatii ennen kaikkea muutosta olemassa olevan opetus- ja oppimateriaalin käyttötapaan

Oppilaiden monenlaiset kielitaustat
- Oppilaiden kielitaidon hyödyntäminen kaikessa opetuksessa
- Oppilaan mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltänsä esimerkiksi tiedonhankinnassa ja suunnittelussa
- Monikielisyyden huomioiminen ja esille tuominen positiivisella tavalla luokan oppimisympäristössä ja koko koulussa
- Huoltajien osallistaminen kielenkehityksen tukemiseen

Tasa-arvo
- Turhan sukupuolittamisen välttäminen
- Sukupuolitietoisuuden huomioiminen koulun tiloissa
- Oppilaan kannustaminen yksilöllisiin valintoihin
- Oppilaiden, perheiden ja kulttuurisen moninaisuuden huomioiminen (oppimateriaalien valinta, opetuskeskustelut tai opettajan käyttämät esimerkit)

Eriyttämiseen soveltuvia työtapoja:
Itsenäinen työskentely**,** jossa mahdollisuus hyödyntää:
- Yksilöllisiä ratkaisuja työskentelyn tueksi, esimerkiksi kuulosuojaimet tai musiikin kuunteleminen
- Työskentelyvaiheiden tukeminen tarvittaessa kuvin tai sanallisesti
- Istumapaikan huomioiminen
- Oppilaan liikkumisen mahdollistaminen
- Tavoitteiden asettamisen ja niiden arvioinnin harjoitteleminen

Urakkatyöskentely
- Vapaus valita eri vaikeustason tehtäviä, joita oppilaat saavat tehdä omaan tahtiinsa
- Pienillä urakoilla aloittaminen ja oppilaan tukeminen realististen urakoiden suunnittelussa
- Urakoiden määrässä ja sisällössä eriyttäminen
- Keskittyminen ohjaamaan eniten tukea tarvitsevia oppilaita
- Vertaistuen hyödyntäminen

Pysäkkityöskentely
- Opetusmenetelmä, jossa oppilaat kiertävät pareittain tai pienissä ryhmissä vuorotellen tekemässä tiettyä tehtävää tai toimintaa tietyllä paikalla tai oppimispisteellä
- Opettaja voi keskittyä ohjaamaan haastavia pysäkkejä ja tukemaan niitä oppilaita, joilla on eniten haasteita
- Osassa pysäkkejä suorittaminen mekaanista, jolloin oppilaat kykenevät työskentelemään itsenäisesti ilman aikuisen tukea ja ohjausta
- Myös itsenäisillä pisteillä voi olla eritasoisia tehtäviä
- Työskentelyn kestoa ja määrää on helppo vaihdella
- Mahdollistaa vertaistuen hyödyntämisen

Projektit
- Soveltuvat hyvin eriyttävään opetukseen yksilöllisin tavoittein
- Eriyttäminen liikkeelle jo aiheen valinnasta (vapaasti valittavat tai valmiit vaihtoehdot)

- Tiedonhankinnassa työskentelyä voi eriyttää joko antamalla oppilaiden etsiä vapaasti tietoa tai tarjoamalla valmiiksi haasteellisempia lähteitä
- Tiedonhankintaa voi tukea antamalla jonkinlaisia raameja, vaihtoehtoja tai apukysymyksiä työn suuntaamiseksi
- Ajan eriyttäminen oppilaan motivaation ja valmiuksien mukaan
- Projektin dokumentoinnin eriyttäminen (posteri, äänite, video, kuvaesitys)
- Projektien lopputuotosten esittelymahdollisuus joko koko luokalle tai esittelypisteellä yksittäiselle oppilaalle tai pienelle ryhmälle

Tutkiva oppiminen

- Toteuttaminen oppilaiden kykyjen ja kiinnostuksen kohteiden pohjalta
- Opettaja vapautuu ohjaamaan ja tukemaan enemmän tiettyjen oppilaiden tutkivaa oppimista
- Yhteistoiminnallisen oppimisen hyödyntäminen ja ryhmittely tarkoituksenmukaisesti
- Toteutus eriytyy eri tutkimusmuotojen myötä:
    1. *Strukturoitu tutkimus* soveltuu usein pienille oppilaille tai kun tutkivaa opetusta aletaan harjoitella. Opettaja hallitsee luokkahuoneen resursseja, tutkimuskysymyksiä, oppimistehtäviä ja arviointikriteerejä.
    2. *Kontrolloitu tutkimus*, jossa opettaja päättää keskeiset kysymykset, joihin oppilaat syventyvät. Opettaja järjestää erilaisia resursseja, joita oppilaat voivat hyödyntää rajoitetusti ja valvotusti. Oppilaat ovat kuitenkin vastuussa oppimisprosessista annettujen tutkimuskysymysten mukaisesti.
    3. *Ohjattu tutkimus* antaa oppilaille enemmän vastuuta. Opettaja tarjoaa tutkimuskysymyksiä, joista oppilaat valitsevat mieleisensä. Oppilaat valitsevat myös materiaalin tutkimuksen toteuttamiseen ja vastausten etsimiseen sekä päättävät, kuinka esittävät tuloksensa.
    4. *Vapaa tutkimus*, jossa oppilaat vastaavat omista tutkimuskysymyksistään ja käytettävistä materiaaleista. He luovat omat lopputuotoksensa. Opettaja tukee työskentelyä. Tämä tutkimusmuoto on mahdollinen sitten, kun oppilaat osaavat toimia edellisten vaiheiden mukaisesti.

Muut toiminnalliset, strukturoidut työskentelytavat

- Työskentelyyn sisällytetty fyysinen aktiivisuus (esimerkiksi hae tehtävä, kirjoita, käy tarkistamassa) vaikuttaa myönteisesti tarkkaavaisuuteen ja stimuloi ajattelua
- Mahdollistavat omatahtisen etenemisen
- Eriyttäminen helppoa ja huomaamatonta
- Opettaja vapautuu ohjaamaan eniten tukea tarvitsevia oppilaita

7. OPPIMISEN TUKIMATERIAALI

Opetusvälineiden ja tukimateriaalien joustava käyttö

Kaikkea opetusvälineistöä ja tukimateriaalia tulee tarkastella yksilöllisesti oppilaiden tarpeiden näkökulmasta. Eriyttäminen vaatii ennen kaikkea muutosta olemassa olevan opetus- ja oppimateriaalin käyttötapaan.

- Virikkeellisen ja pedagogisen materiaalin ja apuvälineiden tarjoaminen oppimisympäristössä
- Tekstien selkoversioiden tarjoaminen
- Netin valmiiden materiaalipankkien hyödyntäminen
- Materiaalin jakaminen ja yhteistyö
- Fonttikoon suurentaminen ja riittävät sana- ja rivivälit
- Alleviivaukset ja värikorostukset
- Lukemisen tueksi esimerkiksi värikalvojen hyödyntäminen, värilliselle paperille tulostaminen, suurennuslasin tai lukuikkunan käyttö
- Äänikirjojen käyttäminen tai kirjojen skannaaminen tarvittaessa
- Verkkotehtävien monipuolinen käyttö

- Oppilaiden omien laitteiden hyödyntäminen esimerkiksi tiedonhankinnassa tai omalla kielellä opiskelussa
- Tietokoneen käyttö heikosti kirjoittavan oppilaan apuna

Keskittymisen tukikeinoja
- Kuulosuojaimet, korvatulpat tai musiikin kuuntelu
- Hupun tai lippiksen käyttö
- Sermit
- Istuinalustat, tasapainotyynyt ja –pallot, pyörillä liikkuvat tuoli, erikoistuolit
- Hypisteltävät tavarat kuten sinitarra, stressipallo tai hernepussi
- Piirtämisen salliminen
- Liikkumisen mahdollistaminen
- Työskentelyn jaksottaminen, tiimalasi, Time Timer –kello tai munakello

Oppilaiden koulunkäyntiä voi tukea monien erilaisten välineiden avulla. Hyviä kokemuksia ja käytännön vinkkejä kannattaa jakaa koulussa eteenpäin ja rohkaistua kokeilemaan erilaisia ratkaisuja.

7. OPPIMISEN ARVIOINTI

Arviointi eriyttämisen näkökulmasta
- Opintojakson tavoitteiden, sisältöjen sekä arviointitapojen läpikäynti oppilaiden kanssa
- Varmistetaan, että oppilas ymmärtää *mitä*, *miten* ja *miksi* arvioidaan
- Oppimiskeskustelut ja –palaverit, yhteistyö kodin kanssa tärkeää
- Arviointikäytänteiden eriyttäminen oppilaiden mukaan, jolloin oppilaalla on mahdollisuus osoittaa osaamisensa itselleen sopivalla tavalla esim. suullisesti, piirtämällä, sarjakuvalla, videolla, näyttelemällä
- Monipuolinen ja laaja-alainen arviointi
- Oppimisen ja osaamisen osoittaminen pitemmän ajanjakson aikana, esimerkiksi monimuotoisten tekstien hyödyntäminen, portfoliotyöskentely, oppimispäiväkirja kirjallisesti tai esimerkiksi videoin toteutettuna
- Oppilaiden osallistaminen tavoitteiden asettamiseen, oppimisprosessiin ja arviointitapaan. Oppilas on oman toimintansa asiantuntija, vaikka ei osaisikaan sanallistaa sitä.
- Oppilaan vahvuuksien korostaminen ja positiivisen palautteen antaminen aina, kun se on mahdollista
- Negatiivisten asioiden suora, mutta rakentava käsittely
- Arvioinnin avoimuus ja läpinäkyvyys

Itse- ja vertaisarviointi eriyttämisen näkökulmasta
- Oppilaiden osallistaminen selkeiden tavoitteiden asettamiseen
- Itse- ja vertaisarvioinnin harjoitteleminen säännöllisesti, ensin parin kanssa ennen laajentamista ryhmäarviointiin
- Vertaisarvioinnin ohjaaminen positiiviseen palautteeseen
- Opettajan palautteen ja arvioinnin erottaminen selkeästi itse- ja vertaisarvioinnista
- Itse- ja vertaisarvioinnin eriyttäminen oppilaan kykyjen mukaisesti
- Itsearvioinnin toteuttaminen myös suullisesti

Koetilanteen eriyttäminen
- Kokeiden aikatauluttaminen yhdessä työyhteisön kanssa koeruuhkan välttämiseksi
- Kokeeseen valmistautumisen eriyttäminen esimerkiksi rajaamalla koealuetta, antamalla oppilaalle ennalta koekysymykset tai ohjeet kokeeseen lukemiseen
- Kokeiden pitäminen harkiten ja vain tarvittaessa
- Yksilöllisten kokeiden laatiminen tarvittaessa oppilaan tavoitteiden mukaisesti

- Kokeessa monipuolisesti erilaisia tehtävätyyppejä
- Oppilaiden itse laatimat koekysymykset
- Lisäaikaa kokeen tekemiseen
- Oppilaalla mahdollisuus käyttää itse tekemäänsä tukilappua kokeessa
- Kokeen teettäminen tarvittaessa välitunneilla, tukiopetuksessa tai kotikokeena
- Mahdollisuus vastata osittain tai kokonaan suullisesti
- Kokeen pilkkominen pieniin osiin ja sen teettäminen tehtävä tai sivu kerrallaan
- Pari- ja ryhmäkokeet
- Oppilaalla mahdollisuus tehdä koe kirjan kanssa
- Oppilaan oman äidinkielen käytön salliminen kokeessa
- Kokeen palauttaminen yksilöllisesti tarvittaessa

Erilaisia arviointikeinoja on lukuisia. Niiden valinnassa merkityksellistä on se, tuottavatko ne kunkin oppilaan arvioinnin kannalta tarvittavan tiedon. Eriyttämisen kannalta on hyvä muistaa, ettei kaikkien oppilaiden kanssa tarvitse toteuttaa samanlaista arviointia. Eriyttävää arviointia voi ajatella esteiden poistamisena osaamisen osoittamisen tieltä ja samalla oppilaiden saattamisena yhdenvertaiseen asemaan.

Kielitietoisuus
Pohjaa mm. Opetushallituksen julkaisuihin, eNorssin Kielitietoisen opettajan oppaaseen ja Ilona Kuukan diasarjaan Kielitietoisuus ja kielitietoiset työtavat

Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa.

Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan huomioon. Jokaisen oppilaan kieli ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Oppilaita ohjataan arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja, edistetään kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistetaan oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Oppilaita rohkaistaan käyttämään osaamiaan kieliä monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä.

Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja jokainen opettaja opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

Kielitietoiset työtavat ovat välttämättömiä kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena edellyttää sekä kielitietoista aineenopetusta, että ainetietoista kielenopetusta. Kielitietoiset työtavat edellyttävät opettajilta sekä yhteistyötä, että yhteistä ymmärrystä kielen merkityksestä oppimisessa. Kielitietoisuuteen kasvattaminen on osa kaikkea koulun toimintaa.

Kielitietoinen opettaja
- ymmärtää, että sisällön ja kielen oppiminen kietoutuvat aina yhteen
- havainnoi oman opetuksensa kieltä ja opetettavan oppiaineen kieltä
- tekee oppilaat tietoisiksi oppiaineen kielen erityispiirteistä

- ymmärtää, että tekstitaitojen (tekstien tulkinta, analysointi, arviointi ja tuottaminen) luonnollinen oppimisympäristö on kunkin oppiaineen opetus eli tekstitaitoja opetetaan kaikissa oppiaineissa
- rakentaa vuorovaikutusta, joka takaa kaikkien oppilaiden osallisuuden
- ymmärtää, että opiskeltavien asioiden jäsentäminen, selittäminen oppilaille ja oppimista tukevien aktiviteettien luominen on opettajuutta
- pitää kiinni opetuksen eettisyydestä eli pyrkii oikeudenmukaiseen opetukseen, jossa oppiaineessa hyvin ja huonommin menestyvien oppilaiden välinen kuilu olisi mahdollisimman pieni tavoitteista tinkimättä
- tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa

Esimerkkejä kielitietoisista työtavoista

- Oppitunnin pääkohtien jäsentely
- Avainsanojen tunnistaminen jokaisella oppitunnilla
- Kouluaineissa käytettävien avainsanojen monikieliset sanakirjat
- Käsitteiden avaaminen ja selittäminen
- Tärkeiden asioiden esittäminen aina vähintään kahdella tavalla
- Asioiden välisten suhteiden visualisointi (kuvat, kaaviot, piirrokset)
- Ennakkojäsennysten käyttö (sisältökartat, sisällysluettelot) ennen uuden asian käsittelyä
- Asioiden toistaminen ja kertominen toisin sanoin
- Selkeät siirtymät opetuksessa (aloitus, lopetus, siirtyminen aiheesta toiseen) ja selkeä opetuskielen käyttö
- Tekstien yhteinen tai ohjattu lukeminen
- Yhdessä / uudelleen kirjoittaminen
- Ohjattu kirjoittaminen
- Erilaisten muistivinkkien antaminen
- Draaman käyttö opetuksessa
- Toiminnallisten työtapojen käyttö
- Oppilasta osallistavien työtapojen käyttö
- Kaikkien aistikanavien hyödyntäminen oppimisessa
- Erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen
- Opetuksen luonteva eriyttäminen oppilaiden taitotason mukaan
- Oppilaiden osaamien kielten hyödyntäminen
- Oppilaiden maailmantiedon ja kokemusten hyödyntäminen
- Konkreettiset kieliteot koulun arjessa (esimerkiksi Eurooppa-päivä, vieraiden kulttuurien teemajaksot kuten Satakielipäivä, kieliviikko- tai kuukausi)
- Huoltajien tukeminen valmiin materiaalin kautta oppilaan kielitaidon edistämiseksi
- Opettajan muistilistan käyttäminen sen varmistamiseksi, että oppilaat ovat ymmärtäneet selvästi sisällön ja kielitavoitteet
- Opettajan muistilistan käyttäminen oppilaiden vuorovaikutuksen ja puhemahdollisuuksien edistämiseksi
- Uusien tulokkaiden tietojen ja taitojen kartoitus valmiiden materiaalien avulla
- Oppiainekohtaiset oppiaineen kielen “istunnot” esimerkiksi viikoittain
- Kuvioitujen tekstien käyttö
- Yhdessä rakennetut tekstit
- Monikielisten kirjojen ja tietokantojen käyttäminen
- Monikanavainen ja eri kielillä tehtävä tiedottaminen ja yhteydenpito koteihin/vanhemmille

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen

Oppilaan koululäsnäololla on yhteys oppilaan oppimistuloksiin ja hyvinvointiin sekä myöhempään suoriutumiseen jatko-opinnoista.

Kouluun kiinnittymisen tukemiseksi ja poissaolojen ehkäisemiseksi Lieksassa toteutetaan suunnitelmallista poissaolojen ehkäisemisen ja puuttumisen mallia.
Poissaolojen ehkäisemisen ja puuttumisen malli on kaikkien koulujen ilmoituskanavilla ja opetussuunnitelman liitteenä. Mallia tarkennetaan tarvittaessa.
Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen on tarkemmin kuvattu luvussa 5.1.

Tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta ja arviointi
Oppimisen ja koulunkäynnin tuen suunnittelemisen ja toteuttamisen tueksi tehdään lukuvuosittain koulukohtaisesti oppimisen valmiuksien ja oppimisessa edistymisen seulontaa ja arviointia.
Suunnitelma seulonnoista ja testeistä kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.
Tarkemman suunnitelman käytettävistä arvioinneista, seulonnoista ja testeistä sekä niiden toteuttamisesta sopivat opettajat yhdessä.
Aikataulut toteuttamisesta kirjataan koulun vuosikelloon.

7.3 Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tarkoitetaan kaikkia oppilaita koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä. Näitä ovat opettajan antama yleinen tukiopetus, opettajan antama opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä[21]. Opetuksen järjestäjän tulee varata ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamiseen lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa yhteensä vähintään 0,122 opetustuntia viikossa koulun oppilasta kohden[22.]

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä[23]. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan tarjota erilaisin tarkoituksenmukaisin ryhmittelyin esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopetuksena. Ryhmäkohtaiset tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa opettajien tulee tehdä suunnitelmallista yhteistyötä[184]. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunniteltaessa ja toteuttaessa voidaan hyödyntää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat ensisijaisia tukimuotoja ja kaikkien oppilaiden oikeus, eikä niistä tehdä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa tai tukea koskevaa päätöstä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutetaan ensisijaisesti joustavasti ryhmämuotoisesti. Ryhmän kokoa ei ole rajattu.

LIEKSA

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Ryhmäkohtaiset tukimuodot kohdistuvat kaikkiin opetusryhmän oppilaisiin.

Ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin kohdennettu tuntiresurssi määritellään paikallisessa tuntikehyksessä, vähintään 0,122 opetustuntia viikossa oppilasta kohden. Suunnitelma ryhmäkohtaisen tuen toteuttamisesta kirjataan yksikön lukuvuosisuunnitelmaan. Suunnittelussa pyritään joustavuuteen ja tarpeenmukaisuuteen.

21 Perusopetuslaki (/) 20 b §
22 Perusopetuslaki (/) 20 b §
23 Perusopetuslaki (/) 20 b §

Päätöksen ryhmäkohtaisten tukimuotojen tuntiresurssin käyttämisestä opettajan antamaan yleiseen tukiopetukseen, opettajan antamaan opetuskielen tukiopetukseen ja erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä tekee rehtori.

Rehtori kirjaa ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen periaatteet koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja toteutetaan joko opetusryhmissä muun opetuksen yhteydessä tai joustavasti muodostetuille pienemmille oppilasryhmille tai yksilöohjauksena. Ryhmän koko perustuu kulloiseenkin tarpeeseen ja joustavuuteen, ja ryhmän kokoonpano vaihtelee. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelu ja toteutus on oppilasta opettavan opettajan/opettajien vastuulla.
Opettajat ja muu henkilöstö tekevät tiivistä yhteistyötä koulun käytänteiden mukaisesti.
Yhteistyötä oppilaan koulunkäynnin kannalta välttämättömissä asioissa tehdään myös oppilas- ja opiskeluhuollon toimijoiden kanssa.
Ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelu ja toteutus kirjataan opettajan yleisesti käyttämin kirjausmenetelmin, joita ovat esimerkiksi:

- opettajan opetuksen kirjallinen suunnittelu
- formatiiviset ja summatiiviset arvioinnit
- arviointi, numeraalinen /sanallinen
- tunti- ja poissaolokirjaukset
- opiskelijajärjestelmien kirjaukset
- muut opettajan tekemät kirjaukset

Myös muita kirjaamisen ja arvioinnin tapoja voidaan käyttää ja kehittää.
Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnista lukuvuosittain vastaa rehtori yhteistyössä koulun opetushenkilöstön kanssa. Arviointi on jatkuvaa ja sitä käytetään seuraavan lukuvuoden suunnittelun tukena. Rehtori kirjaa arvioinnin lukuvuoden päätteeksi lukuvuosikertomukseen.

7.3.1 Opettajan antama yleinen tukiopetus

Yleinen tukiopetus vahvistaa opetuksen ja kasvatuksen tavoitteiden saavuttamista perusopetuksessa. Yleinen tukiopetus on opittaviin asioihin tutustumista etukäteen tai opitun vahvistamista ja kertaamista. Yleisellä tukiopetuksella pyritään ehkäisemään vaikeuksia ennakolta ja varmistamaan opittavien asioiden ymmärtäminen sekä opintojen eteneminen. Sillä voidaan vastata myös oppilaan poissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin.

Yleisen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Yleisen tukiopetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta saavuttamaan oppimisen tavoitteet sekä edistymään opinnoissaan. Osana yleistä tukiopetusta oppilaalle opetetaan oppimaan oppimisen taitoja, oppimisstrategioita ja opiskelutapoja, jotka tukevat hänen oppimistaan. Yleinen tukiopetus voi kohdistua kaikkiin oppiaineisiin ja sillä voidaan tukea myös laaja--alaisen osaamisen tavoitteita.

Yleisen tukiopetuksen järjestäminen

Yleistä tukiopetusta voidaan antaa oppituntien yhteydessä, erillisinä lisätunteina, pienemmässä ryhmässä tai henkilökohtaisena ohjauksena. Yleistä tukiopetusta annetaan oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy.

Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan-- tai aineenopettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Samanaikais-- ja yhteisopetusta voidaan käyttää yleisen tukiopetuksen toteuttamisessa. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

LIEKSA

Opettajan antama yleinen tukiopetus

- Yleiseen tukiopetukseen käytettävissä oleva resurssi ja suunnitelma sen käyttämisestä kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.
- Yleisen tukiopetuksen antamisen tarkemmasta suunnittelusta ja toteutuksesta sekä arvioinnista vastaavat oppilasta opettavat opettajat tehden tiivistä yhteistyötä koulun käytänteiden mukaisesti.
- Yleinen tukiopetus lukujärjestykseen merkittyjen oppituntien aikana edellyttää erillistä, siihen kohdennettua resurssia, kuten kahden opettajan kiinnittämistä oppitunnille.

Yleistä tukiopetusta voidaan toteuttaa myös lukujärjestykseen merkittyjen oppituntien ulkopuolella.

7.3.2 Opettajan antama opetuskielen tukiopetus

Opetuskielen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti opetuskielen taidon ja eri tiedonalojen tekstitaitojen vahvistamiseen. Sitä annetaan oppilaille, joilla ei ole riittävää opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, joka tukee oppilaita eri oppiaineiden tekstien lukemisessa, niiden ymmärtämisessä ja tulkitsemisessa sekä omassa tuottamisessa. Opetus kohdistuu oppiaineen kieleen ja sisältöön samaan aikaan.

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on oppilaiden opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee oppilaiden osallistumista opetukseen ja opinnoissa etenemistä. Opetuskielen tukiopetuksessa keskitytään kullekin oppiaineelle ominaisten tekstien yhteiseen tarkasteluun, tekstien tyypillisten piirteiden löytämiseen ja opiskelun edellyttämien tekstien ohjattuun tuottamiseen sekä oppiainekohtaisen sanavaraston vahvistamiseen.

Opetuskielen tukiopetuksen järjestäminen

Opetuskielen tukiopetus järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti siten, että mahdollisimman moni oppilas voi hyötyä siitä. Sitä voidaan antaa oppilaiden työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana samanaikais-- ja yhteisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä, jolloin opetuskielen tukiopetusta tarvitsevat oppilaat voivat olla eri tilassa toisen opettajan kanssa. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

LIEKSA

Opettajan antama opetuskielen tukiopetus

Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen keskeisenä tavoitteena on oppilaiden opetuskielen taidon vahvistaminen. Opetuskielen tukiopetus rinnastuu yleiseen tukiopetukseen järjestämisen ja toteuttamisen osalta. Se kohdistuu opetuskielen taidon tukemiseen siten, että oppilaan on mahdollista paremmin seurata opetusta ja edetä opinnoissaan. Opetuskielen tukiopetuksen tarve tulee tunnistaa ja resursoida ennakoivasti.

Opettajan antama opetuskielen tukiopetus (myöhemmin opetuskielen tukiopetus) on tarkoitettu kaikille. Opetuskielen tukiopetuksessa otetaan huomioon maahanmuuttotaustaiset oppilaat, viittomakieliset oppilaat ja esimerkiksi oppilaat, joilla on kielen kehityksen häiriöitä tai kehitysvammaisuuteen, monimuotoiseen kehityshäiriöön tai autisminkirjoon liittyvää kielellisen kehityksen häiriötä.

Opetuskielen tukiopetukseen käytettävissä oleva resurssi ja suunnitelma sen käyttämisestä kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.
Opetuskielen tukiopetuksen antamisen tarkemmasta suunnittelusta ja toteutuksesta sekä arvioinnista vastaavat oppilasta opettavat opettajat tehden tiivistä yhteistyötä koulun käytänteiden mukaisesti.
Opetuskielen tukiopetus lukujärjestykseen merkittyjen oppituntien aikana edellyttää erillistä, siihen kohdennettua resurssia, kuten kahden opettajan kiinnittämistä oppitunnille.
Opetuskielen tukiopetusta voidaan toteuttaa myös lukujärjestykseen merkittyjen oppituntien ulkopuolella.

7.3.3. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä järjestetään siten, että se tukee ja täydentää muuta opetusta ja mahdollistaa oppilaiden tarpeiden huomioimisen osana opetusryhmän opetusta. Se on ensisijaisesti ryhmäkohtainen tukimuoto, ja sitä ei kohdenneta yksittäisen oppilaan vaan tietyn oppilasryhmän tai koko opetusryhmän oppimisen tuen tarpeiden mukaisesti. Erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä voi liittyä myös erityisopettajan konsultaatiota, joka kohdentuu kyseisen luokan tai ryhmän kanssa toimiville opettajille ja muulle henkilöstölle.

Erityisopettajan antaman opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä voidaan järjestää samanaikais-- ja yhteisopetuksena yhdessä opetusryhmää opettavan opettajan kanssa niin, että erityisopettaja työskentelee samassa luokkatilassa tai siirtyy pienemmän ryhmän kanssa toiseen tilaan. Opettajat jakavat opetustehtävät keskenään ja suunnittelevat opetuksen yhdessä, jolloin erityisopettaja voi tukea oppilaita muun opetuksen yhteydessä. Oppilasta opettavat opettajat arvioivat yhdessä oppilaan työskentelyä, oppimista, osaamista ja käyttäytymistä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot järjestetään ja niitä muutetaan tarvittaessa oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti.

LIEKSA

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

- Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa pääasiassa erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa samanaikais- tai yhteisopetuksena annettavaa opetusta.
- Opetus tapahtuu pääsääntöisesti luokkatasoisesti koko opetusryhmän tarpeet huomioiden. Opetusta voidaan antaa myös pienemmässä joustavasti muodostetussa ja tilapäisemmässä ryhmässä.
- Toteutettaessa erityisopettajan antamaa opetusta pienemmässä ryhmässä, voidaan ryhmästä käyttää nimitystä pienryhmä. Ryhmän kokoonpano vaihtelee.
- Muun opetuksen yhteydessä erityisopettajan antaman opetuksen resurssi ja suunnitelma sen käyttämisestä kirjataan yksikön lukuvuosisuunnitelmaan.
- Sen tarkemmasta suunnittelusta ja toteutuksesta sekä arvioinnista vastaavat oppilasta opettavat opettajat tehden tiivistä yhteistyötä yksikön käytänteiden mukaisesti.
- Tukeen voi liittyä myös erityisopettajan asiantuntemusta hyödyntävää neuvottelua tai keskustelua (konsultaatio), jota erityisopettaja käy luokan tai ryhmän kanssa toimivien opettajien ja muun henkilöstön kanssa.
- Erityisopettajan antamaa konsultaatiota toteutetaan lukuvuosisuunnitelmaan kirjatun resurssin ja yksikön käytänteiden mukaisesti.

7.4 Oppilaskohtaiset tukitoimet

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan hänen oppimistaan tai koulunkäyntiään ja hän tarvitsee säännöllisiä tukitoimia[24]. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja perusopetuslain 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis-- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet[25]. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla.

Oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi käynnistyy, kun oppilasta opettavat opettajat toteavat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilas ja hänen huoltajansa voivat myös tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyydestä.

Myös silloin, jos oppilaskohtaisten tukitoimien tarve on niin ilmeinen, että oppilasta ei perusopetuksen alkaessa voida riittävästi tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetuksen alkamista. Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään tuen tarpeen arviointiin perustuva suunnitelma sekä hallintopäätös[26].

Oppilaskohtaiset tukitoimet perustuvat oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja niitä annetaan säännöllisesti ja pitkäkestoisesti[27]. Oppilaskohtaiset tukitoimet järjestetään oppilaan etu huomioon ottaen ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa. Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttaminen edellyttää opettajien välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa konsultaatiota esimerkiksi erityisopettajan ja muun henkilöstön kanssa.

24 Perusopetuslaki (/) 20 c §, 25 Perusopetuslaki (/) 20 c § ja Perusopetuslaki (/) 31 §, 26 Perusopetuslaki (/) 20 e § ja Perusopetuslaki (/) 20 f §, 27 Perusopetuslaki (/) 20 c §

Perusopetuslain mukaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet kohdentuvat oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen, eivätkä korvaa sosiaali- ja terveyspalveluja.

7.4.1 Oppilaskohtaisen tuen arviointi

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa tulee selvittää ja kuvata oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve, opintojen etenemisen tilanne, käytössä olleet ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan[28]. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute tai puutteellinen opiskelutekniikka eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Myös käyttäytymisellä reagoivien oppilaiden tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Oppilasta voidaan tukea myös oppilaskohtaisilla tukitoimilla, jos se on oppilaan edun mukaista. Osana arviointia selvitetään myös tarve oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat. Jos oppilaan tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat[29]. Oppilaan omat näkökulmat ja ajatukset tulee selvittää ja ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Oppilaan huoltajalle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin[30].

Moniammatillinen ja --alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä. Oppilaskohtaisten tukitoimien arviointiin perustuva tukea koskeva hallintopäätös ei voi perustua pelkkään lääketieteelliseen arvioon, eivätkä opetuksen järjestäminen, opetus tai oppilaskohtaiset tukitoimet korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on joku muu kuin opetuksen järjestäjä.

Tuen tarpeen arvioinnissa on tilanteen vaatiessa mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun erityisopettajan konsultaatiota. Esimerkiksi opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, jolloin on suositeltavaa hyödyntää laajemmin monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta. Arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi myös niiden opetuksen järjestäjien konsultaatiota, joiden osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt velvollisuudesta huolehtia opetukseen liittyvistä kehittämis--, ohjaus-- ja tukipalveluista[31] sekä perusopetuslain mukaista sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua[32].

LIEKSA

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja tuen järjestämistä koskeva suunnitelma

Kun oppilaan opettajat yhdessä toteavat, että ryhmäkohtaiset tukitoimet eivät ole riittäviä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseksi, käynnistetään viipymättä arviointi oppilaskohtaisesta tuen tarpeesta ja laaditaan suunnitelma oppilaskohtaisen tuen järjestämiseksi. Huomioita ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyydestä voi tuoda esille myös oppilas itse tai hänen huoltajansa.

28 Perusopetuslaki (/) 20 d §, 29 Perusopetuslaki (/) 20 d §, 30 Perusopetuslaki (/) 20 d §, 31 Perusopetuslaki (/) 39 §
32 Perusopetuslaki (/) 4 a §

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat yhteistyössä. Laatimista koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja, ja hän varmistaa asiakirjojen toimittamisen päätöksentekijälle yksikön käytänteiden mukaisesti.

Oppilaan ja huoltajan näkemykset tuen tarpeen arviointia varten selvitetään.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjana ovat ryhmäkohtaisia tukitoimia koskevat yleiset kirjaukset ja havainnot ryhmäkohtaisten tukitoimien vaikuttavuudesta.

Tarvittaessa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja tuen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa tehdään yhteistyötä oppilas- ja opiskeluhuollon toimijoiden kanssa opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen osalta. Oppilas- ja opiskeluhuollon alaisten tietojen osalta noudatetaan kyseisen lain määräyksiä.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi sekä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan Wilmaan.

7.4.2 Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta on laadittava oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa tai kanssa[33]. Suunnitelman laatiminen on kuitenkin mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- perustelut sekä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset tukitoimien tarpeesta
- tuen tarpeen arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta
- oppimista tukevat pedagogiset ratkaisut
- opinnoissa eteneminen
- mahdollinen tarve perusopetuslain 20 h §:ssä tarkoitetusta oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle ja oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi
- mahdollinen perusopetuslain 20 i §:n mukainen tarve opetuksen järjestämiseksi oppilaalle, jolla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite
- Toiminta--alueittain opiskelevan oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi kullekin toiminta--alueelle.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava aina, kun oppilaan tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa tai useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät[34]. Suunnitelma on salassa pidettävä asiakirja[35].

33 Perusopetuslaki (/) 20 34 Perusopetuslaki (/) 20 e §
e §35 PoL § 40

LIEKSA

Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin perusteella laaditaan viipymättä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma (myöhemmin suunnitelma) Wilmaan
Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimista koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja, ja hän varmistaa asiakirjojen toimittamisen päätöksentekijälle koulun käytänteiden mukaisesti.

Tarvittaessa suunnitelman laatimisessa tehdään yhteistyötä oppilas- ja opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen osalta. Oppilas- ja opiskeluhuollon alaisten tietojen osalta noudatetaan kyseisen lain määräyksiä.

Suunnitelman laatiminen on mahdollista myös tilanteissa, joissa yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este. Tällöin kuitenkin tarjotaan useita eri mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja yhteistyölle kuten palaverit, etäyhteydet, puhelut tai viestit.

Suunnitelmaan kirjataan oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin sisältö, arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja niiden seuranta.
Huoltajan ja oppilaan hallintolain mukainen kuuleminen huolehditaan yksikön käytänteiden mukaisesti.
Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä arvioidaan aina, kun oppilaan tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa tai useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.
Toiminta-alueittain järjestettävä opetus on kuvattu tarkemmin luvussa 5.4.1.
Suunnitelman toteutumisen ja tukitoimien riittävyyden arvioinnissa tehdään yhteistyötä oppilaan opettajien, oppilaan ja huoltajan kanssa. Arviointi on jatkuvaa.
Suunnitelma on salassa pidettävä asiakirja.

7.4.3 Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä tukea koskeva hallintopäätös oppilaalle annettavista oppilaskohtaisista tukitoimista[36]. Päätöksestä tulee käydä ilmi oppilaskohtaiset tukitoimet oppilaan tarpeen mukaisesti

- erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä
- erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Lisäksi tukea koskeva päätös on tehtävä perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta ja myös perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella tehdään päätös perusopetuslain 20i §:n perusteella[37]. Hallintopäätös on tehtävä kaikissa edellä mainituissa tilanteissa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista

koskeva suunnitelman mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä. Ennen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja hänen huoltajaansa[38].

36 Perusopetuslaki (/) 20 f §, 37 Perusopetuslaki (/) 20 f §, 38 Hallintolaki (434/2003) 34 § ja 35 §

Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen arviointiin perustuvan suunnitelman pohjalta. Mikäli päätös tarkoittaa oppilaan koulupaikan vaihtumista, siitä tehdään erillinen hallintopäätös. Tukea koskeva päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Jos kunta ei järjestä oppilaskohtaisia tukitoimia tai perusopetusta oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella niistä tukea koskevan päätöksen tekee oppilaan asuinkunta[39].

Tukea koskevaan päätökseen ei kirjata kuvauksia tukitoimista tai niiden toteuttamisesta, jotka on kuvattu oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Mikäli oppilaan tilanne ja tuen tarve muuttuvat oleellisesti, on tehtävä uusi tukea koskeva päätös. Oppilaan huoltajaa on kuultava tukea koskevaa päätöstä tehtäessä[40].

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan oppiminen, osaaminen, työskentely ja käyttäytyminen arvioidaan arviointia koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti, ellei oppilaalle ole tehty hallintopäätöstä perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöstä poikkeamisesta, tai jos oppilaalle on tehty hallintopäätös toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta[41].

LIEKSA

Oppilaskohtaista tukea koskeva päätös
Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja tuen toteuttamista koskevan suunnitelman perusteella tehdään viipymättä tukea koskeva hallintopäätös Lieksan kaupungin hallintosäännön mukaisesti Wilmaan.
Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimista koordinoinut oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja varmistaa valmiin asiankirjan ja mahdollisten liitteiden toimittamisen päätöksentekijälle koulun käytänteiden mukaisesti.
Yksi hallintopäätös koskee kaikkia arviossa ja suunnitelmassa kuvattuja oppilaan tilanteita ja sisältää kaikki oppilaan saamat tukitoimet tai opetuksen järjestämiseen liittyvät toimet.
Päätöstä muutetaan tarvittavilta osin tai tehdään uusi oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja suunnitelma sekä uusi tukea koskeva hallintopäätös, mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia.

Oppilaskohtaisten tukitoimien toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnista yksiköissä vastaa rehtori yhteistyössä koulun opetushenkilöstön kanssa. Arviointi on jatkuvaa ja sitä käytetään seuraavan lukuvuoden suunnittelun tukena. Rehtori kirjaa arvioinnin lukuvuoden päätteeksi lukuvuosikertomukseen.

Yhteistyökäytännöt huoltajan ja oppilaan kanssa oppilaskohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa

- Opetuksen järjestäjä vastaa yleisestä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tiedottamisesta huoltajille.
- Yksiköt tekevät lukuvuosittain tiedottamista huoltajille omien tiedotuskanaviensa kautta (esimerkiksi lukuvuositiedote, huoltajaillat).
- Lisäksi opettajat voivat ryhmäkohtaisissa tapaamisissa kertoa oppimisen ja koulunkäynnin tuen prosessista ja käytänteistä.

- Oppilasta ja huoltajaa kuullaan hallintolain ja sovittujen käytänteiden mukaisesti ja heidän kanssaan tehdään tiivistä yhteistyötä.
- Oppilaalle ja huoltajalle kerrotaan toteutetuista ryhmäkohtaisista tukitoimista ja oppilaskohtaisen tuen tarpeesta sekä tuen prosessin etenemisestä.

  39 Perusopetuslaki (/) 20 f §, 40 Hallintolaki (434/2003) 35 §, 41 Perusopetuslaki (/) 20 i §
- Oppilas ja huoltaja voivat tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyydestä.
- Oppilas ja huoltaja osallistuvat oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laadintaan ja siten tukea koskevan päätöksen valmisteluun. Oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja sopii oppilaan ja huoltajan kanssa yhteydenpidosta ja aikatauluista.

Oppilaskohtaisten tukitoimien toteutumisen ja riittävyyden arvioinnissa tehdään yhteistyötä oppilaan opettajien, oppilaan ja huoltajan kanssa. Arviointi on jatkuvaa. Oppilas ja huoltaja osallistuvat arviointiin yhteisessä arviointipalaverissa tai muutoin yhdessä sovitulla tavalla, kuten etäyhteydet, puhelut tai viestit.

Opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisten yhteistyötahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin arvioinnin ja kehittämisen pohjana ovat *Lieksan kaupungin strategia ja Hyvinvointisuunnitelma.*

Opetuksen järjestäjä laatii opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten *Lieksan kaupungin opiskeluhuoltosuunnitelman.*

Opiskeluhuoltoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut (OHL 3 §). Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon.

Lain mukaan opiskeluhuoltoa toteutetaan suunnitelmallisena monialaisena opetustoimen sekä hyvinvointialueen yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Lieksa kuuluu SiunSoten hyvinvointialueeseen.

Opiskeluhuollon toteuttaminen on kuvattu Lieksan kaupungin opiskeluhuoltosuunnitelmassa. Opiskeluhuollon kehittäminen on jatkuvaa ja siitä vastaa opetuksen järjestäjä yhteistyössä koulujen sekä opiskeluhuollon henkilöstön kanssa.

Opiskeluhuoltosuunnitelma on laadittu opiskeluhuollon ohjausryhmän yhteistyönä. Suunnitelman arviointiin ja päivittämiseen lukuvuosittain osallistuvat myös opettajat, huoltajat ja oppilaat opetuksen järjestäjän käytänteiden mukaisesti.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijoilla ja heidän huoltajillaan on tieto oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta.

Oppilaitoksen ja opiskeluhuollon henkilökunnalla on velvollisuus ohjata opiskelijaa hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon etuuksia ja palveluja.

Oppilaitoksen henkilökunta seuraa ja arvioi oppilaiden hyvinvointia jatkuvasti. Opiskeluhuollon palveluiden piiriin ohjaaminen tapahtuu oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön käytänteiden mukaisesti.

Opiskeluhuollon ammattilaisten tiedottaminen yksiköissä tapahtuu pääasiassa Wilman kautta.

Wilmassa ovat esimerkiksi:

- opiskeluhuoltopalveluiden yhteystiedot
- opiskeluhuoltopalveluiden yleiset ajankohtaiset sekä pysyvät tiedotteet
- kouluterveydenhuollon toiminnan tiedot
- koulukuraattorin toiminnan tiedot
- koulupsykologin toiminnan tiedot

Lisäksi:

- poliisin yhteystiedot ja ajankohtainen kouluja koskeva tiedottaminen
- lapsiperhepalveluiden toiminnan tiedot ja ajankohtaiset sekä pysyvät tiedotteet

Opiskeluhuollon ammattilaisten, lapsiperhepalveluiden, poliisin ja tarvittaessa muiden monialaisten tahojen kanssa tehdään yhteistyötä oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi ennaltaehkäisevästi, mutta myös korjaavasti. Opiskeluhuollon ammattilaiset osallistuvat yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin.
Oppitunteja, tuokioita ja tapahtumia suunnitellaan ja järjestetään opettajien kanssa yhteistyössä. Opiskeluhuollon ammattilaiset osallistuvat esimerkiksi kiusaamisen ja väkivallan ennaltaehkäisevään työhön, terveellisten elämäntapojen puolesta kampanjointiin, päihteiden ja tupakkatuotteiden käytön ennaltaehkäisevään työhön sekä kaveri- ja vuorovaikutustaitoja vahvistavaan työhön. Keskeiset yhteiset tapahtumat, kampanjat tai projektit kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan ja tarkennetaan vuosikelloon.
Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimisessa voi tarvittaessa olla mukana opiskeluhuollon ammattilaisia opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen osalta. Oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaisten tietojen käsittelyssä on oltava oppilaan ja huoltajan lupa.

7.4.3.*1* Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

Säännöllisellä erityisopettajan antamalla opetuksella osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan kelpoisuuden omaavan opettajan antamaa opetusta. Sitä voidaan toteuttaa oppilaan omassa opetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai siitä erillään. Säännöllisyydellä tarkoitetaan pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituista jaksoa.

Opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan yksilölliset tarpeet. Erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä voidaan toteuttaa myös pienryhmässä oppilaan omasta opetusryhmästä erillään. Tällöin pienryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jonka koko on paikallisesti opetuksen järjestäjän päätettävissä. Tarvittaessa erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä voidaan antaa myös yhdelle oppilaalle.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa, että esimerkiksi yhden oppiaineen opetustunneista alle puolet on erityisopettajan antamaa opetusta joko muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan antamasta opetuksesta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä oppilaskohtaisena tukitoimena[42].

LIEKSA

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

Oppilaskohtainen tuki on luonteeltaan pitkäkestoista ja säännöllistä.

Tuen toteuttamisen pohjana on oppilaskohtaisen tuen järjestämistä koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös.

Suunnitelman toteutumista ja tuen tarpeen riittävyyttä arvioidaan aina, kun oppilaan tuen tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Erityisopettaja voi antaa vain yhtä tuen muotoa (ryhmäkohtaiset tukimuodot tai oppilaskohtaiset tukitoimet) kerrallaan.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä on alle puolet oppiaineen tuntimäärästä.

42 Perusopetuslaki (/) 20 g §
Opetuksen suunnittelua ja arviointia tehdään yhteistyössä opettajien kesken. Kokonaisvastuu oppiaineesta on oppiaineen opettajalla.

Annettaessa opetusta oppilaskohtaisen tuen tarkoittamassa pienryhmässä, opetuksen järjestäjä kirjaa lukuvuosisuunnitelmaan pienryhmien muodostamisen keskeiset periaatteet.

Pienryhmiä muodostettaessa kiinnitetään huomiota oppilaiden erilaisiin tuen tarpeisiin ja muodostetaan ryhmät siten, että ne tukevat oppilaiden opiskelua ja koulunkäyntiä. Ryhmien muodostamisessa on ajateltava ensisijaisesti oppilaiden etua.

7.4.3.2 Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä

Oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus yhdessä tai useammassa oppiaineessa tarkoittaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä. Tällöin oppilaan katsotaan oppimisvalmiuksistaan tai oppimisen edellytyksistään johtuen hyötyvän erityisopettajan tai eritysluokanopettajan antamasta opetuksesta pienryhmässä yhden tai useamman oppiaineen opetuksessa. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta yhden tai useamman oppiaineen opetuksesta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä oppilaskohtaisena tukitoimena.

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena ei sinänsä ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Yhden opettajan opettama opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena[207]. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

LIEKSA

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä

Tuen toteuttamisen pohjana on tuen järjestämistä koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös.

Oppilaan pääasiallinen opetusryhmä on yleisopetuksen luokka.

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä tarkoittaa enemmän kuin puolet oppiaineen tuntimäärästä tai yhden tai useamman kokonaisen oppiaineen opiskelua.

Näissä oppiaineissa opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta sekä arvioinnista vastaa pienryhmän erityisopettaja tai erityisluokanopettaja.

Opetussuunnitelman perusteissa mainittu viiden oppilaskohtaista tukea saavan oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti (esimerkiksi tilanteessa, jossa kesken lukukauden ryhmään tulee uusi oppilaskohtaista tukea saava oppilas). Opetusjärjestelyt pyritään kuitenkin saattamaan mahdollisimman pian lain edellyttämiksi.

Opetuksen järjestäjä kirjaa lukuvuosisuunnitelmaan keskeiset periaatteet erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antaman yhden tai useamman oppiaineen opetuksen pienryhmien muodostamisesta.
Opetuksen suunnittelua ja arviointia tehdään yhteistyössä erityis- ja erityisluokanopettajan ja muiden oppilaan opettajien kesken.

Ryhmiä muodostettaessa kiinnitetään huomiota oppilaiden erilaisiin tuen tarpeisiin ja muodostetaan ryhmät siten, että ne tukevat oppilaiden opiskelua ja koulunkäyntiä. Ryhmien muodostamisessa on ajateltava ensisijaisesti oppilaiden etua.

7.4.3.3 Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa

Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaan opetuksen järjestäminen erityisluokassa tarkoittaa sitä, että oppilas saa erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa. Osa opetuksesta voidaan toteuttaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti yhteistyössä niin, että oppilaan osallistuminen muiden opetusryhmien opetukseen on mahdollista. Yhden opettajan opettamat opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta erityisluokassa.

Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa ~~ainoana~~ oppilaskohtaisena tukitoimena ei sinänsä ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Erityisluokanopettajan opetusryhmässä erityisluokassa saa olla enintään kymmenen oppilasta, mutta enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti.

LIEKSA

Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa

Tuen toteuttamisen pohjana on tuen järjestämistä koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös.

Oppilaan pääasiallinen opetusryhmä on erityisluokka ja opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta sekä arvioinnista vastaa erityisluokanopettaja.

Erityisluokkien kokoonpanosta päättää rehtori, ja erityisluokkien määrä kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Erityisluokkia muodostettaessa kiinnitetään huomiota oppilaiden erilaisiin tuen tarpeisiin ja muodostetaan luokat siten, että ne tukevat oppilaiden opiskelua ja koulunkäyntiä. Luokkien muodostamisessa on ajateltava ensisijaisesti oppilaiden etua. Suunnitelmaa erityisluokkien kokoonpanosta voidaan tarkentaa rehtorin johdolla lukuvuoden kuluessa, jos oppilaiden tuen tarpeet ja niitä koskevat toteuttamisen järjestelyt sitä edellyttävät.

Erityisluokissa annettavan opetuksen suunnittelu aloitetaan hyvissä ajoin ennen seuraavaa lukuvuotta. Suunnittelun tueksi ja päätöksen pohjaksi rehtori seuraa oppilaiden tuen tarpeiden kehittymistä yleisesti ja tekee tiivistä yhteistyötä opettajien ja muun henkilöstön kanssa koulun käytänteiden mukaisesti.
Inklusiivisten periaatteiden mukaista opetusta toteutetaan suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti. Erityisluokanopettajat ja opettajat tekevät tiivistä yhteistyötä, ja arvioivat jatkuvasti yleisopetuksen ryhmään osallistumisen tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta.

Inklusiivisen opetuksen järjestämisen periaatteita ja käytänteitä johtaa rehtori.
Opetussuunnitelman perusteissa mainittu viiden oppilaskohtaista tukea saavan oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti (esimerkiksi tilanteessa, jossa kesken lukukauden ryhmään tulee uusi oppilaskohtaista tukea saava oppilas). Opetusjärjestelyt pyritään kuitenkin saattamaan mahdollisimman pian lain edellyttämiksi.

7.4.3.4. Tulkitsemispalvelut

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä oppilaille annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on oppilailla, joilla on kuulovamma, näkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua perusopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista tulkitsemispalveluista[211]. Tulkitsemispalvelut ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tulkitsemispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

LIEKSA

- Tuen toteuttamisen pohjana ovat oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvio, tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös. Asiakirjojen laatiminen on kuvattu luvuissa 7.4.1–7.4.3.
- Tarvittaessa tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti ja monialaisesti aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa.
- Huoltajan suostumuksella oppilaan tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita

7.4.3.5. Oppilaskohtaiset avustajapalvelut

Oppilaskohtaisilla avustajapalveluilla tarkoitetaan opetukseen osallistumisen edellyttämiä avustajapalveluita tilanteissa, joissa muut osana koulun perustoimintaa järjestettävät oppimista tukevat opetusjärjestelyt ja mahdollinen ryhmäkohtainen koulunkäynninohjaaja eivät tue riittävästi oppilaan perusopetuksen oppimäärän ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus huolehtia avustajapalvelujen järjestämisestä henkilökohtaisen järjestämisen lisäksi myös luokkakohtaisten avustajapalvelujen avulla. Perusopetuslain 3 §:n ja 31 §:n säännökset edellyttävät kuitenkin, että oppilaan yksilölliset tarpeet selvitetään riittävällä tavalla siten, että opetus ja sen edellyttämät palvelut tulevat järjestetyiksi hänen edellytystensä mukaisesti[43].

Avustajapalveluiden käyttäminen ~~ainoana~~ oppilaskohtaisena tukitoimena eivät sinänsä ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista avustajapalveluista. Oppilaalla ja hänen huoltajallaan on oikeus saada oppilaskohtaisia avustajapalveluita koskevasta asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä valituskelpoinen päätös.

Avustamispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

LIEKSA

- Tuen toteuttamisen pohjana ovat oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvio, tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös. Asiakirjojen laatiminen on kuvattu luvuissa 7.4.1–7.4.3.
- Tarvittaessa tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti ja monialaisesti aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa.
- Huoltajan suostumuksella oppilaan tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita

7.4.3.6. Apuvälineet

Tulkitsemis- ja avustajapalvelujen lisäksi oppilaskohtaisia tukitoimia tarvitsevalle oppilaalle turvataan myös opetukseen osallistumisen edellyttämät tarpeelliset apuvälineet[44], joiden avulla tuetaan oppilaan mahdollisuuksia saavuttaa perusopetuksen oppimäärä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteet. Apuvälineet voidaan oppilaan tarpeiden mukaan järjestää hänen käyttöönsä ryhmä-, koulu- tai luokkakohtaisesti. Luonteeltaan oppimäärän suorittamiseen ja opetukseen osallistumiseen tarkoitetut ja siten opetusvälineisiin rinnastettavat apuvälineet voidaan tarvittaessa järjestää myös henkilökohtaisesti. Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaalle ei järjestetä lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvia koulussa ja muissa elämäntilanteissa tarvittavia apuvälineitä. Niihin oppilaalla on oikeus lääkinnällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen mukaisesti[45].

Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja muun henkilöstön välistä yhteistyötä[46], ja se voi edellyttää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä opetukseen osallistumisen edellyttämistä apuvälineistä[47].

43 Perusopetuslaki (/) 31 § ja Perusopetuslaki (477/2003) 3 §, 44 Perusopetuslaki (/) 31 §, 45 Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta (1015/1991), 46 Perusopetuslaki (/) 20 c §, 47 Perusopetuslaki (/) 20 h §

Oppilaan apuvälineiden käyttö ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

LIEKSA

- Tuen toteuttamisen pohjana ovat oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvio, tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, ja siihen liittyvä hallintopäätös. Asiakirjojen laatiminen on kuvattu luvuissa 7.4.1–7.4.3.
- Tarvittaessa tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti ja monialaisesti aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa.
- Huoltajan suostumuksella oppilaan tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita

7.5 Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa kolmella tavalla. Nämä ovat opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain, oppiaineen oppimäärän rajaaminen sekä tilapäinen

vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain kuvataan luvussa 5.4.3.

7.5.1 Oppiaineen määrän rajaaminen

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen tehdään vasta silloin, jos oppilas ei ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta kykene suoriutumaan hyväksytysti (arvosana välttävä (5)) perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Perusopetuksen oppimäärää ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita voidaan rajata vasta silloin, kun oppilas on saanut oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa kyseisessä oppiaineessa[47]. Perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppimäärän rajaamiselle.

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen edellytystensä mukaiseksi. Oppimäärän rajaaminen tehdään karsimalla oppilaskohtaisesti paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen edellyttävät ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä[49]. Koska opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

48 Perusopetuslaki (/) 20 e § ja Perusopetuslaki (/) 20 f §
49 Perusopetuslaki (/) 20 h §
Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen päätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta[50]. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä[51].

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.

Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa (434/2003).

Jos oppilaan kohdalla poiketaan perusopetuksen oppimäärästä tai tavoitteista, rajaamista koskevan päätöksen perusteena olevaan perusopetuslain 20 e §:n mukaiseen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan tulee sisällyttää oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan arvioinnin periaatteet. Suunnitelman laativat oppilasta opettavat opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaan osaaminen arvioidaan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden sekä luvussa 6 kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Päättötodistukseen

merkitään arvosana 5 *. Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät[52].

LIEKSA

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen on viimesijainen keino. Se edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain mukaista arviointia (20 d §), suunnitelmaa (20 3 §) ja päätöstä (20 f §). Niiden valmistelu, vastuut ja yhteistyökäytännöt on kuvattu luvuissa 7.4.1. (Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi), 7.4.2. (Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma) sekä 7.4.3. (Oppilaskohtaista tukea koskeva päätös).

Opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta sekä arvioinnista vastaa erityisopettaja, jolla on kyseisen oppiaineen aineenopettajan kelpoisuus, tai erityisluokanopettaja.

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaamisen tarpeesta tehdään uusi oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi Wilmaan.

Uusi oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi sisältää koonnin kaikista aiemmista ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista sekä monipuolisen ja luotettavan dokumentaation siitä, millä perustein rajaamisen tarve on todettu:

- formatiiviset ja summatiiviset arvioinnit
- opiskelijajärjestelmien kirjaukset
- tuntikirjaukset
- muut opettajan tekemät kirjaukset

50 Perusopetuslaki (/) 20 f §, 51 Hallintolaki (434/2003) 23 §, 52 Perusopetuslaki (/) 20 e §

Arvioitaessa oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaamisen tarvetta, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Huoltajalle annetaan tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen. Tiedottamisessa hyödynnetään oppilaanohjaajan konsultaatiota.

7.5.2 Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä

Perusopetuksen oppimäärästä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poiketaan myös silloin, kun oppilas vapautetaan tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä[53]. Tilapäisellä vapauttamisella oppiaineen oppimäärän suorittamisesta tarkoitetaan lyhytaikaista ja määräaikaista opetukseen osallistumattomuutta terveydellisistä syistä. Vapauttaminen voi koskea yksittäisen oppiaineen oppituntia viikoittain enintään neljän kuukauden ajan. Opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan oikeuksiin puuttuva toimenpide, ja sen vuoksi on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä225. Arviointiin perustuvasta suunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaan opiskelema oppimäärä ja siitä tehtävät poikkeamiset, oppilaan vuosiluokan mukaisesta tuntimäärästä poikkeaminen, oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi. Opetuksen järjestäjän on tehtävä hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetyistä perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta[226]. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä[227].

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi hallintopäätös.

Jos tilapäinen vapauttaminen ei riitä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin turvaamisen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen edistämiseksi terveydellisistä syistä, sovelletaan perusopetuslain 20 i §:n mukaisesti järjestettävää opetusta opetuksen järjestämiseksi oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella.

LIEKSA

Tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä
Edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä. Niiden valmistelu, vastuut ja yhteistyökäytännöt on kuvattu luvuissa 7.4.1. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi, 7.4.2. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma sekä 7.4.3. Tukea koskeva päätös. Asiakirjojen laatimista, opetuksen suunnittelua, toteutusta ja arviointia koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja.

53 Perusopetuslaki (/) 20 h §
Arvioitaessa tarvetta tilapäiselle vapauttamiselle oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

7.6. Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on oppimiskykyyn vaikuttavan vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite

7.6.1. Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite

Jos oppilaalle on tehty varhennettua oppivelvollisuutta koskeva päätös oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin perusteella ja hänen tuen tarpeensa jatkuu perusopetuksessa, oppilaalle tehdään tukea koskeva päätös[54]. Tukitoimet voivat sisältää sisältävät oppilaskohtaisia tukitoimia tai ja poikkeamista perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista. Mikäli oppilas ei kykene opiskelemaan oppiainejakoisen opetussuunnitelman mukaisesti, hänen osaltaan voidaan päättää toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tulee olla tehty ennen perusopetukseen siirtymistä yhteistyössä sekä varhaiskasvatuksen että esi-- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa. Näin lapsen oppimisen polku muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon. Jos oppilaalla ilmenee perusopetuksen aikana oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite, joka olisi johtanut varhennettuun oppivelvollisuuteen, hänen opetuksensa voidaan järjestää perusopetuslain mukaisten tukitoimien avulla.

Tukitoimien tarpeen Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi 20 d § mukaisesti on tehtävä silloin, kun oppilaalla on vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite. Tällöin arvioidaan myös mahdollinen tarve opiskella oppiainejakoisen opetussuunnitelman sijaan[55]. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista tai ja oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.

Opetuksen järjestäjien rahoituksen perusteena olevat tuen tiedot tallennetaan valtakunnallisia opinto- ja tukirekistereitä koskevan lain nojalla Opetushallituksen kansalliseen opiskeluoikeuksien ja suoritusten keskitettyyn KOSKI-integraatiopalveluun[56]. Tähän rekisteriin tulee myös viedä merkintä perusopetuslain 20 i §:n mukaisesta hallintopäätöksestä opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite ja lisäksi tieto siitä, järjestetäänkö oppilaan opetus toiminta-alueittain vai oppiaineittain.

Oppilaalle laaditaan perusopetuslain 20 e §:n mukainen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma opintojen etenemiseksi. Suunnitelmassa kuvataan oppilaskohtaisesti määritellyt perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaiset tai, oppilaskohtaisesti määritellyt tavoitteet ja sisällöt, arvioinnin periaatteet sekä tukitoimien toteuttaminen ja seuranta.[57] Suunnitelman laativat oppilaan oppilasta opettavat opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä tilapäisestä vapauttamisesta[58]. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä[59]. Jos oppilas on terveydellisistä syistä estynyt osallistumasta opetukseen, perusopetuksen oppimäärän tai sisältöjen rajaaminen ei ole välttämätöntä. Jos on tarpeen poiketa opetussuunnitelman sisällöistä ja tavoitteista lyhytaikaisesti, oppilaalla on oikeus siihen kyetessään osoittaa osaamistaan monipuolisesti, ja siihen tulee tarjota riittävästi tilaisuuksia. Oppilas voi osoittaa osaamistaan myös erityisessä tutkinnossa.

Oppilaan perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Muina järjestelyinä voidaan käyttää esimerkiksi tavoitekokonaisuuksittain etenemistä.

54 Perusopetuslaki (/) 20 i §, 55 Perusopetuslaki (/) 20 d, 56 Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017)§, 57 Perusopetuslaki (/) 20 e §, 58 Perusopetuslaki (/) 20 f §, 59 Hallintolaki (434/2003) 23 §

Moniammatillista ja -alaista yhteistyötä tulisi hyödyntää aina, kun arvioidaan tarvetta järjestää opetusta oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Monialainen ja -ammatillinen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys päätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, elleivät oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä.

Tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, suunnitelman toteutuminen käytännössä ja tukitoimien riittävyys on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.[60]

Ennen hallintopäätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa. Opetuksen järjestäjien rahoituksen perusteena olevat tuen tiedot tallennetaan valtakunnallisia opinto- ja tukirekistereitä koskevan lain nojalla Opetushallituksen

kansalliseen opiskeluoikeuksien ja suoritusten keskitettyyn KOSKIintegraatiopalveluun.[36] Tähän rekisteriin tulee myös viedä merkintä perusopetuslain 20 i §:n mukaisesta hallintopäätöksestä opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite ja lisäksi tieto siitä, järjestetäänkö oppilaan opetus toiminta-alueittain vai oppiaineittain.[37]

7.7 Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa[241]. Kuitenkin jos oppilas on sairaalassa potilaana, sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään hänelle opetusta, jos se on oppilaan terveydentilan, pedagogisten erityistarpeiden ja hoitotoimenpiteiden kannalta perusteltua, eikä ole oppilaan edun mukaista järjestää opetusta muulla tavoin. Myös muut erikoissairaanhoidon toimintayksiköt voivat järjestää opetusta oppilaille, jotka ovat erikoissairaanhoidossa. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetuksesta ja konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun järjestämistä määrätään tarkemmin luvussa 5.

61 Oppivelvollisuuslaki 2 §
62 Perusopetuslaki 20 i §

7.8. Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus sekä toinen aste muodostavat lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Tätä vahvistetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla tiedonsiirrolla. Yhteistyöllä vahvistetaan myös lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan opetuksen järjestäjän johdolla.

Tuen jatkumon varmistamiseksi on keskeistä riittävä tieto oppilaan saamasta tuesta ja toimivista tukimuodoista ja tukitoimista. Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis-- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa, ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä.

Oppivelvollisen oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle[63]. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen, ohjauksen sekä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy oppilaan siirtyessä. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tietojen siirtäminen edellyttää suostumusta. Tiedonsiirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Opetuksen järjestäjät vastaavat tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

LIEKSA

Esiopetuksen ja perusopetuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt

Tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä oppilaan siirtyessä perusopetukseen. Tietoa oppilaan aiemmista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään siirtymävaiheissa.

Opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto siirretään salassapitovelvoitteiden estämättä. Samoin toimitaan oppilaan siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esi- tai perusopetukseen.

Kaikissa siirtymävaiheissa tehdään tiivistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen ja toisen asteen opetushenkilöstön ja huoltajien kanssa. Kaikissa siirtymävaiheissa huoltajien kanssa keskustellaan ja huoltajia konsultoidaan oppilasta koskevissa asioissa. Oppilas osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut

Esiopetuksesta perusopetukseen
Kun arvioidaan lapsen tarvitsevan oppilaskohtaista tukea siirryttäessä esiopetuksesta perusopetukseen, tehdään oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja suunnitelma sekä tukea koskeva päätös vastaanottavalla taholla viipymättä hyödyntäen lähettävältä taholta opetuksen järjestämiseksi saatuja välttämättömiä tietoja.

63 Oppivelvollisuuslaki 23 §
Tuen tarpeen arviointi, tuen järjestämistä koskeva suunnitelma ja tukea koskeva päätös tehdään luvuissa 7.4.1.–7.4.3. kuvatun mukaisesti.

Ryhmäkohtaiset yleiset sekä tarvittavat yksilölliset siirtopalaverit järjestetään hyvissä ajoin kevätlukukaudella tulevan lukuvuoden resurssien, opetusryhmien ja tukitoimien suunnittelun pohjaksi. Ajankohta täsmennetään yksikkökohtaisessa lukuvuosisuunnitelmassa ja vuosikellossa.

Ryhmää koskevien siirtopalaverien järjestämistä koordinoi lähettävän ryhmän esiopetuksen opettaja. Siirtopalavereihin osallistujat sovitaan kevätlukukaudella hyvissä ajoin ennen palaverien ajankohtaa.

Yksilölliset lapsikohtaiset siirtopalaverit järjestetään moniammatillisesti ja tarvittaessa monialaisesti. Yksilöllisten siirtopalaverien järjestämistä koordinoi esiopetuksen opettaja. Lapselle ja huoltajalle tarjotaan mahdollisuus osallistua lapsikohtaiseen siirtopalaveriin.

Alakoulusta yläkouluun

Kun arvioidaan oppilaan tarvitsevan oppilaskohtaista tukea siirryttäessä alakoulusta yläkouluun, tehdään yläkoulussa tarvittaessa ja viipymättä uusi oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja suunnitelma sekä tukea koskeva päätös hyödyntäen alakoululta opetuksen järjestämiseksi saatuja välttämättömiä tietoja. Uusi arviointi, suunnitelma ja päätös tehdään, mikäli oppilaan tuen tarpeessa ja tarvittavien tukitoimien järjestelyissä tapahtuu muutoksia.

Tuen tarpeen arviointi, tuen järjestämistä koskeva suunnitelma ja tukea koskeva päätös tehdään luvuissa 7.4.1.–7.4.3. kuvatun mukaisesti.

Ryhmäkohtaiset yleiset sekä tarvittavat yksilölliset siirtopalaverit järjestetään hyvissä ajoin kevätlukukaudella tulevan lukuvuoden resurssien, ryhmien ja tukitoimien suunnittelun pohjaksi. Ajankohta täsmennetään yksikkökohtaisissa lukuvuosisuunnitelmissa ja vuosikellossa.

Ryhmää koskevien siirtopalaverien järjestämistä koordinoi lähettävän ryhmän opettaja. Siirtopalavereihin osallistujat sovitaan keväällä hyvissä ajoin ennen palaverien ajankohtaa.

Oppilaskohtaiset siirtopalaverit järjestetään tukitoimia tarvitsevien oppilaiden osalta moniammatillisesti ja tarvittaessa monialaisesti. Yksilöllisten siirtopalaverien järjestämistä koordinoi oppilaan opettaja. Oppilaalle ja huoltajalle tarjotaan mahdollisuus osallistua oppilaskohtaiseen siirtopalaveriin.

Yläkoulusta toiselle asteelle

Oppilaan siirtyessä yläkoulusta toiselle asteelle ryhmä- tai oppilaskohtaista tukea saaneiden oppilaiden opetuksen järjestämiseksi välttämätöntä tietoa voidaan siirtää jatko-opintopaikkaan. Tiedonsiirtoa koordinoi oppilaanohjaaja tehden yhteistyötä luokanvalvojan sekä oppilasta opettavien opettajien kanssa.

Perusopetukseen valmistavasta opetuksesta (VALO) perusopetukseen tai toiselle asteelle

Myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä opiskeluhuollon sujuva järjestäminen edellyttävät hyvää koulujen välistä yhteistyötä erityisesti siirtymävaiheissa. Opetuksen järjestäjä voi haluamassaan laajuudessa järjestää maahanmuuttotaustaisille oppilaille perusopetukseen valmistavaa opetusta.
Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma Wilmaan. Opinto-ohjelma on sujuvassa siirtymässä välttämätön tieto.
Opinto-ohjelman laatii oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja ja hän varmistaa opinto-ohjelman sekä muiden opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen siirtymisen vastaanottavalle opettajalle tai vastaanottavan yksikön vastuuhenkilölle tämän opetussuunnitelman ja sen koulun käytännön mukaisesti, jonka alaisuudessa perusopetukseen valmistava opetus hallinnollisesti toimii. Perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen ja opinto-ohjelman laatiminen on kuvattu tarkemmin *Lieksan kaupungin perusopetukseen valmistavan opetuksen (VALO) opetussuunnitelmassa*.
Jos perusopetukseen valmistavan opetuksen alkaessa on tiedossa, tai sen aikana ilmenee oppilaan tarve oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, tuki annetaan oppilaalle hänelle parhaiten soveltuvalla tavalla. Silloin, kun oppilaskohtaisten tukitoimien tarve on niin ilmeinen, ettei oppilasta voida perusopetuksen alkaessa riittävästi tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetukseen siirtymistä.
Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään tuen tarpeen arviointi tämän opetussuunnitelman mukaisesti hyödyntäen erityisopettajan konsultaatiota sekä monialaista ja tarvittaessa moniammatillista yhteistyötä. Siirtymävaiheessa huomioidaan, että suomen kielen heikko osaaminen tai puutteelliset opiskelutaidot esimerkiksi rikkonaisen kouluhistorian vuoksi eivät ole perusteita oppilaskohtaisille tukitoimille.

Tiedonsiirtoon liittyviä yleisiä käytänteitä

Kaikissa siirtymissä tuen tarpeen arviointi ja suunnitelma voidaan tarvittaessa tehdä lähettävän ja vastaanottavan tahon yhteistyönä moniammatillisesti/monialaisesti.

Huoltajia ja lasta/oppilasta ohjeistetaan siirtymävaiheisiin liittyvissä käytänteissä sekä tarvittaessa hakemuksissa, kuten perusopetuksen aloittamisen aikaistaminen tai myöhentäminen.

Oppilaan siirtyessä toiseen ryhmään, yksikköön tai toisen opetuksen järjestäjän kouluun, voidaan tarvittaessa järjestää tiedonsiirtopalaveri, jossa siirretään opetuksen järjestämiseksi välttämättömiä tietoja toteutetuista/tarpeellisista ryhmäkohtaisista tukitoimista.

Yksilölliset lapsi-/oppilaskohtaiset siirtopalaverit järjestetään tukitoimia tarvitsevien sekä pidennetyn/varhennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien lasten osalta moniammatillisesti ja tarvittaessa monialaisesti.

Erityisopettajat osallistuvat yhteistyössä vastuuhenkilöiden kanssa tuen tarpeen arviointeihin ja tuen toteuttamisen suunnitteluun sekä siirtopalavereihin tarvittaessa ja konsultoiden.

Asiakirjojen siirtäminen ja arkistointi

Asiakirjojen arkistoinnissa toimitaan lainmukaisesti ja Lieksan kaupungin sovittujen käytänteiden mukaisesti.

Opetuksen ja tukitoimien järjestämisen kannalta oleelliset oppilasta koskevat asiakirjat ja viimeisimmät asiantuntijalausunnot siirretään oppilaan tulevaan opiskeluyksikköön sovittujen käytänteiden mukaisesti. Asiakirjojen siirtämistä koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja ja hän vastaa siitä, että asiakirjat tulee toimitetuksi lähettävän yksikön käytänteiden mukaisesti eteenpäin.

Lieksan kaupungin sisällä siirryttäessä toiseen yksikköön pedagogiset asiakirjat siirtyvät Wilmassa.

Palautelomake lapsen esiopetusvuodesta ja Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma siirtyvät Wilmassa lapsen tulevalle opettajalle. Lähettävä taho kirjaa lähetettävät asiakirjat Wilmaan Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Daisystä tulostettu sähköinen Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu) sekä Palaute varhaiskasvatuksesta esiopetukseen –lomake arkistoidaan varhaiskasvatusyksikön arkistoon.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän kouluun, toimitetaan oppilaan pedagogiset asiakirjat tulosteena uuteen kouluun. Oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaisten asiakirjojen lähettämiseen pyydetään huoltajalta kirjallinen tiedonsiirtolupa. Asiakirjojen siirtämistä koordinoi oppilaan opetusryhmän vastuuopettaja ja hän vastaa siitä, että asiakirjat tulee toimitetuksi koulun käytänteiden mukaisesti eteenpäin.

<u>Lähettävä taho pyytää aina tiedonsiirtoon huoltajan luvan silloin, kun kyseessä on oppilas- ja opiskeluhuoltolain mukaisten asioiden siirtäminen.</u>

Mikäli jokin oppilaan varhaisimmista asiantuntijalausunnoista ei ole enää merkityksellinen opetuksen ja tukitoimien järjestelyille, se palautetaan siirtymävaiheessa huoltajalle.

Varhennettu oppivelvollisuus (voimassa 1.8.2026 alkaen)

Lapsen esiopetuksen alkua varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsi tarvitsee enemmän aikaa esi- ja perusopetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai

toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Myös kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn vaikuttava pitkäaikaissairaus voi olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen.

Varhennettu oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aiemmin eli sinä vuonna, kun lapsi täyttää 6 vuotta. Esiopetus 6-vuotiaana kuuluu oppivelvollisuuteen. Lapsella on tällöin oikeus saada esiopetusta myös sinä vuonna, jona hän täyttää 5 vuotta.

Varhennettu oppivelvollisuus kuvattu tarkemmin *Esiopetuksen opetussuunnitelman luvussa 5.5.1.*

Varhennetun oppivelvollisuuden tarpeen arvioinnin ja lapsen edun mukaisen koulupolun suunnittelun yhteistyön käytännöt ja vastuut

Tuen tarpeiden ja oppimisen edellytysten kokonaiskuvan saamiseksi sekä varhennetun oppivelvollisuuden tarpeen arvioimiseksi lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvynrajoitetta tarkastellaan eri näkökulmista.

Arviointia tehdään yhteistyössä moniammatillisesti ja monialaisesti.

Arviointia ja päätöstä tehdessä hyödynnetään oppilas- ja opiskelulain mukaisesti lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia ja lääketieteellisiä lausuntoja ja/tai terveydenhuollon aiempia tai arvioinnin aikana tehtyjä näkemyksiä lapsen tilanteesta.

Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta.

Hallintopäätöksen valmistelussa sekä lapsen edun mukaisen oppimisen polun suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa.

Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä varhennetun oppivelvollisuuden tarpeen arvioinnin, päätösprosessin ja lapsen koulupolun suunnittelun ja toteutuksen aikana. Lapsen ryhmän vastuuopettaja ohjeistaa huoltajia prosessissa.

Varhennetun oppivelvollisuuden tarpeen arviointi tehdään siihen tarkoitetulle lomakkeelle ja sitä koordinoi lapsen ryhmän vastuuopettaja.

Yhteistyössä laaditun asiakirjan laatimista koordinoinut lapsen ryhmän opettaja varmistaa tarvittavien asiakirjojen toimittamisen päätöksentekijälle varhaiskasvatus-/esiopetusyksikön käytänteiden mukaisesti.

Huoltajan ja lapsen hallintolain mukainen kuuleminen huolehditaan sovittujen käytänteiden mukaisesti.

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös tehdään tukea koskevan tarpeen arvioinnin perusteella hallintolain ja Lieksan kaupungin hallintosäännön mukaisesti.

Hallintopäätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alettua.

Varhennetun oppivelvollisuuden lapsen perusopetuksen myöhentäminen

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain erityisen painavasta syystä. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että

lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Siirtymävaiheessa arvioidaan moniammatillisesti ja monialaisesti
- lapsen suoriutumista oppimäärän tavoitteista
- lapsen opetukseen osallistumisen edellyttämiä tukitoimia
- lapsen tarkoituksenmukaista opetuksen järjestämistä

Lapsella on oikeus tarvittaessa
- ryhmä- ja oppilaskohtaisiin tukitoimiin
- perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen
- toiminta-alueittain järjestettyyn opetukseen

Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä. Opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukeen.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja suunnitelma sekä tukea koskeva päätös tehdään vastaanottavalla taholla viipymättä hyödyntäen lähettävältä taholta opetuksen järjestämiseksi saatuja välttämättömiä tietoja.

Siirtymävaiheen periaatteet esiopetuksesta perusopetukseen on kuvattu sekä *Esiopetuksen opetussuunnitelmassa luvussa 5.1.2*. että Perusopetuksen opetussuunnitelmassa 7.8.

Tuen tarpeen arviointi, tuen järjestämistä koskeva suunnitelma ja tukea koskeva päätös on kuvattu *Esiopetuksen opetussuunnitelman luvuissa 5.3.1.–5.3.3*. ja Perusopetuksen opetussuunnitelman luvuissa 7.4.1.–7.4.3.

Peruopetuksen aikaistaminen tai myöhentäminen

Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta. Opetuksen järjestäjä voi huoltajien hakemuksesta myöntää luvan perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä aikaisemmin tai myöhemmin.

Huoltajan tulee toimittaa perusopetuksen aikaistamista tai myöhentämistä koskeva hakemus ja asiantuntijalausunnot opetuksen järjestäjän ilmoittamalla tavalla sinä vuonna, kun perusopetus olisi tarkoitus aloittaa (aikaistaminen) tai alkamassa (myöhentäminen). Hakemukset liitteineen toimitetaan samassa yhteydessä ilmoitettuun osoitteeseen.

<u>Perusopetuksen aloittaminen vuotta säädettyä aikaisemmin (6-vuotiaana)</u>
Oppilaan huoltajat voivat hakea lapselleen oikeutta aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsella psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella on edellytykset suoriutua opiskelusta. Hakemukseen on liitettävä psykologin lausunto tai tarvittaessa lääketieteellinen lausunto.

<u>Perusopetuksen aloittaminen vuotta säädettyä myöhemmin (8-vuotiaana)</u>

Huoltajat voivat hakea lapselleen oikeutta aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin, jos se on lapsen edun mukaista. Hakemukseen on liitettävä psykologinen tai lääketieteellinen selvitys perusopetuksen myöhemmän aloittamisen perusteista.

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten sekä ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain erityisen painavasta syystä. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairaudesta johtuen osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

Lapsen varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen ryhmän vastuuopettaja ohjeistaa tarvittaessa huoltajia lapsen poikkeavan perusopetuksen aloittamiseen liittyvässä hakuprosessissa sovituin käytäntein.
Huoltajan ja oppilaan hallintolain mukainen kuuleminen huolehditaan sovittujen käytänteiden mukaisesti.
Päätökset perusopetuksen poikkeavasta aloittamisesta tehdään hallintolain ja Lieksan kaupungin hallintosäännön mukaisesti.

7.9 PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteet, yhteistyökäytännöt ja vastuut
- rehtorin vastuut
- lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
- toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
- perusopetuksen ja esiopetuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt
- ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen ja riittävyyden arvioimisen paikalliset
- periaatteet, käytännöt ja vastuut
- oppilaskohtaisen tuen pienryhmien koko ja muodostaminen
- oppilaskohtaista tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu
- yhteistyökäytännöt huoltajan ja oppilaan kanssa oppilaskohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa
- opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet
- oppiaineen oppimäärästä sekä paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tehtävän päätöksen käytännön valmistelut ja vastuut sekä päättämisen käytännöt ja vastuut

LUKU 8 OPISKELUHUOLTO

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta.

Näissä perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto ilmaisua opiskeluhuolto, oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta ilmaisua oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia.

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilaalla on oikeus saada maksutta opiskeluhuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluhuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi oppilailla on oikeus opiskeluhuoltopalveluihin, joita ovat kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhuoltopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat.

8.1 Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma

1. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista
(kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin koululta. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhuoltopalvelujen riittävyys huomioiden oppilaiden ja kouluyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi kouluyksiköiden määrä ja koulujen oppilasmäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi eri ikäisten, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden lukumäärät ja osuudet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös oppilailta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisilta.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja
psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2. Kouluyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhuolto) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen
- käytännöt ja keskeiset tulokset
- koulukohtaisten opiskeluhuoltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat
- poissaolojen ehkäisemisestä, suunnitelmallisesta seurannasta ja poissaoloihin puuttumisesta määrätään perusteiden luvuissa 5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä ja 5.6 Paikallisesti päätettävät asiat [1]
- tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhuolto)

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa seurataan ja edistetään oppilaan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea. Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu aina oppilaan sekä tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- oppilaan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin (kouluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen
- opiskeluhuoltokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltorekisterille
- tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

- opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet (ml. suostumuksen hankkiminen) koulussa
- oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

4. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhuollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhuollossa keskeistä.
Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen
yhteistyötä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen
- koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä
- yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoito ja poliisi
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

5. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen
järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten
toimintatapojen luomista koulujen kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja
opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan,
kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin
puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai

rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhuoltopalveluihin. Kuvaus
yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan
toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden
ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu.
Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä
työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen
järjestäjän ja koulun välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä
hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara
ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

[1]Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022)

8.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään kouluyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Oppilashuolto luo kouluyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät kouluyhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä,

kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.[127]

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Kouluyhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Kouluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä kouluyhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

[127] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 4-kohta ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (1267/2013) (163/2022)

8.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa[61]. Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen[62]. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti[63]. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä.[64] Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta[65].

[61] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § 1 mom.
[62] Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.
[63] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 § 1 mom.
[64] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § 1 ja 2 mom.
[65] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § 3 mom. ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 26 § 3 mom.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat: [66]

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu[67].

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.[68]

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.[69]

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi[70]. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot[71]. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen

---

[66] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § 2 mom. ja 20 § 1, 3 ja 4 mom.

[67] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § 5 mom.

[68] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 21 § 1 mom. ja 22 § 1 mom.

[69] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § 2 mom., laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) 12 § ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

[70] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 2 mom.

[71] Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta[72]. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.[73]

8.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa[74]. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Koulun oppilaskuntaa kuullaan ennen näiden suunnitelmien ja määräysten vahvistamista.[75] Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus[76]
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta[77]
- koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma[78].

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä koulukohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

8.5 Paikallisesti päätettävät asiat ja koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta

Koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma[79]

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma. Suunnitelma on

---

[72] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 3 mom.
[73] Perusopetuslaki 40 § 4 mom.(1288/2013)
[74] Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)
[75] Perusopetuslaki 47 a § 1 ja 3 mom. (1267/2013)
[76] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom ja laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta. 1501/2016
[77] Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)
[78] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § ja laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta. 1501/2016
[79] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § ja laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta. 1501/2016

laadittava yhteistyössä koulun henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Oppilashuoltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman koulun yhteinen.

Oppilashuoltosuunnitelmaa laadittaessa sovitaan menettelytavoista, joilla koulun henkilöstö, lapset ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille.

Koulukohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään seuraavat asiat:

1. *Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut* [80]

Oppilashuoltosuunnitelmassa esitetään arvio koulun oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien oppilashuoltopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tukee koulun käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön. Arviossa otetaan huomioon oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Lisäksi huomioidaan kouluyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä koulussa. Arvion valmistelussa otetaan huomioon myös oppilailta ja huoltajilta sekä opetus- ja oppilashuoltohenkilöstöltä saatava tieto.

Oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio koulun käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista, joita ovat kouluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö
- oppilashuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin oppilaisiin, kouluyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. *Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat* [81]

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat kouluyhteisön ja -ympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän tai muun tehtävään soveltuvan monialaisen koulukohtaisen ryhmän toimintatavat ja käytännöt
- yhteistyö koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä
- yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

[80] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 1-kohta

[81] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 2-kohta ja laki oppilas- ja opiskelijalain muutoksesta. 1501/2016

- yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä
- järjestyssäännöt
- poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet
- suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a. Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä[82]

Oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma. Siinä otetaan huomioon sekä oppilaiden keskinäiset että oppilaiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet koulussa. Suunnitelmassa kuvataan:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa,
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Oppilashuoltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset kuten pelastussuunnitelma[83]. Suunnitelmassa kuvataan:

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä koulun ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen [84]

[82] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2. mom. 4-kohta ja perusopetuslaki 29 § 3 mom. (1267/2013) ja laki perusopetuslain muuttamisesta. 1498/2016

[83] Pelastuslaki (379/2011) 15 § ja valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) 1 ja 2 §

[84] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 2-kohta

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen ja nuoren kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisen tuen toteuttamiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa
- oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa
- yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- oppilashuollon tuki kurinpitorangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä
- asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä
- oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys
- yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoito ja poliisi.

4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa [85]

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan oppilashuollon toimintatavat oppilaiden ja huoltajien osallisuuden edistämiseksi sekä yhteistyön järjestämiksi. Suunnitelmassa kuvataan

- oppilaan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille.

5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen [86]

Opetuksen järjestäjä seuraa koulun oppilashuoltosuunnitelman toteutumista[87].

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi[88]. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho koulussa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen koulun oppilashuollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta[89].

---

[85] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 3-kohta
[86] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 5-kohta
[87] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 4 mom.
[88] Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013
[89] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 § 1 mom.

Lieksa

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden, sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä, sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Kouluilla on omat oppilashuoltosuunnitelmansa, joissa on selvitetty tarkemmin kunkin koulun oppilashuollon sisällöistä. Suunnitelmat on laadittu koulujen monialaisten oppilaitoskohtaisten oppilashuoltoryhmien tai muun tehtävään soveltuvan monialaisen oppilaitoskohtaisen ryhmän toimesta. Opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa Lieksan kaupungin oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista. Jokaisella koululla on oma monialainen oppilashuoltoryhmä, sekä toimivat lisäksi tapauskohtaisesti koottavat monialaiset asiantuntijaryhmät.

Koulujen oppilashuoltosuunnitelmiin sisällytettäviä asioita:

1. **Oppilashuollon kokonaistilanne ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut**
– Oppilashuoltoryhmän jäsenet
– Resurssien kohdentuminen yhteisölliseen ja yksilölliseen oppilashuoltotyöhön
– Opetushenkilöstön ja asiantuntijatahon työpanos
– Kouluyhteisön ja ympäristön mahdolliset erityistarpeet
2. **Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat**
– Toimintatavat ja käytänteet
– Yhteistyö koulun ulkopuolisiin tahoihin
– Yhteistyö oppilaan opiskelun siirtymävaiheissa (mm. nivelvaiheet)
– Järjestyssäännöt ja niiden toimivuus
– Poissaolot ja niiden seuranta
– Yleinen hyvinvointi ja turvallisuus
– Toimintavalmius äkillisissä tilanteissa

3. **Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen**
– Toimintatavat ja käytänteet
– Yhteistyö kouluterveydenhuollon kanssa
– Kolmiportainen tukijärjestelmä ja muut joustavat opetusjärjestelyt
– Oppilashuollon tuki kurinpidollisiin toimiin
– Oppilashuoltokertomuksen laatiminen
– Yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa

4. **Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajien kanssa**
– Oppilaan huoltajan osallisuus oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa
– Oppilashuollon periaatteiden ja menettelytapojen tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille

5. **Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen**
– Oppilashuoltotoiminta toteutetaan kouluilla ennalta määrätyn suunnitelman ja aikataulun puitteissa.
– Kouluilla toteutumista seuraavat monialainen oppilashuoltoryhmä tai muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä ja rehtori Johtokunta
- Oppilas- ja opiskelijahuollon toteutumista kunnassa seuraavat hyvinvointilautakunta ja opiskeluhuollon ohjausryhmä lukuvuosittain.

LUKU 9 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERITYISKYSYMYKSIÄ

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan perusopetuksessa huomioon. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.[90]

Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä mediakulttuuri.

~~Oppilaiden opintoja varten voidaan tarvittaessa laatia oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma, joka kuvataan alaluvussa 7.3.2.~~

Perusopetuslain mukaan perusopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista.[91]

9.1. Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä[92]. Silloin kun perusopetus on saamenkielistä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja kielen käyttöä. Opetus perustuu yhteisölliseen näkemykseen kielestä. Yhteisön jäsenyys ja osallisuus lujittuvat, kun oppilaat oppivat käyttämään kieltä yhteisölle ominaisella tavalla.

Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksessa otetaan huomioon eri saamen kielet ja niiden murteet sekä kielen sisältämä kulttuurinen tietous. Oppilaita ohjataan ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia ympäristöönsä sekä myönteisen viestintäilmapiirin rakentamisen tärkeyttä osana oman elämänsä hallintaa ja kielellistä tapakasvatusta. Kielellisten taitojen kehittyessä oppilaat saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä ja arvostusta oman kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä sekä itselle, yhteisölle ja yhteiskunnalle että muille alkuperäiskansoille. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja arvostamaan myös muita kieliä ja kulttuureja.

---

[90] Suomen perustuslaki (731/1999) 17 §

[91] Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

[92] Perusopetuslaki 10 § 2 mom.

9.2. Romanit

Romanien opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden identiteetin kehitystä ja tietoisuutta omasta historiasta ja kulttuurista. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Opetus vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaille pyritään tarjoamaan romanikielen opetusta. Mahdollisuuksien mukaan heille tarjotaan myös romanikielistä opetusta. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden ikä ja romanikielen taito ja hyödynnetään romanikielistä yhteisöä ja mediaa.

9.3. Viittomakieliset

Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävät oppilaat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Perusopetuslain mukaan kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä[93]. Lain perusteluiden mukaan ainakin viittomakieltä ensimmäisenä kielenä oppineille kuuroille opetus tulee antaa viittomakielellä[94]. Viittomakielinen perusopetus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä oppilaista. Viittomakielisen perusopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielen taitoa ja lisätä valmiuksia toimia erilaisissa ympäristöissä.

Viittomakielen ja kirjallisuuden opetuksessa oppilaat vahvistavat valmiuksiaan vuorovaikutukseen viittomakielellä osana oman elämänsä hallintaa. Vuorovaikutustaitojen kehittyessä he saavat valmiuksia osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin ja päätöksentekoon. Viittomakielisille kuuleville annetaan viittomakielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus lisää oppilaiden ymmärrystä viittomakielisen kommunikaation merkityksestä itselle ja viittomakieliselle yhteisölle.

9.4. Muut monikieliset oppilaat

Kaikkien oppilaiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Kieli- ja kulttuuritietoisella opetuksella tuodaan monikulttuurisuus osaksi koulujen arkea sekä vahvistetaan oppilaiden kielitaitoa ja kulttuuri-identiteettiä. Oppilaita ohjataan tuntemaan, ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen kansalaisen perustuslain mukaista oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Kieli- ja kulttuuritietoinen opetus vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja luo pohjan erilaisuutta arvostavalle moninaisuudelle. Kielitietoisessa koulussa jokainen opettaja on kielenopettaja, erityisesti koulukielen sekä oman oppiaineensa kielen opettaja. Tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää monikielisyyttä ja siten vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja metalingvistisiä taitoja. Koulutyöhön voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita, joissa opettajat ja oppilaat käyttävät kaikkia osaamiaan kieliä. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden ja heidän huoltajiensa ja yhteisönsä tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Kulttuurista monilukutaitoa voidaan vahvistaa mediakasvatuksella ja ottamalla huomioon oppilaiden ja heidän perheidensä

[93] Perusopetuslaki 10 § 2 mom.

[94] Hallituksen esitys eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi 86/1997

mediakulttuuri. Tavoitteena on myös tukea monikielisyyttä sekä opettaa oppilaita arvostamaan moninaisuutta ja käymään kulttuurista dialogia.

Kouluilla opetuskielenä on suomi, mutta oppimisessa voidaan hyödyntää myös muita oppilaan osaamia kieliä ja näin kehittää sekä monilukutaitoa että oppilaiden monikielistä kompetenssia ja tietoisuutta eri kielten rinnakkaisesta käyttämisestä.

Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden opetuksen keskiössä on suomen kielen oppiminen, suomalaiseen kulttuuriin tutustuminen sekä täysivaltaiseksi suomalaisen kieliyhteisön jäseneksi kasvaminen. Oppilaiden kielelliset valmiudet, kulttuuritausta ja maassaoloaika otetaan huomioon kaikessa opetuksessa ja arvioinnissa. Jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaan äidinkieltä ja muuta kielitaitoa hyödynnetään oppimisen tukena erityisesti sisältöjen ymmärtämisessä. Pohjois-Karjalan maakunnassa järjestetään myös oman äidinkielen opetusta useilla eri kielillä. Maahanmuuttotaustaiset oppilaat voivat opiskella suomen kieli ja kirjallisuus tai suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Parhaiten oppilaan edun mukaista oppimäärää arvioidaan säännöllisesti oppilasta opettavien opettajien yhteistyönä. Maahanmuuttotaustaisilla oppilailla on oikeus myös oppimisen tukeen, erityisesti opetuskielen tukiopetukseen eri tiedonalojen kielen oppimiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän (S1) sijasta maahanmuuttotaustaisille oppilaille voidaan opettaa suomea erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän (S2) mukaisesti. S2-oppimäärää opiskelevien oppilaiden kielitaidon kehittymistä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti mahdollisuutta siirtyä S1-oppimäärän opiskeluun.

Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: oppilas oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Tärkeää on, että opetusjärjestelyistä ja ryhmittelystä huolimatta oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Opetusta voidaan järjestää myös yhteis- tai samanaikaisopetuksena.

Oppimäärän tarkoituksenmukaisuutta oppilaalle on tärkeää seurata ja arvioida säännöllisesti. Erityisesti on tärkeää varmistaa oppimäärän sopivuus opetuksen nivelvaiheissa. Nivelvaiheissa myös vaatimukset riittävälle kielitaidolle muuttuvat, joten sopivan oppimäärän arviointi voidaan tehdä myös vasta nivelvaiheen jälkeen.

Oppimäärän vaihtamisen tulee aina olla oppilaan edun mukaista. Siirtymisedellytyksiä arvioitaessa kuullaan oppilasta opettavien opettajien käsityksiä oppilaan kielitaidon kehittymisestä. Oppimäärän vaihtamista suositellaan huoltajille, kun oppilaalla on riittävä kielitaito suomen kielen eri osa-alueilla ja yleisessä tiedonalojen kielessä. Oppimäärän tarkistaminen voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Opettajien tulee perehtyä riittävästi ja monipuolisesti oppilaan suomen kielen tasoon kaikilla kielitaidon osa-alueilla sekä yleisessä tiedonalojen kielessä. Huoltaja tekee lopullisen päätöksen siirtymisestä.

Jos oppilas siirtyy perusopetukseen esiopetuksesta, äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä valitaan lasta esiopetuksessa opettavien opettajien ja huoltajien yhteistyössä. Päättöarvioinnin näkökulmasta oppimäärän vaihtamista ei enää suositella yhdeksännen luokan aikana.

Oppimäärän vaihtamista arvioitaessa käytetään kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa sekä myöhemmin julkaistavaa Opetushallituksen arviointityövälinettä

Maahanmuuttotaustaisille oppilaille voidaan tarvittaessa tehdä henkilökohtainen suunnitelma opintoja varten. Suunnitelman avulla tuetaan oppilaan etenemistä opinnoissaan. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilasta opettavien opettajien, oppilaan ja huoltajan kanssa ja tarvittaessa tulkin avustuksella. Suunnitelma suositellaan laadittavaksi esimerkiksi perusopetuksen ensimmäiseksi lukuvuodeksi valmistavan opetuksen jälkeen. Jos oppilaalle ei laadita suunnitelmaa, on hyvä miettiä, miten varmistetaan systemaattinen tuki kielen kehittymiseen ja huomioidaan kehittymässä oleva kielitaito. Mikäli maahanmuuttotaustaisella oppilaalla on oppilaskohtaisen tuen päätös, tämän suunnitelman asiat täydennetään oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan. Oppilaalle ei tehdä kahta erillistä asiakirjaa.

Maahanmuuttotaustaisen oppilaan suunnitelmassa keskeisenä sisältönä kuvataan

- oppilaan taustatiedot (äidinkieli, kotikieli ja katsomusaine, koulutausta sekä maassaoloaika)
- oman äidinkielen opiskelu
- arvio suomen kielen tasosta kielitaidon eri osa-alueilla
- opetuskielen opetuksen tavoitteet eri oppiaineissa
- tarvittavat tukimuodot (esim. opetuskielen tukiopetus) ja muut opetusjärjestelyt
- oppilaan ja huoltajan näkemykset tuen tarpeeseen ja toteutumiseen
- suunnitelman toteutumisen ja tarvittavien jatkotoimenpiteiden arviointi

Oppilaan oman äidinkielen ja suomen tai ruotsin kielen opetuksen ohella oppilaille annetaan tarvittaessa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttotaustaiselle oppilaalle voidaan laatia suunnitelma opintoja varten. Mikäli oppilas on ilman huoltajaa alaikäisenä maahan tullut tai muu maahanmuuttajalapsi tai -nuori, jolle laaditaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (681/2023) mukainen kotoutumissuunnitelma, voi oppilaalle laadittava suunnitelma olla osa sitä.

9.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon paikalliset, kieleen ja kulttuuriin liittyvät erityiskysymykset ja ratkaistaan, miten opetus järjestetään. Opetussuunnitelman laadinnassa tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä kyseisten kieli- ja kulttuuriyhteisöjen kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten oppilaiden kieli, kielelliset valmiudet ja kulttuuri otetaan huomioon opetuksen järjestämisessä ja koulutyössä ja miten opetus käytännössä järjestetään
- minkälaisin toimenpitein oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä tuetaan
- käytetäänkö suunnitelmaa oppilaan opiskelun tukena sekä mikä on suunnitelman rakenne ja keskeinen sisältö.

Lieksa

Maahanmuuttajataustaiset oppilaat

Maahanmuuttajataustaisilla oppilailla tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Maahanmuuttajien opetuksessa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että oppilaan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi sekä pyrkiä turvaamaan perusopetuksen tietojen ja taitojen saavuttaminen sekä jatko-opintokelpoisuus.

Opetuksessa on otettava huomioon maahanmuuttajaoppilaan aikaisempi oppimishistoria sekä kasvatus- ja opetusperinteet. Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä. Huoltajat tutustutetaan suomalaiseen koulujärjestelmään, koulun toiminta-ajatukseen, opetussuunnitelmaan, arviointiin, opetusmenetelmiin sekä oppilaan oppimissuunnitelmaan. Oppilaan ja hänen huoltajiensa tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, kielistä ja kulttuureista hyödynnetään opetuksessa.

Maahanmuuttajaoppilaalle opetetaan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa suomi toisena kielenä (S2) -oppimäärää, mikäli hänen suomen kielen taitonsa ei arvioida olevan suomenkielisen tasoinen kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Suomi toisena kielenä opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle järjestelmällistä suomen kielen opetusta kielen eri osa-alueilla ja auttaa oppilasta saavuttamaan sellainen kielitaito, että hän pystyy seuraamaan opetusta ja ymmärtämään oppiaineiden keskeisiä sisältöjä sekä toimimaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Opetus järjestetään kokonaan tai osittain erillisissä S2-ryhmissä tai tukemalla sekä eriyttämällä oppilaan opiskelua äidinkielen ja kirjallisuuden oppitunneilla.

Omakielistä opetusta ja tukea järjestetään mahdollisuuksien mukaan. Omakielisen opetuksen tavoitteena on yhteistyössä luokan- ja aineenopettajien kanssa tukea omalla äidinkielellä perusopetuksen oppisisältöjen oppimista ja kasvatustavoitteiden saavuttamista. Opetusta antavat omakieliset opettajat. Lisäksi oppilaan koulunkäyntiä voivat tukea omakieliset koulunkäyntiavustajat.

Maahanmuuttajille järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös oppilaan oman äidinkielen opetusta, joka on perusopetusta tukevaa lisäopetusta ja sitä järjestetään varsinaisten oppituntien ulkopuolella. Oman äidinkielen opetuksen tavoitteena on tukea oppilaan oman äidinkielen käyttötaitojen kehittymistä ja kulttuurin tuntemista. Opetus järjestetään keskitetysti, mikäli kyseistä kieltä äidinkielenään puhuvia oppilaita on vähintään neljä, ja oppilaiden vanhemmat haluavat opetuksen järjestämistä. Mikäli opetusta järjestetään, siihen voivat koulutuksen järjestäjän harkinnan mukaan osallistua myös ne oppilaat, joiden kotikieli on ao. kieli tai kielitaito on hankittu ulkomailla. Oman äidinkielen opetusta annetaan opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti (opetussuunnitelman liite). Oppilaan oman äidinkielen opiskelusta annetaan erillinen todistus lukukauden päättyessä sekä päättötodistuksen yhteydessä.

Perusopetukseen valmistavaa opetusta voidaan järjestää oppivelvollisuusikäisille ja myös kuusivuotiaille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen kielen taito ja opiskeluvalmiudet vaativat tukea ennen perusopetukseen siirtymistä. Valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa maahanmuuttajaoppilaalle valmiudet perusopetukseen siirtymistä varten. Lieksassa valmistavaa opetusta järjestetään tarvittaessa, ja opetuksen

järjestämisestä päättää koulutuksen järjestäjä. Opetus on tarkoituksenmukaista järjestää keskitetysti.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa noudatetaan erikseen hyväksyttyjä perusopetuksen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteita sekä kuntakohtaisesti laadittua valmistavan opetuksen opetussuunnitelmaa.

Suomen kielen ja oppilaan äidinkielen opetuksen ohella tulee maahanmuuttajille antaa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuutajataustaisille oppilaille laaditaan oppimissuunnitelma opetussuunitelman luvun seitsemän koulun oppimisen ja koulunkäynnin tuki periaatteiden mukaisesti. Oppimissuunnitelma voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa. Oppimissuunnitelmaa tarkistetaan säännöllisesti ja se seuraa oppilasta hänen siirtyessään koulusta toiseen. Keskeistä on oppilaan, huoltajien, opettajien ja koulun muiden asiantuntijoiden yhteistyö koko perusopetuksen ajan. Yhteistyössä käytetään tarvittaessa tulkkauspalveluja.

Maahanmuuttajataustaisen oppilaan arviointi ja arvioinnin periaatteet

Maahanmuuttajaoppilaiden eri oppiaineiden arvioinnissa otetaan huomioon oppilaan tausta ja vähitellen kehittyvä suomen kielen taito. Oppilaan arvioinnissa käytetään monipuolisia, joustavia ja oppilaan tilanteeseen sovitettuja arviointimenetelmiä, jotta hän kykenee osoittamaan osaamisensa.

Maahanmuuttajaoppilaan arviointi voi olla sanallista koko perusopetuksen ajan lukuun ottamatta päättöarviointia. Maahanmuuttajaoppilaat pyritään mahdollisuuksien mukaan arvioimaan peruskoulun yleisiä arviointiperiaatteita noudattaen, ja numeroarviointiin pyritään siirtymään hyvissä ajoin ennen päättöarviointia.

LUKU 10 KAKSIKIELINEN OPETUS

Koulun opetuskieli on suomi tai ruotsi ja joissakin tapauksissa saame, romani tai viittomakieli. Opetuksessa voidaan perusopetuslain mukaan käyttää koulun varsinaisen opetuskielen lisäksi myös muuta kieltä, jos arvioidaan, että se ei vaaranna oppilaiden mahdollisuutta seurata opetusta. Erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. [95]

Perusopetuslain mukainen opetuskieli määrittelee, millä kielellä äidinkielen ja kirjallisuuden opetus annetaan[96]. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän ja A1-kielen oppimäärän tunnit voidaan kuitenkin tarvittaessa yhdistää valtioneuvoston asetuksen mukaisesti[97]. Yhdistetystä tuntimäärästä on tällöin vähintään puolet opetettava koulun varsinaisella opetuskielellä.

Kodin ja koulun yhteistyön turvaamiseksi huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana koulun perusopetuslain mukaisella opetuskielellä sekä tarpeen mukaan myös koulun muulla tai muilla opetuskielillä.

Opetus voidaan toteuttaa laajamittaisena kaksikielisenä opetuksena, joka voidaan jakaa kotimaisten kielten varhaiseen täydelliseen kielikylpyyn ja muuhun laajamittaiseen

[95] Perusopetuslaki 10 §
[96] Perusopetuslaki 12 §
[97] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 8 §

kaksikieliseen opetukseen. Sitä voidaan antaa myös suppeampana kaksikielisenä opetuksena, josta käytetään tässä nimitystä kielirikasteinen opetus. Joskus kaksikielistä opetusta toteutetaan muilla kuin kotimaisilla kielillä kielikylvyn tapaan. Tällainen opetus, samoin kuin mahdolliset kestoltaan lyhyemmät kielikylpyohjelmat katsotaan tässä kuuluvaksi muun kaksikielisen opetuksen piiriin.

10.1 Kaksikielisen opetuksen tavoitteet ja opetuksen järjestämisen lähtökohtia

Kaksikielisellä opetuksella pyritään saavuttamaan hyvä ja monipuolinen kielitaito sekä koulun opetuskielessä että kohdekielessä. Kaksikielisen opetuksen pitkäntähtäimen tavoitteena on perustan luominen elinikäiselle kielten oppimiselle sekä kielten ja kulttuurien moninaisuuden arvostamiselle. Kaksikielisessä opetuksessa oppilaille tarjotaan autenttinen kielenkäyttöympäristö. Tavoitteeseen pyritään järjestämällä äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen/kohdekielen tuntien lisäksi eri oppiaineiden opetusta kummallakin kielellä ja hyödyntämällä molempia kieliä koulun arjessa myös opetuksen ulkopuolella. Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielen/kohdekielen sisällöt ja tuntimäärän. Kielikylpykieli/kohdekieli on yleensä samalla oppilaan A1-kieli.

Kaikissa oppiaineissa tulee saavuttaa valtakunnallisen perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet.

Kaksikielisessä opetuksessa painottuu luonnollinen viestintä ja vuorovaikutus, toiminnallisuus ja oppilaiden aktiivinen kielenkäyttö. Oppilaan mahdollisuuksia käyttää kieltä oppiainekohtaisesti sekä koulun opetuskielessä että kielikylpykielessä/kohdekielessä tuetaan tietoisesti. Koulun opetuskieli ja kielikylpykieli/kohdekieli muodostavat kokonaisuuden, ja molempien kielten oppimista tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kaksikielinen opetus heijastuu koko koulun toimintakulttuuriin. Opetuksen suunnittelu ja toteutus edellyttää systemaattista yhteistyötä ja vuoropuhelua sekä eri oppiaineita opettavien opettajien että myös koulun muun henkilöstön kesken.

Siirryttäessä opetuksessa luokanopetuksesta aineenopetukseen, on siirtymävaihe hyvä suunnitella opettajien välisenä yhteistyönä. Tällöin kaksikielisen opetuksen asettamat erityisvaatimukset voidaan ottaa suunnitelmallisesti huomioon.

Opetuksen jatkumon ja siirtymävaiheiden suunnittelu edellyttää yhteistyötä myös sidosryhmien kesken.

Kielikylpykielen/kohdekielen opetus

Opetuksen järjestäjä määrittelee paikallisesti kielikylpykielelle/kohdekielelle asetettavat tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteiden asettamisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi Kielitaidon tasojen kuvausasteikkoa. Kielikylpykielen/kohdekielen opetuksessa kehitetään oppilaiden kielitaitoa monipuolisesti ja samalla ottaen huomioon eri oppiaineiden asettamat vaatimukset kielitaidolle.

Oppiaineiden opetuksen muuttuessa käsitteellisemmäksi tarvitaan myös vaativamman asiatekstin tuottamis- ja ymmärtämistaitoja sekä taitoa keskustella vaativista aiheista. Myös oikeakielisyyteen kiinnitetään huomiota lisääntyvässä määrin. Kielikylpykielen/kohdekielen kehittymistä tuetaan ja seurataan.

Muiden oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä

Eri oppiaineiden opetus kielikylpykielellä/kohdekielellä edellyttää opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta sekä riittävää kielenhallintaa[98]. Tarvitaan yhteistä pohdintaa siitä, millaiset kielenkäytön konventiot ja millaiset tekstit ovat millekin oppiaineelle tyypillisiä. Näin määritellään kielellisiä tavoitteita eri oppiaineissa. Opetuksessa korostuu havainnollisuus ja konkreettisuus, oppilaskeskeiset työtavat ja vuorovaikutteisuus.

[98] Opetushallituksen määräys 25/011/2005

Oppilaita rohkaistaan käyttämään kielikylpykieltä/kohdekieltä eri oppiainesisältöjä opiskeltaessa. Tavoitteena on, että oppilaat ovat samanaikaisesti sekä kielen oppijoita että kielen käyttäjiä. Oppilaiden kielikylpykielen/kohdekielen tuottamista tuetaan opettajan ja muiden oppilaiden vertaistuella.

Muiden oppiaineiden opetus koulun opetuskielellä

Opetuksessa varmennetaan, että oppilaiden äidinkielinen käsitteiden hallinta sekä tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät ikäkauden mukaiselle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa. Myös koulun opetuskielellä annettavassa opetuksessa edellytetään opettajalta kielitietoista ja kielipedagogista otetta.

Seurannan ja arvioinnin erityispiirteet kaksikielisessä opetuksessa

Arvioinnin tulee antaa opettajalle, oppilaalle ja huoltajille monipuolisesti palautetta oppilaiden aineenhallinnan ja kielitaidon kehittymisestä suhteessa opetukselle määriteltyihin tavoitteisiin. Oppilaan kielitaidon kehittymistä molemmissa kielissä seurataan eri oppiaineissa sekä kaikkien opettajien yhteistyönä että oppilaiden itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Eri oppiaineiden arvioinnissa noudatetaan perusopetuksen yleisiä arviointiperusteita riippumatta siitä, millä kielellä niitä on opetettu. Arvioinnissa huomioidaan myös oppiainekohtaisen kielen kehittyminen niiden kielellisten tavoitteiden osalta, jotka on paikalliseen opetussuunnitelmaan kirjattu.

Perusopetuksen päättöarvioinnissa kielikylpykielen tai kohdekielen tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan A1-kielen päättöarvioinnin kriteereiden mukaisesti. Näin menetellään oppilaiden yhdenvertaisuuden turvaamiseksi toisen asteen opintoihin hakeuduttaessa. Mahdollisuuksien mukaan arviointi tehdään yhteistyössä eri oppiaineita opettavien opettajien kesken. Päättötodistuksen yhteydessä oppilaalle voidaan antaa liite kielikylpyyn tai muuhun kaksikieliseen opetukseen osallistumisesta.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki kaksikielisessä opetuksessa

Pedagogisissa arvioissa ja tukitoimissa huomioidaan kaksikielinen kielenkehitys ja pohditaan millä kielellä ja millaista tukea voidaan antaa. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada ohjausta ja riittävää tukea oppimiseensa ja koulunkäyntiin heti, kun tarvetta ilmenee. Oppilaan tuen tarvetta seurataan säännöllisesti, ja tukea annetaan tarpeen mukaan. Tarkoitus on, että oppilas saa suunnitelmallista, jatkuvaa tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki suunnitellaan yhteistyössä opettajien, oppilaan ja oppilaan huoltajien sekä oppilashuollon kesken.

10.1.1 Laajamittainen kaksikielinen opetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy

Kotimaisten kielten varhaisella täydellä kielikylvyllä tarkoitetaan tässä varhaisintaan kolmevuotiaana ja viimeistään esiopetuksesta alkavaa ja perusopetuksen loppuun kestävää ohjelmaa, jossa osa opetuksesta järjestetään koulun varsinaisella opetuskielellä ja osa toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Kyseisestä kielestä käytetään tässä nimitystä kielikylpykieli. Kielikylpyopetus on tarkoitettu pääsääntöisesti lapsille, jotka eivät puhu kyseistä kieltä äidinkielenään.

Kielikylpykielellä annettavan opetuksen osuus varhaisessa täydellisessä kielikylvyssä on koko ohjelman ajan vähintään 50 % niin, että varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kielikylpykielen osuus on lähes 100 %, vuosiluokilla 1–2 noin 90 %, vuosiluokilla 3–4 noin 70 % ja vuosiluokilla 5–9 keskimäärin 50 %. Osuus lasketaan vuosiluokan koko tuntimäärästä.

Kaikkia oppiaineita pyritään opettamaan perusopetuksen kestäessä sekä kielikylpykielellä että koulun opetuskielellä, mutta ei molemmilla kielillä samanaikaisesti.

Opettajat toimivat joko koulun opetuskielen tai kielikylpykielen mukaisina kielellisinä malleina. Opettajalla on yksikielinen rooli kielikylpyryhmässä. Opetuskielen vaihtuessa vaihtuu siis myös opettaja. Opetusmateriaali on samankielistä kuin opetus. Tärkeää on, että oppilas saavuttaa riittävän kielitaidon eri oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kielikylvyssä tuetaan kummankin opetuskäytössä olevan kotimaisen kielen avulla oppilaan kulttuuri-identiteetin syvenemistä. Kotimaisten kielten lisäksi tuetaan muiden kielten ja kulttuureiden kohtaamista ja vahvistetaan tällä tavoin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja kielikylpykielessä on osittain yhteisiä tavoitteita ja sisältöjä. Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielikylpykielen opetussuunnitelmat laaditaan opettajien yhteistyönä niin, että kaikki äidinkielen ja kirjallisuuden sisällöt tulevat katetuiksi ja tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen sekä kielikylpykielen opetuksen välillä on siirtovaikutusta varsinkin kun kielikylpykielen opetuksen tuntimäärä on suuri ja opetus aloitetaan varhain. Lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen tapahtuu 1.–2.- luokilla ainoastaan kielikylpykielellä. Oppilaan kielikylpykielen kehityksen tukemiseksi opetus järjestetään niin, että oppilaat saavat sekä lukuaineissa että taito- ja taideaineissa riittävästi opetusta kielikylpykielellä. Siirtovaikutuksen suuruus vaihtelee sisältöaiheittain. Sisältöjen suunnittelussa voidaan hyödyntää äidinkielenomaisia tai maahanmuuttajille tarkoitettuja suomen/ruotsin kielen oppimääriä.

Muu laajamittainen kaksikielinen opetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa käytetään koulun opetuskielen lisäksi yhtä tai useampaa muuta kieltä. Muusta opetuksessa käytetystä kielestä käytetään tässä nimitystä *kohdekieli*.

Laajamittaisella kaksikielisellä opetuksella tarkoitetaan opetusta, jossa vähintään 25 % perusopetuksen koko oppimäärän opetuksesta järjestetään kohdekielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla laajamittaista kaksikielistä opetusta toteutetaan. Laajamittainen kaksikielinen opetus voi alkaa jo esiopetuksessa ja kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa olevien oppilaiden kielitausta voi myös vaihdella suuresti. Joidenkin oppilaiden äidinkieli ei ole mikään opetuskielistä. Osa oppilaista tulee kouluun ulkomailta niin myöhäisessä perusopetuksen vaiheessa, että oppisisältöjen opiskelu suomeksi/ ruotsiksi tuottaa heille vaikeuksia. Ellei näitä oppilaita jostakin syystä voida ohjata valmistavaan opetukseen, heille tarjotaan muita tukitoimia (katso luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki).

Oppilaat, joiden äidinkieli on jokin muu kuin koulun opetuskieli, opiskelevat useimmiten suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärää. Näiden oppilaiden kielitaidon kehittymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jos kohdekielisen opetuksen osuus koko opetuksesta on suuri.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää miettiä sitä, millaisia oppiaineita tai sisältöjä on mielekästä opettaa kohdekielellä. Lisäksi tulee pohtia, onko osa oppiaineiden sisällöistä sellaisia, että niiden opiskelu suomeksi tai ruotsiksi olisi erityisen tärkeää, jotta oppilas saavuttaisi hyvät toimintavalmiudet suomalaisessa yhteiskunnassa.

Mikäli kohdekielisen opetuksen määrä on suuri, on huolehdittava siitä, että oppilaiden suomenkielinen/ruotsinkielinen käsitteiden hallinta sekä vaativan asiatekstin ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät hyvälle tasolle myös eri oppiaineiden opetuksessa.

Kaksikielinen opetus tulee järjestää niin, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa perusopetuksen aikana jatko-opintokelpoisuuden toisen asteen opetukseen.

Kouluissa, joissa opetusta järjestetään kahdella tai useammalla kielellä, on usein runsas kielten ja kulttuurien kirjo niin oppilaiden kuin koulun henkilökunnankin keskuudessa. Tämä antaa paljon mahdollisuuksia tuoda kieliä ja kulttuureita esiin koulun arjessa, kehittää kulttuurien kohtaamistaitoja ja ruokkia monikielisyyttä. Samalla se asettaa koululle haasteen tukea kunkin oppilaan monikielistä ja kulttuurisesti monikerroksista identiteettiä myönteisellä tavalla.

10.1.2 Suppeampi kaksikielinen opetus

Kielirikasteinen opetus

Kielirikasteisella opetuksella tarkoitetaan tässä opetusta, jossa alle 25 % oppiaineiden sisällöstä opetetaan muulla kuin koulun opetuskielellä. Osuus lasketaan koko tuntimäärästä niillä vuosiluokilla, joilla kielirikasteista opetusta toteutetaan. Kielirikasteista opetusta voi olla jo esiopetuksessa, ja se voi kestää koko perusopetuksen ajan tai vain osan siitä.

Kielirikasteisen opetuksen tavoitteet eri oppiaineiden opetuksen ja oppimistulosten osalta ovat perusopetuksen päättyessä samat kuin sellaisessa perusopetuksessa, joka ei ole kielirikasteista. Kielirikasteinen opetus kannustaa ja aktivoi oppilaita kohdekielen käyttöön varsinaisten kielen tuntien lisäksi. Kielelliset tavoitteet suhteutetaan kielirikasteisen opetuksen määrään.

10.2 Paikallisesti päätettävät asiat

Lieksa

Lieksassa ei järjestetä kaksikielistä opetusta.

LUKU 11 ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA PERUSOPETUS

11.1 Opetuksen järjestämisen periaatteet

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan perusopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa perusopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa perusopetukselle asetettuja yleisiä kasvatustavoitteita ja opetukselle asetettuja tavoitteita. Opetuksessa noudatetaan näitä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta oppilaita tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- tai kasvatusfilosofiseen näkemykseen. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa[99].

[99] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

11.2 Paikallisesti päätettävät asiat

Lieksa

Lieksassa ei järjestetä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa perusopetusta.

LUKU 12 VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suunnassa. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

12.1 Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit

Valtioneuvoston asetuksessa vuosiluokille 1-6 ja vuosiluokille 7-9 osoitetaan kullekin taide- ja taitoaineelle (musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta, kotitalous) kaikille yhteisen opetuksen vähimmäistuntimäärä. Lisäksi näiden oppiaineiden opetukseen osoitetaan 1-6 vuosiluokille yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokille 7-9 yhteensä viisi vuosiviikkotuntia, joista tuntijaossa käytetään nimeä taide- ja taitoaineiden valinnaiset. Valinnaisten tuntien käytöstä päätöksen tekee opetuksen järjestäjä.

Taide- ja taitoaineiden valinnaisiin osoitetut vuosiviikkotunnit voidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa jakaa musiikin, kuvataiteen, käsityön, liikunnan ja kotitalouden kesken opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Vaihtoehtoisesti vuosiviikkotunnit tai osa niistä voidaan osoittaa oppilaiden valittaviksi. Valinnaisia tunteja voidaan käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen, mikäli paikallisessa opetussuunnitelmassa painotetaan joitakin taide- ja taitoaineita tai niistä muodostettua oppiainekokonaisuutta.

Taide- ja taitoaineiden oppimäärät muodostuvat oppiaineen vähimmäistuntimäärästä ja mahdollisista taide- ja taitoaineiden valinnaisista tunneista. Taide- ja taitoaineiden tunnit arvioidaan osana yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, eikä niistä anneta erillisiä arvioita perusopetuksessa käytettävissä todistuksissa.

12.2 Valinnaiset aineet

Valinnaisten aineiden tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaan osaamista oppilaan valinnan mukaisesti. Valinnaisten aineiden yhteenlaskettu määrä on vähintään yhdeksän vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 1–9. Valinnaisena aineena voidaan tarjota perusopetukseen soveltuvia, syventäviä ja soveltavia perusopetukselle asetettuja tavoitteita tukevia aineita tai useasta aineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia.

Valinnaisten aineiden tulee edistää perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.[100] Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja/tai laajentavat yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat sisältää aineksia

[100] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 6 §

useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesta osaamisesta. Soveltavilla valinnaisilla aineilla voidaan edistää oppiaineiden yhteistyötä esimerkiksi taide- ja taitoaineiden opinnoissa, tieto- ja viestintäteknologiassa, kuluttaja- ja talouskasvatuksessa, globaalikasvatuksessa tai draamaopinnoissa.

Opetuksen järjestäjä päättää, mitä valinnaisia aineita tarjotaan. Opetuksen järjestäjän tulee ottaa valinnaisten aineiden tarjonnasta sekä arvioinnista päättäessään huomioon opiskelijaksi ottamisen perusteet toiselle asteelle [101].

Valtioneuvoston asetuksessa määritellyssä tuntijaossa on vuosiluokilla 1-9 varattu yhdeksän vuosiviikkotuntia opetusaikaa valinnaisille aineille. Mikäli opetuksen järjestäjän hyväksymässä tuntijaossa ylitetään perusopetusasetuksen määrittelemä vähimmäisvuosiviikkotuntimäärä (222 vvt), voivat tunnit ylityksen osalta sisältää myös valinnaisia aineita. Valinnaisiin aineisiin osoitettuja vuosiviikkotunteja voidaan tarvittaessa käyttää painotetun opetuksen järjestämiseen.

12.3 Vieraiden kielten vapaaehtoiset ja valinnaiset oppimäärät

Vieraiden kielten osalta näissä perusteissa on määritelty A2- ja B2-kielinä opetettavien vapaaehtoisten ja valinnaisten kielten tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Mahdollisista muista valinnaisista kielistä sekä niiden tavoitteista ja sisällöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Vapaaehtoisen A-kielen (A2-kieli) laajuus on vähintään 12 vuosiviikkotuntia. Opetuksen järjestämiseen voidaan käyttää valinnaisiin aineisiin varattuja vuosiviikkotunteja sekä perusopetuksen vähimmäistuntimäärän ylittäviä vuosiviikkotunteja. Mikäli A2-kieli on toinen kotimainen kieli, käytetään sen opetuksen järjestämiseen B1-kielelle varatut vuosiviikkotunnit. Vapaaehtoisen A-kielen vuosiviikkotunnit jaetaan vuosiluokille opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteet ja päättöarvioinnin kriteerit ovat samat kuin kaikille yhteisessä A-kielessä.

Valinnaisen B-kielen (B-kieli) laajuus on vähintään neljä vuosiviikkotuntia.

12.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Lieksa

Taito- ja taideaineiden valinnaiset tunnit on sijoitettu paikallisessa tuntijaossa alakoulun osalta opetuksenjärjestäjän päätöksellä osaksi yhteistä taito- ja taideaineiden opetusta. Yläkoulun puolella valinnaiset tunnit on jätetty oppilaan valittaviksi syventäviksi valinnaisaineiksi vuosiluokille 8 ja 9 (3 + 2 vvt).

Syventävät aineet arvioidaan osana yhteistä taito- ja taideaineiden opetusta ja oppimäärää. Myös opintojen tavoitteet määräytyvät oppiaineen yhteisen oppimäärän mukaan.

Muut valinnaiset aineet on jaettu oppilaan valittaviksi alakoulun puolella vuosiluokille 4–6 (2 vvt/vuosi) ja yläkoulussa vuosiluokille 7-9 (2 vvt/vuosi) paikallisen tuntijaon mukaisesti.

Syventävät valinnaiset aineet syventävät ja laajentavat yhteisten oppiaineiden sisältöjä. Soveltavat valinnaiset aineet voivat olla monialaisia ja sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta.

Valinnaisten aineiden valikoima muodostetaan koulukohtaisesti ja niiden tarkemmat sisällöt, tavoitteet ja toteuttamistavat kuvataan koulujen lukuvuosisuunnitelmissa. Valinnaisten

[101] Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisesta ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2013); Opetusministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa (856/2006)

vieraiden kielten tavoitteet ja sisällöt sisältyvät kuitenkin Lieksassa kuntakohtaiseen opetussuunnitelmaan.

Koulukohtaisesti varmistetaan, että oppilaalla on todelliset valinnanmahdollisuudet omien mielenkiinnonkohteiden ja vahvuuksien mukaisesti.

Kahden viikkotunnin aineet arvioidaan numeerisesti ja sitä lyhyemmät suoritusmerkinnällä.

Vieraat kielet

Lieksassa tarjotaan valinnaisena aineena A2 venäjää neljänneltä vuosiluokalta alkaen. A2-venäjää on 2 vvt vuosiluokilla 4–9.

B2-kielenä 8-luokalta alkaen tarjotaan saksaa, ~~ranskaa ja venäjää~~ (2+2 vvt).

Vieraiden kielten valinnaisten aineiden sisällöt, tavoitteet ja ainekohtaiset kuvaukset löytyvät luvuista 14–15.

Opetus vuosiluokilla

1-2

LUKU 13 VUOSILUOKAT 1-2

13.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen sekä vuosiluokkien 1-2 tehtävä

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Yhteistyö huoltajien kanssa ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen on tärkeätä. Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta. Jo ennen kielen A1-oppimäärän opetuksen alkamista lapsia voidaan tutustuttaa alustavasti opetuksen järjestäjän tarjoamiin kieliin järjestämällä esimerkiksi kielisuihkuja esiopetuksessa tai syksyllä ensimmäisellä vuosiluokalla, jos opetus alkaa kevätlukukaudella. Kielisuihkuissa kieleen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan lapsia kiinnostavista asioista yhdessä lasten kanssa. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

Vuosiluokat 1-2: Koululaiseksi kasvaminen

Vuosiluokkien 1-2 opetuksessa otetaan huomioon esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1-2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. Perusopetuksen alussa jokaisen oppilaan edistymisen huolellinen seuranta on erityisen tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

On tärkeätä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia. Opetus suunnitellaan riittävän haasteelliseksi kunkin oppilaan tarpeita ajatellen. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Oppilaita ohjataan yhdessä toimimiseen, omatoimisuuteen ja vastuunottoon omista koulutehtävistä. Kielellisten, sosiaalisten sekä motoristen taitojen ja muistin kehittymiseen samoin kuin kunkin omaan kehitysrytmiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tavoitteena on, että kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vaikeudet tunnistetaan varhain ja tuki annetaan oikea-aikaisesti. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisyys sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Koulun aloitusta ja koululaiseksi kasvamista tuetaan yhdessä kotien kanssa.

Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet muuttuvat vuosiluokilla 1-2 oppiaineiksi, mutta opetus voi olla edelleen pääosin eheytettyä. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla luvun 4 mukaisia monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tällöin tarjoutuu myös enemmän tilaisuuksia yhteistyöhön niin esiopetuksen kuin ylempien vuosiluokkien kanssa.

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja tukea kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen,

kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen vahvistaminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

13.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1-2

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 1-2.

Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan esiopetuksessa ja sitä edeltävässä varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksen ensimmäisten vuosien aikana. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen, oman identiteetin muotoutumiseen sekä kestävään elämäntapaan. Alusta lähtien on tärkeätä, että koulu tarjoaa jokaiselle oppilaalle vuorovaikutteisen ja kannustavan yhteisön, jossa oppilas voi tuntea tulevansa kuulluksi, nähdyksi ja arvostetuksi. Kestävään elämäntapaan koulu kasvattaa eniten omalla esimerkillään. Kestävän elämäntavan edistämisessä korostuvat erityisesti yhdessä toimimisen taidot, lähiyhteisön kulttuurisen monimuotoisuuden havainnoiminen sekä luonnossa liikkuminen ja luontosuhteen vahvistaminen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa. Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia. Ikäkaudelle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä. Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.

Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää. Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan. Heidän kanssaan keskustellaan opintoihin liittyvistä mahdollisista valinnoista ja autetaan ymmärtämään erilaisten vaihtoehtojen merkitys.

Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista. Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa. Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä. Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa.

Oppilaat oppivat tuntemaan Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteet ja pohtivat, mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan.

Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen. Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä. Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu. Oppilaita ohjataan hahmottamaan aikaan ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja niiden käytännön merkitystä. He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita. Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä. Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää. Oppilaiden muotoutuvista kulutustottumuksista keskustellaan, opitaan tarkastelemaan mainontaa ja median vaikutuksia sekä pohditaan mahdollisuuksia oman rahankäytön suunnitteluun. Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

Monilukutaito (L4)

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle. Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla. Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu. Samoin kehittyy taito käsitellä arkeen liittyen numeerista informaatiota, kuten lukumäärien eroja. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.

Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille. Heitä ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä. Monilukutaitoiseksi kehittyäkseen oppilaat tarvitsevat sekä rikasta tekstiympäristöä että suojaavaa tukea median käytössä. Opetuksessa käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsemia sisältöjä. Tuottamisen taitoja kehitetään tulkitsemisen ja arvottamisen taitojen rinnalla. Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tvt) tietoja ja taitoja. Leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä. Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä

opiskelun välineinä. Samalla opitaan keskeistä käsitteistöä. Oppilaat pohtivat myös, mihin tarkoituksiin tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähiympäristössä ja mikä sen merkitys on arjessa.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Koulutyössä harjoitellaan laitteiden, ohjelmistojen ja palveluiden käyttöä ja opetellaan niiden keskeisiä käyttö- ja toimintaperiaatteita. Samoin harjoitellaan näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja. Oppilaat saavat ja jakavat keskenään kokemuksia digitaalisen median parissa työskentelystä sekä ikäkaudelle sopivasta ohjelmoinnista. Pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistäjänä. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaiden kanssa keskustellaan ja luodaan yhdessä tvt:n turvallisia käyttötapoja ja hyviä käytöstapoja. Huomiota kiinnitetään terveellisiin työasentoihin sekä sopivan pituisten työjaksojen merkitykseen hyvinvoinnille*. Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista. Heitä kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen:* Oppilaat saavat kokemuksia oppimista tukevien yhteisöllisten palveluiden käytöstä ja harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa. Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Heitä rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. Oppilaita opastetaan tutustumaan eri ammatteihin koulussa ja koulun ulkopuolella ja ymmärtämään niiden ja yleensä työn merkitys yhteiskunnassa, erityisesti perheiden arjen ja toimeentulon kannalta. Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita. Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä. Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.

13.4 Oppiaineet vuosiluokilla 1-2

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
L4 Monilukutaito
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen.

ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN ERI OPPIMÄÄRIEN JA TOISEN KOTIMAISEN KIELEN OPISKELU

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8§:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan oman äidinkielen opetusta. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	**Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä**	**Toinen kotimainen kieli**	
	yhteinen	*yhteinen*	*valinnainen*
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

13.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten

ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä

ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 1–2 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen erityisenä tehtävänä on edistää oppilaiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja. Opetuksen tehtävänä on kiinnostuksen ja innostuksen vahvistaminen kielelliseen ilmaisuun, draamaan, kaunokirjallisuuteen ja monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen ja tuottamiseen. Opetuksessa huolehditaan oppimisprosessin jatkumosta esiopetuksesta kouluun niin äidinkielen perustaitojen kuin laaja-alaisen osaamisen osalta.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1–2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoitteleminen yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1–2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1–2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki ja oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomenkieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Lieksa: Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitojaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	**S1** monipuolisia keskustelutilanteita, joissa harjoitellaan ymmärrettäväksi tulemista ja	**L1, L2, L3**

1.lk ohjataan ja rohkaistaan oppilasta osallistumaan keskustelutilanteissa tarkkaavaisena kuuntelijana ja oman puheenvuoron käyttäjänä **2.lk** kannustetaan oppilasta kehittämään keskustelutaitojaan ja mielipiteen ilmaisuaan	kuuntelutaitoamielipiteitä, perusteluja	
T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin **1.lk** rohkaistaan oppilasta käyttämään mielikuvitustaan ja kieltä monipuolisesti **2.lk** ohjataan oppilasta kehittämään ilmaisuaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa yhteisesti sovittujen käytänteiden mukaan **T3** tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla	**S1** mm. kuvasta kertomista, satuilua, kauppaleikit, puhelin, asiointi erilaisissa liikkeissä, hyvä käytös	**L1, L2, L7**
1.lk rohkaistaan oppilasta osallistumaan erilaisiin ilmaisuharjoituksiin **2.lk** ohjataan oppilasta kehittämään ilmaisutaitojaan monipuolisesti **T4** ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin **1.lk** opastetaan oppilasta viestintätaidoissa ja niiden käyttämisessä **2.lk** ohjataan oppilasta kehittämään viestintätaitojaan ja erilaisten viestien ymmärtämistä	**S1** pantomiimi, lelu- ym. esittelyt, näytelmät, sketsit, matkakertomukset, lomamuistot, juhlaohjelmat, roolisuoritukset **S1** osallistuminen koulun eri tilaisuuksiin ja ohjelmiin, ryhmä-ja parityöskentelyä	**L1, L2, L7** **L1, L2, L7**

Tekstien tulkitseminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen	**S2** oikeat kirjainmuodot, äänteet, äännelukeminen, monipuolisia lukutekstejä eri aihepiireistä	**L1, L4, L5**

taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan **1.lk** ohjataan ja kannustetaan oppilasta lukemisen perustaitojen oppimisessa **2.lk** ohjataan oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan		
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien tarkastelun yhteydessä **1.lk** ohjataan oppilasta tarkastelemaan ja tulkitsemaan erilaisia tekstejä **2.lk** oppilas kehittää erilaisten tekstien sisällön ymmärtämistä sekä laajentaa sana- ja käsitevarantoaan	**S2** monipuolisia tekstejä, sanaselityksiä, pohdintaa, luetun omin sanoin kertomista ja selostamista	**L1, L2,L4**
T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin **1.lk** ohjataan oppilasta löytämään tietoa luetusta tekstistä **2.lk** ohjataan oppilasta etsimään tietoja eri tietolähteistä	**S2** helppoja kysymys-vastaustehtäviä luetusta-kuullusta, eri tietolähteiden käytön harjoittelua; kirjat, lehdet, netti (ja niiden luotettavuus)	**L1, L4, L5**
T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen **1.lk** oppilas tutustuu lastenkirjallisuuteen ja saa myönteisiä lukukokemuksia **2.lk** oppilasta kannustetaan hankkimaan monipuolisia lukuelämyksiä ja jakamaan lukukokemuksiaan	**S2** tarjotaan mahdollisimman paljon erilaisia lastenkirjoja, satuja ja tarinoita tutustuttaviksi oppilaan lukutaitoa edellyttävällä tavalla, lukupäiväkirja (+kunniakirja), teemaviikot	**L2, L4, L5**

Tekstien tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä	**S3** kuvakerrontaa, tarina sarjakuvista, kuvauksia erilaisista ilmiöistä,	**L1, L4, L5, L7**

sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla **1. lk** oppilasta innostetaan osallistumaan vuorollaan yhteisiin opetuskeskusteluihin ja tarinan kertomisiin **2. lk** ohjataan oppilasta kehittämään puheilmaisuaan ja kertomaan kokemuksiaan, mielipiteitään ja erilaisia havaintojaan myös kirjoittamalla **T10** ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä	kuulumisten kertominen, kuvista kertomista ja kirjoittamista, omien havaintojen selostamista, matkakertomukset	
1. lk ohjataan oppilasta kertomaan lyhyesti ja ymmärrettävästierilaisista ilmiöistä **2. lk** ohjataan oppilasta kehittämään käsinkirjoittamisen taitoa, monipuolisesti erilaisia kertomisharjoituksia T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia **1. lk**oppilasta ohjataan oikeiden kirjainmallien tuottamiseen, sanojen ja yksinkertaisen lauserakenteen kirjoittamiseen **2. lk**oppilasta ohjataan kehittämään kirjoitustaitoaan oikeinkirjoituksen perusasiat huomioiden	**S3** luonnonilmiöistä ym. havainnoista kertominenkertomukset, selostustehtävät, tapahtumasarjat **S3** kirjainmuotojen harjoittelua, sanoja ja lyhyitä lauseita, oikeinkirjoitusohjeita, tavuttaminenlauseen oikeinkirjoitus, sanaväli, välimerkit ym.kymmensormijärjestelmän alkeet (pahvimallin käyttö) näppäintaidon harjoittelussa	**L2, L4, L5** **L1, L4, L5**

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen

T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen **1. lk** ohjataan oppilasta eri tilanteiden edellyttämään äänenkäyttöön ja puheilmaisuun sekä kirjoitettuun kieleen ja sen vaikutuksiin **2. lk** kannustetaan oppilasta kehittämään ilmeikästä äänenkäyttöä ja tekemään havaintoja kielenkäytön eri tilanteista	**S4** keskustelut, ilmaisuharjoitukset, roolileikit, keskustelut, ilmaisuharjoitukset, roolileikit	**L2, L4, L7**
T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön **1. lk** ohjataan oppilasta tutustumaan lastenkirjallisuuteen ja kannustetaan oman lukuharrastuksen virittämiseen **2. lk** kannustetaan oppilasta oman lukuharrastuksen kehittämiseen ja rikastamiseen	**S4** kirjastovierailut, satutuokiot ym.lukupäiväkirja, tutustutaan perinteisiin lastenkirjoihin	**L2, L3, L4**
T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa **1. lk** oppilas tutustuu oman kotiympäristön kulttuuriin ja arvomaailmaan sekä tarjolla oleviin lastenkultturin muotoihin **2. lk** oppilasta rohkaistaan osallistumaan kulttuuriharrastuksiin ja kannustetaan mukaan erilaisiin toimintoihin	**S4** teatteri, kirjallisuus, sketsit, monikulttuurisuus, erilaisiin kulttuurikilpailuihin osallistuminen	**L2, L4, L7**

Suomen kieli ja kirjallisuus-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. Käsitellään erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva. Tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita. Havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita sekä työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitevarantoa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä sekä opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Harjoitellaan tiedon etsintää tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua. Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omissa teksteissä. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. Harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havaintoja eri puhetavoista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön. Tutustutaan lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin omassa lähiympäristössä, juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

MUU OPPILAAN ÄIDINKIELI

Perusopetuslain 12 §:n nojalla äidinkielenä voidaan huoltajan valinnan mukaan opettaa suomen, ruotsin, saamen, romanikielen ja viittomakielen lisäksi myös muuta opetuksen järjestäjän tarjoamaa ja huoltajan valitsemaa oppilaan äidinkieltä. Tällöin mainittua äidinkieltä opetetaan valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n määrittelemällä tuntimäärällä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineena. Opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään tällöin suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Opetuksen järjestäjä tai koulu laatii perusteiden pohjalta kielikohtaisen opetussuunnitelman. Kielikohtaiset opetussuunnitelmat voidaan laatia myös opetuksen

järjestäjien yhteistyönä. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon oppilaiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä ympäristön tarjoaman tuen määrä oppilaan äidinkielen kehittymiselle.

SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti[102]. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista[103]. Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta[104]. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkielensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä

[102] Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 422/2012.
[103] Perusopetuslaki 628/1998, 30 §.
[104] Perusopetuslaki 628/1998, 3 §.

yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen painopiste on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen ja ilmaisuun sekä erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Lieksa: Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan		
1. lk ohjataan kohteliaaseen kielenkäyttöön koulun ja arjen kielenkäyttötilanteissa	**S1**	**L2, L4**
2. lk ohjataan huomaamaan kielen toimintaa eri tilanteissa		
T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta kertomaan ajatuksistaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisua		**L1, L2, L7**
1. lk ohjataan ilmaisemaan mielipiteitä ja tunteita		

2. lk vahvistetaan erilaisista asioista keskusteluavahvistetaan mielipiteisiin, tunneilmaisuun ja keskusteluihin liittyvää sanastoa **T3** kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin		
1. lk rohkaistaan käyttämään kieltä ohjaamalla osallistumaan ja ilmaisemaan itseään	**S1**	**L1, L2, L7**
2. lk ohjataan käyttämään kieltä kokonaisvaltaisesti ja myös mielikuvitusta käyttäen		

Tekstien tulkitseminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsitevarannon kartuttamiseen		
1. lk ohjataan lukutaidon edistymistä ja sana- ja käsitevarannon lisääntymistä	**S2**	**L1, L2, L4**
2. lk ohjataan lukutaidon kehittymistä sujuvammaksi **T5** kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivia tekstejä ja kirjallisuutta ja keskustelemaan lukemastaan		
1. lk ohjataan lukemaan tekstejä ja kertomaan niistä	**S2**	**L2, L4**
2. lk ohjataan tulkitsemaan tekstejä ja niiden merkityksiä		

Tekstien tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien ja niissä tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden tuottamista	**S3**	**L2, L4**

1. lk ohjataan erilaisten tekstien tuottamista		
2. lk ohjataan erilaisten tekstien tuottamistatutustutaan tekstilajien sanastoihintuotetaan kieliopillisia rakenteita		
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taitoja	**S3**	**L4, L5**
1. lk ohjataan tuottamaan tekstiä käsin kirjoittamalla ja näppäilemällä2. lkohjataan tekstien suunnittelua ja tekstien tuottamista		
T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita		
1. lk ohjataan huomaamaan kirjoittamisen yksityiskohtiaisot alkukirjaimet ja pisteet lauseen lopussa2. lkohjataan tarkastelemaan oman tuotetun tekstin oikeinkirjoitusta ja korjaamaan sitä	**S3**	**L1, L4, L5**

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T9 innostaa oppilasta edistämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista omassa lähipiirissään sekä auttaa oppilasta huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen	**S4**	**L4, L6, L7**
1. lk ohjataan havainnoimaan lähipiirin puhetapoja		
2. lk ohjataan huomioimaan oman kielenkäytön vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen		
T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin tutustumiseen		
1. lk ohjataan ikäkauteen ja kielitaitoon sopivan kirjallisuuden kuuntelun ja lukemisen pariin		
2. lk ohjataan kirjaston ja lapsikultturin pariinohjataan itseä kiinnostavan kirjallisuuden lukemiseen		
T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään ja	**S4**	**L2**

eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteisiin

1. lk ohjataan huomaamaan eri kieliä ja kulttuureissa omassa ympäristössä

2. lk ohjataan arvostamaan, tunnistamaan ja eläytymään eri kieliä ja kulttuurejaohjataan eläytymään erilaisten ihmisten asemaan

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana		
1. lk ohjataan erilaisia kielenkäyttötilanteita varten koulua ja oppimista varten	**S5**	**L1, L2, L4**
2. lk ohjataan tiedonhakuun itsenäisesti ja ryhmässäkäytetään tieto- ja viestintäteknologia tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa		
T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominaispiirteisiin		
1. lk kehitetään kielitaitoa tutustumalla eri oppiaineiden teksteihin	**S5**	**L1, L2, L4**
2. lk perehdytään koulun tekstilajeihin		
T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan		
1.lk ohjataan oman kielitaidon havainnointia	**S5**	**L1, L2, L4**
2.lk ohjataan tarkastelemaan omaa kielitaidon kehitystä		

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä, kysymistä, vastaamista, pyytämistä, kertomista, mielipiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen ja koulun kielenkäyttötilanteissa. Opetellaan huomaamaan, miten kieli toimii eri tilanteissa: kohteliaat ilmaukset, mielipide- ja tunneilmaukset, kysymysten rakentaminen, nykyhetki ja mennyt aika kerronnassa. Harjoitellaan ääntämistä, kuullun ymmärtämistä, toisten kuuntelemista ja toisilta viestijöiltä oppimista. Hyödynnetään rooli- ja teatterileikkejä sekä muita vuorovaikutusharjoituksia satujen, tarinoiden, lorujen ja tietotekstien käsittelyssä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Edistetään lukemaan oppimista ja tekstin merkitysten ymmärtämistä hyödyntäen käsitteitä teksti, kuva, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki, sana, tavu, kirjain ja äänne Harjoitellaan yhteisten ja oman kiinnostuksen mukaisten kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista, tutkitaan niiden merkityksiä ja rakenteita, luetun liittämistä omiin kokemuksiin sekä lukukokemusten jakamista. Työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, laajennetaan sana- ja käsitevarantoa sekä opitaan tunnistamaan kerronnan peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka, -aika ja juoni).

S3 Tekstien tuottaminen

Tutustutaan eri tekstilajeihin ja niiden piirteisiin, kuten sanastoon ja fraseologiaan sekä kieliopillisiin rakenteisiin. Harjoitellaan erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstilajien tuottamista yksin ja ryhmässä. Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa ja monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä ja havainnoidaan eri kieliä ja puhetapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa. Opiskellaan keskustelussa tarvittavia kielitiedon käsitteitä. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa. Tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista ja tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin. Tehdään yksinkertaisia eri oppiaineisiin liittyviä tiedonhankintatehtäviä itsenäisesti ja ryhmässä tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen

tukena.

13.4.1.1 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan suomen kielen taidon kehittymistä, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä yhteiskunnan jäseneksi kasvamista. Lisäksi tärkeää on herättää kiinnostus kielitietoisuuden, monikielisyyden ja kielitaidon elinikäistä kehittämistä kohtaan sekä tarjota välineitä siihen. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua suomenkielisen kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla: kuullun ymmärtämisessä, puhumisessa, luetun ymmärtämisessä ja kirjoittamisessa. Samaan aikaan edistetään tiedonalojen kielten oppimista kaikissa oppiaineissa. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea ja käsitellä tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioida ja analysoida erilaisia monimuotoisia, esimerkiksi puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikielisessä ja kulttuurisesti monimuotoisessa yhteiskunnassa sekä tuetaan oppilaita tarkastelemaan kriittisesti kielten ja kulttuurien välisiä hierarkioita ja purkamaan niitä. Samalla oppilaat tulevat tietoisiksi suomen ja ruotsin kielten asemasta kansalliskielinä.

Koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärään arvioivat oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaan edun, ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Koulu perustelee oppilaan huoltajalle suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tarpeen sekä selvittää oppilaan edun mukaista oppimäärän valintaa ja valinnan vaikutuksia perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän valinnassa keskeisintä on oppilaan kehittyvä suomen kielen taito eri osa-alueilla. Oppimäärän tarpeen arvioinnissa huomioidaan seuraavat näkökulmat:

Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää,

- jos oppilas tarvitsee vielä suomen kielen peruskielitaidon vahvistamista tai
- jos oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Oppilas opiskelee suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää,

- jos oppilas on saavuttanut suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteiden mukaisen suomen kielen taidon sen eri osa-alueilla.

Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: oppilas oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy monipuolinen suomen kielen taito muiden oppimiensa kielten rinnalle.

Oppimäärän tarkoituksenmukaisuutta oppilaalle seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Erityisesti on tärkeää varmistaa oppimäärän sopivuus opetuksen nivelvaiheiden yhteydessä, esimerkiksi siirryttäessä kolmannelle ja seitsemännelle luokalle. Tavoitteena on, että oppilas siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opiskelusta suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun, kun riittävä suomen kielen taito eri kielitaidon osa-alueilla ja yleisessä tiedonalojen kielessä on saavutettu. Oppimäärän vaihtoa suositellaan, kun merkittäviä puutteita oppilaan suomen kielen taidon eri osa-alueilla ei ole. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärään siirtymävaiheessa voidaan hyödyntää yhteis- ja samanaikaisopettajuutta.

Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot sekä kotoutumisen tukeminen.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Tärkeää on, että opetusjärjestelyistä ja ryhmittelystä huolimatta oppilas tulee osalliseksi samoista tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Opetusta voidaan järjestää myös samanaikais- tai yhteisopetuksena.

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada oppimisen ja koulunkäynnin tukena ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia. Tiedonalojen kielen oppimista tuetaan erityisesti opetuskielen tukiopetuksen avulla.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksessa tehdään jatkuvaa yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän sekä muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien opettajien kanssa. Yhteistyössä kotien, muiden oppiaineiden opetuksen sekä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellisiä ja kulttuurisia identiteettejään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Kielellisten identiteettien rakentamiseen liittyy

monikielisyys. Suomen perustuslain 17§ mukaan kaikilla kieliryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän järjestämiseen liittyvät paikallisesti päätettävät asiat kirjataan luvun 10.5, *Paikallisesti päätettävät asiat* mukaisesti.

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on suomen kielen ja sen luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen ja ilmaisuun sekä erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan	S1	L2, L4
T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta kertomaan ajatuksistaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisua	S1	L1, L2, L7
T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin	S1	L1, L2, L7
Tekstien tulkitseminen		
T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsitevarannon kartuttamiseen	S2	L1, L2, L4
T5 kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivia tekstejä ja kirjallisuutta ja keskustelemaan lukemastaan	S2	L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien ja niissä tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden tuottamista	S3	L2, L4
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taitoja	S3	L4, L5
T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita	S3	L1, L4, L5
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T9 innostaa oppilasta edistämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista omassa lähipiirissään sekä auttaa oppilasta huomaamaan, että	S4	L4, L6, L7

omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen		
T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin tutustumiseen	S4	L2, L4
T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään ja eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteisiin	S4	L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana	S5	L1, L2, L4
T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominaispiirteisiin	S5	L1, L2, L4
T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan	S5	L1, L2, L4

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä, kysymistä, vastaamista, pyytämistä, kertomista, mielipiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen ja koulun kielenkäyttötilanteissa. Opetellaan huomaamaan, miten kieli toimii eri tilanteissa: kohteliaat ilmaukset, mielipide- ja tunneilmaukset, kysymysten rakentaminen, nykyhetki ja mennyt aika kerronnassa. Harjoitellaan ääntämistä, kuullun ymmärtämistä, toisten kuuntelemista ja toisilta viestijöiltä oppimista. Hyödynnetään rooli- ja teatterileikkejä sekä muita vuorovaikutusharjoituksia satujen, tarinoiden, lorujen ja tietotekstien käsittelyssä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Edistetään lukemaan oppimista ja tekstin merkitysten ymmärtämistä hyödyntäen käsitteitä teksti, kuva, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki, sana, tavu, kirjain ja äänne Harjoitellaan yhteisten ja oman kiinnostuksen mukaisten kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista, tutkitaan niiden merkityksiä ja rakenteita, luetun liittämistä omiin kokemuksiin sekä lukukokemusten jakamista. Työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, laajennetaan sana-

ja käsitevarantoa sekä opitaan tunnistamaan kerronnan peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka, -aika ja juoni).

S3 Tekstien tuottaminen: Tutustutaan eri tekstilajeihin ja niiden piirteisiin, kuten sanastoon ja fraseologiaan sekä kieliopillisiin rakenteisiin. Harjoitellaan erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstilajien tuottamista yksin ja ryhmässä. Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa ja monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä ja havainnoidaan eri kieliä ja puhetapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa. Opiskellaan keskustelussa tarvittavia kielitiedon käsitteitä. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa. Tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista ja tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin. Tehdään yksinkertaisia eri oppiaineisiin liittyviä tiedonhankintatehtäviä itsenäisesti ja ryhmässä tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena

13.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja kannustaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi

opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: äidinkielenomainen suomi ja ruotsi, ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä sekä ruotsin ja suomen-keskipitkä eli B1-oppimäärä.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Paikalliseen opetussuunnitelmaan laaditaan tällöin kielikohtainen sovellus näiden opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Englantiin on opetussuunnitelman perusteissa laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman noudattaen näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa

luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Toinen kotimainen kieli (ruotsi, finska)
Vuosiluokilla 1–2 toisen kotimaisen kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on herättää oppilaiden myönteinen asenne ruotsin tai suomen kielen oppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin ja se tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia ruotsin tai suomen kielestä sekä ruotsin tai suomen kieleen liittyvistä kulttuureista. **Äidinkielenomaisessa ruotsin tai suomen kielen** opetuksessa kaksikieliset oppilaat saavat mahdollisuuden pohtia ja syventää ruotsin tai suomen kielen taitoaan ja ruotsin- tai suomenkielisen kulttuurin erityispiirteiden tuntemustaan. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa korostuu oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä itseään kiinnostavista aiheista ja niitä käsitellään monipuolisesti. Opetuksen alussa oppilaalta ei edellytetä luku- ja kirjoitustaitoa. Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan herätellään ja lisätään. Vähitellen lisätään myös oppilaan kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan.

13.4.3 VIERAAT KIELET77

KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

VIERAS KIELI/SAAMEN KIELI, A1-OPPIMÄÄRÄ
ENGLANTI, MUU VIERAS KIELI

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Vieras kieli/saamen kieli, A1-oppimäärä
Oppiaineen tehtävä
Vuosiluokilla 1–2 vieraan kielen ja saamen kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on herättää oppilaiden myönteinen asenne kielenoppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin. Opetus tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia vieraasta kielestä tai saamen kielestä sekä niihin liittyvistä kulttuureista. Opetuksessa korostuu oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä aidosti itseään kiinnostavista asioista. Opetuksessa käsitellään monipuolisesti erilaisia aiheita. Opetuksen alussa oppilaalta ei edellytetä luku- ja kirjoitustaitoa. Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan herätellään ja lisätään. Vähitellen lisätään myös oppilaan kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan.

Vieras kieli/saamen kieli, A1-oppimäärä vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 tutustutaan, mitä kieliä ja kulttuureita koulussa, lähiympäristössä ja Suomessa on. Ohjata oppilasta tunnistamaan kohdekieli muista kielistä.	Oppilas oppii tiedostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta arjessaan sekä tunnistamaan kohdekielen muista osaamistaan kielistä. (tavoitetta ei arvioida)	S1 Pohditaan yhdessä, mitä kieliä koulussa, lähiympäristössä ja Suomessa puhutaan ja tutustutaan niissä esiintyviin kulttuureihin. Keskustellaan eri kielten yhtäläisyyksistä ja eroista.	L1, L2, L5, L7
T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta	Oppilas oppii arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä eri kieliä ja kulttuureja.	S1 Pohditaan yhdessä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkitystä ja arvoa eri yhteisöille.	L1, L2

	(tavoitetta ei arvioida)		
Kielenopiskelutaidot			
T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä	Oppilas oppii yhteistyö- ja ryhmätyötaitoja.	S2 Harjoitellaan tekemään yhteistyötä ja työskentelemään pareittain ja ryhmissä.	L1, L2, L6
T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyä	Oppilas oppii arvaamaan ja päättelemään sanojen ja ilmausten merkityksiä sekä tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä. (tavoitetta ei arvioida)	S2 Havainnoidaan pääsääntöisesti puhuttua kieltä. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä asiayhteyden, yleistiedon tai muiden kielten osaamisen perusteella.	L1, L4, L5
T5 tutustutaan yhdessä erilaisiin tapoihin oppia kieliä ja kokeillaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat oppilaalle parhaiten. Harjoitellaan yhdessä asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle.	Oppilas oppii tunnistamaan, kokeilemaan, harjoittelemaan ja käyttämään erilaisia kielenopiskelutaitoja.	S2 Pohditaan, miten kieliä opitaan ja miten kieliä voi oppia. Harjoitellaan erilaisia tapoja opiskella kieltä. Harjoitellaan arvioimaan omaa kielitaitoa itse- ja vertaisarvioinnin keinoin käyttämällä esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.	L1, L7

Opetuksen tavoitteet	Opetuksen tavoitteista liittyvät johdetut oppimisen tavoitteet	Tavoitteisiin sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	Oppilas oppii käyttämään kieltä viestintäkumppanin tukemana muutamissa yleisimmin toistuvissa viestintätilanteissa.	S3 Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Keskeisiä sisältöjä ovat eri kielenkäyttötarkoituksiin liittyvät tilanteet, kuten tervehtiminen, hyvästely, omasta itsestä kertominen ja arkeen liittyvät kielenkäyttötilanteet. Opetuksessa harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Osana vuorovaikutusta harjoitellaan sanastoa ja rakenteita fraaseina esimerkiksi laulujen, leikkien, draaman ja pelillistämisen avulla.	L1, L2, L4, L6, L7
T7 ohjata oppilasta hyödyntämään non-verbaalisia keinoja ja käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia.	Oppilas oppii hyödyntämään erilaisia apukeinoja kuten eleitä, ilmeitä, sanastoja ja TVT-taitoja selviytyäkseen vuorovaikutustilanteista. Oppilas oppii arvaamaan tai päättelemään yksittäisten sanojen merkityksiä. Oppilas oppii ilmaisemaan, onko ymmärtänyt kuulemansa. Oppilas oppii tuomaan esille omia oivalluksiaan.	S3 Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Harjoitellaan erilaisten viestinnässä tarvittavien apukeinojen, kuten eleiden ja piirtämisen käyttöä. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä asiayhteyden, yleistiedon tai muiden kielten osaamisen perusteella. Harjoitellaan ilmaisuja, joita tarvitaan, kun viestin ymmärtämisessä on vaikeuksia.	L1, L2, L3, L4, L5, L7

T8 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla	Oppilas oppii käyttämään joitakin kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia	S3 Totutellaan käyttämään kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia arjen vuorovaikutustilanteissa, kuten tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen ja avun pyytäminen. Harjoitellaan luontevaa reagointia vuorovaikutustilanteissa.	L2, L4, L6, L7
Opetuksen tavoitteet	**Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet**	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään koh-dekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa	Oppilas oppii ymmärtämään muutamia kuulemiaan ja näkemiään sanoja ja ilmauksia.	S3 Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilas tutustuu ensisijaisesti puhuttuihin teksteihin ja vähitellen myös kirjoitettuihin teksteihin sekä arjessa kuuluvaan ja näkyvään kieleen. Kuunnellaan ja havainnoidaan kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Ymmärtämistä harjoitellaan esimerkiksi laulujen, leikkien, lorujen, tarinoiden ja kuvien avulla.	L1, L2, L3, L4, L5, L7
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			

T10 ohjata oppilasta käyttämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa ja harjoittelemaan ääntämistä	Oppilas oppii käyttämään tavallisimpia sanoja ja ilmauksia puheessa sekä ääntämään niitä ymmärrettävästi.	S3 Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Harjoitellaan runsaasti ja monipuolisesti kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Sanastoa ja rakenteita harjoitellaan osana vuorovaikutusta erilaisissa oppilaille tutuissa tilanteissa sekä esimerkiksi kuvien, laulujen, leikkien, lorujen, tarinoiden, draaman ja pelillistämisen avulla. Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua vähitellen kirjoittamiseen.	L1, L2, L3, L4, L5, L7

Vieraan kielen/saamen kielen A1-oppimäärän työtapoihin ja oppimisympäristöihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Työtapojen valinnassa tulee ottaa huomioon erilaiset ja eri taustoista tulevat oppijat sekä oppilaiden ikäkausi ja kehitysvaihe. Työtapojen tulee olla monipuolisia, oppilaslähtöisiä ja oppilaita osallistavia. Työtapoja valittaessa lähtökohtana ovat toiminnallisuus ja tutkiva oppiminen. Opetusta voidaan eheyttää niin, että kohdekielen taitojen oppiminen nivotaan muiden oppiaineiden opetukseen.

Työtavoilla ohjataan oppilaita monipuoliseen vuorovaikutukseen, yhteiseen pohtimiseen, kielelliseen uteliaisuuteen ja päättelyyn sekä yhteistyötaitojen kehittämiseen. Työtavoissa yhdistyy leikinomaisuus, musiikki, draama, pelit ja liike sekä eri aistien hyödyntäminen. Oppilaille tarjotaan suullisen vuorovaikutuksen lisäksi mahdollisuuksia tutustua kohdekieleen ja oppia sitä myös kirjoitetun kielen kautta. Oppilaita ohjataan pohtimaan kielen oppimistaan esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla sekä vähitellen ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetuksessa voidaan hyödyntää koko koulua ja koulun lähiympäristöä oppimisympäristöinä. Monikielisyys, kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus ovat näkyvissä oppimisympäristöissä. Kohdekieli kuuluu ja näkyy oppimistilanteissa ja oppilaalle tutuissa vuorovaikutustilanteissa. Oppimisympäristöjä voidaan muuttaa erilaisiin kielenoppimistilanteisiin sopiviksi ja siten mahdollistaa monipuoliset työtavat sekä työskentely ryhmissä ja itsenäisesti. Oppimisympäristöjä suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa. Oppimisympäristöt tukevat oppilaan luontaista

uteliaisuutta ja kokeilunhalua sekä leikillisyyttä ja mielikuvitusta, jotta oppilas rohkaistuu käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan alusta asti. Oppimisympäristöjen avulla vahvistetaan oppilaiden monilukutaidon kehittymistä hyödyntämällä opetuksessa esimerkiksi kuvia, liikettä, ääntä ja erilaisia didaktisia välineitä. Opetuksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia tutustua kohdekieleen ja kohdekieleen liittyvään kulttuuriin hyödyntämällä erilaisia oppimisympäristöjä sekä mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi verkkoyhteyksiä muiden kohdekieltä puhuvien kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen/saamen kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1–2

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu, kielenopiskelutaitojen vahvistaminen sekä toiminnalliset, luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat tukevat oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaille tarjotaan tilaisuuksia tutustua myös muihin koulun tarjoamiin kieliin. Heille kerrotaan monipuolisen kielitaidon merkityksestä ja heitä kannustetaan opiskelemaan monipuolisesti kieliä.

Opetus tulee järjestää oppilaiden lähtökohdat huomioon ottaen ja opetusta tulee tarvittaessa eriyttää. Oppilaalla on oikeus saada oppimisen tukea tuen tarpeen ilmetessä. Oppilaan vapauttamiseen kielen opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen harkintaan. Oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 luvussa 7. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kohdekieltä entuudestaan osaaville oppilaille. Oppilaita ohjataan löytämään itselleen sopivaa ja kiinnostavaa oppimista edistävää aineistoa esimerkiksi verkosta tai kirjastosta.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen/saamen kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1–2
Lukuvuoden aikana toteutettavan arvioinnin ensisijainen tehtävä on ohjata oppimista kannustavan palautteen avulla. Opettajan antama palaute antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoiseksi oppimisen tavoitteista sekä omista taidoista ja niiden kehittämisestä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että opettaja antaa oppilaille mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan eri tavoin. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itse- ja vertaisarvioinnin taitoja osana kielten opiskelua.

Lukuvuoden päätteeksi A1-kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi tekemiensä havaintojen perusteella oppilaiden osaamista suhteessa kaikkiin opetussuunnitelman perusteissa oppimiselle asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan arvioidessa oppilaan oppimista on huolehdittava siitä, että oppilaat voivat osoittaa osaamistaan eri tavoin.

Koulussa ensimmäinen vieras kieli tai toinen kotimainen kieli alkaa useimmiten 3. vuosiluokalla. A-oppimäärän opetus voidaan kuitenkin aloittaa jo ennen 3. vuosiluokkaa. Tällöin noudatetaan A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon oppilaiden ikä.

Jo ennen A-oppimäärän opetuksen alkamista voidaan oppilaita tutustuttaa alustavasti joihinkin kieliin, kuten englantiin, saameen tai muuhun kieleen. Tällaista toimintaa kutsutaan kielisuihkuksi. Kielen tai kielten alkeita opitaan siinä laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Aiheet valitaan oppilaita kiinnostavista asioista yhdessä oppilaiden kanssa. Opetus voidaan toteuttaa muiden oppituntien yhteydessä, osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia tai sille

voidaan varata omia oppitunteja tai opetustuokioita. Kielisuihkua voidaan järjestää myös ylemmillä vuosiluokilla.

LIEKSA

Lieksassa englannin kielen A-oppimäärän opetus alkaa ensimmäisellä vuosiluokalla.

Englannin kielen opetus ensimmäisellä ja toisella luokalla (1 tunti/vko) tarkoittaa englannin kieleen ja kulttuureihin tutustumista monimuotoisilla lähestymistavoilla mm. lorujen, leikkien, pelien ja erilaisten digisisältöjen ja pienten tehtävien avulla. Opetuksen tavoitteena on luoda pohjaa ja vahvistaa englanninkielisiä kommunikaatiovalmiuksia tulevia kieliopintoja varten. Opetusta antaa luokanopettaja ja/tai kieltenopettaja. Opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat 1.-2. luokkien A1 kielen opetussuunnitelmaa (13.4.3 valtakunnallisessa 14.5.2019 vahvistetun opetussuunnitelman mukaisesti).

Kielen oppiminen ensimmäisellä ja toisella luokalla on hyvin toiminnallista ja tähtää suullisen kielitaidon perustan luomiseen. Arvioinnissa käytetään 1-2 luokkien A1 kielen opetussuunnitelman luokan arviointikriteerejä kuullunymmärtämisessä, puhumisessa ja lukemisessa ja kirjoittamisessa ja annetaan sanallinen arviointi.

13.4.4 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan sekä positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 1−2 matematiikan opetuksessa oppilaille tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

Lieksa: Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteet, sisällöt, laaja-alainen osaaminen ja arviointi

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy**	**Arviointi tukee ja edistää ajattelun ja osaamisen kehittymistä, positiivisen palautteen merkitys erittäin suuri**
T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	**S1-S5**	**L1, L3, L5**	Jatkuvaa ja kannustavaa
T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa	**S1-S5**	**L4**	Rohkaistaan taitojen harjoittamiseen
T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	**S1-S5**	**L2, L4, L5**	Arviointia puheen, välineiden, piirtämisen avulla
T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan	**S1-S5**	**L1, L4, L6**	Keskeinen arvioinnin kohde
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	**S1- S5**	**L1, L4**	
T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä	**S2**	**L1, L4**	Keskeinen arvioinnin kohde
T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin.	**S2**	**L1, L4**	Keskeinen arvioinnin kohde

T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita	**S2**	**L1, L4**	Sujuva työskentely
T9 tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia	**S3**	**L1, L4, L5**	Piirrokset ja puhe
T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate	**S3**	**L1, L4**	
T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin	**S4, S5**	**L4, L5**	
T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan	**S1**	**L1, L2, L4, L5**	
1.luokka	**S1 Ajattelun taidot**		
T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	• tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin		Innostusta, kiinnostusta, minäkuvaa, itseluottamusta ei arvioida, vaan niiden myönteistä kehitystä tuetaan. Matemaattinen havainnointi, tulkinta ja hyödyntäminen. Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen monipuolisilla tavoilla
T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa	• säännönmukaisuuksien, suhteiden ja riippuvuuksien näkeminen kuvista		
T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	• yksinkertaisten lukujonojen tulkitseminen ja kirjoittaminen.		
T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja	**S2 Luvut ja laskutoimitukset**		Päättely- ja ongelmanratkaisutaitojen kehittyminen. Matemaattisten käsitteiden ja merkintätapojen ymmärtäminen eri sisältöalueilla
	• lukumäärä ja lukusana ja numerosymboli		
	• lukujen ominaisuudet: vertailu, luokittelu, järjestykseen asettaminen, lukujen hajottaminen ja kokoaminen		

ongelmanratkaisutaitoja an	• kymmenjärjestelmän rakentumisen periaate
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	• yhteen- ja vähennyslasku sekä laskutoimitusten väliset yhteydet luonnollisilla luvuilla • eri laskutapojen ja välineiden käyttöä: palikoita ja kymmenjärjestelmävälineitä, lukusuora, päässälasku, paperin ja kynän käyttö • yksinkertaista kombinatoriikkaa (erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkimista)
	S3 Geometria ja mittaaminen • ympäröivän tilan avaruudellisten suhteiden havainnointi ja kuvailu • ympäristössä olevien geometristen muotojen havainnointi, kuvailu ja nimeäminen • kaksiulotteisten ja kolmiulotteisten muotojen tunnistaminen, selostaminen ja nimeäminen • kaksiulotteisten muotojen rakentaminen, piirtäminen ja jäljentäminen sekä kolmiulotteisten kappaleiden tunnistaminen ja rakentaminen • hahmottamiskyvyn ja geometrisen pohdinnan

	käyttö ongelmanratkaisussa • kuvioiden jäljentäminen ja omien kuvioiden tekeminen • mittaamisen periaate: kuinka monta kertaa mittayksikkö sisältyy mitattavaan • pituus, aika ja raha • mittavälineiden käyttö • tärkeimpien mittayksiköiden käyttö, vertailu ja muuntaminen • mittaustuloksen arviointi.	
	S4 Tietojen käsittely ja tilastot • tietojen etsiminen, kerääminen ja tallentaminen • yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen	
T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä **T7** perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin **T8** ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa	**S2 Luvut ja laskutoimitukset** • lukumäärä ja lukusana ja numerosymboli • lukujen ominaisuudet: vertailu, luokittelu, järjestykseen asettaminen, lukujen hajottaminen ja kokoaminen • kymmenjärjestelmän rakentumisen periaate	Lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän yhteyden ymmärtäminenLukumääri en hahmottaminen, laskeminen ja arviointi. Lukujonotaidot, lukujen vertailu ja järjestäminen Parillisuuden, monikertojen ja puolittamisen tutkiminen Lukujen 1-10 hajotelmien hallinta

peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita	• yhteen- ja vähennyslasku sekä laskutoimitusten väliset yhteydet luonnollisilla luvuilla • eri laskutapojen ja välineiden käyttöä: palikoita ja kymmenjärjestelmävälineitä, lukusuora, päässälasku, paperin ja kynän käyttö • yksinkertaista kombinatoriikkaa (erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkimista)	Lukujen tarkoituksenmukainen käyttäminen Kymmenjärjestelmän periaatteen hallinta konkreettisilla välineillä Yhteen- ja vähennyslasku lukualueella 0-20. Vaihdannaisuus ja liitännäisyys yhteenlaskussa Laskutaidon sujuvuuden ja päässälaskun kehittyminen. Yhteen- ja vähennyslaskun soveltaminen
	S3 Geometria ja mittaaminen • ympäröivän tilan avaruudellisten suhteiden havainnointi ja kuvailu • ympäristössä olevien geometristen muotojen havainnointi, kuvailu ja nimeäminen	Kappaleiden ja kuvioiden ominaisuuksien tunnistaminen, nimeäminen ja luokittelu Suunta- ja sijaintikäsitteet Mittaamisen periaatteen ymmärtäminen Pituuden ja tilavuuden mittaaminen keskeisiä yksiköitä käyttäen. Tasa- ja puolituntien tunnistaminen kellosta.
T9 tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia **T10** ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate	• kaksiulotteisten ja kolmiulotteisten muotojen tunnistaminen, selostaminen ja nimeäminen • kaksiulotteisten muotojen rakentaminen, piirtäminen ja jäljentäminen sekä kolmiulotteisten kappaleiden tunnistaminen ja rakentaminen • hahmottamiskyvyn ja geometrisen pohdinnan käyttö ongelmanratkaisussa	Tietojen kerääminen ja tallentaminen. Taulukoiden ja pylväsdiagrammien laatiminen ja tulkitseminen. Yhtäläisyyksien, erojen ja säännönmukaisuuksien tunnistaminen. Vertaileminen, luokitteleminen ja järjestäminen sekä syy- ja

	• kuvioiden jäljentäminen ja omien kuvioiden tekeminen • mittaamisen periaate: kuinka monta kertaa mittayksikkö sisältyy mitattavaan • pituus, aika ja raha • mittavälineiden käyttö • tärkeimpien mittayksiköiden käyttö, vertailu ja muuntaminen • mittaustuloksen arviointi.	seuraussuhteiden havaitseminen.
	S4 Tietojen käsittely ja tilastot	
T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin	• tietojen etsiminen, kerääminen ja tallentaminen • yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen	Ohjelmoinnissa vaiheittaisten toimintaohjeiden laatiminen ja testaaminen
	S1 Ajattelun taidot	
T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan	• tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin • säännönmukaisuuksien, suhteiden ja riippuvuuksien näkeminen kuvista • yksinkertaisten lukujonojen tulkitseminen ja kirjoittaminen.	Ohjelmoinnissa vaiheittaisten toimintaohjeiden laatiminen ja testaaminen
2. luokka **T1** tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	**S1 Ajattelun taidot** • tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin jatkuu • säännönmukaisuuksien, suhteiden ja riippuvuuksien näkeminen kuvista	Innostusta, kiinnostusta, minäkuvaa, itseluottamusta ei arvioida, vaan niiden myönteistä kehitystä tuetaan. Matemaattinen havainnointi, tulkinta ja hyödyntäminen

T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa

T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen

T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja an

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja

• yksinkertaisten lukujonojen tulkitseminen ja kirjoittaminen.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

• lukujen ominaisuudet: vertailu, luokittelu, järjestykseen asettaminen, lukujen hajottaminen ja kokoaminen

• kymmenjärjestelmän rakentumisen periaate

• yhteen- ja vähennyslasku sekä laskutoimitusten väliset yhteydet luonnollisilla luvuilla

• kertolaskua ja kertotauluja

• jakolaskua konkreettisilla välineillä

• eri laskutapojen ja välineiden käyttöä: palikoita ja kymmenjärjestelmävälineitä, lukusuora, päässälasku, paperin ja kynän käyttö

• yksinkertaista kombinatoriikkaa (erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkimista)

• yksinkertaisia murtolukuja konkreetein välinein.

S3 Geometrian käsitteitä

Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen monipuolisilla tavoilla

Päättely- ja ongelmanratkaisutaidot

Matemaattisten käsitteiden ja merkintätapojen ymmärtäminen eri sisältöalueilla

• ympäröivän tilan avaruudellisten suhteiden havainnointi ja kuvailu

• ympäristössä olevien geometristen muotojen havainnointi, kuvailu ja nimeäminen

• kaksiulotteisten ja kolmiulotteisten muotojen tunnistaminen, selostaminen ja nimeäminen

• geometriset peruskäsitteet, kuten piste, jana, murtoviiva, puolisuora, suora ja kulma

• kaksiulotteisten muotojen rakentaminen, piirtäminen ja jäljentäminen sekä kolmiulotteisten kappaleiden tunnistaminen ja rakentaminen

• hahmottamiskyvyn ja geometrisen pohdinnan käyttö ongelmanratkaisussa

• kuvioiden jäljentäminen ja omien kuvioiden tekeminen

• yksinkertaisia peilauksia ja suurennoksia.

S4 Mittaaminen

• mittaamisen periaate: kuinka monta kertaa mittayksikkö sisältyy mitattavaan

• pituus, massa, pinta-ala, tilavuus, aika ja raha

	• mittavälineiden käyttö	
	• tärkeimpien mittayksiköiden käyttö, vertailu ja muuntaminen	
	• mittaustuloksen arviointi.	
	S5 Tietojen käsittely ja tilastot	
	• tietojen etsiminen, kerääminen ja tallentaminen	
	• yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkitseminen	
	• koottujen tietojen esittäminen pylväsdiagrammina.	
	S2 Luvut ja laskutoimitukset	Lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän yhteyden ymmärtäminenLukumäärien hahmottaminen, laskeminen ja arviointiLukujonotaidot, lukujen vertailu ja järjestäminen
T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä	• lukujen ominaisuudet: vertailu, luokittelu, järjestykseen asettaminen, lukujen hajottaminen ja kokoaminen	
T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin	• kymmenjärjestelmän rakentumisen periaate	Parillisuuden, monikertojen ja puolittamisen tutkiminen
	• yhteen- ja vähennyslasku sekä laskutoimitusten väliset yhteydet luonnollisilla luvuilla	Lukujen 1-10 hajotelmien hallinta
T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita	• kertolaskua ja kertotauluja	Lukujen tarkoituksenmukainen käyttäminen
	• jakolaskua konkreettisilla välineillä	Kymmenjärjestelmän periaatteen hallinta konkreettisilla välineillä
	• eri laskutapojen ja välineiden käyttöä: palikoita ja	Yhteen- ja vähennyslasku lukualueella 0-20.

	kymmenjärjestelmävälineitä, lukusuora, päässälasku, paperin ja kynän käyttö • yksinkertaista kombinatoriikkaa (erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkimista) • yksinkertaisia murtolukuja konkreetein välinein. **S3 Geometrian käsitteitä** • ympäröivän tilan avaruudellisten suhteiden havainnointi ja kuvailu • ympäristössä olevien geometristen muotojen havainnointi, kuvailu ja nimeäminen • kaksiulotteisten ja kolmiulotteisten muotojen tunnistaminen, selostaminen ja nimeäminen	Vaihdannaisuus ja liitännäisyys yhteenlaskussa Laskutaidon sujuvuuden ja päässälaskun kehittyminenYhteen- ja vähennyslaskun soveltaminen
T9 tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia	• geometriset peruskäsitteet, kuten piste, jana, murtoviiva, puolisuora, suora ja kulma • kaksiulotteisten muotojen rakentaminen, piirtäminen ja jäljentäminen sekä kolmiulotteisten kappaleiden tunnistaminen ja rakentaminen • hahmottamiskyvyn ja geometrisen pohdinnan käyttö ongelmanratkaisussa • kuvioiden jäljentäminen ja omien kuvioiden tekeminen	Kappaleiden ja kuvioiden ominaisuuksien tunnistaminen, nimeäminen ja luokittelu Suunta- ja sijaintikäsitteet

	• yksinkertaisia peilauksia ja suurennoksia.	
	S4 Mittaaminen	
	• mittaamisen periaate: kuinka monta kertaa mittayksikkö sisältyy mitattavaan	Mittaamisen periaatteen ymmärtäminen. Pituuden ja tilavuuden mittaaminen keskeisiä yksiköitä käyttäen. Kellonajat yksiköineen.
	• pituus, massa, pinta-ala, tilavuus, aika ja raha	
	• mittavälineiden käyttö	
	• tärkeimpien mittayksiköiden käyttö, vertailu ja muuntaminen	Tietojen kerääminen ja tallentaminen. Taulukoiden ja pylväsdiagrammien laatiminen ja tulkitseminen.
T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate	• mittaustuloksen arviointi.	
T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin	**S5 Tietojen käsittely ja tilastot**	
	• tietojen etsiminen, kerääminen ja tallentaminen	Yhtäläisyyksien, erojen ja säännönmukaisuuksien tunnistaminen. Vertaileminen, luokitteleminen ja järjestäminen sekä syy- ja seuraussuhteiden havaitseminen.
	• yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkitseminen	
	• koottujen tietojen esittäminen pylväsdiagrammina.	
	S1 Ajattelun taidot	
	• tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin jatkuu	
T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan	• säännönmukaisuuksien, suhteiden ja riippuvuuksien näkeminen kuvista	Ohjelmoinnissa vaiheittaisten toimintaohjeiden laatiminen ja testaaminen
	• yksinkertaisten lukujonojen tulkitseminen ja kirjoittaminen.	

S1 Ajattelun taidot

Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin. Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa. Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla. Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja ensin lukualueella 0 – 20 ja sitten lukualueella 0 – 100. Harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa. Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkretian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10. Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. Hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen. Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.

S3 Geometria ja mittaaminen

S3 Geometria ja mittaaminen: Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä. Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuviota myös luokitellaan. Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot

Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa matematiikkaa opiskellaan toiminnallisesti ja välineiden avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilaat tottuvat työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä. Pedagogisesti ohjatut leikit ja pelit ovat yksi tärkeä työtapa. Opetuksessa ja opiskelussa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Koulun alkaessa selvitetään, mitä oppilaat jo osaavat ja millaisia eroja osaamisessa on. Kumulatiivisena oppiaineena matematiikan perusasioiden hallinta on välttämätön edellytys uusien sisältöjen oppimiselle. Oppilaille tarjotaan tukea puutteellisten, aiemmin opittujen tietojen ja taitojen täydentämiseen sekä uusien sisältöjen oppimiseen. Matematiikan oppimisen valmiuksien kehittämiselle ja matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja tuetaan oppimista systemaattisesti. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että oppimisen ja osaamisen ilo säilyvät. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja luodaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaille turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitaville oppilaille tarjotaan mahdollisuus syventää vuosiluokkien 1-2 sisältöjen ymmärtämistä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi luonnollisten lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja vaativammat peruslaskutoimitusten sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Matematiikan oppimisen arviointi ja palaute on kannustavaa. Oppilaita rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen. Oppilaita ohjataan huomaamaan oman oppimisensa eteneminen.

Oppilaiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat

- edistyminen lukukäsitteen ymmärtämisessä ja lukujonotaidoissa
- edistyminen kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä
- edistyminen laskutaidon sujuvuudessa
- edistyminen kappaleiden ja kuvioiden luokittelun taidoissa
- edistyminen matematiikan käyttämisessä ongelmanratkaisussa.

13.4.5 YMPÄRISTÖOPPI

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa

käytetään opetuksen perustana[105] ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Vuosiluokilla 1-2 ympäristöopin opetus jäsennetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilaiden omaa ympäristöä sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Leikkiin perustuvien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön jäsentämistä ja nimeämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

Lieksa: Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Merkitys, arvot ja asenteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen	**S1-S6**		Arvioinnin kohde
1.-2. lk	**S1** Oman ikäkauden kasvu ja kehitys **S2** Koululaisen taitojen harjoitteleminenYhdessä toimiminen yhteisillä säännöillä Fyysinen ja henkinen		Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen

[105] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 §

	koskemattomuusKiusaamisen ennaltaehkäisy **S3** Luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön havainnoiminen Luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitojen harjoitteleminen **S4** Tutkimuksia luonnosta ja lähiympäristöstä Lieksan paikalliset mahdollisuudet huomioiden **S5** Osallistaminen terveeseen, hyvinvoivaan koulupäivään, jossa oppilaalla iloa oppimiseen **S6** Omaan kotiseutuun ja sen merkitykseen tutustuminen		taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä	**S1-S6**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys	Arvioinnin kohde
1.-2. lk	**S1** Arvostan itseäni ja muita **S2** Ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteisiin tutustuminen ja niiden käytön harjoitteleminen **S3** Yleisimpien eliölajien ja niiden elinympäristöjen tunnistaminen **S4** Luontoon ja rakennettuun ympäristöön liittyvät ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävä.t Arjen ilmiöihin ja teknologiaanliittyvät ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävätArjen pulmista selviäminen erilaisten ratkaisumallien avulla		Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

	S5 Terveellinen ja monipuolinen ravintoRavinnon tuotanto (ravintoa metsästä, puutarhasta, pellolta, maatilalta)		
	S6 Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen		
T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestävällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä	**S1-S6**	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Arvioinnin kohde
1.-2. lk	**S1** Arvostan itseäni ja muita **S2** Vastuullinen toiminta kotona, koulussa, harrastuksissa **S3** Havainnointi ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taidot **S4** Kokeilut ja tutkimukset lähiympäristössä **S6** Oman toiminnan merkitys itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle Oman toiminnan merkitys syntyvän jätteen määräänKierrätys ja jätteiden lajittelu		Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa.Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

Tutkimisen ja toimimisen taidot

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään	**S2-S4, S6**	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Arvioinnin kohde

1.-2. lk	**S2** Turvallisesti liikenteessä jalankulkijana ja pyöräilijänäTurvallisesti kotonaVaaratilanteiden välttäminen ja toimiminen vaaratilanteessa Ensiaputaitoihin tutustuminen lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden **S3** Luonnon ominaispiirteiden, ilmiöiden ja ominaisuuksien havainnointi eri vuodenaikoina **S4** Kokeiluja ja tutkimuksia luonnosta ja koulun lähiympäristöstä Lieksan paikalliset mahdollisuudet huomioiden **S6** Omaan kotiseutuun ja sen merkitykseen tutustuminen		Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	**S1-S6**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Arvioinnin kohde
1.-2. lk	**S1** Ihmisen elämänkulku. Ihmiskehon keskeiset elimet ja elintoiminnot **S2** Itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus **S3** Lähiympäristön eliöitä. Kasvin osat ja niiden tehtävät **S4** Ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävät. Arjen ilmiöihin ja teknologiaan		Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

	liittyvät ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävät **S5** Lämpö, ilma. Kotiplaneettamme. Maa ja avaruus **S6** Oman lähiympäristön tilan ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen		
T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin	**S1-S6**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde
1.-2. lk	**S1** Kehon osat ja elintoiminnot **S2** Oppimisympäristöjen havainnoiminen turvallisuuden kannalta **S3** Elollinen ja eloton luonto. Kodin ja koulun lähiympäristön tarkkailu eri vuodenaikoina. Sään seuranta **S4** Kasvien kasvatuskokeilu ja raportoiminen esim. piirtämälläTutkimuksen tekemisen vaiheiden harjoitteleminen. Oman tutkimusprojektin toteutus ja raportointi **S5** Havaintojen ja kokeilujen kohteena ravinto, vesi, ilma, lämpö **S6** Osallistaminen kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen		Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niit**ä**	**S1-S6**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde
1.- 2. lk	**S1** Ihmisen kehon osat ja elintoiminnot. Tunnetaitoja **S2** Käytöstavat, yhteiset säännöt. Kiusaamisen ennaltaehkäisy **S3** Yleisimpien eliölajien ja niiden elinympäristöjen tunnistaminen. Eläinten luokittelua: selkärankaiset-selkärangattomat, nisäkkäät, linnut, kalat, matelijat. Erilaisia elinympäristöjä. Luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia eri vuodenaikoina. Ympäristön ja sen ilmiöiden kuvaaminen ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla **S4** Luonto ja rakennettu ympäristö. Aurinko, Maa, avaruus. Liikkeen havainnoiminen ja sen muutosten syiden pohtiminen **S5** Satoa metsästä, puutarhasta ja pellolta **S6** Kierrätys ja jätteenlajittelu		Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
T8 opastaa oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita	S1-S6	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Arvioinnin kohde

1.-2. lk	**S1** Kehon osat ja elintoiminnot **S2** Koululaisen taitojen harjoitteleminen. Turvallisesti kotona ja koulumatkalla. Yhdessä toimiminen yhteisillä säännöillä. Vaaratilanteiden välttäminen ja toimiminen vaaratilanteessa. Ensiaputaitoihin tutustuminen lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Sään mukainen pukeutuminen **S3** Luonnossa tutkimisen ja toimimisen taidot **S4** Tutkimuksen tekemisen vaiheiden harjoitteleminen **S5** Arjen terveystottumukset ja niihin liittyvät taidot **S6** Oman ympäristön siisteys. Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen		Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien	**S2, S4, S6** **S2** Kasvan ja kehityn - tutkin ja mittaan **S4** Arjen ilmiöihin ja teknologiaan liittyvät ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävät. Tutkimuksen tekemisen vaiheisiin tutustuminen ja niiden harjoitteleminen **S6** Osallistaminen kouluyhteisön yhteisistä	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Arvioinnin kohde Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

	tavaroista huolehtimiseen, syntyvän jätteen vähentämiseen sekä tavaroiden kierrättämiseen ja jätteiden lajitteluun		
T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista	**S1-S6** **S1** Tunteiden tunnistaminen ja niiden hallitseminenTunnetaitojen harjoitteleminen **S2** Yhdessä toimiminen yhteisillä säännöillä. Arjen käyttäytymistapojaFyysisen koskemattomuuden kunnioittaminenKiusaamisen ennaltaehkäisy **S3** Lähiympäristössä toimiminen ja tutkiminen yhdessä muiden kanssa **S4** Ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisutehtäviä. Kokeiluja ja tutkimuksia esim. luonnonilmiöihin ja kasvien kasvattamiseen liittyen **S5** Ihmiselle mielihyvää ja iloa tuottavien asioiden pohtiminen. Osallistaminen koulupäivän toimintatapojen kehittämiseen **S6** Osallistaminen oman lähiympäristön sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Arvioinnin kohde Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon	**S1-S6**	**L5** **L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde

hankkimisessa sekä havaintojen taltioimisessa ja esittämisessä			
1.-2. lk	**S1** Kasvan ja kehityn - tutkin, mittaan, taltioin ja esitän **S2** Turvallinen toiminen lähiympäristössä **S3** Lähiympäristöön sekä sen muutoksiin liittyvät tehtävät teknologiaa apuna käyttäen **S4** Tutkimuksen tekemisen vaiheiden harjoitteleminen **S5** Arjen terveystottumukset **S6** Kotiseutuni		Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä.Edistymine n turvallisen toimimisen taidoissa.Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

Tiedot ja ymmärrys

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla	**S1-S6**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Arvioinnin kohde
1.- 2. lk	**S1** Ihmisen elintoimintoja **S2** Itsehoitotaidot: ravinto, liikunta, lepo, puhtaus **S3** Eliöitä ja elinympäristöjä. Eläinten luokittelua. Sää luonnonilmiöinä. Kartta, karttamerkkejä **S4** Arjen ilmiöihin ja teknologiaan liittyviä		Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa.Edistyminen havaintojen tekemisessä.Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa.Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

	ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä.Vaihtoehtojen ja ratkaisujen kokeileminen ja keksiminen arjen pulmiin.**S5** Ravinto, vesi, ilma, lämpö**S6** Kierrätys ja lajittelu			
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina	**S1-S6**		**L4** Monilukutaito **L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Arvioinnin kohde
1.-2. lk	**S1** Kuvat ja mallit kehoa, kasvua ja kehitystä kuvaamassa **S2** Liikennemerkkejä. Turvataitoihin ja turvallisuusohjeisiin liittyviä merkkejä **S3** Kartta oman ympäristön kuvaajana. Laadin pihakartanTutustun kotiseudun ja Suomen karttaan. Sääkartta **S4** Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä esim. karttoihin liittyen **S5** Elämän perusedellytyksiin (ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito) liittyvät kuvat, mallit ja kartat **S6** Kuvat ja mallit kierrätystä ja jätteiden lajittelua ohjaamassa			Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	**S1-S6**		**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde
1.-2. lk	**S1** Tunnetaitojen harjoitteleminen.Itsensä ja toisten arvostaminen.			Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen

	S2 Yhteistyötaitojen ja erilaisissa ryhmissä toimimisen harjoitteleminen. **S3** Havainnoimisen ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitojen harjoitteleminen. **S4** Tutkimuksen tekemisen vaiheiden harjoitteleminen. Omien näkemysten esitteleminen ja perusteleminen muille. **S5** Elämän perusedellytysten pohtiminen **S6** Omien tekojen merkitys itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.		tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä	**S1, S5**	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Arvioinnin kohde
1.-2. lk	**S1** Ihmisen kehon osat ja elintoiminnot.Oman ikäkauden kasvu ja kehitysIhmisen elämänkaariMielen hyvinvoinnin edistäminen **S5** Arjen terveystottumukset ja niihin liittyvät taidot.Elämän perusedellytyksiin (ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito) perehtyminen. Ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään tutustuminen.Koulupäivän toimintatapojen kehittäminen yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.		Edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa. Edistyminen havaintojen tekemisessä. Edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa. Edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Kasvu ja kehitys

Sisältöjä valitaan siten, että oppilaalle muodostuu ymmärrys ihmisen kehon osista ja elintoiminnoista sekä elämänkulusta ja oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä pääpiirteissään. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä kuten itsensä ja muiden arvostamista ikäkauden mukaisesti.

S2 Kotona ja koulussa toimiminen

Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät kotona ja koulussa toimimiseen. Havainnoidaan oppimisympäristöjä turvallisuuden kannalta. Harjoitellaan turvallista toimimista lähiympäristössä ja liikenteessä. Perehdytään turvataitoihin sekä turvallisuusohjeisiin ja niiden perusteluihin. Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologiaa sekä arjen tilanteita ja toimintaa kuten säänmukaista pukeutumista. Harjoitellaan yhteistyötaitoja ja erilaisissa ryhmissä toimimista. Lisäksi harjoitellaan arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi

Havainnointia ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitoja harjoitellaan koulun lähellä erilaisissa luonnonympäristöissä ja rakennetuissa ympäristöissä. Tunnistetaan maastossa yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä sekä rakennetun ympäristön kohteita. Havainnoidaan luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia kaikkina vuodenaikoina. Ympäristöä ja sen ilmiöitä kuten säätä kuvataan ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla. Harjoitellaan pihakartan laatimista tutusta ympäristöstä sekä opitaan ymmärtämään kartan idea.

S4 Tutkiminen ja kokeileminen

Sisällöksi valitaan luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään yhdessä vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutoksiin. Pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia tehdään myös lähiympäristössä sekä kasveja kasvattamalla.

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen

Perehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden, ilman, lämmön ja huolenpidon osalta. Tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään. Perehdytään arjen terveystottumuksiin ja harjoitellaan niihin liittyviä taitoja. Pohditaan, mitkä asiat tuottavat ihmiselle hyvää mieltä ja iloa. Koulupäivän toimintatapoja kehitetään yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.

S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen

Sisältöjä valitaan monipuolisesti kestävän kehityksen eri osa-alueilta. Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista harjoitellaan. Omalla toiminnalla vähennetään syntyvää jätettä sekä opitaan kierrättämään tavaroita ja lajittelemaan jätteitä. Tutustutaan omaan

kotiseutuun ja sen merkitykseen. Osallistutaan oman lähiympäristön tilan sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 1-2

Opittavien asioiden jakaminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaat voivat ilmaista osaamistaan kirjoitetun tekstin sijaan myös toimintana ja muuna ilmaisuna, joten oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat tunnistamaan omaa oppimistaan ja toimintaansa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita ympäristöopissa ovat

- edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa
- edistyminen havaintojen tekemisessä
- edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa.

13.4.6 USKONTO

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 1-2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	S1, S2, S3	L2, L4
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	S1	L1
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	S1	L2, L7
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin	S2	L2, L3, L7
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	S1, S3	L2, L6, L7

T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	S1, S3	L2, L6, L7
T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	S3	L3, L7
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	S1, S3	L1, L5, L6, L7

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat. Opetuksen sisällöksi valitaan myös oman uskonnon kertomuksia, perinteitä ja tapoja. Tarkastellaan oman uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä uskonnon monimuotoisuutta.

S2 Uskontojen maailma: Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja merkitykseen. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sisällöt tukevat oppilaan tunnetaitojen kehittymistä.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen ja avoimen, luottamuksellisen keskusteluilmapiirin luomiseen. Opetuksessa on tärkeää, että jokainen oppilas tulee kuulluksi omine havaintoineen ja kokemuksineen. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukselliseen oppimiseen, keskusteluun ja omien mielipiteiden perusteluun sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Opetuksessa keskeistä on oppilaslähtöisyys ja oppilaan oman kokemusmaailman kunnioittaminen etenkin eettisiä kysymyksiä tarkasteltaessa. Luovat, toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät, projektit ja keskustelut tukevat oppilasta kokonaisvaltaisena, kaikkia aistejaan oppimisessa hyödyntävänä vuorovaikutustaitoisena ja aktiivisena oppijana. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin käytetään tukemaan monipuolista työskentelyä ja oppimisen iloa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Uskonnon eri oppimäärien opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja taustat kuten kielitaito ja kulttuuritausta. Keskeisiä käsitteitä pohditaan ja avataan niin, että niiden ymmärtäminen on mahdollista kaikille oppilaille. Käytettävät työtavat sovitetaan ikäkauteen. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaidoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita uskonnossa ovat:
- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

Lieksa: EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisällöt	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Hyvän osaamisen kriteerit
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja	**S1, S2, S3**	**L2, L4**	Uskonnon monilukutaito	

katsomuksellista taustaa **1.lk** mielenkiinnon herättäminen uskonnon opiskeluun ja oman perheen uskonnolliseen perinteeseen tutustuminen **2.lk** oman perheen uskonnollisiin tapoihin tutustuminen	**1.lk** Oma perhe. Oman perheen uskonnot ja katsomukset. Erilaiset perhemuodot. **2.lk** Oman perheen ja suvun historia, sen uskonnot ja katsomukset.			Oppilas tietää, mihin uskontokuntaan hän kuuluu. Oppilas tietää, mihin uskontokuntaan hänen perhepiirissään kuulutaan.
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin **1.lk** Tutustutaan keskeisiin kristinuskon käsitteisiin ja kertomuksiin. **2.lk** Tutustutaan kristinuskon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin tarkemmin.	**S1** **1. lk** Jeesuksen elämän vaiheet. Tutustutaan alustavasti kristinuskoon ja seurakuntaan liittyviin käsitteisiin. **2.lk** Jeesuksen opetuksia: vertauksia ja ihmekertomuksia. Kristillinen jumalakäsitys, kirkkorakennus, symboleita.	**L1** **L2, L7**	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää ja ymmärtää muutaman kristillisen käsitteen. Hän tuntee muutamia Raamatun kertomuksia. Oppilas tietää ja ymmärtää muutaman kristillisen käsitteen. Hän tuntee muutamia Raamatun kertomuksia.Oppilas osaa nimetä muutamia kristillisiä symboleita.
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin1.lk ja 2.lk sama tavoite	**S1**	**L2, L7**	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	

	1.lk Joulu ja pääsiäinen Raamatun kertomusten mukaisesti, näihin juhiin liittyvät perinteet. Opiskellaan kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia. **2.lk** Joulu ja pääsiäinen Raamatun kertomusten mukaisesti, lisäksi mikkelinpäivä, helatorstai ja helluntai. Opiskellaan elämänkaareen liittyviä juhlia ja perheiden erilaisia tapoja viettää niitä. Kirkkovuoden juhliin ja lapsuuteen liittyvää musiikkia ja virsiä.			Oppilas tietää miksi joulua ja pääsiäistä vietetään ja osaa kuvailla niihin liittyviä perinteitä. Oppilas osaa muutamia em. juhliin liittyviä virsiä. Oppilas tietää, miksi joulua, pääsiäistä ja helluntaita vietetään. Oppilas tietää elämänkaareen liittyviä kristillisiä juhlia ja osaa juhliin liittyviä virsiä.
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin **1.lk** Kannustaa oppilasta tutustumaan oman luokan katsomusten tapoihin **2.lk**	**S2** **1.lk** Tutustutaan alustavasti oman luokan kristinuskon muotoihin, muihin uskontoihin ja uskonnottomuuteen. **2.lk**	**L2, L3, L7**	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tiedostaa, että ihmisillä on erilaisia maailmankatsomuksia. Oppilas tietää, minkä katsomuksen edustajia luokassa on. Oppilas tietää omassa koulussa esiintyvien

Kannustaa oppilasta tutustumaan koulun ja lähiympäristön katsomusten tapoihin ja juhlaperinteeseen.	Tutustutaan paremmin kouluyhteisössä ja lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin. Tutustutaan kristinuskon monimuotoisuuteen.			katsomusten keskeisiä käsityksiä ja piirteitä.
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	**S1, S3**	**L2, L6, L7**	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	
1.lk ja 2.lk sama tavoite	**1.lk** Rohkaistaan oppilasta ilmaisemaan omia ajatuksiaan sekä esittämään kysymyksiä uskontoon ja uskonnottomuuteen liittyvissä asioissa. Rohkaistaan ilmaisemaan omia tunteita.			Oppilas osaa sanoittaa ajatuksiaan liittyen eri katsomuksiin. Oppilas rohkenee kysyä.
	2.lk Opetuksessa aloitetaan elämänkysymysten pohtiminen ja tuodaan esille kristillinen näkökulma. Oppilaita rohkaistaan eläytymään toisen asemaan, ilmaisemaan omia tunteita ja hyväksymään erilaisuutta.			Oppilas osaa sanoittaa ajatuksiaan liittyen eri katsomuksiin. Oppilas rohkenee kysyä.
T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaises	**S1, S3**	**L2, L6, L7**	Ihmisoikeusetiikka	

ti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia				
1.lk ja 2.lk sama tavoite	**1.lk** Rohkaistaan oppilasta eläytymään toisten asemaan ja hyväksymään erilaisuutta arjen tilanteiden pohjalta ja Raamatun kertomuksiin yhdistäen.			Oppilas osaa ottaa huomioon muut eri tilanteissa.
	2.lk Pohditaan elämän kunnioittamisen ja YK:n Lasten oikeuksien merkitystä. Raamatun kultainen sääntö ja sen soveltaminen arjen tilanteisiin.			Oppilas osaa ottaa huomioon muut eri tilanteissa.
T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	**S3**	**L3, L7**	Eettinen pohdinta	
1.lk Ohjataan oppilaita eettiseen pohdintaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä ja yhteisöstä	**1.lk** Tarkastellaan syntymään ja kuolemaan liittyviä kysymyksiä kristillisestä näkökulmasta. Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia.			Oppilas tiedostaa, että jokainen ihminen on erilainen ja että jokaisella on ihmisarvo. Oppilas osaa alustavasti tarkastella tekojen motiiveja ja seurauksia.
2.lk Tavoite 7 kokonaan	**2.lk**			Oppilas tiedostaa, että jokainen ihminen

	Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia, vastuuta toisista ihmisistä perheessä ja luokassa. Pohditaan vastuuta ympäristöstä ja luonnosta.			on erilainen ja että jokaisella on ihmisarvo. Oppilas osaa alustavasti tarkastella tekojen motiiveja ja seurauksia.
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	**S1, S3**	**L1, L5, L6, L7**	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	
1.lk ja 2.lk sama tavoite	**1.lk** Rohkaistaan oppilasta ilmaisemaan omia mielipiteitä pohdittavista asioista.			Oppilas rohkenee kertoa omia mielipiteitään. Oppilas osaa kuunnella toisten mielipiteitä.
	2.lk Rohkaistaan oppilaita ilmaisemaan mielipiteitään ja keskustelemaan pohdittavista asioista.			Oppilas rohkenee kertoa omia mielipiteitään. Oppilas osaa kuunnella toisten mielipiteitä.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa lähdetään liikkeelle oppilaan perheen ja suvun historiasta, uskonnoista ja katsomuksista. Opetuksessa huomioidaan erilaiset perhemuodot. Tutustutaan kirkkovuoden keskeisiin juhliin jouluun ja pääsiäiseen sekä niihin liittyviin Raamatun kertomuksiin ja perinteisiin. Opetuksessa käsitellään myös kristilliseen elämänkaareen liittyviä juhlia, niiden sisältöä ja merkitystä. Tarkastellaan perheiden erilaisia tapoja viettää vuodenkiertoon ja elämänkaareen liittyviä juhlia. Opiskellaan kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia. Tutustutaan kristinuskoon ja seurakuntaan liittyviin keskeisiin käsitteisiin ja symboleihin. Tutustutaan kristilliseen jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin. Otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonnottomuus.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa käsitellään elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja lasten oikeuksien merkitystä. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämänkysymysten pohdinta ja avataan kristillistä näkökulmaa niihin. Keskeisiä sisältöjä ovat eettinen pohdinta, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja Kultainen sääntö. Pohditaan oppilaiden arjesta nousevia kysymyksiä ja yhdistetään niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta. Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia sekä vastuuta toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

Lieksa: ORTODOKSINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisällöt	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Hyvän osaamisen kriteerit
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	**S1, S2, S3**	**L2, L4**	Uskonnon monilukutaito.	
	1lk			
1. lk ja 2. lk yhteinen tavoite	-olen ortodoksi-oma perhe, erilaiset perheet-ekumeeniset perheet, kristillisyys perheissä-enkelit, suojelusenkeli-oman koulun uskontoja, uskonnottomuus-kaste, mirhallavoitelu, kummi-nimikkopyhä,taivaallinen			

	esirukoilija, oma nimipäivä **2. lk** -minä ortodoksina ja kirkon jäsenenä, oma identiteetti-seurakunta-erilaisia ortodoksisia perinteitä-omatunto-epäitsekkyys, esim. Pyhä Nikolaos-elämä ja kuolema-huolenpito, toisesta välittäminen-anteeksiantaminen		
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	**S1**	**L1**	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito.
1. lk ja 2. lk yhteinen tavoite	**1. lk** -ristinmerkki, risti, ikoni, tuohus, lampukka-nimikkopyhä, oma nimipäivä-Pyhä Kolminaisuus: Isä, Poika ja Pyhä Henki-Neitsyt Maria = Jumalansynnyttäjä-pappi, kanttori, ponomari-Jumalan rakkaus (Esim. Hyvä paimen- vertaus)-tutustumista Raamattuun (esim. luomiskertomus) **2. lk** -tutustumista Raamattuun,esim. Laupias samarialainen-vertaus, Joosef-kertomukset-sakramentit,erityisesti kaste ja mirhavoitelu, kummit-Herran rukous-tutustumista kirkkorakennukseen (osat, esineistöä)-joulupaasto ja suuri paasto-tapahtumaikoneita (esim. juhlat)		

T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin **1. lk ja 2. lk yhteinen tavoite**	**S1** **1. lk** -rukoileminen-Raamattu, kirkon kirja-enkelit, suojelusenkeli-henkilöiden ikoneita (Kristus, evankelistat, Jumalansynnyttäjä jne.)-sakramentit, erityisesti ehtoollinen-kirkkokäyttytyminen, tavat-kirkkovuosi, erityisesti Kristuksen syntymä ja ylösnousemus-virpominen-kirkkovuoden alku, luomakunnan ja luonnonsuojelun päivä **2. lk** -pyhä ja arki-sakramentit-Raamattu kirkon kirjana: Vanha ja Uusi testamentti, erityisesti evankeliumit-kirkkovuosi, erityisesti teofaniaja palmusunnuntai-rukouksia: Taivaallinen Kuningas, Herra armahda, Kristus nousi kuolleista ja Monia vuosia	**L2, L7**	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito.
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin **1. lk ja 2. lk yhteinen tavoite**	S2 **1. lk** -kannustaa oppilasta tutustumaan lähiympäristön katsomuksellisiin tapoihin ja juhlaperinteeseen-	**L2, L3, L7**	Uskonnon monilukutaito.

	oman koulun uskontoja, uskonnottomuus-huolenpito, toisista välittäminen **2.lk** -seurakunta-juutalaisuuden ja islamin keskeisiä piirteitä		
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	**S1, S3**	**L2, L6, L7**	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot.
1. lk ja 2. lk yhteinen tavoite	**1. lk** -omatunto-elämä ja kuolema-koululaisjumalanpalvelus-ehtoolliseen osallistuminen **2. lk** -hyvinvointi-omasta terveydestä huolehtiminen-minä ortodoksisen kirkon jäsenenä-epäitsekkyys-rehellisyys		
T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	**S1, S3**	**L2, L6, L7**	Ihmisoikeusetiikka.
1. lk ja 2. lk yhteinen tavoite	**1. lk** -kirkkokäyttäytyminen-pyhät ihmiset-vapaus ja vastuu-ihmisoikeudet/ lapsen oikeudet (YK) **2. lk** -lähimmäisen rakkaus ja hyvän tekeminen paasto-ohjeena-lähimmäinen on kuka tahansa (laupias		

	samarialainen)-vastuu ympäristöstä-auttaminen, esirukous-tuhlaajapoika-vertaus		
T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	**S3**	**L3, L7**	Eettinen pohdinta.
	1. lk		
1. lk ja 2. lk yhteinen tavoite	-luomiskertomus-luomakunnan päivä 1.9. vastuu luonnosta		
	2. lk		
	-uskontunnustus esim. ryövärit ristillä-hyvä elämä, kristinusko käytännössä esim. "Kun minulla oli nälkä, te annoitte..."		
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	**S1, S3**	**L1, L5, L6, L7**	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot.
	1. ja 2. lk		
1. lk ja 2. lk yhteinen tavoite	-tilaisuuksia keskustella ja ilmaista omia mielipiteitään-kuunnella ja perustella erilaisia mielipiteitä		

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yhteys ortodoksisuuteen ja muihin kirkkoihin tai katsomuksiin. Opetuksessa aloitetaan mysteerioiden tarkastelu osana perheen ja lapsen omaa elämää. Tutustutaan alustavasti oman uskonnon piirteisiin ja kirkon keskeisiin käsitteisiin, sanastoon ja symboleihin sekä erilaisiin jumalanpalveluksiin. Tutkitaan kirkkoa rakennuksena. Tutustutaan omaan seurakuntaan sekä ortodoksisen kirkkovuoden keskeisimpiin juhliin vuoden kristillisen juhlakierron mukaisesti. Tarkastelussa

otetaan huomioon kirkkovuoden juhlien perinteet ja tavat sekä joitakin niihin liittyviä pyhiä ihmisiä. Tutustutaan oppilaan omaan nimikkopyhään.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan oman luokan oppilaiden, koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin ja uskonnottomuuteen koulun arjen tapahtumien ja juhlien yhteydessä. Opetuksessa huomioidaan juhlien sisällöissä tai kirkollisissa tapahtumissa mahdollinen ortodoksinen näkökulma. Tutustutaan oppilaan ortodoksiseen perinnetaustaan osana monikulttuurista ortodoksisuutta.

S3 Hyvä elämä

Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksiseen ihmiskäsitykseen liittyvä opetus vapaudesta ja vastuusta sekä ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Perehdytään vastuuseen ympäristöstä ja luonnosta sekä tunnistetaan elämän ainutkertaisuus. Pyritään eläytymään toisen asemaan ja pohditaan ihmiselämään liittyviä kysymyksiä kuten toisesta välittäminen, anteeksiantaminen, rehellisyys, huolenpito, rakkaus niin perheessä kuin kouluyhteisössäkin. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Tarkastellaan elämää ja kuolemaa sekä eettisiä kysymyksiä Vanhan ja Uuden Testamentin kertomusten ja arjen esimerkkien avulla.

KATOLINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Tutustutaan katoliseen uskontoon oppilaan perheen kautta. Keskeisiä sisältöjä ovat kirkon jäsenyys, kaste ja pyhä messu, ristinmerkki, Pyhä Kolminaisuus, Jeesus Kristus ja Jeesuksen elämän päätapahtumat. Tutustutaan keskeisiin katolisen uskonnon päivittäisiin rukouksiin. Tutkitaan Raamatun kuvausta elämän synnystä. Opetuksessa tutustutaan Raamatun asemaan pyhänä kirjana sekä kirkkovuoden suuriin juhliin. Tutustutaan omaan seurakuntaan ja kirkkorakennukseen sekä tarkastellaan Neitsyt Mariaa ja joitakin pyhiä ihmisiä.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma tausta ja sen mahdollinen monikulttuurisuus ja moniuskontoisuus. Tutustutaan oman luokan, oman koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin sekä uskonnottomuuteen osana arkea ja juhlaa. Tutkitaan katolisen perinteen yhtäläisyyksiä muiden uskontojen ja katsomusten kanssa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa pohditaan Vanhan testamentin ja Uuden testamentin kertomusten avulla hyvän ja pahan tunnistamista ja erottamista. Pohditaan toisista välittämisen ja rehellisyyden merkitystä. Perehdytään vastuuseen luonnosta ja maailmasta sekä tarkastellaan vastuuta luomiskertomuksen antamana tehtävänä. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Opiskellaan alustavasti uskonnon keskeiset käsitteet kuten syntiinlankeemus, anteeksisaaminen ja -antaminen, oma ja yhteinen hyvä sekä näihin liittyvät keskeiset käskyt.

ISLAM

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

Lieksa: ISLAM

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisällöt	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	**SI Suhde omaan uskontoon:** Opetuksessa perehdytään Islamiin eri puolilla maailmaa. Opetuksessa syvennetään osaamista islamin historiasta profeetta Muhammedin ajoista islamilaisen valtakunnan kasvuun ja islamilaisen teologian vakiintumiseen. Keskeisinä sisältöinä ovat islamin monimuotoisuus, sen pääsuuntaukset, modernit islamilaiset liikkeet ja poliittinen islam. Pohditaan uskonnollista suvaitsevaisuutta ja rinnakkaiseloa. Tärkeitä sisältöjä ovat islam ja muslimit Suomessa, Koraanin ja perimätiedon kokoamisen historia, rakenne ja tulkinnat, islamin opilliset perusteet ja uskonnollisten velvollisuuksien vaikutus elämän eri osa-alueisiin sekä islamin kulttuurivaikutus taiteessa ja tieteessä. Jäsennetään omaa suhdetta islamiin, suomalaisuuteen ja islamilaiseen maailmaan.	**L2, L4**
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	**S1**	**L1**
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	**S1**	**L2, L7**
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin	**S2**	**L2, L3, L7**
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	**S1, S3**	**L2, L6, L7**
T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen	**S2 Uskontojen maailma:** Perehdytään suurten maailmanuskontojen levinneisyyteen, perusopetuksiin ja niiden vaikutukseen kulttuuriin eri puolilla	**L2, L6, L7**

ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	maailmaa sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Perehdytään uskonnon tutkimukseen sekä uskonnollisen ja tieteellisen kielen eroihin. Autetaan oppilaita huomaamaan uskonnot kulttuurissa, mediassa ja populaarikulttuurissa sekä tunnistamaan uskontojen vaikutus politiikassa. Pohditaan uskonnollisen erilaisuuden hyväksymistä sekä uskontoa osana kulttuuri-identiteettiä.	
T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	**S3 Hyvä elämä:** Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat islamilaisen etiikan rakenne, teot ja niiden seuraukset sekä islamilaisen lain tulkinnat yhteiskunnassa ja muslimiyhteisössä. Pohditaan islamilaisen lain suhdetta lainoppiin ja lakikoulukuntiin sekä perehdytään islamilaisiin käytöstapoihin. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Ihmisoikeuksien julistus ja ihmisoikeusetiikka sekä erilaiset ajankohtaiset eettiset kysymykset. Perehdytään uskontodialogiin ja uskontojen merkitykseen yhteiskuntarauhan rakentamisessa. Pohditaan vastuuta ympäristöstä sekä sen merkitystä ihmisille.	**L3, L7**
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	**S1, S3**	**L1, L5, L6, L7**

S1 Suhde omaan uskontoon

Tutustutaan islamiin oman perheen kautta. Opiskellaan alustavasti islamilaisen kalenterin juhlat sekä ihmisen elämänkaareen liittyvät perinteet. Sisältöjen valinnassa keskeisiä ovat islamin opin perusteet: Jumalan ykseys, profeetat, pyhät kirjat, usko näkymättömään. Tutustutaan alustavasti Koraaniin ja perimätietoon sekä Islamilaiseen yhteisöön. Tarkastellaan islamin monimuotoisuutta ilmiönä sekä moskeijan merkitystä muslimeille. Pohditaan muslimin uskonnollisia velvollisuuksia.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden pyhiin rakennuksiin, juhlaperinteisiin sekä uskonnottomaan tapakulttuuriin.

S3 Hyvä elämä

Sisältöjen valinnassa keskeistä on oppilaiden elämänkaari ja siihen liittyvät elämänkysymykset. Keskeisiä sisältöjä ovat elämän kunnioittaminen, ihmisarvo ja lasten oikeudet. Pohditaan toisen asemaan eläytymistä. Tutustutaan islamin oikeuksiin ja

velvollisuuksiin perhe-elämässä. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Keskeisinä opittavina sisältöinä ovat hyvän elämän perusteet islamissa. Lisäksi tarkastellaan oman perheen tapakulttuuria ja pohditaan erilaisuuden hyväksymistä.

JUUTALAINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Tutustutaan juutalaisuuteen oman perheen kautta. Sisältöjen valinnassa keskeisiä ovat juhlat, niiden suhde juutalaiseen kalenteriin, elämänkaareen liittyvät perinteet sekä juutalaisuuden opin perusteet: Jumalan ykseys, Toora, Tanach ja muut merkittävät uskonnolliset kirjat ja usko näkymättömään. Tutustutaan juutalaiseen seurakuntaan ja tarkastellaan juutalaisuuden monimuotoisuutta ilmiönä. Perehdytään synagogaan juutalaisten elämän keskuksena.

S2 Uskontojen maailma: Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin ja juhlaperinteisiin, oman alueen pyhiin rakennuksiin sekä uskonnottomuuteen perinteiden keskellä.

S3 Hyvä elämä: Sisältöjen valinnassa keskeistä on oppilaiden elämänkaareen liittyvät asiat. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämänkysymysten pohdinta ja avataan juutalaista näkökulmaa niihin. Tärkeitä pohdittavia kysymyksiä ovat elämän kunnioittaminen, ihmisarvo ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä toisen asemaan eläytyminen. Opetuksessa tutustutaan juutalaisuuteen perhe-elämässä sekä oman perheen tapakulttuuriin ja hyvän elämän perusteisiin juutalaisuudessa. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta.

13.4.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on tärkeätä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 1-2 elämänkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Oppilaan omaa ajattelua ja kokemuksia kuuntelemalla ja arvostamalla vaikutetaan terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiseen.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua	S1-S4	L1,L2, L4
T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin	S2	L1, L2,L7
T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua	S1	L1, L2, L7
T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä	S1-S4	L1, L2, L7
T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia	S1-S4	L1, L3, L4
T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä	S1-S4	L1, L3, L7
T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja	S2	L2, L4
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita	S1-S4	L2, L3, L7
T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa	S4	L3, L5, L7

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitetaan keskustelutaitoja opettelemalla kuuntelemaan toisia kunnioittavasti ja harjoittelemalla selkeää itseilmaisua. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyyttä. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä lasten elämässä.

S2 Erilaisia elämäntapoja: Pohditaan kysymystä ”Kuka minä olen?” sekä erilaisia tapoja elää ja ajatella. Tutkitaan erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti oppilaan omaan koti- ja kulttuuritaustaan.

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhteisöissä.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä. Tutkitaan oppilaan omaa lähiympäristöä ja tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutusta siihen. Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia.

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioivaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnassa otetaan huomioon lasten elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet otetaan huomioon työtapojen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Se tukee ja vahvistaa oppilaiden osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaidoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita elämänkatsomustiedossa ovat
- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa
- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

13.4.8 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 1-2 musiikin opetuksessa oppilaat voivat yhdessä havaita ja kokea, kuinka jokainen on musiikissa ainutlaatuinen ja kuinka musiikillinen toiminta luo parhaimmillaan iloa

ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikin opetus tukee kinesteettisen ja auditiivisen hahmottamiskyvyn, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppimisen perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen. Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa.

Lieksa: Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Osallisuus

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen	**S1** Miten musiikissa toimitaan**S2** Mistä musiikki muodostuu**S3** Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa**S4** Musiikin opetuksen ohjelmisto	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
1. ja 2. lk		
Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä myönteistä minäkuvaa rakentaen	Ohjataan oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä	

Musisointi ja luova tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä	**S1 S2 S3 S4**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2L4** Monilukutaito
1. ja 2. lk	Äänenkäytön harjoittelua leikinomaisesti esim. laululeikit, lorut, kaikulaulut, äänimaisemat, omien melodioiden tuottamistaTutustuminen keho-, rytmi- ja melodiasoittimiin	
Oppilasta ohjataan luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä		
T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen	**S1 S2 S3 S4**	**L1L4**
1. ja 2. lk	Keskittyvän, eläytyvän ja osallistuvan kuuntelun harjoittelemista	
Oppilasta ohjataan kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja		

musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen		
T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja **1. ja 2. lk**	**S1 S2 S3 S4**	**L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys
Oppilaalle annetaan mahdollisuus omien musiikillisten ideoiden ja improvisointien tuottamiseen	Omia rytmi- ja melodiakokeiluja	

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta **1. ja 2. lk**	**S1 S2 S3 S4**	**L2L4**
Oppilas tutustuu musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen	Monipuolista lalulуohjelmistoa ja kuuntelumateriaalia paikallinen kulttuuriperintö huomioiden	
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen perusperiaatteita musisoinnin yhteydessä **1. ja 2. lk**	**S1 S2 S3 S4**	**L4**
Oppilasta autetaan ymmärtämään musiikin merkintätapojen perusperiaatteita musisoinnin yhteydessä	Musiikkikäsitteisiin tutustumista:- **rytmi:** sana-, melodia- ja perusrytmi, marssi - valssi- **melodia:** melodian liikkeen havainnointia- **dynamiikka:** hiljainen - voimakas- **sointiväri:** ympäristön äänet, omaan ääneen tutustumista, soittimien äänet- **harmonia:** duuri - molli- **muoto:** säkeistö - kertosäe	

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen

T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa **1. ja 2. lk** Oppilasta ohjataan toimimaan vastuullisesti musisoinnissa	**S1 S2 S3 S4** Musisointia osana ryhmää ottaen vastuuta omasta toiminnastaan	**L7**

Oppimaan oppiminen musiikissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa **1. ja 2. lk** Oppilaalle tarjotaan kokemuksia yhteisestä harjoittelusta ja omien tavoitteiden asettamisesta musiikin oppimisessa	**S1 S2 S3 S4** Laulun ja yhteissoiton harjoittelua	**L1**

Keskeiset sisällöt vuosiluokille 1-2

	Äänenkäytön harjoittelua leikinomaisesti esim. laululeikit, lorut, kaikulaulut, äänimaisemat, omien melodioiden tuottamista
Laulaminen	
	Monipuolinen lauluohjelmisto vuodenkierto ja paikallinen kulttuuriperintö huomioiden Tutustuminen keho-, rytmi- ja melodiasoittimiin
Soittaminen	
	Yhteissoiton harjoittelua ja omia rytmi- ja melodiakokeiluja Keskittyvän, eläytyvän ja osallistuvan kuuntelun harjoittelemista
Kuuntelu	Monipuolista kuuntelumateriaalia paikallinen kulttuuriperintö huomioiden
	Musiikkisatuja, musiikkimaalausta
Musiikkiliikunta	Laululeikit, kehorytmit, tanssillinen liikunta, musiikin ilmaiseminen liikkuen
Musiikkitieto	Musiikkikäsitteisiin tutustumista:- **rytmi:** sana-, melodia- ja perusrytmi, marssi - valssi- **melodia:** melodian liikkeen havainnointia- **dynamiikka:** hiljainen - voimakas- **sointiväri:** ympäristön äänet, omaan ääneen tutustumista, soittimien äänet- **harmonia:** duuri - molli- **muoto:** säkeistö - kertosäe

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat tutustuvat musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omissa yhteisöissä.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lastenmusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja joustavia musiikin opiskelukokonaisuuksia, joissa musiikin opetuksen erilaiset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 1-2

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, erilaisten välineiden käyttöä ja oppilaiden ryhmittelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Musiikin opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita ja vahvistetaan näin oppilaan yhteistyötaitoja, itsetuntoa ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi musiikissa on oppilaita ohjaavaa ja rohkaisevaa. Oppilaalle annetaan palautetta ja mahdollisuuksia oman ja ryhmän toiminnan arviointiin siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitetään musiikillisten yhteistyötaitojen ja musisointitaitojen edistymiseen. Oppilaan oppimisen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita musiikissa ovat

- edistyminen musiikillisissa yhteistyötaidoissa, erityisesti toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä
- edistyminen musiikin peruskäsitteiden hahmottamisessa musiikillisen toiminnan kautta.

13.4.9 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 1-2 luodaan perustaa oppilaiden omakohtaiselle suhteelle kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Ilmaisun taitojen ja esteettisten valmiuksien kehittymistä tuetaan eri aistien ja koko kehon yhteistyöllä. Oppilaita ohjataan käyttämään mielikuvia, kuvataiteen käsitteistöä ja kuvallisen tuottamisen keinoja. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Oppilaita kannustetaan pitkäjänteiseen taideoppimiseen. Kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla. Opetuksessa rohkaistaan toimimaan yhdessä, jakamaan kokemuksia sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta kuvallisesta työskentelystä.

Lieksa: Kuvataiteen opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 Kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä	**S1, S2, S3**	**L1, L3, L4, L5**	
1. ja 2. lk: Oppilaita johdatellaan taiteen tarkasteluun elinympäristössään ja iloitsemaan havaintojen tekemisestä.	Tutustutaan lähiympäristöön, tuotetaan moniaistisia kuvia, ja havainnoidaan taidetta.		Arviointi on havainnointiin kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaan yksilöllisen edistymisen huomioivaa.
T2 Rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan	**S1, S2, S3**	**L2, L4, L5, L6**	
1. ja 2. lk: Oppilaita rohkaistaan tekemään havaintoja taiteesta ja siihen liittyvistä omista ajatuksista.	Tarkastellaan erilaisia teoksia, tulkitaan kuvia ja puhutaan taiteesta.		Arvioinnilla tuetaan tulkinnan perustaitojen sekä taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta ja esiin tuomista.
T3 Innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan erilaisten kuvallisten tuottamisen tapojen avulla	**S1, S2, S3**	**L2, L3, L4, L5**	
1. ja 2. lk: Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan kuvallisesti omia havaintojaan ja ajatuksistaan. Opetuksen tavoitteena on luoda perusta oppilaan kuvailmaisulle ja sen kehittymiselle.	Tuotetaan erilaisiin havaintoihin pohjautuvia kuvia ja teoksia. Työskentely lähtee oppilaiden kokemusmaailmasta. Työskentelyn lähtökohtana on ilmiö tai asia, joka voi nousta elämän eri osa-alueista, yhteiskunnallisista tapahtumista, tunteista, ihmisyydestä yleensä, jne.		Arvioinnilla tuetaan havaintopohjaista kuvien tuottamista.
Kuvallinen tuottaminen			
T4 Innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja	**S1, S2, S3**	**L2, L3, L5, L6**	
1. ja 2. lk:	Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen		Arvioinnilla tuetaan työskentely- ja

Oppilaita innostetaan harjoittelemaan erilaisia kuvan tuottamisen keinoja, erilaisten materiaalien käyttöä, sekä tuetaan myönteisen mielikuvan muodostumista taiteen tekemisestä. Oppilaita ohjataan käyttämään kuvataiteessa tarvittavia perustyövälineitä turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti, sekä tuetaan motoristen taitojen, esteettisten valmiuksien ja taiteen tuntemuksen kehittämistä.	materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.		työtapojen, sekä kuvan tuottamisen keinoja.
T5 Kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja yhdessä muiden kanssa **1. ja 2. lk:** Oppilaiden kanssa harjoitellaan pitkäjänteistä työskentelyä erilaisilla projekteilla. Innostetaan työn kehittelyyn ja ideoiden muokkaamiseen omien ja muiden ideoiden avulla. Kannustetaan pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn myös muita esittämisen tapoja hyödyntämällä.Visuaalisen tiedonhankinnan, tutkivan työskentelyn ja luovan tuottamisen taitoja harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian avulla.	**S1, S2, S3** Valmistetaan projektityönä joko yksin tai ryhmässä tehtyjen suunnitelmien pohjalta jokin teos, jota on kehitelty sekä luonnostelemalla että kokeilemalla erilaisia tekniikoita ennen lopullisen työn tekemistä.	**L1, L2, L3, L5** Arvioinnilla tuetaan pitkäjänteisten työskentely- ja työtapojen, sekä kuvan tuottamisen taitoja yksin ja ryhmässä.
T6 Kannustaa oppilasta tarkastelemaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa ja muiden kuvissa **1. ja 2. lk:** Ohjataan ja kannustetaan oppilasta luottamaan omiin näkemyksiinsä, sekä tuomaan niitä esiin taiteen tekemisessä. Rohkaistaan oppilasta olemaan rohkea ja	**S1, S2, S3** Analysoidaan kuvia ja tutustutaan erilaisiin mediakuviin. Tuotetaan niiden avulla omia kuvia, pelejä, animaatioita, piirustuksia, maalauksia ja rakennelmia.	**L1, L2, L4, L7** Arvioinnissa rohkaistaan oppilasta omien ajatusten ilmaisemiseen ja tarkastelemiseen sekä toisten näkemysten arvostamiseen.

ennakkoluuloton kuvallisessa vaikuttamisessaan.			
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 Ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä	**S1, S2, S3**	**L1, L4, L5, L6**	
1. ja 2. lk: Oppilaita opastetaan kuvataiteen käsitteistön käyttöön monipuolisilla välineillä ja keinoilla.	Tutustutaan erilaisiin teoksiin, kuvan rakentamisen perusteisiin, kuvallisen ilmaisun symboleihin, tekniikoihin ja tyyleihin.		Arvioinnissa rohkaistaan käyttämään kuvan tulkinnan taitoja.
T8 Kannustaa oppilasta tunnistamaan erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään	**S1, S2, S3**	**L2, L3, L6, L7**	
1. ja 2. lk: Oppilaita kannustetaan tarkastelemaan elinympäristöään ja tutustumaan rohkeasti erilaisiin teoksiin.	Tarkastellaan oman elinympäristön rakennuksia, veistoksia, taidekäsitöitä ym. Tutkitaan lähiympäristöä esimerkiksi valokuvaamalla ja tekemällä pienoismalleja.		Arvioinnissa rohkaistaan visuaalisen kulttuurin tuntemukseen omassa lähiympäristössään.
T9 Innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta	**S1, S2, S3**	**L1, L2, L5, L6**	
1. ja 2. lk: Oppilaita innostetaan tutkimaan omaa elinympäristöään eri aikoina ja siirtämään tekemiään havaintoja kuviinsa.	Käytetään töiden pohjana kotiseudun yhteisöjen ja yksilöiden taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria eri aikoina. Tehdään värikokeiluja, materiaalikokeiluja, sekä pohditaan eri materiaalien tarkoituksenmukaisuutta.		Arvioinnilla rohkaistaan ympäröivän kulttuurin tarkasteluun eri aikakausina kuvallisen ilmaisun keinoin.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 Ohjata oppilasta tunnistamaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja	**S1, S2, S3**	**L2, L3, L6, L7**	
1. ja 2. lk:	Käsitellään eri taidesuuntauksia eri aikakausina. Tutkitaan		Arvioinnilla tuetaan erilaisten visuaalisesti

Oppilaita ohjataan visuaalisen kulttuurin arvojen tunnistamiseen.	teoksia ja niiden aiheita, pohditaan teosten välittämiä viestejä ja arvoja.		ilmenevien arvojen tunnistamista.
T11 Kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys	**S1, S2, S3**	**L1, L2, L4, L7**	
1. ja 2. lk:			
Oppilaita kannustetaan monipuoliseen kulttuurilliseen kuvailmaisuun. Keskustellaan kestävästä kehityksestä ja mitä se voi tarkoittaa taiteessa.	Kokeillaan kierrätysmateriaalien hyödyntämistä, erilaisten materiaalien yhdistämistä, sekä sekatekniikoita.		Arvioinnissa rohkaistaan moninaiseen kulttuurin ja kestävän kehityksen huomioimiseen taiteen tekemisessä.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 1-2 innostetaan leikinomaiseen kokeiluun, tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä taiteidenväliseen toimintaan. Opetustilanteet toteutetaan kouluympäristön lisäksi erilaisissa rakennetuissa ympäristöissä, luonnon ympäristöissä ja verkkoympäristöissä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Palaute on monipuolista ja rohkaisee oppilaita omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppilaat saavat palautetta kaikilla tavoitteissa määritellyillä taideoppimisen alueilla.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita kuvataiteessa ovat

- edistyminen tavoitteiden asettamisessa omalle toiminnalle
- edistyminen materiaalien kokeilemisessa ja tekniikoiden harjoittelussa
- edistyminen kuvataiteen ilmaisukeinojen käyttämisessä ja niistä keskustelemisessa
- edistyminen omista ja muiden kuvista keskustelemisessa.

13.4.10 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai

yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 1-2 käsityön tehtävänä on mahdollistaa oppilaiden käsityön ilmaisun, suunnittelun ja tekemisen tietojen ja taitojen kehittyminen sekä kokemusten karttuminen. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan toimimaan käsityön suunnittelijoina ja valmistajina sekä käyttämään siinä erilaisia materiaaleja. Käsityö kehittää keskittymiskykyä ja aloitteellisuutta. Se kannustaa arvostamaan ja arvioimaan omaa ja toisten työtä ja työskentelyä. Käsityön kasvatustehtävänä on ohjata oppilaita ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Lieksa: Käsityön opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön	**S1-S4**	**L1, L2**
1. ja 2. lk **T1** rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön	**S1 Ideointi** Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa. Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla. **S2 Kokeilu**T arjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

	teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin. **S3 Suunnittelu**T yöskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja. **S4 Tekeminen** Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.	
T2 ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta	**S1, S2, S3**	**L1, L4, L5**
1. lk **T2** ohjataan oppilas kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta**2.lk**T2 ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta	**S1 Ideointi1. ja 2. lk** Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. **S2 Kokeilu1. ja 2. lk** Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. **S3 Suunnittelu1. lk ja 2. lk** Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L4** Monilukutaito **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

	Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.	
T3 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa	**S1-S5**	**L1, L7**
	S1 Ideointi1. lk Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. **2. lk**Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä.	
1. ja 2. lk **T3** ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa	**S2 Kokeilu** **1. ja 2. lk**Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin. **S3 Suunnittelu** **1. ja 2. lk**Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. **S4 Tekeminen** **1. ja 2. lk**Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. **S5 Dokumentointi** **1. ja 2. lk**Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
T4 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja	**S2-S4**	**L4, L6**

niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti		
	S2 Kokeilu Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta.	
1. ja 2. lk **T4** opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti	**S3 Suunnittelu** Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.	**L4** Monilukutaito **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys
	S4 Tekeminen Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.	
T5 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta	**S1-S6**	**L1, L3**
	S1 Ideointi Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä.	
1. ja 2. lk **T5** tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta	**S2 Kokeilu** Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
	S3 Suunnittelu	

Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti.

S4 Tekeminen

Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia.

S5 Dokumentointi

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

S6 Arviointi

1. lk

Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itsearviointia prosessin edetessä

2. lk

Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Sisällöt valitaan siten, että kokonaisen käsityön prosessi toteutuu ja erilaiset materiaalit ja työtavat tulevat tutuksi. Työskennellään yhteisten ilmiöiden parissa useiden oppiaineiden kanssa.

S1 Ideointi

Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa. Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla.

S2 Kokeilu

Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

S3 Suunnittelu

Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.

S4 Tekeminen

Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

S5 Dokumentointi

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

S6 Arviointi

Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Oppimisympäristö tukee käsityön toiminnallisuutta ja vuorovaikutusta opettajan, vertaisryhmän sekä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet ja materiaalit edistävät tavoitteiden saavuttamista. Oppilaita innostetaan havainnoimaan ja käyttämään havaintojaan käsityötaitojen osana sekä vaikuttamaan ympäristöönsä. Työtapojen valinnoilla oppilaita kannustetaan osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Ohjatun suunnittelun ja tekemisen tukena hyödynnetään mielikuvitusta, tarinoita, draamaa, leikkiä, pelejä sekä luonnon- ja rakennettua ympäristöä. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda pedagogisesti erilaisia työtapoja ja vuorovaikutustilanteita, joilla tuetaan sekä yksilöllistä käsityötaitojen oppimista ja suunnittelua että yhteisöllistä työskentelyä. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet sekä tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien materiaalien, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Käsityön toiminnallinen oppiminen edellyttää riittävästi aikaa, tilaa ja ohjausta.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteisen palautteen antamiseen ja kannustamiseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Monipuolisella arvioinnilla ja palautteella tuetaan laaja-alaisen käsityötiedon ja -taidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia tapoja osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida yhdessä, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä ja toisten työskentelyn arvostamista.

Arviointi kohdistuu kokonaiseen käsityöprosessiin ja eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä, joka todentaa oppilaiden edistymistä ja käsityöllisen osaamisen tasoa. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita käsityössä ovat
- edistyminen työskentelyn sujuvuudessa
- edistyminen suunnittelun, tekemisen ja arvioinnin taidoissa
- edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa

- edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa.

13.4.11 LIIKUNTA

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä leikkien.”

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistamisessa. Opetus tukee oppilaita auttamalla heitä kohtaamaan emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mielikuvitusta ja omia oivalluksia.

Lieksa: Liikunnan opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 1-2

Fyysinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet** **S11.-2.lk**	**Laaja-alainen osaaminen**
T1 1.-2.lk Kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla	Temppuradat, juoksu- ja kiinniottoleikit, erilaisissa maastoissa käveleminen ja juokseminen, alkeispelit ja erilaiset musiikkiliikuntaleikit, joissa harjoitetaan monipuolisesti perusmotorisia taitoja. Kannustetaan oppilasta arkiliikuntaan (koulumatkat, välituntiliikunta ja kerhot).	L1Ajattelu ja oppimaan oppiminen, L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

	S11.-2.lk	
T2 1.-2.lk Ohjata oppilastaharjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	Oman kehon hahmottamista ja kehon keskilinjaa ylittämistä vaativia tehtäviä, reaktioleikkejä, laulu- ja rytmileikkejä, koordinaatio- ja ryhtitehtäviä, maastoleikkejä, tehtävissä hyödynnetään eri aisteja, jännityksen ja rentoutuksen vaihteluja, liikkumista eri nopeudella ja suuntaa vaihdellen, väistämistä ja pujottelua vaativia tehtäviä, pihakartan alkeita.	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen,L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, L4 Monilukutaito
T3 1.-2.lk Vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina	**S11.-2.lk** Monipuolista kehon hallintaa ja harjaannuttamista, hyppyjä, juoksurytmejä sekä em. yhdistelmiä, pyörimis- ja tasapainoliikkeitä, heilunta- ja riipuntaliikkeitä, heitto- ja kiinniottotehtäviä.	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
T41.-2.lk Harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä	**S11.-2.lk** Totuttautumista erilaisiin välineisiin kuten pallot, hernepussit, mailat, luistimet ja sukset sekä käytettävissä olevien liikuntapaikkojen varusteet kuten voimistelutelineet, rekki, narut ja renkaat.Monipuolista liikkumista erilaisissa ympäristöissä.	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
T5 1.-2.lk Tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito	**S11.-2.lk** Veteen totuttautuminen, kastautuminen, vesileikit, liukuminen, alkeisuintiliikkeet.	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
T61.-2.lk Ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla	**S11.-2.lk** Liikuntavarusteiden vaihtaminen ja tarkoituksenmukainen pukeutuminen, asianmukainen välineiden käyttö, liikuntatunnin rutiinit ja henkilökohtainen hygienia.	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys, L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Psyykkinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T91.-2.lk Tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistumista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaisemiseen.	**S31.-2.lk** Leikkejä, pelejä ja leikkimielisiä kisailuja, joissa on mahdollisuus harjoitella emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita.	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen,L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisuL3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
T101.-2.lk Varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja	**S31.-2.lk** Iloa ja virkistystä tuovia leikkejä, pelejä ja tehtäviä, joissa riittää parhaansa yrittäminen.	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen, L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Sosiaalinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T71.-2.lk Ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa	**S21.-2.lk** Yksinkertaisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa saa harjoitella tunneilmaisua ja saa kokemuksia muiden auttamisesta.	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys, L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
T81.-2.lk Tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta	**S21.-2.lk** Yksinkertaisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa.	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys, L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan leikkejä ja tehtäviä sekä liikuntamuotoja, joissa harjoitellaan tasapaino- ja liikkumistaitoja (kuten kiipeilyä, juoksuja ja hyppyjä) ja välineenkäsittelytaitoja (kuten tehtäviä erilaisilla välineillä ja palloleikkejä) erilaisissa oppimisympäristöissä (kuten salissa, luonnossa, lumella ja jäällä). Kehonhallintaa edistetään käyttämällä tehtäviä (kuten voimistelu- ja musiikkileikkejä), joissa harjaannutetaan kehonhahmotusta, ilmaisua ja rytmin mukaan liikkumista.

Tutustutaan monipuolisin ja turvallisin tehtävin liikkumiseen sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä. Vesiliikunta ja uinti kuuluvat liikunnan opetukseen.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetus sisältää yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta.

S3 Psyykkinen toimintakyky: Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 1-2

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 1-2 on tärkeää tunnistaa sellaiset motorisen oppimisen vaikeudet, joilla voi olla yhteyttä muihin oppimisen ongelmiin.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arvioinnilla tuetaan oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla eli sen tarkoituksena on tukea fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittymistä. Rakentava ja kannustava palaute tukee oppilaan myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaiden oppimisesta, työskentelystä ja edistymisestä.

Arvioinnissa pyritään tunnistamaan oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet sekä tukemaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaiden toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla sekä ohjaamalla oppilaita itsearviointiin.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita liikunnassa ovat

- edistyminen liikuntatilanteisiin sopivien ratkaisujen löytämisessä
- edistyminen motorisissa perustaidoissa ja niiden harjoittelemisessa
- edistyminen sovittuihin tehtäviin liittyvässä turvallisessa toiminnassa
- edistyminen yhdessä työskentelyn ja itsenäisen työskentelyn taidoissa.

13.4.12 OPPILAANOHJAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään

oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että jokainen oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja tekemään valintansa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan vastaten. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden-mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 1-2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskeluvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoittelemiseen ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään.

Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työelämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammateista.

Opetus vuosiluokilla
3-6

LUKU 14 VUOSILUOKAT 3-6

14.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3-6 tehtävä

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa opetuksen järjestäjän tarjoamasta kieliohjelmasta. Oppilaita kannustetaan monipuoliseen kieltenopiskeluun. Ennen kieli valintojen tekemistä voidaan järjestää kielisuihkuja monipuolisten kielivalintojen toteutumiseksi. Kielisuihkuissa kieleen tai kieliin voidaan tutustua esimerkiksi laulaen, leikkien, pelaten ja liikkuen. Kielisuihkut voidaan toteuttaa muun toiminnan yhteydessä tai niille voidaan varata omia opetustuokioita.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

Vuosiluokat 3-6: Oppijana kehittyminen

Vuosiluokkien 3-6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minkäänlaista kiusaamista tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttäen. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin.

Vuosiluokkien 3-6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista sekä uusien työskentelytapojen ja arviointikäytäntöjen kohtaamista. Tällöin on tärkeää, että kotona ja koulussa huolehditaan oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Vastuu omasta opiskelusta lisääntyy ja monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

14.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3-6

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä tuodaan esiin, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 3-6.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä jatketaan systemaattisesti. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyyden ja hyväksytyksi tulemisen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestävän elämäntavan omaksumiselle ja kestävän kehityksen tarpeen pohtimiselle.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen

tarkasteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä. Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen. Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa. Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä. Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten

rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.

Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä. Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Monilukutaito (L4)

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta. Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa – edistää monilukutaidon kehittymistä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologiaa (tvt) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista. Samalla oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävistä käyttötavoista.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisuista. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetuskäytössä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä. Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisten työjaksojen merkityksestä terveydelle. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia

ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen*: Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään. Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tvt:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammateista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteistyöhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovittelu tai tukioppilaana toimiminen. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin. Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

14.4 Oppiaineet vuosiluokilla 3-6

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
L4 Monilukutaito
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN ERI OPPIMÄÄRIEN JA TOISEN KOTIMAISEN KIELEN OPISKELU

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan omaa äidinkieltä. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	**Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä**	**Toinen kotimainen kieli**	
	yhteinen	*yhteinen*	*valinnainen*
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

14.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden

ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen erityisenä tehtävänä on oppilaiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä lukemisen ja tekstien tuottamisen taitojen ja strategioiden sujuvoittaminen ja tekstilajivalikoiman laajentaminen. Oppilaita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja heitä ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä monimuotoisempia tekstejä osana oppimaan oppimista. Tietoa kielestä, kirjallisuudesta, mediasta ja muusta kulttuurista opitaan kielellisten taitojen kehittämisen ja tekstien merkitysten tarkastelun yhteydessä. Opetuksen tavoitteena on herättää kiinnostus ja antaa välineitä kielen havainnointiin, lukuharrastukseen ja monenlaiseen ilmaisuun sekä tarjota kieleen ja kirjallisuuteen liittyviä elämyksiä.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomenkieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Lieksa: Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3–6

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiinliittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaamisen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia	**S1** Keskustelut, mielipiteet, pieni	**L1, L2, L7**	Puheviestintätilanteissa toiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä

rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä **3. lk** ohjataan oppilasta kehittämään kuuntelutaitojaan ja esittämään omia mielipiteitään **4. lk** oppilasta harjoitetaan kuuntelemaan toisten mielipiteitä sekä jakamaan omia kokemuksiaan ja mielipiteitään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa **5. lk** ohjataan oppilasta kehittämään ja rikastuttamaan keskustelu- ja vuorovaikutustaitoja an. Opiskellaan sanatonta viestintää ja erilaisia kielenkäyttötapoja niissä **6. lk** ohjataan oppilasta syventämään keskustelu- ja vuorovaikutustaitoja , myös sanattoman viestinnän alueella. Tutustutaan kielenkäyttötapojen erilaisuuteen eri viestintävälineissä ja - tilanteissa.	esitelmäkeskustelut, esitelmät ja haastattelut. Väittelyihin (keskusteluihin) osallistumista, perustelemisen harjoittelemista, sanattoman viestinnän harjoituksiaedellisten lisäksi monipuolisesti erilaisten välineiden ja tilanteiden kielenkäyttöön tutustumista			itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan	**S1** Mm. keskustelut, ilmaisuharjoitukset mm. keskustelut,	**L1, L2, L3, L7**	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilantei

toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa **3. lk** ohjataan oppilasta harjoittelemaan mielipiteensä ilmaisemista, tilanteeseen sopivaa äänenkäyttöä ja toisten kuuntelemista **4. lk** ohjataan oppilastavahvistamaan mielipiteen ilmaisutaitojaan ja toisten huomioonottamista erilaisissa viestintätilanteissa	väittelyt, seinälehti, lehti			ssa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla **3 .lk** oppilasta ohjataan harjoittelemaan erilaisia itseilmaisun keinoja ja osallistumaan draamatoimintaan **4. lk** oppilasta ohjataan harjoittelemaan monipuolisia itseilmaisun keinoja ja laatimaan pieniä esityksiä	**S1** Mm. draaman perusharjoitukset, pantomiimimm. draamaharjoitukset, pantomiimi, omat esitykset	**L1,L2, L4, L7**	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä	**S1** Mm. koulun tilaisuudet, juhliin osallistuminen	**L1, L2, L3, L4**	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja

halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilantei ssa **3. lk** opastetaan oppilasta havainnoimaan sekä omaa että muiden tapoja viestiä erilaisissa vuorovaikutustilantei ssa **4. lk** ohjataan oppilasta kehittämään kykyään toimia erilaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilantei ssa				antaa palautetta muille.

Tekstien tulkitseminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaamin en, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan **3. lk** ohjataan oppilasta parantamaan lukemisen sujuvuutta ja harjoittelmaan erityyppisten tekstien tulkitsemista sekä	**S2** Tutustutaan erilaisiin teksteihin mm. erilaiset lukustrategiat	**L1, L4, L5**	Tekstinymmärtä misen perusstrategioid en hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtä misen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.

ääneen että hiljaa itsekseen **4. lk** ohjataan oppilasta lukemaan monipuolisesti ja arvioimaan omaa lukutaitoaan sekä kehittämään luetun ymmärtämisen taitojaan harjoittelemalla eriaisia tekstinymmärtämisen strategioita				
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan **3. lk** opastetaan oppilasta kehittämään ajattelutaitojaan sekä laajentamaan sanaston ja käsitteiden hallintaa erilaisia tekstejä tutkimalla **4. lk** opastetan oppilasta pohtimaan ja selittämään sanojen erilaisia muotoja ja merkityksiä sekä tutkimaan ja vertailemaan tekstejä	**S2** Mm. vastaaminen kysymyksiin, kysymysten tekeminen ja sanojen luokittelumm. sanaluokat, taivutusmuodotlaus etyylit (kertomus, kuvaus, ohje, kannanotto jne.)	**L1, L2, L4, L5**	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin **3. lk** ohjataan oppilasta etsimään tietoja erilaisista lähteistä ja opastetaan oppilasta lähdekriittisyyteen **4. lk** opastetaan oppilasta käyttämään monipuolisesti tiedonlähteitä ja harjoittelemaan tiedon	**S2** Mm. Lieksan kirjastoon ohjattu tutustuminen	**L1, L4, L5**	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.

eri lähteiden luotettavuuden arvioimista **T8** kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä **3. lk** opastetaan oppilasta tutustumaan keskeisiin lastenkirjailijoihin ja erilaisiin tietokirjoihin sekä hankkimaan että jakamaan myönteisiä lukukokemuksia **4. lk** ohjataan oppilasta kehittämään lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemustaansekä lisäämään lukuharrastustaan(T5-T8) **5.lk** arvioiden tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin.Vahvistetaan oppilaan mediataitoja.Tutustutaan tekstien prosessointitapoihin ja opiskelulukemiseen.Tutustutaan kirjastoon ja internetin hakukoneisiin.Opiskellaan muistiinpanojen tekoa **6.lk** arvioiden tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin.Vahvistetaa	**S2** Mm. kirjastokäynnit **5-6.lk** Oppilas lukee päätellen ja arvioiden eri tekstilajien tekstejä. Tutustutaan erilaisiin mediasisältöihin (mainos, uutinen, propaganda). Harjoitellaan erilaisia prosessointitaitoja (käsitekartta, mielikuvapiirustus, ydinsanaluettelo. Kirjaston ja hakukoneiden hyödyntämistä opiskelussa.	**L1, L4, L5**	Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.

n oppilaan mediataitojaTutustutaan tekstien prosessointitapoihin ja opiskelulukemiseen.Tutustutaan kirjastoon ja internetin hakukoneisiin.Opiskellaan muistiinpanojen tekoa				

Tekstien tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana				
3. lk rohkaistaan oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan, mielipteitään ja kokemuksiaan kirjoittamalla sekä arvioimaan kirjoittamisen taitojaan	**S3**	**L1, L2, L4,L7**	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.
4. lk rohkaistaan oppilasta tuottamaan monipuolisesti erilaisia tekstejä ajatusten, mielipiteiden, havaintojen ja toisten tekstien pohjalta				
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja	**S3**	**L1, L4, L5,L7**	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille

yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä **3. lk** kannustetaan oppilasta kielentämään ajatuksiaan kirjoittamalla sekä harjoittelemaan erilaisten tekstien kirjoittamista ja otsikointia **4. lk** ohjataan oppilasta harjoittelemaan tekstien elävöittämistä ja suunnittelua rakenteellisesti sekä erilaisten tekstilajien tuottamista myös multimediaympäristössä				tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa **3. lk** ohjataan oppilasta sujuvoittamaan käsinkirjoitus-ja näppäilytaitojaan sekä harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja lauseiden rakentamista **4. lk** ohjataan oppilasta parantamaan käsinkirjoitus- ja näppäilytaitojaan sekä vahvistamaan kirjoitetun kielenperusrakenteide	**S3**	**L1, L4, L5**	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.

n ja oikeinkirjoituksen hallintaa **T12** kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen **3. lk** kannustetaan oppilasta harjoittelemaan yksinkertaisia tekstin tuottamisen prosesseja ja palautteen antamista toisten teksteistä sekä palutteen vastaanottamista omista tuotoksistaan **4. lk** kannustetaan oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen taitojaan, ja harjoittelemaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä eettistä verkossa toimimista **T9-12** **5.ja 6.lk** Tuotetaan monipuolisesti eri tyyppisiä kirjoitustuotoksia sekä käsin että koneellaOpiskellaan oman tekstin prosessointia,	**S3** **5.-6. lk**: Oman persoonallisen ja selkeän käsialan kehittyminen, oikeinkirjoituksen varmistuminen. Tekstinkäsittelyohjelmien sujuvan käytön harjoittelu. Kappalejaon harjoittelua	**L2, L4, L5, L6**	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.

ennakointia ja suunnittelua

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia **3. lk** ohjataan oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan sekä tarkkailemaan kieltä **4. lk** ohjataan oppilasta tutustumaan kieltä ja sen rakennetta kuvaaviin käsitteisiin sekä ymmärtämään kielellisten valintojensa vaikutuksia	**S4**	**L1, L2,L4**	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten	**S4** Mm. Lieksan kirjasto, kirjastokäynnit	**L2, L4, L5, L7**	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.

jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön **3.lk** rohkaistaan oppilasta aktiiviseen kirjaston käyttöön ja lukuharrastukseen sekä lukukokemusten jakamiseen **4.lk** kannustetaan oppilasta lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta ja jakamaan lukukokemuksiaan				
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen **3.lk** ohjataan oppilasta tutustumaan paikalliseen lasten ja nuorten kulttuuriin sekä juhlaperinteeseen ja toteuttamaan omia esityksiä **4. lk** ohjataan oppilasta tutustumaan eri kultuureihin ja kieliin sekä valmistelemaan omia esityksiä **T 13-15** **5.lk** opiskellaan monipuolisesti sanaluokat (merkityksellinen ja taivutuksellinen jako)Tutustutaan	**S4** Mm. teatteri, elokuvat, museo, kirjasto **5.lk** Semantiikan tajun kehittyminen, sanavaraston kasvaminen. Sanojen luokitteluperusteiden ymmärtäminen. Sivulauseiden ymmärtäminen. Eri partikkeli- ja pronominiryhmien ymmärtäminen ja sujuva käyttö. Lauseenjäsenten tehtävien ja lauseen rakenteen ymmärtäminen. Erilaisten tekstin prosessointikeinojen harjaantuminen. Erilaisiin teksteihin (lyriikka, proosa, draama) tutustuminen. Tietotekstien analysoiva lukeminen. Elokuviin tutustuminen. Folk- ja poplore. Netiketti.	**L2, L4,L6, L7**	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

lauseen pääjäseniin Opiskellaan pilkun oikeaa käyttöä **6.lk** opiskellaan syventävästi sanaluokat, erityisesti partikkelit ja pronominit.Tutustutaan lauseenjäsennykseen. Opiskellaan sivulausetyypit	Seitsemään Veljekseen ja Kalevalaan tutustuminen. Vierailujen ja sähköisen materiaalin kautta tutustumista kielen ja sisällön tietoiseen tarkasteluun

5.-6 lk. yhteisiä T13-15:

Luokan yhteiset kertomuskokonaisuudet. Omien kirjojen valitseminen ja niiden käsittelyKirjallisuuden ja kirjoitetun tekstin tyypit. Nykyperinteeseen tutustuminen. Suomen kirjallisuuden klassikoihin tutustuminen. Kulttuurivierailut

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia

teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyypit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttujen kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

MUU OPPILAAN ÄIDINKIELI

Perusopetuslain 12 §:n nojalla äidinkielenä voidaan huoltajan valinnan mukaan opettaa suomen, ruotsin, saamen, romanikielen ja viittomakielen lisäksi myös muuta opetuksen järjestäjän tarjoamaa ja huoltajan valitsemaa oppilaan äidinkieltä. Tällöin mainittua äidinkieltä opetetaan valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n määrittelemällä tuntimäärällä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineena. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään tällöin suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Opetuksen järjestäjä tai koulu laatii perusteiden pohjalta kielikohtaisen opetussuunnitelman. Kielikohtaiset opetussuunnitelmat voidaan laatia myös opetuksen järjestäjien yhteistyönä. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon oppilaiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä ympäristön tarjoaman tuen määrä oppilaan äidinkielen kehittymiselle.

14.4.1.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan suomen kielen taidon kehittymistä, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä yhteiskunnan jäseneksi kasvamista. Lisäksi tärkeää on herättää kiinnostus kielitietoisuuden, monikielisyyden ja kielitaidon elinikäistä kehittämistä kohtaan sekä tarjota välineitä siihen. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua suomenkielisen kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla: kuullun ymmärtämisessä, puhumisessa, luetun ymmärtämisessä ja kirjoittamisessa. Samaan aikaan edistetään tiedonalojen kielten oppimista kaikissa oppiaineissa. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea ja käsitellä tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioida ja analysoida erilaisia monimuotoisia, esimerkiksi puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikielisessä ja kulttuurisesti monimuotoisessa yhteiskunnassa sekä tuetaan oppilaita tarkastelemaan kriittisesti kielten ja kulttuurien välisiä hierarkioita ja purkamaan niitä. Samalla oppilaat tulevat tietoisiksi suomen ja ruotsin kielten asemasta kansalliskielinä.

Koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärään arvioivat oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaan edun, ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Koulu perustelee oppilaan huoltajalle suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tarpeen sekä selvittää oppilaan edun mukaista oppimäärän valintaa ja valinnan vaikutuksia perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän valinnassa keskeisintä on oppilaan kehittyvä suomen kielen taito eri osa-alueilla. Oppimäärän tarpeen arvioinnissa huomioidaan seuraavat näkökulmat:

Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää,

- jos oppilas tarvitsee vielä suomen kielen peruskielitaidon vahvistamista tai
- jos oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Oppilas opiskelee suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää,

- jos oppilas on saavuttanut suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteiden mukaisen suomen kielen taidon sen eri osa-alueilla.

Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: oppilas oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy monipuolinen suomen kielen taito muiden oppimiensa kielten rinnalle.

Oppimäärän tarkoituksenmukaisuutta oppilaalle seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Erityisesti on tärkeää varmistaa oppimäärän sopivuus opetuksen nivelvaiheiden yhteydessä, esimerkiksi siirryttäessä kolmannelle ja seitsemännelle luokalle. Tavoitteena on, että oppilas siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opiskelusta suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun, kun riittävä suomen kielen taito eri kielitaidon osa-alueilla ja yleisessä tiedonalojen kielessä on saavutettu. Oppimäärän vaihtoa suositellaan, kun merkittäviä puutteita oppilaan suomen kielen taidon eri osa-alueilla ei ole. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärään siirtymävaiheessa voidaan hyödyntää yhteis- ja samanaikaisopettajuutta.

Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot sekä kotoutumisen tukeminen.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Tärkeää on, että opetusjärjestelyistä ja ryhmittelystä huolimatta oppilas tulee osalliseksi samoista tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Opetusta voidaan järjestää myös samanaikais- tai yhteisopetuksena.

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada oppimisen ja koulunkäynnin tukena ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia. Tiedonalojen kielen oppimista tuetaan erityisesti opetuskielen tukiopetuksen avulla.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksessa tehdään jatkuvaa yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän sekä muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien opettajien kanssa. Yhteistyössä kotien, muiden oppiaineiden opetuksen sekä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellisiä ja kulttuurisia identiteettejään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Kielellisten identiteettien rakentamiseen liittyy monikielisyys. Suomen perustuslain 17§ mukaan kaikilla kieliryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän järjestämiseen liittyvät paikallisesti päätettävät asiat kirjataan luvun 10.5, *Paikallisesti päätettävät asiat* mukaisesti.

Vuosiluokilla 3–6 erityisenä tehtävänä on tukea suomen kielen taidon kehittymistä sekä luku- ja kirjoitustaidon ja vuorovaikutustaitojen sujuvoitumista ja monipuolistumista. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja ja edetään laajempien tekstien lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Lieksa: Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen				
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa 3. lk ohjataan kertomista ja sanavaraston kartuttamistakertomisen sanaston monipuolistamiseksi 4. lk ohjataan mielipiteen ilmaisuun 5. lk ohjataan kuvailuun yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta 6.lk ohjataan kokonaisilmaisuun draaman keinoja hyödyntämällä	S1	L1, L2, L4	Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvarantoaan sekä keskustelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien	S1	L1; L2, L4	Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu

kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan 3.lk ohjataan tutkimaan kieltä osana toimintaa, harjoitellaan tilannesidonnaisia fraaseja ja ilmauksiaosallistutaan oman luokan ja koulun vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan ja suunnitteluun sekä toteutukseenohjataan harjoittamaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimista 4. lk ohjataan tutkimaan kieltä osana toimintaa, ajan ilmaukset kerronnassaosallistutaan oman luokan ja koulun vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan ja suunnitteluun sekä toteutukseenohjataan harjoittamaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimista 5. lk ohjataan tutkimaan kieltä osana toimintaa, modaalisuusosallistutaa n oman luokan ja koulun vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan ja suunnitteluun sekä toteutukseenohjataan harjoittamaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimista 6.lk ohjataan tutkimaan kieltä osana toimintaa, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminenosallistutaan oman luokan ja koulun vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan ja suunnitteluun sekä toteutukseenohjataan harjoittamaan ääntämistä,

tai ymmärtämistä tuetaan.

Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.

kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimista				
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat 3. lk ohjataan oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen 4. lk ohjataan oppilata ilmaisemaan itseään monipuolisesti ei-sanallisia ja sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen 5. lk ohjataan ilmaisemaan itseään käyttämällä luovuutta 6. lk ohjataan ilmaisemaan itseään ottamalla huomioon myös muut osallistujat	S1	L2	Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhekumppaninsa.
Tekstien tulkitseminen				
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä 3. lk ohjataan sujuvoittamaan lukutaitoa 4. lk ohjataan käyttämään tietoa tekstilajeista 5. lk ohjataan käyttämään tietoa tekstilajeista erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa 6. lk ohjataan käyttämään tietoa tekstilajeista erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä	S2	L1, L4	Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja	S2	L2, L4	Tekstien tulkinta	Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisii

kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen 3. lk ohjataan kehittämään taitoa tulkita puhuttuja tekstejä 4. lk ohjataan kehittämään taitoa tulkita kirjoitettuja tekstejä 5. lk ohjataan kehittämään taitoa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa 6. lk ohjataan kehittämään taitoa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa erilaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen				n ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.
T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan 3. lk laajennetaan sanavarastoaedistetään tekstilajien piirteiden ja kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta 4. lk laajennetaan sanavarastoaohjataan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä 5. lk laajennetaan sanavarastoaharjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteistä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta 6. lk laajennetaan sanavarastoaohjataan harjoittamaan virkkeen osien suhteita kuten lause, lauseenvastike	S2	L1, L2, L4	Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelevä tekstien tulkinta	Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.

tekstin ymmärtämisen tukenaohjataan harjoittelemaan selittämistä, vertailua ja sanojen ja niiden synonyymien, kielikuvien ja sanontojen sekä käsitteiden merkityksiä ja hierarkioitaohjataan harjaantumaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä				
Tekstien tuottaminen				
T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä 3. lk ohjataan tuottamaan ikäkaudelle sopivia kertovia tekstejä käsin ja näppäilemällä 4. lk ohjataan tuottamaan ikäkaudelle sopivia kertovia ja ohjaavia tekstejä käsin ja näppäilemällä 5. lk ohjataan tuottamaan ikäkaudelle sopivia kertovia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä käsin ja näppäilemällä itsenäisesti 6. lk ohjataan tuottamaan ikäkaudelle sopivia kertovia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä käsin ja näppäilemällä itsenäisesti ja ryhmässä	S3	L1, L4, L5	Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita	S3	L1, L2, L4	Tekstien tuottaminen	Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja

3.lk vahvistetaan kirjottamisprosessiakertovien tekstien sanaston ja fraseologian sekä kielen rakenteiden harjoittamista ja kartuttamista 4.lk vahvistetaan kirjottamisprosessia ja suunnitteluaohjaavien tekstien sanaston ja fraseologian sekä kielen rakenteiden harjoittamista ja kartuttamista 5.lk vahvistetaan kirjottamisprosessia ja suunnitteluayksinkertaisien kantaa ottavien tekstien sanaston ja fraseologian sekä kielen rakenteiden harjoittamista ja kartuttamista 6.lk vahvistetaan kirjottamisprosessia ja suunnitteluakertovien, ohjaavien ja yksinkertaisien kantaa ottavien tekstien sanaston ja fraseologian sekä kielen rakenteiden harjoittamista ja kartuttamista				kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta 3.lk ohjataan tarkastelemaan omia tekstejä suullisesti 4. lk ohjataan tarkastelemaan omia tekstejä ja arvioimaan niitä 5. lk ohjataan tarkastelemaanomia tekstejä ja arviomaan niitä sekä parantamaan niitä opettajan palautteen avulla 6.lk ohjataan tarkastelemaan omia tekstejä ja	S3	L1, L2, L4	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa arvioida tuottamiaan tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.

arviomaan niitä sekä parantamaan niitä opettajan ja toisen oppilaan palautteen avulla				
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen				
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia 3. lk ohjataan vahvistamaan kielitietoisuutta 4. lk ohjataan havainnoimaan kielenkäytön eri tilanteita 5. lk ohjataan havainnoimaan eri kielten piirteitä 6. lk ohjataan havainnoimaan puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	S4	L2, L4	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön 3.lk ohjataan lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuuttaohjataan kirjaston käyttöön 4.lk ohjataan tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriinohjataan kirjaston käyttöön 5.lk ohjataan lukuelämysten jakamiseen lukemisen lisäksiohjataan kirjaston käyttöön 6.lk ohjataan lukuelämysten	S4	L2	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	

jakamiseenohjataan lukemaan nuorille suunnattua kirjallisuuttaohjataan kirjaston käyttöön				
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria 3.lk ohjataan havainnoimaan koulun ja ympäristön kulttuurin monimuotoisuutta 4.lk tuetaan oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä 5.lk ohjataan oman kielirepertuaarin hyödyntämistä 6.lk ohjataan oman kielirepertuaarin hyödyntämistä ja kehittämistä	S4	L2, L4		
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena				
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita 3.lk ohjataan myönteiseen käsitykseen itsestä kielenkäyttäjänä 4.lk ohjataan myönteiseen käsitykseen itsestä kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana 5.lk vahvistetaan myönteistä käsitystä itsestä kielenkäyttäjänä ja oppijana 6.lk vahvistetaan myönteistä käsitystä itsestä	S5	L1, L2, L7	Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.

kielenkäyttäjänä ja oppijanaohjataan asettamaan oppimistavoitteita				
T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa3.lkohjataan kielenkäyttöä 3. luokalla eri oppiaineissa 4.lk ohjataan kielenkäyttöä 4. luokalla eri oppiaineissa 5.lk ohjataan kielenkäyttöä 5. luokalla eri oppiaineissa 6.lk ohjataan kielenkäyttöä 6. luokalla eri oppiaineissa	S5	L4, L7	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.
T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä 3.lk ohjataan kehittämään tietoja ja kielellisiä keinoja itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä 3. luokan eri oppiaineiden opiskelussa 4.lk ohjataan kehittämään tietoja ja kielellisiä keinoja itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä 4. luokan eri oppiaineiden opiskelussa 5.lk ohjataan kehittämään tietoja ja kielellisiä keinoja itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä 5. luokan eri	S5	L1, L6, L7	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.

oppiaineiden
opiskelussa 6.lk
ohjataan kehittämään
tietoja ja kielellisiä
keinoja itseohjautuvaan
työskentelyyn,
tiedonhakuun ja tiedon
jäsentämiseen
itsenäisesti ja ryhmässä
6. luokan eri
oppiaineiden
opiskelussa

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamatyöskentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanan ja määritteen suhde, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kieliopillisia rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä palautteen perusteella.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan

vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan päättelemään keskeisiä säännönmukaisuuksia (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuviin ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osataitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

14.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina erityisiä kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi kolme oppimäärää: äidinkielenomainen suomi ja ruotsi, ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä sekä ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Englantiin on laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Lieksa: Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohde Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta	**S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen:** Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde:Kielten keskinäissuhteiden hahmottaminenOppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	**S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen.**	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Arvioinnin kohde:Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen SuomessaOppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.
Kieltenopiskelutaidot			
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	**S2** Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä. Opitaan käyttämään oppikirjaa hakuteoksena. Tiedonhankintaan opetellaan käyttämään nettiä.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L3** Itsestä huolehtiminen **L5** Tieto- ja viestintäteknologin en osaaminen	Arvioinnin kohde:Toiminta opiskelutilanteessaOppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.

T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	**S2** Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä. Rohkaistaan oppilasta käyttämään kieltä vapaa-ajalla, mm. ruotsinkieliset nettisivustot.	**L3** Itsestä huolehtiminen **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Arvioinnin kohde:Ruotsin kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässäOppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso: A1.2:
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	**S3** Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa ja rakenteita opetellaan tuttujen aihepiirien avulla, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.	**L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde:Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissaOppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	**S3** Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä. Opitaan käyttämään erilaisia strategioita viestin vastaanottamiseksi ja perille saamiseksi.	**L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttöOppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan	**S3** Kehittyvä kielitaito, taito toimia	**L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde:Viestinnän

erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niissä luontevasti esilletulevia ilmauksia.		kulttuurinen sopivuusOppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.1
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	**S3** Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Tehdään runsaasti kuuntelu- ja luetunymmärrystehtäviä. Rohkaistaan oppilasta käyttämään kontekstia apuna aiemmin tuntemattomien sanojen ymmärtämiseen.	**L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde:Tekstien tulkintataidotOppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.1
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	**S3** Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Voidaan käyttää esim. saneluita, parikirjoitusta, ab-lappuja ja julisteiden tekoa.	**L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidotOppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja.

S2 Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

14.4.3 VIERAAT KIELET

KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

VIERAS KIELI ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Lieksa: Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**	**Arviointi**

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä	**S1** Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen. Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.	**L2**Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Arvioinnin kohde
3.lk Ohjataan oppilasta tutustumaan englannin kieleen	**S1**: Pintapuolinen tutustuminen englanninkieliseen maailmaan.		Kielellisen ympäristön hahmottaminen
4.lk Ohjataan oppilasta tutustumaan englantiin viestinnän kielenä laajemmin	**S1**: Tutustutaan englannin kieleen ja kulttuuriin hieman syvemmin kuin kolmannella luokalla.		Kielellisen ympäristön hahmottaminen
5.lk Ohjataan oppilasta tutustumaan Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen kulttuurin ja kielen eroihin	**S1**: Tutustutaan britti- ja amerikanenglannin eroihin. Syvennetään Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen maan ja kulttuurin tuntemusta.		Kielellisen ympäristön hahmottaminen
6.lk Ohjataan oppilas havaitsemaan englanti globaalisena maailmankielenä eri maanosissa ja tutustutaan eri maanosien kulttuuriin	**S1**: Tutustutaan kielten ja kulttuurin moninaisuuteen ja englannin kielen levinneisyyteen kuuntelemalla englannin kielen eri variantteja ja tutustumalla kirjoitustapoihin.		Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksiOppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja

			miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	**S1**	**L1**Ajattelu ja oppimaan oppiminen**L2**	Arviointi
3.lk Ohjataan oppilasta puhumaan kohteliaasti	**S1**: Opetellaan kohteliasta ja arvostavaa kielenkäyttöä perusvuorovaikutustilanteissa		Arvioinnin kohde
4.lk Motivoidaan oppilasta arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tutustumalla eri kulttuureista oleviin lapsiin Isossa-Britanniassa	**S1**: Tutustutaan englannin kieleen ja kulttuuriin hieman syvemmin kuin kolmannella luokalla.		
5.lk Motivoidaan oppilasta arvostamaan maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tutustumalla Iso-Britanniaan ja Yhdysvaltojen kulttuurien ja kielen eroihin	**S1**: Tutustutaan britti- ja amerikanenglannin eroihin. Syvennetään Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen maan ja kulttuurin tuntemusta.		
6.lk Tutustutaan englannin kielen kulttuuriseen moninaisuuteen	**S1**: Tutustutaan kielten ja kulttuurin moninaisuuteen ja englannin kielen levinneisyyteen kuuntelemalla englannin eri variantteja ja tutustumalla kirjoitustapoihin.		Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksiEi käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	**S1**	**L1**, **L2**	Arviointi
3.lk Ohjataan oppilasta havaitsemaan eroja äidinkielen ja vieraan kielen välillä ja tuetaan oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	**S1**: Tutustutaan pintapuolisesti englanninkieliseen maailmaan ja ohjataan oppilasta ymmärtämään, että englantia kirjoitetaan ja puhutaan eri tavalla.		Arvioinnin kohdeKielellinen päättely
4.lk Tutustutaan englannin kieleen ja kulttuuriin syvemmin kuin kolmannella luokalla.	**S1**: Tutustutaan Iso-Britanniassa asuvien eri maista kotoisin oleviin lapsiin ja opetellaan englannin kielen eri varianttien eroja mm ääntämismerkkien ja aakkosten avulla.		Kielellinen päättely
5.lk Tutustutaan Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen kulttuurin eroihin ja britti- ja amerikanenglannin eroihin	**S1**: Tutustutaan britti- ja amerikanenglannin eroihin. Syvennetään Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen maan ja kulttuurin tuntemusta.		Kielellinen päättely
6.lk Tutustutaan erilaisiin englannin variantteihin globaalisti ja opitaan kuuntelemaan niitä	**S1**: Tutustutaan kielten ja kulttuurin moninaisuuteen ja englannin kielen levinneisyyteen kuuntelemalla englannin kielen eri variantteihin ja tutustumalla kirjoitustapoihin.		Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksiOppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää,	**S1**	**L2L3**Itsestä huolehtiminen ja arjen hallinta	Arviointi

sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa		
3.lk		
Ohjataan oppilasta valitsemaan ikätasolleen sopivia erityppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä ja käyttämään niitä oman oppimisensa tukena	**S1**: Opetellaan itse löytämään ikäkaudelle sopivaa englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta tai kirjastosta.	Arvioiniin kohdeEnglanninkielisen aineiston löytäminen
4.lk		
Ohjataan oppilasta valitsemaan ikätasolleen sopivia erityppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä ja käyttämään niitä oman oppimisensa tukena	**S1**: Opetellaan itse löytämään ikäkaudelle sopivaa englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta tai kirjastosta.	Englanninkielisen aineiston löytäminen
5.lk Ohjataan oppilasta valitsemaan erityyppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä ja käyttämään niitä oman oppimisensa tukena	**S1**: Opetellaan itse löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta tai kirjastosta. Tutustutaan kielten ja kulttuurin moninaisuuteen ja englannin kielen levinneisyyteen ja mahdollisuuksien mukaan luomalla aitoja kontakteja. Opetellaan sanastoa ja rakenteita monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita kansainvälisten luokka/henkilökohtaisten kontaktien esim. Mystery Skypen avulla.	Englanninkielisen aineiston löytäminen
6.lk Tutustutaan englantiin globaalina maailmankielenä erilaisten kirjoitettujen ja puhuttujen oppijalle	**S1**: Tutustutaan kielten ja kulttuurin moninaisuuteen ja englannin kielen levinneisyyteen ja mahdollisuuksien mukaan luomalla aitoja kontakteja. Opetellaan itse löytämään	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksiOppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa

sopivien tekstien kautta, mahdollisuuksien mukaan myös aitoja vuorovaikutustilanteita	englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta tai kirjastosta. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma.Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä.		oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla

Kielenopiskelutaidot

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	**S2** Kielenopiskelutaidot Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen	**L1**, **L3**	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.

	päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.		
3.lk Luodaan turvallinen opiskeluilmapiiri	**S2**: Opetellaan työskentelemään vastuullisesti yksin ja ryhmässä hyödyntäen mm. kielisalkkutyöskentelyä.		Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä
4.lk Luodaan tapoja oppia lisää yhdessä	**S2**: Laajennetaan kielisalkkutyöskentelyä myös pari- ja ryhmätyöskentelyn avulla.		Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä
5.lk Opetellaan tapoja kehittää itseä oppijana ja arvostamaan omaa ja toisten työskentelyä	**S2**: Oppilas oppii arvostamaan omaa ja oppilastovereittensa työskentelyä. Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaanvastuuta.		Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä
6.lk Luodaan välineitä arvioida itseään opetuksen tavoitteiden suunnassa ja positiivisella tavalla luoda yhteinen vastuullinen oppimisilmapiiri	**S2**: Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaanvastuuta.		Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksiOppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa	**S2**	**L1L4**Monilukutaito**L5**Tieto- ja viestintäteknologinaosaaminen**L6** työelämätaidot ja yrittäjyys	

harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten		
3.lk Ohjataan oppilasta vastuuseen omasta oppimisestaan ja tutustutaan eri kielenoppimistapoihin hyödyntäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa	**S2**: Opetellaan antamaan ja ottamaan vastuuta. Opiskellaan kielenoppimistaitoja kuten sanojen ja sanaperheiden opiskelu. Rakennetaan omia lauseita ja hyvin lyhyitä tarinoita yksinkertaisista sanoista ja tehdään kuvasanakirjaa. Omia tuotoksia kootaan Kielisalkkuun. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen
4.lk Laajennetaan entisiä työtapoja ja opetellaan uusia tapoja opiskella kieltä hyödyntäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa	**S2**: Opetellaan lisää tehokkaita kielenopiskelutapoja sanaston ja rakenteitten osalta ja laajennetaan kielisalkkutyöskentelyä. Opetellaan ottamaan vastaan palautetta ja ottamaanvastuuta. Opetellaan kielenopiskelutaitoja. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen
5.lk	**S2**: Edellisten lisäksi opetellaan käyttämään erilaisia	Kielenopiskelutavoitteiden

Ohjataan oppilasta ottamaan vastuuta omasta työstään ja opetellaan tapoja arvioida itseä ja muita sekä tapoja oppia kieltä hyödyntäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa ja monipuolisia menetelmiä sekä erilaisia viestintä- ja oppimisstrategioita	apuvälineitä kuten sanakirjoja. Oppilas osaa asettaa itselleen tavoitteita , pyrkii saavuttamaan ne, kykenee arvioimaan työnsä tuloksia. Oppii arvostamaan omaa ja oppilastovereittensa työskentelyä.		asettaminen ja löytäminen
6.lk			
Opitaan ottamaan vastuuta omasta työstään ja opetellaan uusia tapoja arvioida itseä ja muita sekä tapoja oppia kieltä hyödyntäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa ja monipuolisia menetelmiä sekä erilaisia viestintä- ja oppimisstrategioita	**S2**:Laajennetaan oppimisstrategioita ja muistiinpainamiskeinoja. Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta sekä arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun avulla. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.		Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksiOppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	**S3** Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejäOpetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.	**L2 L4L5L7**Osallistumin en vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Arvioinnin kohdeTaitotaso A2.1
3.lk	**S3**: Opetellaan antamaan ja ottamaan vastuuta. Opiskellaan		Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa

Harjoitellaan vuorovaikutusta helpoissa arkipäivän tilanteissa	kielenoppimistaitoja kuten sanojen ja sanaperheiden opiskelu ja kuvasanakirjan tekeminen. Opetellaan rakentamaan lauseita ja hyvin lyhyitä tarinoitten yksinkertaisista sanoista. Omia tuotoksia kootaan Kielisalkkuun. Opetellaan puhumaan ja tuottamaan omaa tekstiä yksikertaisissa arkipäivän tilanteissa ja harjoitellaan tapoja kommunikoida, kun osaa vasta vähän kieltä.	
4.lk Harjoitellaan vuorovaikutusta helpoissa arkipäivän tilanteissa	**S3:** Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monipuolisesti. Aihepiireinä esimerkiksi koulu, harrastukset, sairastaminen ja säätilat ja ajan ilmaisut sekä kielenkäyttötarkoituksina avun pyytäminen ja mielipiteen ilmaisu. Sanastoa ja rakenteita opetellaan hieman vaativampien tekstien avulla ja oppilas ymmärtää kielen rakenteita laajemmin kuin kolmannella luokalla. Rakenteita lähestytään kielen käyttötarkoituksen kautta. Syvennetään ääntämistä ja foneettisten merkkien tunnistamista.	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
5.lk Harjoitellaan vuorovaikutusta monipuolisemmissa tilanteissa kuin aiemmin ja myös ääntämiseen huomiota kiinnittäen	**S3:** Oppii käyttämään englantia tutuissa asiointitilanteissa entistä laajemmin, esimerkkinä tien neuvominen. Sanaston ja rakenteitten opettelussa hyödynnetään entistä laajemmin kielisalkkutyöskentelyä ja erilaisia projekteja, kuten esimerkiksi animaatioita tai sarjakuvia. Tavoitteena on monipuolistaa kielenkäyttötilanteita. Ääntämisen ja foneettisten merkkien harjoittelua syvennetään. Harjoitellaan ääntämistä myös lausetasolla	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa

	huomioiden sanapaino ja intonaatio.		
6.lk Harjoitellaan monipuolisempia ja vaativampiakin kielenkäyttötilanteita sekä puhutussa, että kirjoitetussa kielessä ja tapoja selvitä vuorovaikutuksessa, kun tulee eteen pulmia.	**S3:** Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Oppilasta ohjataan kehittämään strategioita toimia kielenkäyttötilanteissa, jossa osaa kieltä vain vähän. Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään ja osaa toimia erilaisissa sosiaalisissa ja vuorovaikutustilanteissa.		Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksiOppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	**S3**	**L4**	Taitotaso A2.1
3.lk Opitaan käyttämään kieltä helpoissa tutuissa tilanteissa	**S3:** Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia ikäkaudelle sopivalla tavalla monipuolisesti		Viestintästrategioiden käyttö
4.lk Opitaan käyttämään kieltä hiukan vaativammissa tilanteissa	**S3:** Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monipuolisesti. Aihepiireinä esimerkiksi koulu, harrastukset, sairastaminen ja säätilat ja ajan ilmaisut sekä kielenkäyttötarkoituksina avun pyytäminen ja mielipiteen ilmaiseminen		Viestintästrategioiden käyttö
5.lk Opetellaan viestintästrategioita ja vuorovaikutuksessa selviämistä, kun tulee eteen pulmia	**S3:** Oppilas oppii käyttämään englantia tutuissa asiointitilanteissa entistä laajemmin, esimerkkinä tien neuvominen. Sanaston ja rakenteitten opettelussa voidaan hyödyntää entistä laajemmin kielisalkkutyöskentelyä ja erilaisia projekteja, kuten esimerkiksi animaatioita tai sarjakuvia. Tavoitteena on		Viestintästrategioiden käyttö

	monipuolistaa kielenkäyttötilanteita. Ääntämisen ja foneettisten merkkien harjoittelua syvennetään. Harjoitellaan ääntämistä myös lausetasolla huomioiden sanapaino ja intonaatio.		
6.lk Opetellaan viestintästrategioita ja vuorovaikutuksessa selviämistä, kun tulee eteen pulmia	**S3**: Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Oppilasta ohjataan kehittämään strategioita toimia kielenkäyttötilanteissa, jossa osaa kieltä vain vähän. Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään ja osaa toimia erilaisissa sosiaalisissa ja vuorovaikutustilanteissa.Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kutenesimerkiksi avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen.		Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksiOppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	**S3**	**L2, L4**	Taitotaso A2.1
3.lk Tarjotaan oppilaalle monipuolisia ja ikäkaudelle sopivia viestintätilanteita ja harjoitella sosiaalista vuorovaikutusta englanniksi	**S3:** Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia ikäkaudelle sopivalla tavalla monipuolisesti. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen.		Viestinnän kulttuurinen sopivuus
4.lk	**S3:** Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia		Viestinnän kulttuurinen sopivuus

Tarjotaan oppilaalle monipuolisia viestintätilanteita ja harjoitellaan sosiaalista vuorovaikutusta englanniksi	monipuolisesti. Aihepiireinä esimerkiksi koulu, harrastukset, sairastaminen ja säätilat ja ajan ilmaisut sekä kielenkäyttötarkoituksina avun pyytäminen ja mielipiteen ilmaisu. Syvennetään ääntämistä ja foneettisten merkkien tunnistamista.		
5.lk Tarjotaan oppilaalle monipuolisia viestintätilanteita ja harjoitellaan sosiaalista vuorovaikutusta	**S3:** Oppii käyttämään englantia tutuissa asiointitilanteissa entistä laajemmin, esimerkkinä tien neuvominen. Sanaston ja rakenteitten opettelussa voidaan hyödyntää entistä laajemmin kielisalkkutyöskentelyä ja erilaisia projekteja, kuten esimerkiksi animaatioita tai sarjakuvia. Tavoitteena on monipuolistaa kielenkäyttötilanteita. Ääntämisen ja foneettisten merkkien harjoittelua syvennetään. Harjoitellaan ääntämistä myös lausetasolla huomioiden sanapaino ja intonaatio.		Viestinnän kulttuurinen sopivuus
6.lk Tarjotaan oppilaalle monipuolisia viestintätilanteita ja harjoitellaan sosiaalista vuorovaikutusta	**S3:** Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Oppilasta ohjataan kehittämään strategioita toimia kielenkäyttötilanteissa, jossa osaa kieltä vain vähän. Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään ja osaa toimia erilaisissa sosiaalisissa ja vuorovaikutustilanteissa. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen.		Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksiOppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	**S3**	**L4**	Arvioinnin kohdeTaitotaso A2.1
3.lk Harjoitellaan helppoja puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä tutuista aihepiireistä	**S3:** Opiskellaan kielenoppimistaitoja kuten sanojen ja sanaperheiden opiskelu ja kuva-sanakirjan tekeminen. Rakennetaan omia lauseita ja hyvin lyhyitä tarinoita yksinkertaisista sanoista. Omia tuotoksia kootaan kielisalkkuun.		Tekstien tulkintataidot
4.lk Opetellaan monenlaisia tekstejä ja ymmärtämisstrategioita monipuolisissa kielenkäyttötarkoituksissa	**S3:** Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monipuolisesti. Aihepiireinä esimerkiksi koulu, vapaa-ajan vietto sairastaminen ja säätilat ja ajan ilmaisut sekä kielenkäyttötarkoituksina avun pyytäminen ja mielipiteen ilmaisu. Sanastoa ja rakenteita opetellaan hieman vaativampien tekstien avulla ja oppilas ymmärtää kielen rakenteita laajemmin kuin kolmannella luokalla. Rakenteita lähestytään kielen käyttötarkoituksen kautta. Syvennetään ääntämistä ja foneettisten merkkien tunnistamista.		Tekstien tulkintataidot
5.lk Tarjota oppilaalle monipuolisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstitilanteita ja harjoittaa oppilasta käyttämään erilaisia ymmärtämisstrategioita	**S3:** Oppii käyttämään englantia tutuissa asiointitilanteissa entistä laajemmin, esimerkkinä tien neuvominen. Sanaston ja rakenteitten opettelussa hyödynnetään entistä laajemmin kielisalkkutyöskentelyä ja erilaisia projekteja, kuten esimerkiksi animaatioita tai		Tekstien tulkintataidot

	sarjakuvia. Ääntämisen ja foneettisten merkkien harjoittelua syvennetään. Aihepiireinä sanastoalueiltaan ikäkaudelle sopivat aiheet mm. minä itse, koulu, harrastukset, vapaa-ajan vietto ja elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Valitaan myös erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja sanaston ja rakenteiden opettelemisessa käytetään monenlaisia tekstejä, esim. näytelmiä, haastatteluja ja animaatioita ja sarjakuvia.	
6.lk Tarjota oppilaalle monipuolisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstitilanteita ja harjoittaa oppilasta käyttämään erilaisia ymmärtämisstrategioita	**S3:** Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä jaintonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksiOppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	**S3**	**L3, L4, L5, L7**	Arvioinnin kohdeTaitotaso A2.1
3.lk Tarjotaan oppilaille mahdollisuutta tuottaa puhetta ja kirjoitusta	**S3:** Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia. Sanastoa ja rakenteita opetellaan vähitellen vaikeutuvien tekstien avulla ja oppilas ymmärtää kielen rakenteita laajemmin vähitellen. Rakenteita lähestytään kielen käyttötarkoituksen kautta. Rakennetaan omia lauseita ja lyhyitä tarinoita yksinkertaisista sanoista. Omia tuotoksia kootaan kielisalkkuun. Harjoitellaan ääntämistä ja foneettisten merkkien tunnistamista.		Tekstien tuottamistaidot
4.lk Tarjotaan oppilaalle mahdollisuutta tuottaa puhetta ja kirjoitusta aiempaa laajemmin	**S3:** Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monipuolisesti. Sanastoa ja rakenteita opetellaan vähitellen vaikeutuvien tekstien avulla ja oppilas ymmärtää kielen rakenteita laajemmin vähitellen. Rakenteita lähestytään kielen käyttötarkoituksen kautta. Rakennetaan omia lauseita ja lyhyitä tarinoita yksinkertaisista sanoista. Omia tuotoksia kootaan kielisalkkuun. Harjoitellaan lisää ääntämistä ja foneettisten merkkien tunnistamista.		Tekstien tuottamistaidot

5.lk Tarjotaan oppilaille mahdollisuutta tuottaa puhetta ja kirjoitusta aiempaa laajemmin ja kiinnittäen huomiota rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	**S3:** Opetellaan käyttämään englantia tutuissa asiointitilanteissa entistä laajemmin, esimerkkinä tien neuvominen. Sanaston ja rakenteitten opettelussa hyödynnetään entistä laajemmin kielisalkkutyöskentelyä ja erilaisia projekteja, kuten esimerkiksi animaatioita tai sarjakuvia. Tavoitteena on monipuolistaa kielenkäyttötilanteita. Rakenteiden osalta opetellaan sekä ymmärtämisen että soveltamisen tasolla nykyaikaan liittyvät aikamuodot niin että kyetään monipuoliseen viestintään sekä puheen, että kirjoituksen tasolla. Aihepiireinä sanastoalueiltaan ikäkaudelle sopivat aiheet mm. minä itse, koulu, harrastukset, vapaa-ajan vietto ja elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Valitaan myös erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja sanaston ja rakenteiden opettelemisessa käytetään monenlaisia tekstejä, esim. näytelmiä, haastatteluja ja animaatioita ja sarjakuvia. Harjoitellaan ääntämistä myös lausetasolla huomioiden sanapaino ja intonaatio.	Tekstien tuottamistaidot
6.lk Tarjotaan oppilaille mahdollisuutta tuottaa puhetta ja kirjoitusta aiempaa laajemmin ja kiinnittäen huomiota rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	**S3:** Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Rakenteiden opettelemisen pääpaino on menneen ajan muodoissa, joita harjoitellaan muistamaan, ymmärtämään ja tuottamaan sekä puheessa, että	Hyvä / arvosanankahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksiOppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

kirjoitetussa kielessä monipuolisia menetelmiä ja kielenkäyttötilanteita hyödyntäen.Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen

tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englannin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Englannin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää englannin A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

MUU VIERAS KIELI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 3-6

Vuosiluokilla 3 – 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

A2-kielen vuosiviikkotuntien jakamisessa eri vuosiluokille ei ole 6. vuosiluokan nivelvaihetta.

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta paikalliseen opetussuunnitelmaan näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso vuosiluokan 6 lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa ottaen huomioon esimerkiksi erilaisten kirjoitusmerkkien vaikutus kielen oppimisnopeuteen.

Lieksa: Vieraan kielen (venäjä) A-oppimäärän opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 4-6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet/ Arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä **4. lk**	**S1**	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Kielellisen ympäristön sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen
ohjata oppilasta tekemään huomioita opiskeltavan kielen käytöstä lähiympäristössä. **5. lk**	Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa.		
ohjata oppilasta huomioimaan opiskeltavan kielen kulttuuriin liittyviä asioita **6. lk**	Tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyteen.		Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä	Tutustutaan kyrillisten kirjainten eri kirjoitustapoihin.		Oppilas tietää, että maailman kielet jakautuvat kielikuntiin ja osaa kertoa, mihin kielikuntaan opiskeltava kieli kuuluu. Oppilas osaa kuvata, mitä kieliä lähiympäristössä puhutaan.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia **4. lk**	**S1** Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa.	**L1, L2** Ajattelu ja oppimaan oppiminen. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	

ohjata oppilasta kohteliaaseen vuorovaikutukseen opiskeltavalla kielellä	Aloitetaan tutustuminen venäläiseen kulttuuriin.		
5. lk			
motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä Venäjän kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta	Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Syvennetään venäläisen kulttuurin tuntemusta.		
6. lk			
motivoida oppilasta arvostamaan maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Tutustutaan lisää venäläiseen kulttuuriin. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia. S1
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	**S1**	**L1, L2** Ajattelu ja oppimaan oppiminen. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Kielellinen päättely
4. lk			
ohjata oppilasta havaitsemaan opiskeltavien kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä	Tehdään havaintoja oppilaan äidinkielen, englannin ja venäjän kielen yhteneväisyyksistä.		
5. lk			
tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	Tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen.		
6. lk			
ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä	Tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Tutustutaan oman paikkakunnan venäjän kielestä lainautuneisiin sanoihin.		Oppilas osaa tehdä havaintoja opiskeltavan kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.

T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa	**S1**	**L2, L3** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.Itsestä huolehtiminen ja arjen hallinta	Kohdekielisen aineiston löytäminen
4. lkohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa	Ohjataan oppilasta huomaamaan ympäristöstä venäjän kieltä.		
5. lk ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa	Ohjataan oppilasta löytämään ympäristöstä ja verkosta ikäkaudelle sopivaa venäjänkielistä aineistoa.		
6. lk ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa	Ohjataan oppilasta löytämään ympäristöstä ja verkosta ikäkaudelle sopivaa venäjänkielistä aineistoa. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.		Oppilas osaa kertoa, missä opiskeltavaa kieltä voi nähdä tai kuulla.

Kielenopiskelutaidot

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	**S2**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen. **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen hallinta	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä
4. lk tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä	Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta.		

kannustava yhdessä oppiminen **5. lk** tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen **6. lk** tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä ja totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa.		Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekemiseen.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelusta an ja kannustaa harjaannuttamaa n kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologi aa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten **4. lk** ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelusta an ja	**S2** Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja ja totutellaan arvioimaan omaa kielen oppimista.	**L1**Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L4**Monilukutaito **L5**Tieto- ja viestintäteknologinaosaam inen **L6**Työelämätaidot ja yrittäjyys	Kielenopiskelutavoittei den asettaminen ja opiskelutottumusten löytäminen

harjaannuttamaan kielitaitoaan monipuolisesti			
5. lk ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa ja erilaisia muistiinpainamiskeinoja. Harjoitellaan edelleen arvioimaan omaa kielitaitoa.		
6. lk ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	Opetellaan tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Opetellaan asettamaan itselle tavoitteita, pyritään saavuttamaan ne ja arvioimaan oman työn tuloksia.		Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa sekä harjaannuttaa ja arvioi taitojaan.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet
		L2, L4 L5,	
T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	**S3**	**L7** Osallistuminen vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
4. lk järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella pääasiassa suullista	Opetellaan kuulemaan ja puhumaan kohdekieltä. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni.		

viestintää ja vuorovaikutusta	Lisäksi voidaan valita aiheita yhdessä. Opetellaan tervehtimistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa.		
5. lk järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen sekä suullista että kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä. Keskeisiä aiheita ovat koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Havainnoidaan ja harjoitellaan erityisesti puherytmiä ja intonaatiota.		
6. lk järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Voidaan tarjota mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita, esimerkiksi pienten tarinoiden tai näytelmien muodossa. Harjoitellaan kyrillisiä käsialakirjaimia.		Hyvän osaamisen kuvaus: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin. (A1.3)
T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	**S3**	**L2, L4**	Viestintästrategioiden käyttö
4. lk ohjata oppilasta selviytymään yksinkertaisista arkipäivän puhetilanteista	Opetellaan yksinkertaisia arkipäivän puhetilanteita.		
5. lk ohjata oppilasta selviytymään omaan arkielämään liittyvistä yksinkertaisista puhetilanteista	Opetellaan erilaisia omaan arkielämään liittyviä yksinkertaisia puhetilanteita.		
6. lk tukea oppilasta erilaisten kielellisten	Harjoitellaan monipuolisempia viestintätilanteita.		Hyvän osaamisen kuvaus: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä

viestintästrategioiden käytössä			usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmaisuin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein. (A1.3)
T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	**S3**	**L2, L4**	Viestinnän kulttuurinen sopivuus
4. lk			
ohjata oppilasta kohteliaaseen kielenkäyttöön	Opetellaan yleisimpiä kohteliaita ilmaisuja.		
5. lk			
auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	Opetellaan yksinkertaisia kohteliaita pyyntöjä ja käskyjä.		
6. lk			Hyvän osaamisen kuvaus: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa. (A1.3)
auttaa oppilasta laajentamaan edelleen kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	Harjoitellaan erilaisia yksinkertaisia asiointitilanteita.		

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet
T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään	**S3**	**L4**	Tekstien tulkintataidot

kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä		
4. lk		
rohkaista oppilasta tulkitsemaan yksinkertaisia tekstejä sanastoa apuna käyttäen	Harjoitellaan löytämään tietoja yksinkertaisista puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä.	
5. lk		
rohkaista oppilasta tulkitsemaan yksinkertaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä sanastoa apuna käyttäen	Harjoitellaan löytämään tietoja yksinkertaisista puhutuista ja kirjoitetuista oppilaan jokapäiväiseen elämään liittyvistä teksteistä.	
6. lk		Hyvän osaamisen kuvaus: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä. (A1.3)
rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	Harjoitellaan löytämään tietoja sisällöltään monipuolisemmista puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä.	

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

Opetuksen tavoitteet sisältöalueet	Tavoitteisiin liittyvät	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet
T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	**S3**	**L3, L4, L5, L7**	Tekstien tuottamistaidot

4. lk		
tarjota oppilaalle tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	Sanastoa ja rakenteita opetellaan helppojen tekstien avulla.	
5. lk		
tarjota oppilaalle monipuolisesti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	Sanastoa ja rakenteita opetellaan hieman pidempien tekstien avulla.	
6. lk		Hyvän osaamisen kuvaus: Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia. (A1.2)
tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	Sanastoa ja rakenteita opetellaan vähitellen vaikeutuvien tekstien avulla ja oppilas ymmärtää kielen rakenteita laajemmin vähitellen.	

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman

sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys sekä kielialueen elämänmuoto. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoiseksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja tai osoittaa informaalin oppimisen kautta hankittua osaamista. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Vieraan kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin.

Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

14.4.4 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 3−6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

Lieksa: Matematiikan opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy**	**Arvioinnin kohteet/ Hyvään osaamisen kriteerit 6.vuosiluokan päätteeksi**
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea	S1-S5	L1, L3, L5	

myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	L1,L4	Opittujen asioiden yhteydet
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.	S1-S5	L1, L3, L4, L5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologia a hyödyntäen	S1-S5	L1, L2, L4, L5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisuta itojen kehittämisessä	S1-S5	L1, L4, L5	Ongelmanratkaisutaidot
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	L1, L3	Taito arvioida ratkaisua
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	S1-S5	L1, L4	Matemaattiset käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö (
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmä stä	S2	L1, L4	Kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtäminen 3-6 lk.ien lukualueilla.

T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	L1, L4	Lukukäsite
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	L1, L3, L6	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	S4	L4, L5	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.	S4	L1, L3, L6	Mittaaminen
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	L4, L5	Taulukoiden ja diagramminen laatiminen ja tulkinta
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita	S1	L1, L4, L5, L6	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä

tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympärist össä		
3. luokkaT1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamustaT2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välilläT3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologia a hyödyntäenT5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisuta itojen kehittämisessäT6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttäT7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia	S1 Ajattelun taidot • kehitetään taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia , sekä suhteita ja riippuvuuksia • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristös sä S2 Luvut ja laskutoimitukset • kymmenjärjestelmäkä sitteen varmentaminen luvuilla 0 - 10 000, lukujen luokittelua, järjestämistä • tutustuminen 60-järjestelmään, kellonajat minuutti, tunti ja vuorokausi • kertolaskua • sisältöjako, ositusjako ja jaollisuus • laskualgoritmeja ja päässälaskua • murtoluvun käsite • laskutoimitusten tulosten arviointi,	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.Opittujen asioiden yhteydet. Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä luokilla 1-3 opiskeltujen asioiden yhteyksistä.Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot.Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen.Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin opiskelluista sisältöalueista.Ongelmanratkaisutaid ot.Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita opiskelluilla sisältöalueilla.Taito arvioida ratkaisua.Oppilas osaa ohjatusti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.Matemaattisen käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö.Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.

käsitteitä ja merkintöjä.	tarkistaminen ja pyöristäminen • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen S3 Algebra • lukujonojen tulkitseminen ja kirjoittaminen S4 Geometria: • suurennoksia ja pienennöksiä • peilauksia suoran ja pisteen suhteen, symmetria ja yhtenevyys konkreetein välinein • suorakulma • nelikulmiot • piiri • kärki, särmä ja tahko, pallo, suorakulmainen särmiö, lieriö, kartio ja pyramidi (geometristen ominaisuuksien tutkiminen) • mittaamisen periaatteen vahvistaminen • pituuden ja massan yksiköt

	• mittaustulosten arviointia ja mittauksen tarkistaminen	
	S5 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys • tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen • yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen	
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästäT9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihinT10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2 Luvut ja laskutoimitukset • kymmenjärjestelmäkäsitteen varmentaminen luvuilla 0 - 10 000, lukujen luokittelua, järjestämistä • tutustuminen 60-järjestelmään, kellonajat minuutti, tunti ja vuorokausi • kertolaskua • sisältöjako, ositusjako ja jaollisuus • laskualgoritmeja ja päässälaskua • murtoluvun käsite • laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen.Oppilas osoittaa ymmärtävänsä kymmenjärjestelmän periaatteen.Lukukäsite.Oppilas käyttää opiskeltuja positiivisia rationaalilukuja.Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen.Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.

	• erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen	
	S4 Geometria:	
	• suurennoksia ja pienennöksiä	
	• peilauksia suoran ja pisteen suhteen, symmetria ja yhtenevyys konkreetein välinein	
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiinT12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.	• suorakulma	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi.Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita,MittaaminenOppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä, laskea kuvioiden piirejä ja mittayksiköiden muunnosten alkeita
	• nelikulmiot	
	• piiri	
	• kärki, särmä ja tahko, pallo, suorakulmainen särmiö, lieriö, kartio ja pyramidi	
	(geometristen ominaisuuksien tutkiminen)	
	• mittaamisen periaatteen vahvistaminen	
	• pituuden ja massan yksiköt	
	• mittaustulosten arviointia ja mittauksen tarkistaminen	
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta.Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta ja tulkita taulukoita ja diagrammeja.
	• tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen	
	• yksinkertaisten taulukoiden ja	

	diagrammien lukeminen S1 Ajattelun taidot	
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	• kehitetään taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia , sekä suhteita ja riippuvuuksia • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman yksinkertaisessa ohjelmointiympäristössä.
4. luokkaT1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamustaT2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välilläT3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologia a hyödyntäenT5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen	S1 Ajattelun taidot • kehitetään taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia , sekä suhteita ja riippuvuuksia • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä S2 Luvut ja laskutoimitukset • kymmenjärjestelmäkäsitteen varmentaminen luvuilla 0 - 1 000 000, lukujen luokittelua ja järjestämistä • sekunti, viikko, kuukausi ja vuosi • kertolaskua	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen.Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.Opittujen asioiden yhteydet. Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä luokilla 1-4 opiskeltujen asioiden yhteyksistä.Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot.Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen.Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin opiskelluista sisältöalueista.Ongelmanratkaisutaidot.Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita opiskelluilla sisältöalueilla.Taito arvioida ratkaisua.Oppilas osaa ohjatusti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.Matemaattisen käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö.Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.

kehittämisessäT6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttäT7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	• sisältöjako, ositusjako ja jaollisuus • laskualgoritmeja ja päässälaskua • sekaluvun käsite • desimaaliluvun käsite, kymmenesosat • desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua • laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen • sulkeiden käyttö • negatiivisen kokonaisluvun käsite • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen S3 Algebra • lausekkeen käsite • lukujonojen tulkitseminen ja kirjoittaminen • säännönmukaisuuksia, suhteita ja riippuvuuksia S4 Geometria • yhdenmuotoisuus • peilauksia suoran ja pisteen suhteen,

	symmetria, yhtenevyys konkreetein välinein • yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat • oiko-, terävä- ja tylppä kulma • kolmiot ja nelikulmiot • pinta-ala • särmiöt • mittaamisen periaatteen vahvistaminen • lämpötilan yksikkö ja suuruus • mittaustulosten arviointia ja mittauksen tarkistaminen	
	S5 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys • tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen • yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen	
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästäT9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä	S2 Luvut ja laskutoimitukset • kymmenjärjestelmäkäsitteen varmentaminen luvuilla 0 - 1 000 000,	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen.Oppilas osoittaa ymmärtävänsä kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.Lukukäsite.Oppilas käyttää opiskeltuja positiivisia rationaalilukuja ja tuntee negatiivisia kokonaislukuja.Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien

positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihinT10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	lukujen luokittelua ja järjestämistä • sekunti, viikko, kuukausi ja vuosi • kertolaskua • sisältöjako, ositusjako ja jaollisuus • laskualgoritmeja ja päässälaskua • sekaluvun käsite • desimaaliluvun käsite, kymmenesosat • desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua • laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen • sulkeiden käyttö • negatiivisen kokonaisluvun käsite • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen	hyödyntäminen.Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiinT12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan	S4 Geometria • yhdenmuotoisuus • peilauksia suoran ja pisteen suhteen, symmetria, yhtenevyys konkreetein välinein • yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat • oiko-, terävä- ja tylppä kulma	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi.Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran suhteen symmetrisiä kuvioita.MittaaminenOppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä, laskea kuvioiden piirejä ja pinta-aloja ja hallitsee yleisimpien mittayksiköiden muunnoksia.

mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.	• kolmiot ja nelikulmiot • pinta-ala • särmiöt • mittaamisen periaatteen vahvistaminen • lämpötilan yksikkö ja suuruus • mittaustulosten arviointia ja mittauksen tarkistaminen	
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys • tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen • yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta.Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta ja tulkita taulukoita ja diagrammeja.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1 Ajattelun taidot • kehitetään taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia , sekä suhteita ja riippuvuuksia • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman yksinkertaisessa ohjelmointiympäristössä.
5. luokkaT1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamustaT2	S1 Ajattelun taidot • kehitetään taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen.Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.Opittujen asioiden yhteydet. Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä luokilla 1-5 opiskeltujen asioiden yhteyksistä. Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot.Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta

ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välilläT3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta. T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologia a hyödyntäenT5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisuta itojen kehittämisessäT6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttäT7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä	, sekä suhteita ja riippuvuuksia • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristös sä S2 Luvut ja laskutoimitukset • kymmenjärjestelmäkä sitteen varmentaminen luvuilla 0 – kymmenen miljardia, lukujen luokittelua, järjestämistä • kertolaskua • sisältöjako, ositusjako ja jaollisuus • laskualgoritmeja ja päässälaskua • murtolukujen muunnokset • sadas ja tuhannesosat • murtolukujen ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua • desimaalilukujen kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla • laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen	mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen.Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin opiskelluista sisältöalueista.Ongelmanratkaisutaid ot.Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita opiskelluilla sisältöalueilla.Taito arvioida ratkaisua.Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.Matemaattisen käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö.Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.

• erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen

S3 Algebra

• lausekkeen käsite

• lukujonojen tulkitseminen ja kirjoittaminen

• säännönmukaisuuksia, suhteita ja riippuvuuksia

S4 Geometria

• suurennoksia ja pienennöksiä ja yhdenmuotoisuus

• ympyrä ja sen osia

• kulman mittaaminen

• monikulmiot

• pinta-alan laskeminen ja pinta-alan yksiköt (yksikkömuunnokset)

• mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista

• mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästäT9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihinT10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S5 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys • tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen • koordinaatisto • yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen • keskiarvon käsite ja laskeminen S2 Luvut ja laskutoimitukset • kymmenjärjestelmäkäsitteen varmentaminen luvuilla 0 – kymmenen miljardia, lukujen luokittelua, järjestämistä • kertolaskua • sisältöjako, ositusjako ja jaollisuus • laskualgoritmeja ja päässälaskua • murtolukujen muunnokset • sadas ja tuhannesosat • murtolukujen ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua • desimaalilukujen kertominen ja	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen. Oppilas osoittaa ymmärtävänsä kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.Lukukäsite.Oppilas käyttää opiskeltuja positiivisia rationaalilukuja ja tuntee negatiivisia kokonaislukuja.Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen.Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.

	jakaminen luonnollisella luvulla • laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen S4 Geometria • yhdenmuotoisuus • peilauksia suoran ja pisteen suhteen, symmetria, yhtenevyys konkreetein välinein • yhdensuuntaiset ja kohtisuorat suorat • oiko-, terävä- ja tylppä kulma • kolmiot ja nelikulmiot • pinta-ala • särmiöt • mittaamisen periaatteen vahvistaminen • lämpötilan yksikkö ja suuruus • mittaustulosten arviointia ja mittauksen tarkistaminen	
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiinT12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.		Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi. Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran suhteen symmetrisiä kuvioita. Mittaaminen: Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä, laskea kuvioiden piirejä ja pinta-aloja ja tilavuuksia. Hallitsee yleisimpien mittayksiköiden muunnoksia.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia	S5 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys • tietojen etsiminen, kerääminen,	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta. Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta ja tulkita taulukoita ja diagrammeja.Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon.

tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	tallentaminen ja esittäminen • koordinaatisto • yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen • keskiarvon käsite ja laskeminen	
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1 Ajattelun taidot • kehitetään taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia, sekä suhteita ja riippuvuuksia • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman yksinkertaisessa ohjelmointiympäristössä.
6. luokka T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin	S1 Ajattelun taidot • kehitetään taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia, sekä suhteita ja riippuvuuksia • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä S2 Luvut ja laskutoimitukset • aikalaskut • kertolaskua	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia. Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistäOppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.

välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologia a hyödyntäen T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisuta itojen kehittämisessä T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä	• sisältöjako, ositusjako ja jaollisuus • laskualgoritmeja ja päässälaskua • murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välinen yhteys, murtoluvun muuttaminen desimaaliluvuksi • murto- ja desimaalilukujen yhteen ja vähennyslaskua • murtolukujen kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla • laskutoimitusten tulosten tarkistaminen, arviointi ja pyöristäminen • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen
	S3 Algebra • lausekkeen käsite • lukujonojen tulkitseminen ja kirjoittaminen • säännönmukaisuuksia , suhteita ja riippuvuuksia • yhtälöiden ja epäyhtälöiden

ratkaisujen etsiminen päättelemällä

S4 Geometria

• suurennoksia ja pienennöksiä, yhdenmuotoisuus ja mittakaava

• pinta-alan laskeminen (suorakulmio ja kolmio) ja pinta-alan yksiköt

• suorakulmaisen särmiön tilavuuden laskenta ja tilavuuden yksiköt (yksikkömuunnokset)

• mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista

• mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen

S5 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

• tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen

• yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen

• tietojen luokittelu ja järjestäminen, tyyppiarvon ja

	mediaanin käsitteiden pohjustaminen • kokemuksia klassisesta ja tilastollisesta todennäköisyydestä	
	S6 Lisäksi • vertailu, jäsentäminen, mittaaminen, rakentaminen, mallintaminen, sääntöjen ja riippuvuuksien etsiminen sekä niiden esittäminen • ajattelua tukevien piirrosten ja välineiden käyttöä • peruslaskutoimitusten varmentaminen • kertominen ja jakaminen desimaaliluvuilla ja murtoluvun kertominen tai jakaminen kokonaisluvulla • laskulausekkeen laskutoimitusten järjestys	
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin	S2 Luvut ja laskutoimitukset • aikalaskut • kertolaskua • sisältöjako, ositusjako ja jaollisuus	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta. Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja.Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.

rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	• laskualgoritmeja ja päässälaskua • murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välinen yhteys, murtoluvun muuttaminen desimaaliluvuksi • murto- ja desimaalilukujen yhteen ja vähennyslaskua • murtolukujen kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla • laskutoimitusten tulosten tarkistaminen, arviointi ja pyöristäminen • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen	
	S4 Geometria	
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.	• suurennoksia ja pienennöksiä, yhdenmuotoisuus ja mittakaava • pinta-alan laskeminen (suorakulmio ja kolmio) ja pinta-alan yksiköt • suorakulmaisen särmiön tilavuuden laskenta ja tilavuuden yksiköt (yksikkömuunnokset) • mittayksiköiden käyttö, vertailua ja muuntamista	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita. Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksiköiden muunnokset.

	• mittaustuloksen arviointia ja mittauksen tarkistaminen S5 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	• tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen • yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen • tietojen luokittelu ja järjestäminen, tyyppiarvon ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen • kokemuksia klassisesta ja tilastollisesta todennäköisyydestä S1 Ajattelun taidot	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	• kehitetään taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia, sekä suhteita ja riippuvuuksia • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä

S1 Ajattelun taidot: Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

S3 Algebra: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla.

S4 Geometria ja mittaaminen: Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja -leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa sekä laskinta hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Jokaisella oppilaalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3-6

Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esilletuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

14.4.5 YMPÄRISTÖOPPI

Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana[106] ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Vuosiluokilla 3-6 ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

Lieksa: Ympäristöopin opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet / Hyv osaamisen kriteerit 6.vuosiluokan päätteek
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki	**S1-S6**		

[106] Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 §

ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen			
3 lk: Ohjataan oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun.	**S2** Herätetään oppilaan uteliaisuutta, innostusta ja keksiliäisyyttä liikenteessä turvallisesti toimimiseen **S4** Ohjataan oppilasta havainnoimaan luontoa ja rakennettua ympäristöä uteliaasti ja innostuen retkien avulla. **S2** Herätetään oppilaan kiinostus terveellisiin elämäntapoihin ja turvalliseen käyttäytymiseen arjen tilanteissa. **S3** Herätetään kiinnostus Pohjoismaiden ja Baltian luonnonympäristöön ja ihmisen toimintaan. Innostetaan oppilasta karttojen ja geomedian käyttöön **S4** Ylläpidetään oppilaan kiinnostusta lähiympäristön tutkimiseen ja laajennetaan kiinnostusta erilaisiin elinympäristöihin ja eliöihin**.** **S5** Herätetään oppilaiden kiinnostus luonnosta löytyviin kestäviin rakenteisiin ja arjen työtä helpottaviin keksintöihin.		Arvioinnin kohteena on työskentelyn tavoitteellisuus, pitkäjänteisyys ja ympäristöopin hahmottaminen.
4 lk: Ohjataan ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä autetaan oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen			Terveyden osa-alueide arjen terveystottumuksi tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminenTavoitteellin työskentely ja oppimaa oppiminen
5 lk: Tavoitteena on ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen rakennetta, elintoimintoja ja kehitystä. Tavoitteena on myös tarkastella elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä. Oppilasta kannustetaan edistämään hyvinvointia omassa	**S1 I**hmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheet Kehityksen ajankohtaiset muutokset ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtäminen. Oman kehon ja mielen viestien tunnistaminen. Omien ajatusten, tarpeiden, asenteiden ja arvojen tiedostaminen.	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Terveyden osa-alueide arjen terveystottumuksi tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen. Ihmisen rakenne, elintoiminnot j kehitys. Tavoitteellinen työskentely ja oppimaa oppiminen

toiminnassaan ja lähiympäristössään.	Tunnistetaan edelleen omaa oppimista tukevia asioita **S5:** Maapallon rakenne, pinnanmuodot, valtameret ja kasvillisuusalueet		Ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys
6 lk: Tavoitteena on ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita ja arjen terveystottumusten merkitystä. Oppilasta ohjataan ymmärtämään ihmisen rakennetta, elintoimintoja ja kehitystä. Tavoitteena on myös tarkastella elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä. Oppilasta rohkaistaan harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa. Oppilasta kannustetaan edistämään hyvinvointia omassa toiminnassaan ja lähiympäristössään. **T2** ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	**S1 I**hmisen kehityksen ajankohtaiset muutokset ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtäminen, seksuaalinen kehitys ja ihmisen lisääntyminen **S2 H**arjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja: päihteet Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille **S1-S6**	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L1, L7**	Terveyden osa-alueide arjen terveystottumuksi tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminer ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminenTavoitteelli työskentely ja oppimaa oppiminen **Arvosanan 8 osaamin** Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöc tiedonalojen merkityksestä.
3 lk: Ohjataan ja kannustetaan oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita	**S1**Ohjataan oppilasta asettamaan tavoitteita ryhmässä toimimiselle ja omien ja toisten tunteiden tunnistamiselle. **S2** Kannustetaan oppilasta asettamaan tavoitteita liikenneturvallisuuden opiskeluun kävelijänä ja pyörälijänä. **S3** Ohjataan oppilasta asettamaan tavoitteita kotiseudun ja Suomen kartan käytön opiskeluun	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen**L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Arvioinnin kohteena on työskentelyn tavoitteellisuus, pitkäjänteisyys ja ympäristöopin hahmottaminen.

	S2 Kannustetaan oppilasta asettamaan tavoitteita terveellisten elämäntapojen opiskeluun.		
4 lk: Ohjataan ja kannustetaan oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	**S4** Ohjataan työskentelemään pitkäjänteisesti Ilma-, valo- ja ääniopin opiskelussa. **S5** Kannustetaan oppilasta työskentelemään pitkäjänteisesti Pohjoismaiden ja Baltian tutkimisessa. **S6** Ohjataan asettamaan tavoitteita ravinnontuotannon opiskelulle.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Arvioinnin kohteena on työskentelyn tavoitteellisuus, pitkäjänteisyys ja ympäristöopin hahmottaminen.
5 lk: Oppilasta ohjataan edistämään turvallisuutta omassa toiminnassaan ja lähiympäristössään. Häntä neuvotaan toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen.	**S1** Hyvinvoiva ihminen **S2** Arjen teknologia **S3** Eurooppa**S4** Luonto syksyllä **S5** Maapallo ja sen luonto **S6** Aineiden ja materiaalien kestävä käyttö	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Arvioidaan ja annetaan palautetta edistymisest tutkimisessa, havaintoje tekemisessä ja ryhmäs toimimisen taidoissa.
6 lk: Oppilasta kannustetaan edistämään turvallisuutta omassa toiminnassaan ja lähiympäristössään. Häntä ohjataan toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen. Oppilasta ohjataan tutkimaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. **T3** tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän	**S1 ja S2** Terveet elämäntavat ja fyysinen hyvinvointi, päihteet, ihmissuhteet, seksuaalisuus, tunteet ja henkinen hyvinvointi **S3** Aasia, Afrikka ja Australia **S5** Valtameret **S6** Energian tuotanto ja käyttö S1-S6	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	**Arvosanan 8 osaamin** Oppilas osaa asettaa o tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle			
3 lk: Tuetaan ympäristötietoisuuden kehittymistä ja ohjataan oppilaan toimimaan kestävän kehityksen mukaisesti lähiympäristössään ja yhteisöissään.	**S2**Ohjataan oppilasta tiedostamaan lähiympäristönliikennettä ja vaikuttamaan sen turvalölisuuteen toimimalla itse turvallisesti kävelijänä ja pyöräilijänä.**S4**Tuetaan oppilaan ympäristötietoisuutta tutustumalla pihan eliöihin	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot
4 lk: Tavoitteena on tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä kykyä toimia ja vaikuttaa lähiympäristössä ja yhteisöissä kestävää kehitystä edistäen.	**S4** Tuetaan tietoisuutta elinympäristöjen ja eliöiden arvokkuudesta tutustumsalla erilaisiin elinympäristöihin ja eliöihin. **S6** Tutustutaan ravinnontuotannon kestävyyteen ja tuetaan oppilasta toimimaan itse ympäristövastuullisuuden kehittymiseksi ruuantuotannossa.	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot
5 lk: Tavoitteena on ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun. Oppilasta ohjataan tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Tavoitteena on tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä kykyä toimia ja vaikuttaa lähiympäristössä ja yhteisöissä kestävää kehitystä edistäen.	**S4** Marjat, sienet, puutarha ja kasvimaa, kalastus **S6** Aineiden ja materiaalien kestävä käyttö	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot
6 lk: Tavoitteena on ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun.Tavoitteena on vahvistaa oppilaan	**S4** Elämää metsissä ja soilla **S5** Veden kierto **S6** Veden puhdistus ja energian tuotanto ja käyttö	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän	**Arvosanan 8 osaamin** Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden

ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä kykyä toimia ja vaikuttaa lähiympäristössä ja yhteisöissä kestävää kehitystä.		tulevaisuuden rakentaminen	rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen se toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojekteissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	L1, L7	
3 lk: Tavoitteena on harjoitella luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen liittyviä tutkimustehtäviä.	**S2** Tutkitaan liikenteessä ja ryhmän jäsenenä toimimista **S3** Harjoitellaan kotiseudun ja Suomen tutkimista karttatehtävillä. **S4** Tutkitaan pihapiirin eliöitä. **S6** Tutkitaan miten kulttuurin ja luonnon monimuotoisuus kotiseudulla ilmenee.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	
4 lk: Tavoitteena on rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä	**S1** Muodotetaan kysymyksiä oman terveyden ja turvallisuuden edistämisestä ja käytetään niitä	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän	

tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	tutkimuksen lähtökohtana **S3** Tehdään tutkimuskysymyksiä liityen Pohjoismaihin ja Baltiaan. **S4** Asetetaan kysymyksiä Suomen eliöiden elinympäristöjen tutkimiseksi. **S5** Asetetaan tutkimuskysymyksiä liittyen äänen, valon ja ilman ominaisuuksiin **S6** Asetetaan kysymyksiä ravinnon tuotantoon liittyen ja tehdään kysymysten avulla pieniä tutkimuksia.	tulevaisuuden rakentaminen	
5 lk: Tavoitteena on ohjata oppilasta pohtimaan arjessa tapahtuvien ilmiöiden syitä ja seurauksia, planeettamme suhdetta muuhun maailmankaikkeuteen, ilmaston vaikutusta luonnon ja kasvillisuuden monimuotoisuuteen sekä ihmisen elintoimintoja.	**S1** Ihmiskehon ja ihmisen hyvinvoinnin tutkiminen **S3** Oma maanosamme Eurooppa **S4** Lähiympäristön kasvillisuus, kala- ja riistatalous. **S5** Kemialliset reaktiot **S6** Lajittelun ja kierrätyksen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita ja työskennellä tavoitteiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa. Hän osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti
6 lk: Tavoitteena on ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun ja luonnon tutkimiseen. Lisäksi tavoitteena on ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita ja arjen terveystottumusten merkitystä.	**S1** Terveiden elämäntapojen vaikutus hyvinvointiin **S2** Ihmissuhteiden merkitys **S3** Vieraat maanosat ja niiden kulttuurit: Afrikka, Aasia ja Australia **S4** Elämää metsissä ja soilla. **S5 ja S6** Veden ominaisuudet ja sen kiertokulku	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	S1-S6	L1, L5
3 lk: Tavoitteena ohjata lähiympäristöön liittyvien pienten tutkimusten toteuttamiseen, tekemään havaintoja ja pieniä mittauksia.	**S1** Tutkitaan omaa toimintaa ryhmänjäsenenä. **S2** Havainnoidaan säätä ja mitataan lämpötilaa ja tuulta aisteilla ja erilaisilla mittareilla. **S4** Tehdään havaintoja lähiympäristön eliöistä ja veden olomuodoista.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
4 lk: Ohjataan oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	**S1** Ohjataan suunnittelemaan tutkimus perheen tai luokan terveellisiin elämäntapoihin liittyvistä asioista **S2** Mitataan ja tutkitaan erilaisin menetelmin valoa, ääntä ja ilmaa. **S3** Ohjataan oppilasta suunnittelemaan pieni vertaileva tutkimus Pohjoismaihin ja Baltiaan liittyen. **S4** Havainnoidaan lähiympäristön erilaisia elinympäristöjä ja tunnistetaan ja eliöitä ja harjoitellaan niiden luokittelua. **S5** Havainnoidaan ja tutkitaan lähiympäristön kestäviä putki- ja kolmiorakenteita. **S6** Ohjataan tekemään	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

	pienitutkimus ravinnontuotannosta.		
5 lk: Tavoitteena on ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, arjen teknologian ymmärtämiseen, oman maanosamme tuntemiseen ja ekologiseen ajatteluun. Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	**S1** Ihmisen ja peruselintoimintojen tutkiminen omaa kehoa kuunnellen ja apuna käyttäen **S3** Erilaiset kasvillisuusaalueet ja -vyöhykkeet **S4** Lähiympäristön tutkiminen **S5 ja S6** Tuotteiden ja eri materiaalien elinkaaret	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset
6 lk: Tavoitteena on ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun. **T6** ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	**S1** Elämäntapojen vaikutus terveyteen **S2** Ihmissuhteet, tunteet **S3** Maanosat, valtameret, kasvillisuusvyöhykkeet, erilaiset kulttuurit **S4** Lähiympäristön tutkiminen **S6** Energian käyttö S1-S6	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen L1, L2, L5	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa. **Kohde:** Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen
3 lk: Tavoitteena ohjata oppilasta tunnistamaan erilaisia syy-seuraussuhteita	**S2** Ihmisen ryhmässä toimimiseen liittyvien asioiden syysseuraus-suhteisiin tutustuminen **S3** Suomen sijaintiin ja ilmastoon liittyviä syys-seuraussuhteiden tunnistamista **S4** Ohjataan pihapiirin eliöihin liittyvien ilmiöiden syy-seuraussuhteiden tunnistamiseen.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen

4 lk: Tavoitteena ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita ja tekemään johtopäätöksiä**.**	**S2** Ohjataan tunnistamaan syy-seuraussuhteita omien elämäntapavalintojen ja terveyden välillä. Harjoitellaan johtopäätösten tekemistä terveellisten elämäntapojen vaikutuksesta omaan elämään. **S3** Tunnistetaan syy-seuraussuhteita Pohjoismaiden ja Baltian sijainnin vaikutuksesta niiden kasvillisuuteen ja ilmastoon ja elinkeinoihin**.** **S4** Tunnistetaan Suomen erilaisten elinympäristöjen ja eliöiden välisiä syy-seuraussuhteita ja harjoitellaan johtopäätösten tekemistä niistä.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen
5 lk: Syy- ja seuraussuhteiden tunnistaminen ja johtopäätösten tekeminen	**S1** Elintoimintojen merkitys **S3** Ilmaston vaikutus kasvillisuuteen maapallolla **S4** Lähiympäristön maaperän vaikutus kasvillisuuteen, voiman käsitteen tunnistaminen kappaleiden liikkeen seurauksena **S5** Kemiallisten reaktioiden periaatteet, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun syyt **S6** Luonnonvarojen	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen

	vastuullisen käytön ymmärtäminen		
6 lk: Syy- ja seuraussuhteiden tunnistaminen, johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	**S1** Terveiden elämäntapojen vaikutus henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. **S2** Päihteiden vaikutukset elämään **S3** Eri maanosien maantieteellisten ja kulttuuristen eroavaisuuksien tutkiminen ja tunnistaminen **S6** Luonnonvarojen vastuullinen käyttö ja energiankulutuksen tutkiminen kestävän kehityksen näkökulmasta	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	**Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen** Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	L2, L3, L5	**Kohde:** Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa
3 lk: Tutustutaan arjen teknologisten sovellusten käyttöön ja toimintaperiaatteisiin	**S2** Erilaisten oppilaitten lähipiiriin kuuluvien kulkuneuvojen kuten polkupyörän turvalaitteiden toimintaperiaatteet ja käyttö. **S3** Karttasovelluksiin ja paikannuksen apuna käytettäviin välineidisiin tutustuminen.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa
4 lk: Ohjataa oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä,	**S4** Putkirakenne, kolmiorakenne, vipu, kaltevataso ja jousi - niiden käyttö ja merkitys	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa

merkitystä ja toimintaperiaatteita	arjessa. **S5** Ilman, valon ja äänen tutkiminen teknologisten välineiden avulla. **S3** Geomedian käyttö maantieteellisissä tutkimuksissa.	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	
5 lk: Arjen teknologisten sovellusten kokeileminen ja käyttö sekä niiden toimintaperiaatteiden ymmärtäminen	**S2** Erilaisten laitteiden toimintaperiaatteet ja niiden käyttö **S3** Geomedian käyttö maantieteellisissä tutkimuksissa **S4** Erilaisten mittaus- ja tutkimusvälineiden toimintaperiaatteet ja niiden käyttö lähiympäristön tutkimisessa **S5** Teknologian hyödyntäminen materiaalien ja aineiden ominaisuuksien tutkimisessa. Tiedonhankinta eri ympäristöopin osa-alueiden tutkimisessa.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa
6 lk: Teknologisten sovellusten merkitys arjessa. Oppilaiden innostaminen uusien asioiden yhteistoiminnalliseen kokeiluun ja kehittämiseen	**S2** Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita **S3** Maailmankuvan kehittäminen karttojen ja geomedian avulla **S4** Elinympäristömme teknologisien sovellusten tutkiminen, käyttö ja hyödyntäminen erilaisissa tutkimuksissa. **S5** Luontoon sekä aineisiin ja materiaaleihin liittyvien mittausten ja tutkimusten suorittaminen	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	**Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen** Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien

	teknologiaa hyödyntäen **S6** Mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa kestävään kehitykseen sekä paikallisesti että globaalisti		
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	S1-S6	L3	**Kohde:** Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot
3 lk: Tutustutaan hyvinvointia ja turvallisuutta edistävään toimintaan lähiympäristössä. Ohjataan oppilasta toimimaan turvallisesti**.**	**S1** Luokan jäsenenä toimiminen kaikkien turvallisuutta edistäen. **S2** Liikennesäännöt ja turvallinen käyttäytyminen liikenteessä.	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot
4 lk: Ohjataan oppilasta toimimaan tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen**.**	**S1** Ohjataan tunnistamaan omia tunteita ja säätelemään niitä. **S2** Ohjataan terveellisiin elämäntapoihin. Tutustutaan turvallisuutta edistäviin asioihin arjessa ja ensiapuun.	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot
5 lk: Hyvinvoinnin sekä turvallisen ja vastuullisen toiminnan edistäminen	**S1** Sairauksien ja tapaturmien ehkäisy ja estäminen **S2** Turvallisuuden edistäminen ja turvataitojen harjoittelu **S3** Vastuullinen toiminta lähiympäristössä ja luonnon suojeleminen **S4** Ympäristön merkitys hyvinvoinnin näkökulmasta **S5**	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot

	Eliöiden, elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan turvallinen vuorovaikutus **S6** Luonnon monimuotoisuuden vaaliminen ja luonnonvarojen kestävä käyttö		
6 lk: Hyvinvoinnin edistäminen sekä oppilaan turvallisen, vastuullisen ja tarkoituksenmukaisen toiminnan kehittäminen	**S1** Sosiaalisten suhteiden vaikutus hyvinvointiin. Seksuaalisuuskasvatus **S2** Turvataitojen harjoittelu. Päihdekasvatus. **S3** Eri maanosien luonnon ja kulttuurien monimuotoisuuden arvostaminen **S5** Metsien hyötykäyttö. Ihmisen toiminnan vaikutukset elinympäristöihin **S6** Oman toiminnan vaikutukset omaan ja toisten ihmisten ja ympäristön hyvinvointiin	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	**Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen** Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	S2-S6	L3	Kohde: Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen
3 lk: Tutustutaan lähiympäristössä liikkumiseen ja retkeilyyn	**S2** Ohjataan lähiympäristöön tutustumiseen retkeillen. **S4** Lähiympäristössä liikkuminen tutkien pihapiirin eliöitä ja liikenneturvallisuuteen huomiota kiinnittäen. **S6** Kestävä liikkuminen luonnossa tutustuen jokamiehenoikeuksiin.		Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen

4 lk: Perehdytään lähiympäristön luonnossa ja rakennetussa ympäristössä liikkumiseen, retkeilyyn ja tutkimiseen.	**S4** Lähiympäristön rakennetussa- ja luonnonympäristössä tehtävät elinympäristöjen ja eliöiden tutkimukset ja retkeily. **S6** Perehdytään kestävään liikkumiseen ja retkeilyyn luonnossa.		Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen
5 lk: Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä liikkuminen, retkeileminen ja tutkiminen	**S2** Lähiympäristössä liikkuminen ja tutkimusten toteuttaminen **S3** Liikkuminen ja retkeily erilaisissa luonnonmaisemissa **S4** Lähialueiden metsissä, soilla ja vesistöissä tehtävät tutkimukset **S6** Ympäristövastuullinen toiminta omassa lähiympäristössä	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen
6 lk: Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä liikkuminen, toimiminen, retkeileminen ja ympäristöjen tutkiminen	**S2** Lähiympäristön tutkiminen **S4** Vesistöt ja niiden tutkiminen **S5** Veden kiertokulku. Energiantuotanto **S6** Luonnonvarojen vastuullinen käyttö	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	**Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen** Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja	S1-S6	L2, L3	Kohde: Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely

kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan			
3 lk: Harjoitellaan ryhmässä toimimista**,** itsensä ilmaisua ja tunteiden tunnistamista ja säätelyä**.**	**S1** Ohjataan omien tunteiden tunnistamiseen ja ilmaisuun **S2** Harjoitellaan luokanjäsenenä toimimista. **S4** Harjoitellaan ryhmässä toimimista lähiympäristön tutkimuksiin liittyvissä tehtävissä.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely
4 lk: Harjoitellaan ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa**.** Tuetaan valmiuksia tunteiden tunnistamiseen, ilmaisuun ja säätelyyn.	**S1** Tutustutaan mielen hyvinvointiin liittyviin asioihin; terveellisiin elämäntapoihin, tunteiden hallitsemiseen ja itsetuntoon. **S2** Tuetaan ryhmässä toimimista ja vuorovaikutustaitoja ympäristön ilmiöiden tutkimisen yhteydessä. Kokeillaan erilaisia rooleja ryhmätöissä.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely
5 lk: Ryhmässä toimimisen taitojen edistäminen, ilmaisun ja kuuntelemisen taitojen harjoitteleminen	**S1** Murrosiän vaikutukset kehoon ja käyttäytymiseen. Rohkaistaan esittämään kysymyksiä aiheesta. **S2** Erilaisissa ryhmissä toimiminen. Vuorovaikutustaidot **S3** Yhteistoiminnallinen oppiminen ilmiöiden käsittelyssä **S4** Oman elinympäristön tutkiminen sekä yksin että ryhmissä. Tulosten vertailu ja pohdinta.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely

	S6 Oman toiminnan vaikutukset muille ihmisille.		
6 lk: Erilaiset vuorovaikutustilanteet ja niiden harjoittelu eri rooleissa. Tunteiden tunnistaminen, ilmaisu ja sääteleminen tilanteen mukaan.	**S1** Tunteiden tunnistaminen, ilmaisu ja säätely. Murrosiän vaikutukset kehoon ja mieleen **S2** Ihmissuhteet ja henkinen hyvinvointi. Päihdekasvatus **S3** Kulttuurien monimuotoisuuden arvostaminen **S5** Yhteistoiminnallinen oppiminen ilmiöiden opiskelussa **S6** Oman toiminnan vaikutukset muille ihmisille.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	**Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen** Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	L5, L4	Kohde: Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen
3 lk: Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian käyttöön tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä	**S2** Arjen viestintäteknologiaan ja sen käyttöön tutustuminen. **S4** Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian käyttöön lähiympäristön tutkimisen ja tutkimustulosten esittämisen apuna.	**L5** Tieto- ja viestintäteknologian käyttö **L4** Monilukutaito	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen
4 lk: Ohjataan oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja	**S3** Geomedian käyttöön tutustuminen Pohjoismaiden ja Baltian yhteydessä. **S4**	**L5** Tieto- ja viestintäteknologian käyttö **L4** Monilukutaito	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen

esittämisessä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön**.**	Lähiympäristöön tehtävien Elinympäristöjen ja eliöiden tutkimusten tekeminen ja tulosten koonti ja esittäminen tieto- ja viestintäteknologian avulla.		
5 lk: Tieto- ja viestintäteknologian käytön edistäminen tiedon hankintaan, käsittelyyn ja esittämiseen.	**S1** Tiedonhankinta omaan kasvuun ja kehitykseen liittyvistä **S3** Geomedian monipuolinen käyttö maantiedon osa-alueiden opiskelussa **S4** Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen omaan lähiympäristöön liittyvien tutkimuksien dokumentoinnissa **S5** Oppilaita ohjataan hakemaan tietoa eri lähteistä ja hyödyntämään tietoa oman tiedon tuottamisessa **S6** Tieto- ja viestintäteknologian tarjoamat mahdollisuudet kestävään kehitykseen vaikuttamiseen sekä paikallisella että globaalilla tasolla	**L5** Tieto- ja viestintäteknologian käyttö **L4** Monilukutaito	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen
6 lk: Tieto- ja viestintäteknologian käyttö ilmiöiden tutkimisessa sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	**S1** Tiedonhankinta omaan kasvuun ja kehitykseen liittyvistä lähteistä **S2** Tieto- ja viestintäteknologian turvallinen ja vastuullinen käyttö arjen tilanteissa. **S3** Geomedian monipuolinen käyttö	**L5** Tieto- ja viestintäteknologian käyttö **L4** Monilukutaito	**Hyvä/arvosanan 8 osaaminen** Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista,

	maantiedon osa-alueiden opiskelussa **S4** Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen omaan lähiympäristöön liittyvien tutkimuksien dokumentoinnissa **S5** Mittaaminen ja dokumentointi tvt:n avulla **S6** TVT turvallisen vuorovaikutuksen ja vaikuttamisen välineenä		turvallista ja ergonomista käyttöä
Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä	S1-S6	L1	Kohde: Käsitteiden käyttö
3 lk: Tutustutaan ympäristöopin käsitteisiin.	S4 Pihapiirin eliöihin liittyviin käsittesiin. S3 Karttakäsitteisiin tutustuminen. S5 Vesistöihin jasääilmiöihin liittyviin käsitteihin tutustuminen.	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Käsitteiden käyttö
4 lk: Tutustutaan ympäristöopin käsitteiden avulla ympäristön ja toiminnan hahmottamiseen ja opetellaan käsitteiden täsmällistä käyttöä.	S3 Pohjoismaihin ja Baltiaan liittyvien valtio- ja karttakäsitteiden käytön harjoittelu. S4 Eliöiden luokitteluun liittyvien käsitteiden käytön harjoittelu. S6 Ravinnontuotantoon	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Käsitteiden käyttö

	liittyvien käsitteiden käytön harjoittelu.		
5 lk: Oppilas kehittää omaa ymmärrystään ympäristöön ja ihmisen toimintaan liittyvistä ilmiöistä ja laajentaa käsiterakenteitaan opiskeltavissa aiheissa	S1 Elimistö, sen toiminta ja siihen liittyvät käsitteet S3 Maapallon kasvillisuusalueet, Euroopan alueet S4 Kasvit ja sienet ja niiden kasvukaudet S5 Aine, alkuaine ja kemiallinen yhdiste S6 Uusiutuvat ja uusiutumattomat luonnonvarat. Lajittelu ja kierrätys	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Käsitteiden käyttö
6 lk: Oppilas tunnistaa ympäristöön ja ihmisen toimintaan liittyviin ilmiöihin liittyvät käsitteet ja osaa käyttää niitä täsmällisesti	S1 Fyysinen ja henkinen hyvinvointi S2 Ihmissuhteet, tunteiden säätely S3 Valtameret, vieraat maanosat S4 Suotyypit ja niiden ominaispiirteet S5 Veden ominaisuudet ja veden kierto S6 Veden puhdistus, energian vastuullinen käyttö	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1-S6	L1, L5	Kohde: Mallien käyttäminen
3 lk: Tutustutaan malleihin, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä.	S2 Lutustuminen lähiympäristön liikennettä ja luontoa kuvaaviin malleihin. S3	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L5 Tieto- ja	Mallien käyttäminen

	Karttamalleihin tutustuminen	viestintäteknologinen osaaminen	
4 lk: Ohjata oppilasta ymmärtämään ja käyttämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S3 Karttamallien käyttö S4 Putki- ja kolmiorakenteen mallit. Vivun, kaltevantason ja jousen mallit. S5 Ilman, valon ja äänen käyttäytymiseen liittyviin mallihin tutustuminen	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Mallien käyttäminen
5 lk: Oppilas osaa käyttää erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ihmiseen ja ympäristöön liittyviä ilmiöitä	S1 Verenkierto, luut ja lihakset, ruuansulatus, hermosto, aistit S2 Turvallinen työskentely S3 Aurinkokunnan malli S4 Lähiympäristön kasvupaikat S5 Alkuaineen ja yhdisteen rakenne S6 Raaka-aineen kierto ja tuotteen elinkaari	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Mallien käyttäminen
6 lk: Oppilas osaa käyttää ja tehdä erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmiseen ja ympäristöön liittyviä ilmiöitä	S2 Elinympäristöön kuuluvien aineiden ja tuotteiden turvallinen käyttö S4 Kasvien ja eliöiden luokittelu S5 Maaperästä saatavien aineiden luokittelu ja erotusmenetelmät S6 Ihmisen ja luonnon vuorovaikutus, hiilijalanjälki	L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Hyvä/arvosanan 8 osaaminen Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti	S1-S6	L2, L4, L5	Kohde: Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito

tietolähteitä ja näkökulmia			
3 lk: Luotettavan tiedon lähteiden tunnistamisen opettelua. Omien näkemysten perusteluun ohjaaminen.	S1 Omien mielipiteiden perustelun harjoittelu ryhmässä toimien. S4 Ohjattu luotettavan tiedon hankinta lähiympäristön elinympäristöihin ja eliöhin liittyen.		Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito
4 lk: Luotettavan tiedon hankinnan harjoittelua. Omien näkemysten perusteluun ohjaaminen. Ohjataan oppilasta arvioimaan kriittisesti tietolähteitä	S2 Omien mielipiteiden ilmaisu ja perustelun harjoittelu. S3 Pohjoismaihin ja Baltiaan liittyvän luotettavan tiedonhankinnan harjoittelu. S6 Ravinnontuotantoon liittyvän tiedon hankinta ja tietolähteiden kriittiseen arviointiin ohjaaminen.		Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito
5 lk: Oppilasta ohjataan kehittämään omia tiedonhakutaitojaan, ilmaisun taitojaan ja kriittisen arvioinnin taitojaan	S1 Ikään ja omaan kehitysvaiheeseen liittyvän luotettavan tiedon etsiminen S2 Ilmaisutaidot, näkemysten perusteleminen S3 Geomedian käyttö ja sen tulkinta S4 Pienten tutkimusten tekeminen, tiedonhaku S6 Ilmastonmuutokseen ja kestävään kehitykseen liittyvä uutisointi, tutkimukset ja niiden pohdinta	L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito
6 lk: Oppilas kehittää omia tiedonhakutaitojaan ja	S1 Ikään ja omaan kehitysvaiheeseen	L2 Kulttuurinen osaaminen,	Hyvä/arvosanan 8 osaaminen

osaa perustellen arvioida kriittisesti eri tietolähteitä	liittyvän luotettavan tiedon etsiminen S2 Internetin ja sosiaalisen median turvallinen käyttö S3 Geomedian käyttö, tiedonhankinta S4 Tutkimukset lähiympäristössä, tiedonhaku ja kriittinen arviointi S5 Ihmisen ja elinympäristöjen vuorovaikutus, erilaiset näkemykset ja niiden kriittinen pohdinta S6 Näkemykset kestävästä kehityksestä ja omien mielipiteiden perusteltu ilmaiseminen	vuorovaikutus ja ilmaisu L4 Monilukutaito L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	S1, S3-S6		Kohde: Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys
3 lk: Ohjataan oppilasta lähiympäristön luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen.	S3 Vuoden aikojen havainnointi ja tutkiminen S4 Pihapiirin eliöiden ja elinympäristöjen tutkiminen ja tunnistaminen. Kasvion tekemisen harjoittelua keräämällä tai kuvaamalla pihankasveja.		Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys
4 lk: Ohjataan oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen	S4 Tutkimuksen ja tunnistamisen kohteena Suomen elinympäristöt ja niiden eliöt. Ohjataan		Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen

tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun	pienen kasvion tekemiseen kuvaamalla tai keräämällä valituista elinympäristöstä. S6 Ruuantuotannon ekologisuuteen tutustuminen		tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys
5 lk: Luonnon tutkiminen, ekologinen ajattelu ja ihmisen rakenteen ja elintoimintojen ymmärtäminen	S1 Ihmisen rakenne ja elintoiminnot S3 Kasvupaikan, kasvukauden ja ilmaston vaikutus kasvillisuuteen S4 Lähiympäristön (kasvit, sienet, marjat, viljat) tutkiminen. Kasvion laadinta S5 Eliöiden ja elinympäristöjen tutkiminen S6 Luonnonvarojen kestävä käyttö		Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys
6 lk: Luonnon tutkiminen, elinympäristöjen tutkiminen ja tunnistaminen, ekologinen ajattelu, ihmisen kasvun ja kehityksen ymmärtäminen	S1 Ihmisen kasvu ja kehitys S3 Valtamerten ekosysteemien tutkiminen S4 Metsien ja soiden tutkiminen, veden kierto ja puhdistus. S6 Ympäristövastuullinen toiminta omassa lähiympäristössä		Hyvä/arvosanan 8 osaaminen Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnat ja kehityksen.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko	S3-S6	L5	Kohde: Maantiedon tiedonala:

maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja			Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot
3 lk: Ohjataan maantieteelliseen ajatteluun ja oman ympäristön hahmottamiseen sekä kartan käyttöön.	S3 Tutustutaan kotiseudun ja koko Suomen maisemaan ja karttaan. Harjoitellaan kartan käyttöä.	L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot
4 lk: Ohjataan oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja	S3 Pohjoismaihin ja Baltianmaihin tutustuminen kartan ja geomedian avulla. S4 Pohjoismaiden ja Baltian kasvillisuuteen, ilmastoon ja elinkeinoihin tutustuminen.	L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot
5 lk: Maantieteellisen ajattelun kehittyminen, Euroopan tunteminen sekä kartta- ja geomediataidot	S3 Euroopan kartta, suuralueet, kasvillisuus- ja ilmastoalueet S5 Maapallon rakenne ja asema osana maailmankaikkeutta S6 Monikulttuurinen Eurooppa	L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot
6 lk: Maantieteellisen ajattelun kehittyminen, oman ympäristön hahmottaminen ja muiden maanosien tunteminen. Kartta- ja geomediataidot	S3 Maanosat, maapallon kasvillisuus- ja ilmastoalueet, valtameret S4 Lähistön rakennettu ja sosiaalinen ympäristö S5 Aurinkokunta S6 Monikulttuurinen maailma ja globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa	L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Hyvä/arvosanan 8 osaaminen Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemiaan alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	Kohde: Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen
3 lk: Arjen fysikaalisiin ilmiöihin tutustuminen ja niiden kuvantamiseen tutustuminen	S2 Lämpötilan, sateen ja tuulen mittaaminen ja sen kuvantaminen. S3 Kompassin toiminta. S5 Veden kiertokulun tutkiminen. Tuulen ja sähkön fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen
4 lk: Arjessa, luonnossa ja teknologiassa olevien tuttujen fysikaalisten imiöiden tutkimisen, kuvaamisen ja selittämisen harjoittelu.	S2 Valoon, ilmaan ja ääneen liittyvien arjen laitteiden toimintaperiaatteita. S5 Valoon, ilmaan ja ääneen liittyvien fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen.	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen
5 lk: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen arjessa ja luonnossa.	S2 Laitteiden toimintaperiaatteet, turvallisen käytön perusteet S4 Kappaleiden liike ja liikkeen muutos: voiman käsite	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen
6 lk: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen arjessa, luonnossa ja teknologiassa. Energian säilymisen periaate.	S2 Turvataitojen kehittäminen ja edistäminen. S4 Mittaukset lähiympäristön tutkimusten yhteydessä S5 Energiaoppi: energian tuotanto, käyttö ja säilyminen S6	Hyvä/arvosanan 8 osaaminen Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-,

	Ympäristövastuullinen toiminta omassa lähiympäristössä, terveyden edistäminen.	voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	Kohde: Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen
3 lk: Ohjataan oppilasta tutustumaan arjen kemiallisiin ilmiöihin.	S2 Tutustutaan veden ominaisuuksiin ja olomuotoihin. S4,S5 Tutustutaan kasvien yhteyttämiseen liittyviin kemiallisiin ilmiöihin.	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen
4 lk: Ohjataan oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteelle.	S5 Kasvien tuottaman sokerin kulun tutkiminen ja kuvaaminen ravintoketjussa. S6 Tutustutaan ravinnontuotantoon liittyen aineen säilymisen periaateeseen.	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen
5 lk: Ohjataan oppilasta tutkimaan ja kuvaamaan kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia	S2 Raaka-aineesta tuotteeksi. Tuotteiden elinkaari S4 Metallit, niiden louhinta ja niiden käyttö. Muovin valmistus ja käyttökohteet S6 Luonnonvarojen kestävä käyttö	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen
6 lk: Ohjataan oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään	S2 Päihteet ja niiden vaikutukset ihmiseen. S5 Veden kiertokulku,	Hyvä/arvosanan 8 osaaminen Oppilas osaa havainnoida ja

kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä käsitellään aineen säilymisen periaatetta.	aineiden säilyminen S6 Ihmisen ja elinympäristön vuorovaikutus kestävän kehityksen näkökulmast		kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa	S1-S3, S6	L3	Kohde: Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen
3 lk: Tutustaan terveyden osa-alueisiin ja terveystottumuksiin arjen tilanteissa.	S2 Tutustutaan arjen terveelliseen ravintoon ja liikuntaan.	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen
4 lk: Tutustaan terveyden osa-alueisiin ja arjen terveystottumuksiin. Rohkaistaan oppilasta harjoittelemaan terveysosaamista arjessa.	S1 ja S2 Hyvät eläntavat ja mielenhyvinvointi. Omien valintojen merkitys tervellisissä elämäntavoissa S6 Terveellisen ruuan tuotantoon tutustuminen.	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen

5 lk: Ohjataan oppilasta ymmärtämään arjen terveystottumusten merkitystä, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaistaan oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan omaa terveysosaamistaan arjessa	S1 Terveen elämän perusteet ja eri valintojen merkitys S2 Toimiminen erilaisissa yhteisöissä ja vuorovaikutuksen merkitys hyvinvointiin S3 Maailmankuvan laajentuminen ja oman identiteetin kehittyminen S6 Terveyden edistäminen ja seuranta nyt ja tulevaisuudessa	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen
6 lk: Ohjataan oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita ja arjen terveystottumusten merkitystä, yksilöllistä kehitystä sekä edistetään oman terveysosaamisen käyttöä arjessa	S1 Terveellisten elämäntapojen vaikutus fyysiseen sekä henkiseen hyvinvointiin S2 Päihdekasvatus, fyysinen ja henkinen koskemattomuus. S3 Maailmankuvan laajentuminen ja oman identiteetin kehittyminen S6 Terveysasioiden merkityksen ymmärtäminen nyt ja tulevaisuudessa	L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Hyvä/arvosanan 8 osaaminen Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämänkulun eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Minä ihmisenä: Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen: Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan: Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediaa.

S4 Ympäristön tutkiminen: Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut: Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmiöitä. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin

monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3-6

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.

14.4.6 USKONTO

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua.

Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 3-6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	L1
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	L1, L2
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2	L2, L3, L4
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S3	L1, L2
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S3	L2

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S3	L2, L5, L6
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3	L7
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	L2
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	L1, L3, L6
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3	L1

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Sisällöissä keskitytään uskonnon lähteisiin, pyhiin kirjoihin ja henkilöihin sekä musiikkiin, symboleihin, pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin. Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon oppi, tavat, rituaalit ja yhteisöt sekä uskonnon sisäinen monimuotoisuus. Tarkastellaan uskonnon keskeisiä kertomuksia ja niiden vuorovaikutusta taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksen sisältöjä ovat kristinusko, muut uskonnot ja uskonnottomuus suomalaisessa kulttuurissa ja arjessa. Tutustutaan erityisesti koulun lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja niiden pyhiin tiloihin. Opetuksessa tarkastellaan Suomen ja Euroopan katsomuksellista ja uskonnollista taustaa ja nykytilaa. Sisällöt valitaan niin, että muodostuu kokonaiskuva Euroopan uskonnollisista juurista ja erityisesti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin perussisällöistä ja merkityksestä. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskontoon liittyvien teemojen käsittely mediassa ja populaarikulttuurissa.

S3 Hyvä elämä: Keskeisiä sisältöjä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohdinnan kohteena ovat oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä globaali vastuu. Tärkeitä sisältöjä ovat elämäntaidot, itsetuntemus ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Tutustutaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin eettisiin opetuksiin sekä eri uskontojen ja katsomusten yhteisiin eettisiin käsityksiin. Käsitellään YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta. Sisällöt antavat oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Asioita tarkastellaan kerronnallisuuden, draaman, kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden alustava käsitteellistäminen. Uskonnon opetuksessa käytetään sisältöjen oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa korostetaan kiireettömyyttä ja keskustelua. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Tavoitteena on ilmentää koulussa edustettujen uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja kehittyvä kielitaito. Keskeisten käsitteiden ymmärtämistä tuetaan. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3-6

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3-6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Lieksa: Evankelisluterilaisen uskonnon tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet uskonnossa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1 **3.lk** Oppilas tutustuu Vanhan Testamentin kertomuksiin ja keskeisiin opetuksiin.Kirkkovuoteen liittyviä virsiä. **4.lk** Oppilas tutustuu Jeesuksen elämään ja keskeisiin opetuksiin. Virsikirjan käyttö ja ajankohtaiset virret**.** **5.lk** Oppilas perehtyy Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitykseen kristinuskon kehittymisessä maailmanuskonnoksi.Lasten ja nuorten virsiä**.** **6.lk** Oppilas tuntee raamatun perusrakenteen (VT ja UT) ja merkityksen kristinuskon opin lähteenä. Tietää 10 käskyä.	L1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan	S1	L1, L2	Uskontoa koskevan	

opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin			tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	
	3.lk Kirkkovuoden juhlat ja niiden tavat, juhliin liittyviä virsiä. Laajennetaan tietoja elämänkaaren kristillisistä juhlista. Kotikirkkoon tutustuminen (vierailu). Rukous ja esirukous. **4.lk** Oppilas tutustuu sakramentteihin ja osaa nimetä ne. Aiheeseen liittyviä virsiä. Oman seurakunnan työntekijöihin tutustuminen. **5.lk** Oppilas tutustuu kirkkorakennuksen symboliikkaan ja hautausmaahan. Oppilas perehtyy keskeisiin rukouksiin ja osaa nimetä ne. **6.lk** Oppilas ymmärtää sakramenttien merkityksen.Elämänkaaren juhliin liittyviä virsiä.			Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2 3.lk Oppilas pohtii Vanhan Testamentin opetusten merkitystä.	L2, L3, L4	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	

	4.lk Oppilas pohtii Jeesuksen opetusten vartauskuvallisuutta. 5.lk Tarkastellaan Raamatun uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vartauskuvallisuutta. Tutustutaan valittuihinRaamatun kertomuksiin. 6.lk Oppilas tietää, että Raamatussa on erilaisia kirjallisuuden lajeja, esim. historiakirjat, profetiat,kirjeet. Tarkastellaan erityisesti vuorisaarnaa.			Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	L4, L5, L6	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	
	3.lk Vanhan testamentin kertomusten historiallinen tarkastelu. Oppilas harjoittelee Raamatun käyttöä. 4.lk Oppilas perehtyy paikkakunnalla vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin siinä määrin kuin ne vaikuttavat oppilaiden elämään. 5.lk Tarkastellaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutusta taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa. Tarkastellaan kristinuskon ja			

	muiden katsomusten näkymistä populaarikulttuurissa. Oppilas harjoittelee kuvan lukemista mm. kirkkotaiteessa. Oppilas harjoittelee etsimään Raamatusta tarvitsemansa kohdan. 6.lk Oppilas harjoittelee tunnistamaan uskontoon liittyvää uutisointia. Tutustutaan ekumeniaan.			Oppilas osaa hakea tietoa useasta eri lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan**Ei ole tavoitteena luokilla 3. ja 4.**	S1, S3 5.lk Tutustutaan kristinuskon syntyyn ja sen alkuvaiheisiin. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Tutustutaan alustavasti muihin uskontoihin siinä määrin kuin ne liittyvät oppilaan elämään. 6.lk Oppilas tutustuu pääpiirteittäin kirkkojen jakaantumiseen ja reformaation vaiheisiin. Oppilas tutustuu Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon	L1, L2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja

	uudistajina. Eri uskonnot ja uskonnottomuus Euroopassa.			eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa**Ei tavoitteena 3. ja 4.lk**	S3	L2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	
5.lkOhjata oppilas tutustumaan kristinuskon vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	**5.lk** Opetuksessa tutustutaan kristinuskon vaikutukseen ja historiaan Euroopassa kristinuskon syntyvaiheista keskiajan loppuun.			
6.lkohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	**6.lk** Oppilas tutustuu juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin sekä näitä uskontoja yhdistäviin piirteisiin.			Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S3	L2, L5, L6	Uskonnon monilukutaito	
	3.lk Koulun järjestämät kristilliset tilaisuudet: koululaiskirkot, hartaudet ja aamunavaukset. Oppilas tuntee pyhän käsitteen ja osaa yhdistää sen kirkkorakennukseen.			
	4.lk Koulun järjestämät kristilliset tilaisuudet: koululaiskirkot, hartaudet ja			

	aamunavaukset.Oppilaalla on mahdollisuuksien mukaan tilaisuus vierailla muissa kristillisissä kirkkorakennuksissa ja pyhäköissä. Oppilas osaa liittää pyhän käsitteen luterilaisuuden sakramentteihin. **5.lk** Koulun järjestämät kristilliset tilaisuudet: koululaiskirkot, hartaudet ja aamunavaukset.Mahdollisuuksien mukaan vierailuja toisten uskontokuntien pyhäköissä. Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. **6.lk** Koulun järjestämät kristilliset tilaisuudet: koululaiskirkot, hartaudet ja aamunavaukset**.** Oppilas ymmärtää pyhyyden merkitystä uskonnoissa ja tiedostaa itselleen pyhiä asioita.			Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3	L7	Etiikkaa koskeva tieto	
	3.lk Vanhan Testamentin tärkeimpiä eettisiä ohjeita, esim.10 käskyä. Käsitellään keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. 4.lk Oppilas tutustuu Uuden Testamentin keskeisiin eettisiin opetuksiin: Kultainen			

	sääntö ja rakkauden kaksoiskäsky. Keskeisten elämänkysymysten, tunteiden ja arvojen käsittelyä Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. 5.lk Tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita Paavalin opetusten kautta. Opetukseen valitut sisällöt antavat oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen. 6.lk Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita Jeesuksen vuorisaarnan avulla. Pohditaan ja vertaillaan eri uskontojen yhdistäviä eettisiä periaatteita, erityisesti Kultaisen säännön etiikkaa.			Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	L2	Ihmisoikeusetiikka	
	Sama sisältö luokilla 3. 4. 5. ja 6. Oppilas tutustuu *ikätasoonsa sopivalla tavalla* YK:n Lastenoikeuksien sopimukseen ja sen toteutumiseen maailmassa. Tärkeitä sisältöjä ovat myös ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen.			Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan	S2, S3	L1, L3, L6	Eettinen pohdinta	

tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	3.lk Oppilasta ohjataan arvioimaan tekemiään valintoja. 4.lk Oppilasta ohjataan arvioimaan tekemiään valintoja rakkauden kaksoiskäskyn ja Kultaisen säännön etiikkaa hyödyntäen. 5.lk Oppilas tietää arvo-käsitteen. Oppilasta ohjataan pohtimaan elämänkysymyksiinsä liittyviä valintoja sekä arvoja niiden taustalla. 6.lk Oppilasta ohjataan pohtimaan elämänkysymyksiinsä liittyviä valintoja ja arvoja niiden taustalla sekä valinnoista seuraavaa globaalia vastuuta.			Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	

omia näkemyksiään			
	3. ja 4.lk Oppilas harjoittelee keskustelemaan ja ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan. Opetukseen valitut sisällöt antavat oppilaalle välineitä omien näkemysten perusteluun.		
	5. ja 6.lk Oppilas osaa ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoittelee perustelemaan omia näkemyksiään. Opetukseen valitut sisällöt antavat oppilaalle välineitä omien näkemysten perusteluun.		Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3	L1	
	3. 4. 5. ja 6.lk Oppilaalla on valittujen työtapojen kautta mahdollisuus kehittää elämäntaitoja, itsetuntemusta, tunnetaitoja ja luottamusta elämään.		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyylilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä

moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kultaista sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

ORTODOKSINEN USKONTO

Lieksa: Ortodoksisen uskonnon tavoiteet ja keskeiset sisällöt luokille 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet uskonnossa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
	S1 3. ja 4.lk -Raamattu pyhänä kirjana-Vanha ja Uusi testamentti-Jumalan liitto ihmisten kanssa (VT ja UT)-Kristus: ihminen ja Jumala-Jeesuksen opetuksia ja ihmetekoja-Pyhä profeetta Elia 5. ja 6. lk-Pyhä Kolminaisuus Raamatussa-Jumalansynnyttäjä-			
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin		**L1**	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito.	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.

	enkelit-pääsiäinen, juhlien juhla **S1** 3. ja 4. lk -erilaisia kirkkorakennuksia-kirkollista esineistöä-vierailu kirkossa-kodinpyhitys-panihida5. ja 6.lk-kirkkomusiikki ja kirkotaide opin esiintuojana ja säilyttäjänä-luostarit lähetystyön keskuksina, Valamo-katumuksen sakramentti-diakoniatyö **S1, S2** 3. ja 4. lk-			
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin		**L1, L2**	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito.	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	Raamatun ja kirkon käyttämiin vertauksiin ja symboleihin tutustumista 5. ja 6. lk -juhlien tropareita ja kontakkeja-juhlien ikoneita **S1, S2, S3**	**L2, L3, L4**	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	3. ja 4. lk -Raamatun käyttöä-uskontoon liittyviä aiheita mediassa 5. ja 6. lk -uskontoon liittyvä ajankohtainen tehtävä (media)	**L4, L5, L6**	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa.	Oppilas osaa lukea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään	**S1, S3**	**L1, L2**	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto.	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä

Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	3.-6. lk -kristinuskon vaikutus eurooppalaisuuteen-ekumenia. ekumeeninen rukousviikko tammikuussa-globaali ortodoksisuus-muita paikallisia uskontoja (mahdollisesti vierailuja)			yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	**S3** 3.-6. lk -kuvataide, musiikki, kirjallisuus	**L2**	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto.	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet ja niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	**S1, S3** 3.-6. lk -keskusteleminen-toisen asemaan asettuminen-islamin pyhäpäivä ja sen viettäminen	**L2, L5, L6**	Uskonnon monilukutaito.	Oppilas tietää miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisisssa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	**S1, S2, S3** 3. ja 4. lk -itsestä huolehtiminen-yhteisön jäsenenä toimiminen-vuorovaikutustaidot-some- etiikkaa-10 käskyä-elämän arvot, viisas rakentaja- vertaus-rakkauden kaksoiskäsky-tasa-arvo (mm. eri-ikäiset, menestys)-elämä lahjana	**L7**	Etiikkaa koskeva tieto.	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.

	5.-6. lk -ympäristöystävällisyys-globaali vastuu (esim. pakolaiset)-vuorovaikutustaidot-keskustelua viihderiippuvuudesta-ihmisoikeudet, tasa-arvo (rikkaat-köyhät, rasismi jne.)-vuorisaarna			
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	**S2, S3** --oppilas vähemmistön jäsenenä-Lapsen oikeuksien päivä 20.11.	**L2**	Ihmisoikeusetiikka.	Oppilas toietää YK:n Lasten oikeuksien sopimiksen keskeisen siällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	**S2, S3** 3.-6. lk -ryhmäpaine-miten toiset vaikuttavat arvoihini ja valintoihini-vastuu omista teoista-kestävä kehitys-paasto esim. turhista ja liiallisista asioista	**L1, L3, L6**	Eettinen pohdinta.	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	**S1, S2, S3** 3.-6. lk -Raamatun kertomuksien pohjalta-omien ajatusten kertominen-mielipiteiden perusteleminen-toisen mielipiteen kuunteleminen ja kunnioittaminen-empatiataitojen harjoittelemista	**L1, L4, L6**, **L7**	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot.	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta	**S3**	**L1**		

muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	3.-6. lk-ihmisen pyhyys Jumalan luomana-ihminen Jumalan kuvana

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa paneudutaan ortodoksisen uskonopin lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat liturgisen elämän peruspiirteet, pyhät mysteeriot ja kirkolliset toimitukset arjessa ja juhlassa. Perehdytään Vanhan Testamentin kirjallisuuteen ortodoksisen opetuksen näkökulmasta sekä Jeesuksen elämävaiheisiin ja opetukseen evankeliumeissa sekä kirkkovuoden tapahtumissa. Opetuksessa tarkastellaan kirkon syntyä sekä Paavalin ja muiden apostolien toimintaa. Tutkitaan Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteitä, kirkkoa uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuria ja siihen liittyvää symboliikkaa. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki, kirkkotaide sekä ortodoksisuuden vaikutus ja näkyminen medioissa kotimaassa ja maailmalla.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat, niiden arvostaminen sekä omassa että eri uskontojen kulttuureissa. Pohditaan ortodoksisen kirkon olemusta katolisena ja apostolisena, globaalina yhteisönä. Tutustutaan keskeisiin Euroopassa vaikuttaviin uskontoihin ja eurooppalaiseen uskontokarttaan. Perehdytään islamin ja juutalaisuuden yhteisiin piirteisiin ortodoksisen kristillisyyden kanssa. Tutkitaan koulun lähialueiden uskonnollisia yhteisöjä ja uskonnottomuutta elämänkatsomuksen muotona. Tutustutaan alustavasti ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä ihmisoikeuksien ja uskonnon suhteeseen.

S3 Hyvä elämä: Keskeisinä sisältöinä opetuksessa ovat ortodoksisen kirkon opetus sekä Uuden Testamentin sanoma yksilön eettisten kysymysten ohjaajana ja tukijana omassa elämässä sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Perehdytään Kymmeneen käskyyn ja pohditaan omia eettisiä valintoja ja niiden seurauksia sekä vaikutuksia itsetuntemuksen, elämäntaitojen ja myönteisen elämännäkemyksen muodostamiseen. Opetuksessa otetaan huomioon toisen ihmisen arvostaminen, huolenpito ympäristöstä ja luonnosta sekä elämän kunnioittaminen ja kestävä tulevaisuus. Pohditaan osallistuvaa globaalia vastuun kantamista kirkon ja yksilön elämässä. Tutustutaan alustavasti eri uskontojen eettisten opetusten yhteisiin piirteisiin sekä eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteisiin piirteisiin ja syvennetään käsitystä YK:n Lapsenoikeuksien sopimuksen merkityksestä.

KATOLINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa paneudutaan katolisen kirkon opetuksen lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Tutustutaan oman seurakunnan elämään, messuun ja sakramenttien viettoon sekä liturgian vietoissa käytettäviin paramenteihin ja sakraaliesineisiin. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki ja kirkkotaide. Perehdytään Vanhan ja Uuden testamentin päätapahtumiin sekä muun uskonnollisen kirjallisuuden eri

lajeihin sekä niiden käyttöön katolisen kirkon elämässä. Opetuksessa käsitellään esimerkkejä Jeesuksen ja ihmisten kohtaamisesta. Tutustutaan omaan suojeluspyhään ja oman seurakunnan suojeluspyhään sekä joidenkin pyhien ihmisten elämään.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tutkitaan katolisen kirkon ja muiden kristittyjen kohtaamista eri aikoina. Opetuksessa otetaan huomioon myös uskonnottomuus. Keskeisinä sisältöinä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat harjoittaa uskontoa lähialueen kirkoissa, uskonnollisissa yhteisöissä ja eri uskontojen parissa. Perehdytään alustavasti juutalaisuuteen, islamiin ja kristinuskoon sekä niiden yhteisiin piirteisiin. Pohditaan uskonnonvapauslain vaikutusta uskontojen ja kirkkojen asemaan Suomessa. Tutustutaan ihmisoikeuksiin eri uskonnoissa, ekumeeniseen ajatteluun ja uskontodialogiin sekä Kirkkojen maailmanneuvostoon ja Suomen ekumeeniseen neuvostoon ja katolisen kirkon suhteeseen niihin.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat katolinen ihmiskuva ja ihmisoikeudet. Perehdytään katolisen kirkon moraaliopetukseen perusteisiin yksilöä koskevissa ja yhteiskuntamoraalia koskevissa yhteyksissä. Syvennetään Kymmenen käskyn, Vuorisaarnan, Rakkauden kaksoiskäskyn ja katolisen kirkon käskyjen tuntemista. Pohditaan käskyjä moraalisen kasvamisen perustana, omantunnon tutkistelua ja parannuksen tekoa sekä niiden seurauksia. Tärkeitä opetuksessa huomioitavia asioita ovat elämän kunnioittaminen, omat valinnat ja vastuu sekä huolenpito luonnosta. Opetuksessa keskeistä on eri uskontojen eettisten opetusten yhteisten piirteiden tutkiminen.

ISLAM

Lieksa: Islamin uskonnon opetuksen keskeiset tavoitteet ja sisällöt luokille 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet	Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	**SI Suhde omaan uskontoon:** Opetuksessa perehdytään Islamiin eri puolilla maailmaa. Opetuksessa syvennetään osaamista islamin historiasta profeetta Muhammedin ajoista islamilaisen valtakunnan kasvuun ja islamilaisen teologian vakiintumiseen. Keskeisinä sisältöinä ovat islamin monimuotoisuus, sen pääsuuntaukset, modernit islamilaiset liikkeet ja poliittinen islam. Pohditaan uskonnollista suvaitsevaisuutta ja	L1		

	rinnakkaiseloa. Tärkeitä sisältöjä ovat islam ja muslimit Suomessa, Koraanin ja perimätiedon kokoamisen historia, rakenne ja tulkinnat, islamin opilliset perusteet ja uskonnollisten velvollisuuksien vaikutus elämän eri osa-alueisiin sekä islamin kulttuurivaikutus taiteessa ja tieteessä. Jäsennetään omaa suhdetta islamiin, suomalaisuuteen ja islamilaiseen maailmaan.	
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	**S1**	L1, L2
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	**S1** **S2 Uskontojen maailma:** Perehdytään suurten maailmanuskontojen levinneisyyteen, perusopetuksiin ja niiden vaikutukseen kulttuuriin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Perehdytään uskonnon tutkimukseen sekä uskonnollisen ja tieteellisen kielen eroihin. Autetaan oppilaita huomaamaan uskonnot kulttuurissa, mediassa ja populaarikulttuurissa sekä tunnistamaan uskontojen vaikutus politiikassa. Pohditaan uskonnollisen erilaisuuden hyväksymistä sekä uskontoa osana kulttuuri-identiteettiä.	L2, L3, L4
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	**S1, S2** **S3 Hyvä elämä:** Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat islamilaisen etiikan rakenne, teot ja niiden seuraukset sekä	L4, L5, L6

	islamilaisen lain tulkinnat yhteiskunnassa ja muslimiyhteisössä. Pohditaan islamilaisen lain suhdetta lainoppiin ja lakikoulukuntiin sekä perehdytään islamilaisiin käytöstapoihin. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Ihmisoikeuksien julistus ja ihmisoikeusetiikka sekä erilaiset ajankohtaiset eettiset kysymykset. Perehdytään uskontodialogiin ja uskontojen merkitykseen yhteiskuntarauhan rakentamisessa. Pohditaan vastuuta ympäristöstä sekä sen merkitystä ihmisille.	
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	**S1, S3**	L1, L2
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	**S3**	L2
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	**S1, S3**	L2, L5, L6
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	**S1, S2, S3**	L7
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien	**S2, S3**	L2

sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta		
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	**S2, S3**	L1, L3, L6
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	**S1, S2, S3**	L1, L4, L6, L7
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	**S3**	L1

S1 Suhde omaan uskontoon: Islamin opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat Koraani, perimätieto ja islamin opillinen perusta. Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen tradition vaikutusta kulttuuriin, arkkitehtuuriin ja islamilaiseen taiteeseen. Tutustutaan Islamin maailmanlaajuiseen vaikutukseen Antiikin kirjallisuuden ja kommentaarien kautta. Opetuksessa otetaan huomioon Islamin pyhät paikat ja niiden merkitys. Sisältöjen valinnassa tärkeitä ovat islamilaisen perinteen ikäkauteen sopivat uskonnolliset opetukset ja kertomukset. Tutustutaan uskonnollisiin symboleihin, juhliin ja islamilaiseen kalenteriin. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskonnollisen kielen erityispiirteet, islamilainen terminologia ja sen yhdistävä vaikutus islamilaisessa maailmassa. Perehdytään islamin monimuotoisuuteen ja tutkitaan tarinoita profeetoista islamin opin kehityksen näkökulmasta. Opetuksessa tutustutaan islamin historiaan Euroopassa ja islamiin Suomessa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa keskeisinä sisältöinä ovat juutalaisuus, kristinusko ja islam. Perehdytään niitä yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja pyhiin kirjoituksiin. Tutkitaan juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin vaikutusta eurooppalaiseen kulttuuriin. Opetuksessa otetaan huomioon Suomessa vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt ja uskontodialogin merkitys sekä uskonnot mediassa ja populaarikulttuurissa sekä uskontojen rooli maailmanrauhan rakentamisessa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen etiikan perusteita ja elämän arvoja. Perehdytään käsitykseen kielletystä ja sallitusta islamissa sekä syntikäsitteeseen.

Pohditaan ihmisen ja luonnon suhdetta sekä globaalivastuuta. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisen oikeus elämään ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Pohditaan uskon ja tekojen välistä suhdetta, islamilaisia käytöstapoja, myötäelämisen taitoa ja oppilaiden elämästä nousevia eettisiä kysymyksiä.

JUUTALAINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa paneudutaan Tooraan, Tanachiin, perimätietoon ja juutalaisuuden opilliseen perustaan. Perehdytään juutalaisen tradition vaikutukseen eurooppalaiseen kulttuuriin ja tieteisiin. Opetuksessa tarkastellaan juutalaisuuden pyhiä paikkoja ja niiden merkitystä. Opetukseen valitaan juutalaisen perinteen ikäkauteen sopivia uskonnollisia opetuksia ja kertomuksia. Pohditaan uskon ja tekojen välistä suhdetta sekä Tooran erityisasemaa. Perehdytään uskonnollisiin symboleihin ja juutalaisen kalenterin juhliin, juutalaisuuden monimuotoisuuteen sekä juutalaisuuteen Suomessa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa keskeisinä sisältöinä ovat juutalaisuus, kristinusko ja islam. Perehdytään uskontoja yhdistäviin henkilöihin, tapahtumiin, pyhiin paikkoihin ja pyhiin kirjoituksiin sekä vaikutukseen eurooppalaisessa kulttuurissa. Tarkastellaan erityisesti juutalaisuuden historiaa Euroopassa ja perehdytään oppilaiden lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja uskontodialogin merkitykseen. Opetuksessa otetaan huomioon uskonnot mediassa ja populaarikulttuurissa ja uskontojen rooli maailmanrauhan rakentamisessa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat juutalaisen etiikan perusteet ja elämän arvo. Perehdytään uskonnollisten käskyjen eli mitzvojen jakoon kiellettyihin ja vaadittaviin tekoihin. Pohditaan ihmisen ja luonnon suhdetta sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisen oikeus elämään ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Tutkitaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä, juutalaisen kielen terminologiaa ja sen yhdistävää vaikutusta juutalaisessa maailmassa. Opetuksessa tärkeitä sisältöjä ovat juutalaisuuden vaikutus arkielämän käyttäytymiseen, myötäelämisen taito ja oppilaiden elämästä nousevat eettiset kysymykset.

14.4.7 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 3-6 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	L1, L2,L3, L7
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	L1, L4, L5
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1-S3	L1, L4
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1-S3	L3, L7
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	S2-S4	L2, L4, L5
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	L1, L2
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1- S4	L1, L2, L5
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1- S3	L2, L7
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	L2, L3
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	L5, L6, L7

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämänkatsomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

S2 Erilaisia elämäntapoja: Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lasten oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Työtapojen valinnassa oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa jokainen oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioon ottavaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnallisissa aktiviteeteissä otetaan huomioon elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus

syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3-6

Elämänkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Elämänkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää elämänkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Elämänkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet **Opetuksen tavoitteena on**	**Sisältöalueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen**
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluja sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Päättelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäättelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1, S2, S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	S2, S3, S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta

T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1, S2, S3	Vuorovaikutus-taidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

14.4.8 HISTORIA

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennytään lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Vuosiluokilla 4-6 historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus mennyttä aikaa, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä

kohtaan. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja.

Lieksa: Historian opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 4-6

Merkitys, arvot ja asenteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohde	ArviointiHyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
		L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen		
5.-6. lk. **T1** ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	**5. ja 6. lk** Ohjataan ja kannustetaan oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana sekä ymmärtämään historian merkitys oman identiteetin rakennusaineena.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L4** Monilukutaito **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

		L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys		
		L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen		

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohde	ArviointiHyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
5.-6. lk **T2** johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	Käytetään opetuksessa kaikilla sisältöalueilla, **S1-S5**, erilaisia historian lähteitä, kuten lehtileikkeet, dokumentit ja kirjallisuus.Hyödynnetään Pielisen museon tarjoamaa autenttista oppimisympäristöä. Ulkomuseossa toteutetaan oppilaille suunnatut teemakierrokset syksyllä ja keväällä. Talvikaudella sama toteutetaan näyttelyhallissa. Paaterissa järjestetään syksyisin ja keväisin opastettuja kierroksia.	**L1, L2, L4, L5, L7** **L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
5.-6. lk **T3** ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon	**S1-S5** Ohjataan oppilasta havaitsemaan, miten ihmisen omat tulkinnat ovat vaikuttaneet	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen,	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.

tulkinnallisuuden	historialliseen tietoon. Tutustutaan saman aikakauden tapahtumiin mahdollisimman monipuolisesti, jotta esiin nousee mahdolliset tulkinnanvaraisuudet.	vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen		

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet	ArviointiHyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
	5. lk, S1-S2 Ohjataan oppilasta havainnoimaan esihistoriallisen ajan, vanhan ajan ja antiikin sijoittumista aikajanalle. Tutustuminen Pielisen museon esihistorialliseen aineistoon. **6.lk,** **S3-S5**Ohjataan oppilasta havainnoimaan keskiajan ja uuden ajan sijoittumista aikajanalle sekä aikaa, jolloin Suomi oli osana Ruotsia.			
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä		**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämismuodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen	**5. lk** **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty**Pohditaan, miten	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja

toiminnan motiiveja	metsästys ja maanviljely kehittyi ja miten ne vaikuttivat ihmisten elämään.Pohditaan kirjoitustaidon vaikutusta sivilisaation ja kulttuurin kehittymiseen.Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan oman paikkakunnan metsästys- ja maanviljelykulttuurin kehittymiseen vierailemalla Pielisen museossa. **S2 Vanha aika ja antiikin perintö** Pohditaan, miten demokratian orastus vaikutti kreikkalaiseen ja roomalaiseen yhteiskuntaan.Ymmärretään ihmisen toiminnan motiivien vaikutus tähän päivään. **6. IkS3 Keskiaika** Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuurisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Pielisen museon esineistöön ja rakennuksiin tutustuminen.Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen. **S4 Uuden ajan murrosvaihe** Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin kuten	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L4** Monilukutaito **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	nimeämään tämän toiminnan motiiveja.

	renesanssiin, uskonnon reformaatioon ja maailmankuvan avartumiseen tieteissä. **S5 Suomi osana Ruotsia** Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla. Perehdytään suomalaisten elämään ja suomalaiseen kulttuuriin suurvallan aikana. Tutustutaan elinkeinojen kehitykseen, kuten tervanpolttoon, kaskiviljelyyn, metsästykseen ja kalastukseen. Pielisen museon aineisto.Ymmärretään Mikael Agricolan vaikutus suomalaiseen kulttuuriin. **5.lk** **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty**			
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	Ohjataan oppilasta hahmottamaan esihistoriallisen ajan vaikutukset sivilisaation syntyyn. **S2 Vanha aika ja antiikin perintö**Ohjataan oppilasta hahmottamaan vanhan ajan vaikutukset antiikin aikaan. **6.lk.** **S3 Keskiaika**Ohjataan oppilasta hahmottamaan vanhan ajan ja antiikin vaikutukset keskiaikaan.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.

	S4 Uuden ajan murrosvaihe Ohjataan oppilasta hahmottamaan aikaisempien aikakausien tapahtumien vaikutus uuden ajan murrokseen. **S5 Suomi osana Ruotsia**Ohjataan oppilasta hahmottamaan Ruotsin vallan ajan vaikutukset Suomeen. **5. lk** **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty**Ohjataan oppilasta tutustumaan oman perheen tai yhteisön historiaan.Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan oman paikkakunnan metsästys- ja maanviljelykulttuurin kehittymiseen vierailemalla Pielisen museossa. **S2 Vanha aika ja antiikin perintö** Ohjataan oppilasta ymmärtämään, miten demokratian orastus kreikkalaisessa ja roomalaisessa yhteiskunnassa heijastuu nykypäivän demokraattiseen yhteiskuntaan. **6.lk.** **S4 Uuden ajan murrosvaihe**Ohjataan oppilasta havainnoimaan, miten tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneet muutokset			
5.lk **T7** auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa. **6.lkT7** auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille		**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L4** Monilukutaito **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.

	ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille. **S5 Suomi osana Ruotsia** Perehdytään suomalaisten elämään ja suomalaiseen kulttuuriin suurvallan aikana. Ymmärretään Mikael Agricolan vaikutus suomalaiseen kulttuuriin.			
5. ja 6. lk **T8** harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	**5. ja 6. lk** Harjaannutetaan oppilasta hahmottamaan historiallisia jatkuvuuksia aikajanojen avulla sisältöalueilla S1-S5.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen		Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.

Historiallisen tiedon käyttäminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet	ArviointiHyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
	5. ja 6. lk	**L1, L2, L4**		
5. ja 6. lk **T9** ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä	Ohjataan oppilasta kaikissa sisältöalueissa (S1-S5) havainnoimaan sekä esittämään historian eri aikakausien	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Syy- ja seuraus-suhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.

	muutoksia ja niiden syitä.	**L4** Monilukutaito **L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu		
5. ja 6. lk **T10** ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	**5. ja 6. lk** Ohjataan oppilasta kaikissa sisältöalueissa (S1-S5) havainnoimaan sekä selittämään tulkintojen muuttumista uusien lähteiden ja tarkastelutapojen myötä.	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L4** Monilukutaito **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
5. ja 6. lk **T11** ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	**5. ja 6. lk** Ohjataan oppilasta kaikissa sisältöalueissa (S1-S5) havainnoimaan sekä selittämään ihmisen toimintaa.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L4** Monilukutaito **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Historian opiskelu on hyvä aloittaa perehtymällä historian tiedon luonteeseen oppilaan suvun tai lähiyhteisön menneisyyden avulla. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen,

paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty: Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö: Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

S3 Keskiaika: Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuurisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

S4 Uuden ajan murrosvaihe: Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

S5 Suomi osana Ruotsia: Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten lähteiden tutkimista, kerrontaa, draamaa, leikkiä ja pelejä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä itsenäisesti ja toisten kanssa. Opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 4-6

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Tekstien ymmärtämiseen ohjataan avaamalla teksteissä käytettyjä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 4-6

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.

Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

14.4.9 YHTEISKUNTAOPPI

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Vuosiluokilla 4-6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Lieksa: Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 4-6

Merkitys, arvot ja asenteet

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
4-6 lk. **T1** ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	**S1-S4**			Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
4-6 lk. **T2** tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	**S1-S4**			Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
4-6 lk. **T3** ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	**S1** Arkielämä ja oman elämän hallinta **S2** Demokraattinen yhteiskunta **S3** Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen	**L2** Kulttuurin osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L4** Työelämätaidot ja yrittäjyys **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	**Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu**	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.
4-6 lk. **T4** ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	**S1-S4 S4** Taloudellinen toiminta	**L2, L4, L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	**Median roolin tarkastelu**	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
4-6 lk. **T5** ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	**S1, S4**	**L3, L4,** **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys, **L7**	**Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu**	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan

				toimivuuden perustana.
4-6 lk. **T6** tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnallisee n tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	**S1-S3**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen, **L2, L4**	**Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperie n hahmottamine n**	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnallisee n tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
4-6 lk. **T7** kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	**S1, S3**	**L2,L6, L7**	**Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä**	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä
4-6 lk. **T8** tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	**S1, S4**	**L3, L4**	**Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen**	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöönsä sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.

4-6 lk. **T9** kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	**S1, S3**	**L3, L4, L5, L7**	**Mediataidot**	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 4-6

Yhteiskuntaopin tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja tiedon luomisessa, kuten simulaatioita, opetuskeskusteluja, väittelyitä ja draamaa. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ~~ja~~ oppilaskunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittelemisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö tarjoaa luontevan keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäseninä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuaan

yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4-6

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

14.4.10 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 3-6 musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Samalla he tottuvat jäsentämään aiempaa tietoisemmin musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä sekä musiikkikulttuureja. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikkua ja kuunnella kehittyvät. Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisena toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.

Lieksa: Musiikin opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6

Osallisuus

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Arviointi ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	**S1** Miten musiikkissa toimintaa **S2** Mistä musiikki muodostuu **S3** Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa **S4** Ohjelmisto	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	**Musiikilliset yhteistyö-taidot**	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
3. ja 4. lk Oppilasta rohkaistaan osallistumaan yhteismusisointiin	Ohjataan oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä			
5. ja 6. lk Oppilasta rohkaistaan osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä ryhmässä	Ohjataan oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä rakentaen myönteistä yhteishenkeä			

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Arviointi ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen6. vuosiluokan päätteeksi
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön	**S1 S2 S3 S4**	**L2**	**Laulaminen ja soittaminen**	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja soittoon

ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä			**ryhmän jäsenenä**	pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
3. ja 4. lk				
Oppilasta ohjataan luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä käyttämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia	Äänenkäytön harjoittelua, tutustumista moniäänisyyteen esim. kaanon Keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoiden harjoitteluaBändisoittimiin tutustumista ja yhteissoiton harjoittelua			
5. ja 6. lk				
Oppilasta ohjataan luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä käyttämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia musisoivan ryhmän jäsenenä	Äänenkäytön harjoittelua, tutustumista moniäänisyyteen esim. kaksiääniset laulut, puhekuoro. Mikrofonin käytön harjoitteluaKeho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoiden harjoittelua yhteisesti musisoidenBändisoiton harjoittelua			
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	**S1 S2 S3S 4**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2**	**Musiikki-liikunta**	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
3. ja 4. lk				
Oppilasta kannustetaan ilmaisemaan itseään	Laululeikit, kehorytmit, tanssillinen liikunta, musiikin ilmaiseminen liikkuen			

musiikin mukaan liikkuen **5. ja 6. lk** Oppilasta kannustetaan ilmaisemaan itseään ja tunnetilojaan musiikin mukaan kokonaisvaltaisesti	Laululeikit, kehorytmit, tanssillinen liikunta, musiikin ilmaiseminen liikkuen			
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1S2S3S4	**L2**	**Musiikin kuuntelu**	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.
3. ja 4. lk Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun	Aktiivinen kuuntelu. Eri musiikin lajeja esim. kansanmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkiaMusiikkisadutOppilaiden valitsemaa musiikkia			
5. ja 6. lk Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjataan häntä jäsentämään kuulemaansa ja kertomaan siitä	Aktiivinen kuuntelu. Eri musiikin lajeja esim. näyttämömusiikkia, populaarimusiikkia, kansanmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkiaOppilaiden valitsemaa musiikkia			

T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen **3. ja 4. lk** Oppilaalle annetaan mahdollisuus improvisoida sekä suunnitella ja toteuttaa pienimuotoisia sävellyksiä **5. ja 6. lk** Oppilasta kannustetaan improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	**S1 S2 S3 S4** Omia rytmi- ja melodiakokeiluja Omia rytmi- ja melodiakokeiluja laulaen ja soittaen	**L1 L2** **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen **L6**	**Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin**	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Arviointi ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksi

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta **3. ja 4. lk** Oppilasta ohjataan tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan **5. ja 6. lk** Oppilas ohjataan kertomaan musiikillisista kokemuksista ja tarkastelemaan musiikillisen maailman monimuotoisuutta	**S1 S2 S3 S4** Monipuolinen lauluohjelmistoHuomioidaan vuodenkierto ja paikallinen kulttuuriperintö. Eri musiikin lajeja esim. kansanmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia Monipuolinen lauluohjelmistoHuomioidaan vuodenkierto ja paikallinen kulttuuriperintö. Eri musiikin lajeja esim. näyttämömusiikkia, populaarimusiikkia, kansanmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia	**L2**	**Musiikin merkitysten havainnointi**	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä **3. ja 4. lk** Oppilasta ohjataan ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja	**S1 S2 S3 S4** Musiikkikäsitteisiin syventymistä: - **rytmi:** sana-, melodia- ja perusrytmi, nuottien ja taukojen aika-arvoja, tasa- ja kolmijakoisuus - **melodia:** melodian liikkeen havainnointia, nuottien nimiin tutustumista	**L4** Monilukutaito	**Musiikin merkintä-tapojen ymmärtämi-nen**	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.

	- **dynamiikka:** piano - forte - **sointiväri:** ympäristön äänet, omaan ääneen tutustumista, soittimien äänet- **harmonia:** duuri - molli, sointumerkkien havainnointia - **muoto:** säkeistö - kertosäe, A- ja B-osa, kertausmerkit Musiikkikäsitteisiin syventymistä: - **rytmi:** sana-, melodia- ja perusrytmi, nuottien ja taukojen aika-arvoja, tasa- ja kolmijakoisuus - **melodia:** melodian liikkeen havainnointia, nuottien nimiin tutustumista, etumerkit esitellen
5. ja 6. lk Oppilas ymmärtää musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja musisoinnin yhteydessä	- **dynamiikka:** piano - forte- **sointiväri:** ympäristön äänet, omaan ääneen tutustumista, soittimien äänet - **harmonia:** duuri - molli, sointumerkit - **muoto:** intro - säkeistö - kertosäe, A- ja B-osa, kertausmerkit, maalit, segno - codaTutustuminen joihinkin taidemusiikin historian säveltäjiin ja teoksiin esim. Sibelius, Bach, Mozart, Beethoven

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Arviointi ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksi

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta **3. ja 4. lk**	**S1 S2 S3 S4**	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	**Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö**	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.
Oppilasta ohjataan tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin **5. ja 6. lk**	Kuunnellaan esim. iloista ja surullista musiikkia			
Oppilas tunnistaa musiikin vaikutuksen hyvinvointiin ja ohjataan huolehtimaan musisoinnin- ja ääniympäristön turvallisuudesta	Kuunnellaan eri tunnetiloja kuvaavaa musiikkiaOpetellaan tunnistamaan voimakkaiden äänien vaarat			

Oppimaan oppiminen musiikissa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Arviointi ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päätteeksi
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. **3. ja 4. lk**	**S1S2S3S4** Monipuolinen laulu- ja soitto-ohjelmisto, joista osa ulkoa (esim. Maamme-laulu,	**L1**	**Oppimaan oppiminen ja työskentely-taidot**	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

Oppilasta ohjataan kehittämään musiikillista osamistaan harjoittelun avulla	Karjalaisten laulu)Huomioidaan vuodenkierto ja paikallinen kulttuuriperintö

5. ja 6. lk

Oppilas kehittää musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla ja asettaa tavoitteita sekä arvioi edistymistään	Monipuolinen laulu- ja soitto-ohjelmisto, joista osa ulkoaHuomioidaan vuodenkierto ja paikallinen kulttuuriperintöHarjoittelussa mukana tavoitteellisuus

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto: Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista jokaiselle oppilaalle. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ennakkoluuloton ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, opetusvälineiden käyttöä ja ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Ratkaisuilla luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3-6

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen.

Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

14.4.11 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, ~~ja~~ mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 3-6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tarkastellaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia mielipiteisiin, asenteisiin ja toimintatapoihin oppilaiden omassa elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan tutkimaan taiteilijoiden ja muun visuaalisen kulttuurin tekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina sekä erilaisissa kulttuurisissa yhteyksissä. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

Lieksa: **Kuvataiteen opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6**

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 Kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen.	**S1, S2, S3**	**L1, L3, L4, L5**	Arvioinnin kohde: Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen
3.-4. lk: Kannustetaan oppilaita tutustumaan visuaaliseen kulttuuriin moniaistisin keinoin.	Havainnoidaan eri instituutioiden kuvakulttuureita; maalaus-, kuvanveisto-, valokuva-, keramiikka-, ympäristö- ja yhteisötaidetta sekä muotoilua ja arkkitehtuuria.		Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä erilaisia kuvallisia välineitä.
5.-6. lk: Ohjataan oppilaita tutustumaan visuaaliseen kulttuuriin moniaistisuutta hyödyntäen.	Ohjataan havainnoimaan yksin ja ryhmässä, sekäanalysoidaan havaintoja ja siirretään ne kuvalliseksi tuottamiseksi.		Arvosana 8 6.luokan päättyessä: Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä.
T2 Rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista.	**S1, S2, S3**	**L2, L4, L5, L6**	Arvioinnin kohde: Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen.
3.-4. lk:	näyttelykäynnitLähinnä omaa kokemusmaailmaa olevien kuvien		Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja

Oppilaiden kanssa keskustellaan heidän tekemistään havainnoista ja ohjataan heitä omien näkemystensä perustelemisessa.	tarkastelua, myös lähiympäristön ulkopuolelta		muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti.
5.-6. lk: Oppilaiden kanssa keskustellaan heidän tekemistään havainnoista ja ohjataan heitä omien näkemystensä perustelemisessa.	Analysointia ja omien monipuolisesti perusteltujen näkemysten esittämistä yksin, pareittain ja erilaisissa ryhmissä.		Hyvä/arvosanan 8 osaaminen 6. luokan päättyessä: Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti.
T3 Innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.	**S1, S2, S3**	**L2, L3, L4, L5**	Arvioinnin kohde: Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen
3.-4. lk: Ohjataan oppilaita havainnoimaan ja tuottamaan havaintoihin perustuvia kuvia.	Kuvailmaisussa yhdistetään ja eritellään havaintoja, ajatuksia ja mielikuvia erilaisia tekniikoita ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.		Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja.
5.-6.lk: Tuotetaan kuvia ja hankitaan tietoa itselle merkityksellisten havaintojen, kokemusten ja mielikuvien perusteella.	Kuvailmaisussa yhdistetään ja eritellään havaintoja, ajatuksia ja mielikuvia erilaisia tekniikoita ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.Kuvataiteen harrastusmahdollisuudet		Hyvä/arvosanan 8 osaaminen 6. luokan päättyessä: Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja.
Kuvallinen tuottaminen **T4** Ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun	**S1, S2, S3**	**L2, L3, L5, L6**	Arvioinnin kohde: Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen.

keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan			
3.-4. lk: Harjaannutetaan oppilaiden materiaali- ja välinetietoutta ja ohjataan heitä monipuolisiin kokeiluihin.	Erilaiset piirtimet, maalaaminen, kolmiulotteinen kuvaaminen, grafiikka, arkkitehtuuri, valokuvauksen ja kuvan muokkauksen alkeet, elokuva ja media, sekätarkoituksenmukainen materiaalien käyttö.		Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan.
5-6- lk: Harjaannutetaan oppilaiden materiaali- ja välinetietoutta ja ohjataan heitä monipuolisiin kokeiluihin.	Erilaiset piirtimet, maalaaminen, kolmiulotteinen kuvaaminen, grafiikka, arkkitehtuuri, valokuvausta ja kuvan muokkausta, elokuva ja media, sekätarkoituksenmukainen materiaalien käyttö.		Hyvä/arvosanan 8 osaaminen 6. luokan päättyessä: Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan.
T5 Ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	**S1, S2, S3**	**L1, L2, L3, L5**	Arvioinnin kohde: Kuvailmaisun taitojen kehittäminen
3.-4. lk: Vahvistetaan oppilaiden kykyä toimia sekä yksin että ryhmässä kuvia tehdessään.	Yhteisen tavoitteen asettaminen ja sen saavuttaminen,taitoja kehittävät materiaali- ja tekniikkakokeilut yksin ja ryhmässä, sekäkokonaisuudet yksittäisistä töistä.		Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan.
5.-6. lk: Ohjataan oppilasta ohjeiden ja kokeilujen avulla ymmärtämään yhdessä tekemisen merkityksen ja kehittämään omia, kuvien tekemiseen tarvittavia tietoja ja taitoja	Yhteisen tavoitteen asettaminen ja sen saavuttaminen,taitoja kehittävät materiaali- ja tekniikkakokeilut yksin ja ryhmässä, sekäkokonaisuudet yksittäisistä töistä.		Hyvä/arvosanan 8 osaaminen 6. luokan päättyessä: Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan.
T6 Ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen	**S1, S2, S3**	**L1, L2, L4, L7**	Arvioinnin kohde: Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen

vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan **3.-4. lk:** Tutustutaan erilaisiin tapoihin vaikuttaa kuvien kautta sekä hyödynnetään teknologiaa ja verkkoympäristöjä taiteen tekemisessä. **5.-6. lk:** Rohkaistaan oppilasta tutustumaan monipuolisesti kuvallisiin viesteihin.	Omat kuvakulttuurit; sarjakuvat, pelit, nettitaide, katutaide ja nykykansantaide. Erilaisiin kuvallisiin viesteihin tutustumista ja analysointia: taidekuvat, dokumentaariset kuvat, julisteet, mainonta, median kuvat, sekä oman kuvallisen viestin tekeminen itselle tärkeästä asiasta.		Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään. Hyvä/arvosanan 8 osaaminen 6. luokan päättyessä: Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta **T7** Ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta **3.-4. lk:** Tutkitaan visuaalisen kulttuurin vaikutuksia identiteetin rakentumiseen, mielipiteisiin, kauneuskäsityksiin ja toimintatapoihin. **5.-6. lk:** Ohjataan oppilasta ymmärtämään kuvan tuottamisen lähtökohtia ja tarkoituksia.	**S1, S2, S3** Erilaisten kuvien tulkintaa: mitä, miten ja miksi? Valmistetaan sellaisia kuvia ja teoksia itselle tärkeiden asioiden pohjalta, jotka perustuvat omiin arvoihin, havaintoihin, sekä mielikuviin.	**L1, L2, L4, L5**	Arvioinnin kohde:Kuvien tarkastelu Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan. Hyvä/arvosanan 8 osaaminen 6. luokan päättyessä: Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan.
T8 Ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja	**S1, S2, S3**	**L1, L4, L5, L6**	Arvioinnin kohde: Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen

katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin			
3.-4. lk: Ohjataan oppilasta keskustelemaan taiteilijan tavoitteista ja rooleista eri aikoina ja eri kulttuurisissa yhteyksissä.	Tutustutaan museoihin ja eri kulttuurikohteisiin, tehdään kuvia sisällöltään ja/tai muodoltaan omasta lähiympäristöstä poikkeavaan kuvailmaisun tapaan perustuen.		Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia.
5.-6. lk: Rohkaistaan oppilasta käyttämään tuntemiaan aika- ja/tai kulttuurisidonnaisia tapoja tehdä kuvia.	Tutustutaan museoihin ja eri kulttuurikohteisiin, tehdään kuvia sisällöltään ja/tai muodoltaan omasta lähiympäristöstä poikkeavaan kuvailmaisun tapaan perustuen.		Hyvä/arvosanan 8 osaaminen 6. luokan päättyessä: Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia.
T9 Innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	**S1, S2, S3**	**L1, L2, L5, L6**	Arvioinnin kohde: Kuvailmaisun tapojen käyttäminen
3.-4. lk: Kannustetaan oppilasta historiallisten kuvailmaisun keinojen käyttämiseen omissa töissään.	Kuvan tekeminen sisällöltään ja/tai muodoltaan omasta lähiympäristöstä poikkeavaan kuvailmaisun tapaan perustuen.		Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia.
5.-6. lk: Rohkaistaan oppilasta käyttämään tuntemiaan aika- ja/tai kulttuurisidonnaisia tapoja tehdä kuvia.	Kuvan tekeminen sisällöltään ja/tai muodoltaan omasta lähiympäristöstä poikkeavaan kuvailmaisun tapaan perustuen.		Hyvä/arvosanan 8 osaaminen 6. luokan päättyessä: Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia.
Esteettinen, ekologinen ja			

eettinen arvottaminen			
T10 Ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	**S1, S2, S3**	**L3, L4, L6, L7**	Arvioinnin kohde: Arvojen tarkasteleminen
3.-4. lk: Tutustutaan monipuolisesti taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja arvoihin sekä pohditaan niitä teoksen, tekijän ja vastaanottajan näkökulmista.	Näyttelykäynnit, myös virtuaaliset, niistä keskusteleminen, sekä omien näyttelyiden pystyttäminen.		Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista. Hyvä/arvosanan 8 osaaminen 6. luokan päättyessä: Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.
5.-6. lk: Ohjataan oppilasta tunnistamaan kuvista sekä omassa ympäristössään että muissa kulttuureissa ilmeneviä arvoja ja keskustelemaan niistä.	Näyttelykäynnit, myös virtuaaliset, niistä keskusteleminen, sekä omien näyttelyiden pystyttäminen.		
T11 Kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	**S1, S2, S3**	**L1, L2, L4, L7**	Arvioinnin kohde: Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta
3.-4. lk: Tutkitaan visuaalisen kulttuurin moninaisuutta ja huomioidaan kestävä kehitys taiteen tekemisessä.	Sekatekniikat ja erilaisten materiaalien yhdistäminen,tila- ja ympäristötaide,monikulttuurinen yhteisötaide,kierrätysmateriaalit.		Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia.
5.-6. lk: Ohjataan oppilasta tekemään	Sekatekniikat ja erilaisten materiaalien yhdistäminen,tila- ja ympäristötaide,monikulttuurinen yhteisötaide, kierrätysmateriaalit.		Hyvä/arvosanan 8 osaaminen 6. luokan päättyessä: Oppilas ottaa

työskentelyssään kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä tukevia valintoja.	kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 3-6 tarkastellaan laajenevan elinpiirin ajankohtaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Opetuksessa ohjataan taiteidenväliseen ja temaattiseen lähestymistapaan. Oppilaita kannustetaan suhtautumaan kriittisesti eri tietolähteisiin. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä hyödynnetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.

14.4.12 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä

kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 3-6 käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstämistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestävän kehityksen näkökulmista.

Lieksa: Käsityön opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	**Arviointi**
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	**Tavoite läpäisee seuraavat sisältöalueet:** **S1** Ideointi, **S2** Suunnittelu, **S3** Kokeilu, **S4** Tekeminen, **S5** Soveltaminen, **S6** Dokumentointi ja arviointi	**L1, L2**	**Arvioinnin kohde**
3.-6. lk **T1** vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	**Paikalliset painotukset:** Paikallisten käsityötaitajien hyödyntäminen esimerkiksi työnäytöksin. Paikalliseen käsityöperinteeseen tutustuminen. Tutustutaan paikallisiin mahdollisuuksin harrastaa käsityötä.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi*Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi*Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	**S1-S6**	**L1, L5**	**Arvioinnin kohde**
3. lk **T2** ohjata oppilasta hahmottamaan käsityöprosessi	**S1 Ideointi** Oppilas perehtyy suunnittelussa erilaisiin lähtökohtiin ja hyödyntää	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi

omia moniaistisia kokemuksiaan ja elämyksiään.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

S2 Suunnittelu

Ohjataan oppilasta ymmärtämään erilaisten materiaalien ja työskentelytekniikoiden yhteys valmiin tuotteen tai teoksen välillä. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti.

S3 Kokeilu

Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita.

S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Ohjataan oppilasta arvioimaan työskentelyään prosessin edetessä. Opetellaan antamaan käsityöprosessista yksilö- ja ryhmäpalautetta.

	S1 Ideointi Oppilas hyödyntää suunnittelussa omien kokemustensa ja elämystensä lisäksi havaitsemiensa esineiden rakenteita ideoinnin kehittämiseksi. **S2 Suunnittelu** Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma.Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi.Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti.		
4. lk **T2** ohjata oppilasta hahmottamaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	**S3 Kokeilu** Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. **S4 Tekeminen** Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana. **S5 Soveltaminen** Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi

	tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. **S6 Dokumentointi ja arviointi** Käytetään osana dokumentointia tieto- ja viestintäteknologiaa, jonka avulla ohjataan oppilasta arvioimaan omaa ja vertaistensa työskentelyä.Opetellaan antamaan käsityöprosessista yksilö- ja ryhmäpalautetta.		
5.-6. lk **T2** ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	**S1 Ideointi** Oppilas hyödyntää ideointia kehittäessään omien kokemustensa ja elämystensä sekä ympärillä olevien esineiden havainnoinnin ja analysoinnin lisäksi rakennettua ja luonnon ympäristöä. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä. **S2 Suunnittelu** Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa.Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja. **S3 Kokeilu** Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi*Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi*Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.

	S4 Tekeminen Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana. **S5 Soveltaminen** Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. **S6 Dokumentointi ja arviointi** Käytetään osana dokumentointia tieto- ja viestintäteknologiaa, jonka avulla ohjataan oppilasta arvioimaan omaa ja vertaistensa työskentelyä.Opetellaan antamaan käsityöprosessista yksilö- ja ryhmäpalautetta.		
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	**S1-S4**	**L2, L4, L5**	**Arvioinnin kohde**
3.-6. lk **T3** opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja	**S1 Ideointi** Ohjataan oppilasta suunnittelemaan käsityötuote tai -teos yksin tai yhdessä omista lähtökohdistaan käsin.Kannustetaan oppilasta käyttämään käsityössään erilaisia värejä, kuvioita, pintoja, tyylejä ja	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito	Tuotteen valmistaminen*Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi*Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa

teknisiin ratkaisuihin	muotoja.Sovelletaan suunnittelussa materiaalin lujuus- ja taipumisominaisuuksia. **S2 Suunnittelu** Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa.Rohkaistaan oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. **S3 Kokeilu** Rohkaistaan oppilasta soveltamaan tutkittujen koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita käsityötuotteen tai teoksen valmistamisessa. **S4 Tekeminen** Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.	**L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	**S3, S5**	**L4, L6**	Arvioinnin kohde
3.-6. lk **T4** ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä	**S3 Kokeilu3.-6. lk** Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien	**L4** Monilukutaito **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja

tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	tavallisimpien koneiden, laitteiden ja työvälineiden toimintaperiaatteita.Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. **6. lk.**Harjoitellaan mahdollisuuksien mukaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio .**3.-6. lk S4 Tekeminen** Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. ***Paikalliset painotukset3.- 6. lk***T utustutaan perustyötekniikoihin, kuten sahaamiseen, mittaamiseen, merkitsemiseen, höyläämiseen, vuolemiseen sekä muovin sahaamiseen, hiomiseen ja käsittelyyn. Ohjataan oppilasta toteuttamaan käsityötuote tai -teos.Tutustutaan ompelukoneeseen ja sen toimintaan. Ohjataan oppilasta toteuttamaan ompelukonetyö.Ohjataan oppilasta toteuttamaan virkkaustyö.Ohjataan oppilasta toteuttamaan neuletyö.Lisäksi tutustutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin työtekniikoihin, kuten kirjontaan, huovutukseen, kankaanpainantaan ja erilaisiin lankatöihin.	työstäminen*Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi*Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.	**S1-S5**	**L3, L6**	**Arvioinnin kohde**
3.-6 lk **T5** kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.	**S1 Ideointi** Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. **S2 Suunnittelu** Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita tarkoituksenmukaisilla välineillä huomioiden työturvallisuus. **S3 Kokeilu** Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden, laitteiden ja työvälineiden toimintaperiaatteita työturvallisuus huomioiden. **S4 Tekeminen** Ohjataan oppilasta ymmärtämään pitkäjänteisyyden ja vastuuntunnon merkitys käsityötuotteen tai -teoksen valmistumisprosessissa.**S5 Soveltaminen**Tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään turvalliseen työskentelykulttuuriin.	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys	Työskentelytaidot*Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi*Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	**S1, S2, S6**	**L5**	**Arvioinnin kohde**
3.-6 lk **T6** opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	**S1 Ideointi ja S2 Suunnittelu** **3. ja 4. lk** Opastetaan oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityötuotteen tai -teoksen ideoinnissa ja suunnittelussa.Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti. **5. ja 6. lk** Kannustetaan oppilasta käyttämään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa ideointi- ja suunnitteluvaiheessa.Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja. **S6 Dokumentointi ja arviointi3.-6. lk** Opastetaan ja kannustetaan oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa dokumentoinnin apuna	**L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä*Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi*Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	**S6**	**L1, L4, L7**	**Arvioinnin kohde**

	S6 Dokumentointi ja arviointi		
3.-6. lk **T7** ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	**3. ja 4. lk.**Ohjataan oppilasta arvioimaan omaa kokonaista käsityöprosessiaan laaditun dokumentoinnin pohjalta.Ohjataan oppilasta arvostamaan omaa valmistunutta käsityötuotetta tai -teosta. **5. ja 6. lk.**Ohjataan oppilasta arvioimaan oman käsityöprosessinsa arvioinnin lisäksi vertaistensa kokonaisen käsityön prosessia yksilö- ja/tai ryhmäpalautteen muodossa.Ohjataan oppilasta arvostamaan omaa valmistunutta käsityötuotetta tai -teosta.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L4** Monilukutaito **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen *Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi*Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.
T8 ohjata oppilasta arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	**S1-S3, S5**	**L1, L3, L7**	**Arvioinnin kohde**
3.-6. lk **T8** ohjata oppilasta arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	**3.-6. lk** Ohjataan oppilasta ottamaan huomioon materiaalin kulutus ideoinnissa **(S1**) ja suunnittelussa **(S2)**.Ohjataan oppilasta havainnoimaan laadukkaan tuotteen ominaisuuksia ja soveltamaan niitä omaan työhönsä **(S3 ja S5)**.Ohjataan oppilasta arvioimaan tuotteen tuotantotapojen hyödyllisyyttä.Ohjataan oppilasta ymmärtämään, mikä on itselle edullisin tapa tuottaa tuote. **(S5)**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Kulutus- ja tuotanto-tapojen pohdinta*Hyvä/ arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päätteeksi*Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppiaineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

S1 Ideointi: Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu: Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

S4 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

S5 Soveltaminen: Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi: Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet, koneet, laitteet ja materiaalit muodostavat käsityön oppimista tukevan oppimisympäristön. Samalla ympäristö tukee käsityössä tarvittavan teknologian toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia oppimateriaaleja, oppimisalustoja, piirto-ohjelmia, digitaalisten kuvien muokkausta sekä piirrosten ja mallien tekemistä oman ilmaisun ja suunnittelun tukena. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla oppiainerajat ylittäen ja yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely- ja kirjastokäynneillä. Näyttelyihin ja yrityksiin tehtävillä opintokäynneillä tuetaan ja vahvistetaan koulussa opittua ja käyntejä hyödynnetään oppimistehtävissä. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on ottaa huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja

esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Käsityössä tuetaan oppilaiden omia ratkaisuja sekä vahvistetaan uutta luovan tiedon rakentamista ja käyttöönottoa yksin tai yhdessä muiden kanssa. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan–myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneltyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.

Käsityöoppiaineen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityöoppiaineen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsityön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

14.4.13 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurista moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen.”

Vuosiluokilla 3-6 opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua

itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.

Lieksa: Liikunnan opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6

Fyysinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
T1 **3.-6. lk.** Kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	**S1** **3.-6. lk.** Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa.Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tietoja.	**L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen** **L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	**3.-6. lk.** Työskentely ja yrittäminen Hyvä (8): Oppilaan toiminta vastaa yleensä kestoltaan ja rasitukseltaan hänen omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan.
T2 **3.-6. lk.** Ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	**S1** **3.-6. lk.** Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.Opetuksee n valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta, voimistelu ja palloilut).	**L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminenL3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidotL4 Monilukutaito**	**3.-6. lk.** Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa.Hyvä (8): Oppilas osaa hyvin koulussa opetetut havaintomotoriset sisällöt, tunnistaa kehonsa eri puolet, kehon eri osat ja osaa suhteuttaa ne sekä kulloinkin käytössä olevat välineet tilaan, aikaan ja voimaan.
T3 **3.-6. lk.**	**S1, S3** **3.-6. lk**	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	**3.-6. lk.** Tasapaino-, liikkumis- ja käsittelytaidot sekä

Ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	Erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla.		niiden sovellukset (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilu ja voimistelut) Hyvä (8): Oppilas osaa hyvin koulussa opetetut tasapaino- ja liikkumistaidot ja niiden sovellukset eri oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri liikuntamuodoissa ja liikuntalajeissa.
T4 **3.-6. lk.** Ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	**S1** **3.-6. lk.** Erilaisissa oppimisympäristöissä käsitellään käsin, jaloin ja vartalolla erilaisia välineitä ja telineitä.	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	**3.-6. lk.** Välineiden ja telineiden käsittelytaidot käsin, jaloin ja kehon eri osin. Hyvä (8): Oppilas osaa hyvin koulussa opetetut käsittelytaidot käsin, jaloin ja kehon eri osin.
T5 **3.-6. lk**. Kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	**S1**	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	**3.-6. lk.** Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen: nopeus, liikkuvuus, kestävyys ja voima.Hyvä (8): Oppilas suoriutuu hyvin nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa vaativista suorituksista.
3.-6. lk. Kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	**3.-6. lk**. Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa sekä tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös		

	oman toimintakyvyn arviointiin.		
5. lk. Kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	**5. lk.** Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.		
T6 **3.-6. lk.** Opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	**S1**	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	
			3. lk. Selkäuinti, vapaauinnin käsiveto ja potku, pituus- ja syvyyssukellukset Hyvä (8): Oppilaan selkäuinnissa toteutuvat hyvin selkäuinnin ydinkohdat. Oppilaan vapaauinnin käsivedossa toteutuvat hyvin vapaauinnin ydinkohdat. Oppilas osaa uida yhtäjaksoisesti 25 m.Oppilas osaa hypätä uintisyvyiseen veteen jalat edellä. Oppilas osaa hyvin pituus- ja syvyyssukelluksen perusteet.
3. lk. Uimataidon harjaantuminen, oppilas osaa uida 25m	**3. lk.** Ydinsisältöinä ovat selkäuinti, vapaauinnin käsiveto, pituus- ja syvyyssukellukset.		
			4. lk.
4. lk. Uimataidon harjaantuminen, oppilas osaa uida 50m	**4. lk.** Ydinsisältöinä ovat rintauinti, sukellukset ja hypyt.		Rintauinti, sukellukset, hypyt.Hyvä (8): Oppilaan rintauinnissa toteutuvat hyvin rintauinnin

			ydinkohdat.Oppilas osaa uida yhtäjaksoisesti 50 m.Oppilas osaa sukeltaa pituutta ja syvyyttä.Oppilas osaa hypätä veteen jalat edellä.
5. lk. Uimataidon harjaantuminen, oppilas osaa uida 75m	**5. lk.** Ydinsisältöinä ovat rinta- ja vapaauinti, matkauinti.		**5. lk.** Uimataito: rintauinti, vapaauinti, matkauinti Hyvä (8): Oppilaan rinta- ja vapaauinnissa toteutuvat hyvin uintilajien ydinkohdat.Oppilas jaksaa uida matkauintia vähintään 75 metriä kahdella eri uintityylillä.Oppilas osaa hypätä pää edellä veteen.
6. lk. Uimataidon harjaantuminen, oppilas osaa uida 100m	**6. lk.** Ydinsisältöinä ovat rinta- ja selkäuinti, sukellukset**.**		**6. lk** Uima- ja pelastautumistaidotRinta- ja selkäuinti, sukellukse tHyvä (8) :Oppilas on perusuimataitoinen Osaa uida 100 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla.
T7 Ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	**S1**	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidotL6 Työelämätaidot ja yrittäjyysL7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	**3-6. lk**. Toiminta liikuntatunneilla Hyvä (8): Oppilas osaa toimia vastuullisesti ja muiden oppilaiden turvallisuuden huomioiden.

Psyykkinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
T8 **3.-6. lk.** Kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	**S2** **3.-6. lk.** Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjänteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi-yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista **S2, S3**	**L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminenL2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisuL3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	**3.-6. lk.** Työskentelytaidot Hyvä (8): Oppilas tekee annetut tehtävät ja pystyy itsenäiseen työskentelyyn ohjatussa tilanteessa.Oppilas tekee oman osuutensa järjestelyistä.
T9 **3.-6. lk** Huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	**3.-6. lk.** Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä	**L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminenL2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu**	**3.-6. lk**. Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen.Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Sosiaalinen toimintakyky

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
T10 **3.-6. lk.** Ohjata oppilasta työskentelemään	**S3** **3.-6. lk.** Opetukseen valitaan	**L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisuL3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidotL6 Työelämätaidot ja**	**3.-6. lk.** Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot Hyvä (8):

kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita.	**yrittäjyysL7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	Oppilas osallistuu sopuisasti ryhmän toimintaan.Oppilas ottaa hyvin vastaan saamansa avun ja palautteen.
T11 **3.-6. lk.** Ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	**S3** **3.-6. lk.** Opetukseen valitaan tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä	**L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisuL6 Työelämätaidot ja yrittäjyysL7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	**3.-6. lk.** Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa Hyvä (8): Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.Oppilas noudattaa hyvin sopimuksia ja tulee tunneille ajoissa ja on asiallisesti varustautunut.Oppilas tekee pyydettäessä oman osuutensa järjestelyistä.Oppilas auttaa ja kannustaa kavereitaan annetun tehtävän mukaisesti.

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset

huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

S3 Psyykkinen toimintakyky: Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 3-6 kiinnitetään huomiota sellaisten perustaitojen hallintaan, joilla on merkitystä yhteiseen toimintaan osallistumisessa.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3-6

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä.

14.4.14 OPPILAANOHJAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaan, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaan koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilasta tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilas oppii tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilasta kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiään ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden-mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 3-6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyötahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taitoja ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppiaineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja

vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

Opetus vuosiluokilla
7-9

LUKU 15 VUOSILUOKAT 7-9

15.1 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7-9 tehtävä

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosiluokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

Vuosiluokat 7-9: Yhteisön jäsenenä kasvaminen

Vuosiluokkien 7-9 erityisenä tehtävänä on ohjata ja tukea oppilaita näiden voimakkaiden kehitysvuosien aikana, huolehtia perusopetuksen oppimäärän opiskelun loppuunsaattamisesta ja kannustaa kaikkia oppilaita opintojen jatkamiseen. Erityistä huolta pidetään siitä, että jokainen oppilas saisi mahdollisimman hyvät edellytykset perusopetuksen jälkeisille opinnoille ja osaisi pohtia ratkaisujaan realistisesti ja tietoon perustuen. Oppilaiden väliset yksilölliset kehityserot, myös poikien ja tyttöjen usein erilainen kehitysrytmi, alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttavat koulutyöhön. Oppilaita ohjataan oman kehityksensä ymmärtämiseen ja rohkaistaan itsensä hyväksymiseen sekä vastuunottoon itsestä ja omista opinnoista, kavereista ja lähiympäristöstä. Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Välittämisellä, yksilöllisellä kohtaamisella sekä työskentelytapojen ja oppimisympäristöjen monimuotoisuudella vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Opintojen aikaisen arvioinnin ja palautteen antamisen käytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne ovat vuorovaikutteisia ja oppimista ohjaavia sekä kannustavat oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti yksilöinä ja ryhmänä. Kodin ja koulun yhteistyö saa uusia muotoja ja sisältöjä. Se on edelleen kasvavan nuoren tärkeä tuki. Yhteisistä pelisäännöistä ja hyvistä käytöstavoista sopiminen oppilaiden ja huoltajien kanssa luo turvallisuutta ja edistää koulutyön onnistumista.

Vuosiluokkien 7-9 aikana oppilaat luovat perustaa aikuisidentiteetilleen, kartuttavat osaamistaan sekä suuntautuvat ja valmistautuvat perusopetuksen jälkeiseen elämään. Opetuksessa syvennetään, rikastetaan ja laajennetaan alemmilla vuosiluokilla opittua. Uusina yhteisinä oppiaineina alkavat kotitalous ja oppilaanohjaus. Fysiikan ja kemian, biologian ja maantiedon sekä terveystiedon opetus eriytyy ympäristöopista viideksi eri oppiaineeksi. Oppilaille tarjoutuu lisää valinnaisia aineita. Monialaiset oppimiskokonaisuudet ja valinnaiset aineet tarjoavat mahdollisuuksia oppilaiden kiinnostuksen kohteiden syventämiseen ja vapaa-ajalla opitun yhdistämiseen koulutyöhön. Ne luovat tilaisuuksia itsenäisyyden ja vastuullisuuden harjoitteluun esimerkiksi taiteellisissa produktioissa, tutkimushankkeissa tai yhteiskunnallisissa projekteissa.

Perusopetuksen päättäminen ja seuraavaan koulutusvaiheeseen siirtyminen

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa oppilaat suuntautuvat jatko-opintoihin ja tekevät päätöksiä koulutus- ja uravalinnoistaan. Siirtymä edellyttää suunnitelmallista ja monialaista yhteistyötä sekä vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa. Tavoitteena on antaa oppilaille mahdollisimman hyvät valmiudet edetä perusopetuksesta seuraavaan koulutusvaiheeseen sekä turvata opiskelun edellytykset ja hyvinvointi. Siirtyminen kohti uutta elämänvaihetta edellyttää nuorilta lisääntyvää elämänhallintaa, itsenäisyyttä ja vastuullisuutta. Koulu tukee oppilaita tässä kehitysprosessissa, jolloin oppilaanohjauksen ja oppilashuollon merkitys korostuu. Oppilaat tarvitsevat runsaasti tietoa erilaisista peruskoulun

jälkeisistä mahdollisuuksista sekä monipuolista ohjausta niin opinto-ohjaajalta kuin eri oppiaineiden opettajiltakin. On tärkeä varata aikaa keskustella oppilaiden kanssa heidän suunnitelmistaan ja auttaa oppilaita ymmärtämään jatko-opintojen asettamia vaatimuksia sekä tekemään realistisia valintoja.

15.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 7-9.

Edellytykset laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle vahvistuvat oppilaiden kasvun myötä. Toisaalta oppiaineiden välisen yhteistyön ja kouluarjen hallinnan haasteet lisääntyvät. Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa. Erityisen tärkeätä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.

Näinä vuosina jatketaan kestävän elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakentamista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestävän kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. Opetukseen tuodaan esimerkkejä, käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan kaikissa oppiaineissa kullekin oppiaineelle luontevalla tavalla. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti. Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.

Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Oppilaiden omia ideoita tuetaan. Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.

Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.

Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.

Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy. Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan. He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.

Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista. Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa. Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.

Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin. Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä. Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla. Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa. Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä. Ohjelmointia harjoitellaan osana eri oppiaineiden opintoja. *Vastuullinen ja turvallinen toiminta*: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla. Oppilaita opastetaan

terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen. *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely*: Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa. *Vuorovaikutus ja verkostoituminen*: Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen

ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

15.4 Oppiaineet vuosiluokilla 7-9

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen
L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
L4 Monilukutaito
L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys
L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

ÄIDINKIELEN JA KIRJALLISUUDEN ERI OPPIMÄÄRIEN JA TOISEN KOTIMAISEN KIELEN OPISKELU

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan omaa äidinkieltä. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	**Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä**	**Toinen kotimainen kieli**	
	yhteinen	*yhteinen*	*valinnainen*
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-
viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

15.4.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja

tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen eri oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 7–9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on edistää oppilaiden kielellisiä ja kulttuurisia taitoja monimuotoisissa viestintäympäristöissä. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja monimediaisissa ympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmapiiriin. Opetuksen tehtävänä on rohkaista oppilaita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Oppilaita ohjataan puhutun ja kirjoitetun kielen normien hallintaan ja taitoon käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä. Kirjallisuuden analyysin ja tulkinnan taitoja syvennetään. Oppilaita ohjataan kirjallisuuden lukemiseen, oman lukuharrastuksen syventämiseen ja lukuelämysten hankkimiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7–9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä,

käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämissä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki neljä tavoitealuetta ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearvioinnin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso asianomaisen oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Oppimäärän erityinen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet sekä ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomenkieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.

Lieksa: Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet oppiaineessa ja päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä **7. lk** Ohjata keskittymään sekä opettajan että luokkatovereiden kuuntelemiseen **8. lk**	**S1** ohjeet ja pienet esitykset retoriset keinot, keskustelu	**L2, L3, L6, L7**	Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä

Ohjata ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti			
9. lk Ohjata työstämään valmisteltuja puhe-esityksiä kuulijakunta ja tilanne huomioiden	raportointi		Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	**S1**	**L1, L2, L3, L7**	Vuorovaikutus ryhmässä
7. lk Ohjata aktiiviseen ryhmän jäsenyyteen	ideointi ja ongelmanratkaisutilanteet		
8. lk Ohjata perustelutaidoissa ja kehittämään kokonaisilmaisuaan	mielipiteen perusteleminen (väittely, neuvottelu)		
9. lk Kannustaa monipuolisiin ryhmäviestintätaitoihin ja havainnoimaan viestinnällisiä valintojaan	improvisaatio ja teatteri-ilmaisu		Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	**S1**	**L1, L2, L3, L7**	Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot
7. lk Totuttaa kokonaisilmaisun keinoihin esitystilanteissa	draamaa luetun pohjalta		
8. lk Rohkaista ilmaisemaan itseään viestintätilanteissa	spontaanit ja valmistellut puheenvuorot, netin käyttäjänä vaikuttaminen		

9. lk Kannustaa harjoittelemaan esiintymistaitoja: havainnollistamista, yleisön huomioimista	arjen puhetilanteet		Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	**S1**	**L1, L2, L6, L7**	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen
7. lk Kannustaa havainnoimaan ja arvioimaan omaa viestintäänsä.	ryhmätyöt, haastattelu		
8. lk Rohkaista kehittämään vuorovaikutustaitojaan	vaikuttamisen kielelliset keinot		
9. lk Ohjata omien vahvuuksien syventämiseen viestijänä	töiden esittely, palaute, analysointi		Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	**S2**	**L1, L2, L4**	Tekstinymmärtämisen strategiat

7.lk ohjata kehittämään lukutaitoaan ja valitsemaan itselleen sopivaa lukemista	kokonaisteos, kirjallisuuden päälajit ja peruskäsitteet		
8. lk Harjaannuttaa tekstien analysointiin	runojen, novellien erittely, lehtien tekstilajit		
9. lk Syventää kriittistä lukutaitoa ja tekstin itsenäistä tulkintaa	kirjallisuushistoriaa: tyylikaudet, kotimaisen kaunokirjallisuuden tulkintaa		Oppilas osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	**S2**	**L1, L2, L4, L5**	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito
7. lk Ohjata lukemaan ja arvioimaan erityyppisiä tekstejä	vapaavalintaiset teokset, opiskelumaailman tekstit, erilaiset lukutavat		
8. lk Ohjata avaamaan asia- ja mediatekstejä	kantaaottavat tekstit ja mainonta		
9. lk Rohkaista käyttämään ja tulkitsemaan monenlaisia, itselle uudenlaisia tekstejä	kansanperinne, keskeiset kotimaiset teokset, asiatekstit		Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitäkäyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	**S2**	**L1, L2, L4**	Tekstien erittely ja tulkinta

7. lk Ohjata monipuolistamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä seuraamaan lukutaitonsa kehittymistä	lukuprosessi, kirjavinkkaus, erilaiset tekstilajit (esim. koevastaus)		
8. lk Ohjata tekstin tarkoitusperien havainnointiin	sananvapaus ja sensuuri, media maailmankuvan muokkaajana		
9. lk Ohjata syvällisempään, erittelevään lukutaitoon, lukuharrastuksen laajentamiseen	romaanien, novellien ja runojen kriittinen tarkastelu		Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	S2	**L2, L4, L5, L6**	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys
7. lk Ohjata tiedonhakuun: arvioimaan ja käyttämään erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa	selostus, median tehtävät ja toimintatavat		
8. lk Perehdyttää kuvaa, ääntä ja kirjoittamista yhdistäviin teksteihin: tiedon luotettavuus, konteksti	elokuva, sarjat, mainos		
9. lk Ohjata arvioimaan lähdetietojen luotettavuutta ja käytettävyyttä	media ja julkisuus, omat työt		Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.

T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	**S2**	**L1, L2, L4, L5**	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemusten jakaminen
7. lk			
Rohkaista kiinnostumaan uudenlaisista luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksista	lukemisen valitseminen, kirjaston käyttö		
8. lk			
Kannustaa työskentelemään kirjallisuuden eri lajityyppien parissa, kirjallisuus maailmankuvan avartajana	genret; useiden teosten lukeminen, lukukokemusten jakaminen		
9. lk			Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin.
Rohkaista löytämään itsenäisesti itselleen luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa	klassikkotekstien käsittelyä		Oppilas löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Oppilas lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen			
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	**S3**	**L2, L4, L5, L7**	Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito

7. lk Rohkaista ajatusten ilmaisemiseen kirjoittaen	fiktiivinen teksti ja asiateksti: erilaiset tavat tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiä, tekstinteon vaiheet (aloitus, lopetus, kappalejako, otsikointi, tekstin suunnittelu)		
8. lk Kannustaa työstämään ohjatusti tekstiä	tekstilajien erilaisten ilmaisutapojen hyödyntäminen omissa tuotoksissakielenhuoltoa, kielen vaihtelu, tyyli		
9. lk Ohjata hyödyntämään ja kehittämään vahvuuksiaan tekstin tuottajana	aineistopohjainen teksti, analyysi		Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	**S3**	**L2, L4, L5**	Tekstilajien hallinta
7. lk Auttaa valitsemaan tilanteeseen sopiva ilmaisutapa	kertovat ja kuvaavat tekstit, dialogi, erilaiset ajan ilmaisutavat (esim. aikamuodot), sosiaalinen media		
8. lk Tarjota tilaisuuksia tuottaa kantaa ottavia, ohjaavia tekstejä	yleisönosastoteksti, essee, arvostelu		
9. lk Tarjota mahdollisuuksia työskennellä pohtivien tekstien parissa	aiheen rajaaminen, jäsentelytavat, sidosteisuus, havainnollistaminen (esim. laajahko kirjallisuusaiheinen päättötyö)		Oppilas osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin	**S3**	**L2, L4, L5, L6**	Tekstien tuottamisen prosessien hallinta

tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana			
7. lk			
Tarjota tilaisuuksia tuottaa tekstejä ryhmässä	näytelmä		
8. lk			
Ohjata suunnitelmalliseen tekstintekoon ja huomaamaan omia kehittämiskohteitaan	tekstin viimeistely		
9. lk			Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä.
Ohjata kehittämään itsearviointitaitoaan sekä kykyä antaa ja vastaanottaa palautetta	monenlaisia tekstejä vaiheittain, muokaten (esim. novelli)		Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	**S3**	**L2, L4, L5, L6**	Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito
7. lk	kirjoitetun yleiskielen piirteet ja rakenteet (asemointi, alkukirjain, välimerkit, virke ja lausetyypit, suora ja		
Sujuvoittaa kirjoittamista			

	epäsuora esitys)opiskelussa tarvittavat kirjoitustaidot (muistiinpanojen teko, tiivistäminen), käsin kirjoittaminen ja tekstinkäsittely		
8. lk Vahvistaa taitoa tuottaa tekstiä eri menetelmillä myös tvt:aa hyödyntäen	erityyppisten tekstien tavoitteet ja arviointikriteerit (vrt. scifitarina/vastine)		
9. lk Syventää taitoa käyttää yleiskielen konventioita tekstissään	kielenhuollon kertaustatekstien tuottamista oman kiinnostuksen pohjalta		Oppilas tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	**S3**	**L2, L4, L5, L7**	Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä
7. lk Ohjata toimimaan varkossa eettisesti, yksityisyyttä kunnioittaen	lähteiden käyttö, tiedon esittäminen (referointi, sähköpostiviesti)		
8. lk Vahvistaa lähteistä haetun tiedon esittämisen hallintaa	asiatekstit lähdemateriaalin pohjalta		
9. lk Monipuolistaa lähteiden käyttöä ja ohjata käyttämään tekstissään	tekijänoikeuksien noudattaminen, lähteiden merkintä, viittaustavat		Oppilas osaa käyttää omissa teksteissään muualta hankittua tietoa.

muualta hankkimaansa tietoa			Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen **T15** ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia **7. lk** Auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen merkitykset **8. lk** Kannustaa kiinnostumaan kielen rakenteista ja ilmiöistä **9. lk** Syventää kielitietoisuutta	**S4**	**L1, L2, L4**	Kielitietoisuuden kehittyminen
	tyylipiirteet, rekisterit, sävy		
	kielen sovitut käytännöt ja tekstuaaliset piirteetmodukset, lauseke, lauseenjäsenet		
	Suomen kielitilanne: kielen vaihtelu ja vaiheet, kielisukulaisuus, tyypilliset äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteet (murteet, lauseenvastikkeet)		Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T**16** kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja	**S4**	**L1, L2, L4**	Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen

muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen			
7. lk Kannustaa havainnoimaan ja kuvailemaan omia luku- ja kulttuurikokemuksiaan	monipuolinen lukuharrastus, aktiivinen kirjaston käyttö, oman paikkakunnan tarjonta (elokuva, teatteri)		
8. lk Avartaa kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystä	luku- ja kulttuurielämysten hankkiminen mahdollisuuksien mukaan (elokuva, teatteri)kirjallisuuden alalajit, keskeiset tyylivirtaukset, runsas ja monipuolinen lukeminen, myös tietokirjat		
9. lk Ohjata pohtimaan omaa suhdettaan kirjallisuuteen ja kulttuuriin	yleisen ja suomalaisen kirjallisuuden vaiheet ja Suomen kulttuuriomien luku- ja kulttuurielämysten jakaminen, sovittujen teosten lukeminen		Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee kirjallisuuden vaiheita ja suomalaisen kulttuurin juuria. Oppilas tuntee kirjallisuuden päälajit ja on lukenut sovitut kirjat.
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	**S4**	**L2, L4, L6, L7**	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen
7. lk	harrastuneisuus, kulttuurin merkitys itselle		

Auttaa pohtimaan äidinkielen merkitystä ja kulttuurin käsitettä		
8. lk		
Innostaa aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi	Lieksan mahdollisuudet	
9. lk		Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.
Ohjata tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä tutustumaan suomen kielen taustaan ja piirteisiin	kansanperinne, sanasto ja nimistö, suomen kielen piirteet ja asema muiden kielten joukossatuotetaan kulttuuria mahdollisuuksien mukaan itse	Oppilas osaa kuvailla äidinkielten merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

S2 Tekstien tulkitseminen: Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- jaasiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä.Harjoitellaan tekstien

tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omissa teksteissä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaankappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) jaopitaan käyttämäänasioiden välisten suhteiden ilmaisukeinojasekä ilmaisemaanviittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja,sekä harjoitellaan niiden käyttöä omissa teksteissä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutava*t.* Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyleille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteenpiirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhekulttuuriin ja mediakulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

MUU OPPILAAN ÄIDINKIELI

Perusopetuslain 12 §:n nojalla äidinkielenä voidaan huoltajan valinnan mukaan opettaa suomen, ruotsin, saamen, romanikielen ja viittomakielen lisäksi myös muuta opetuksen järjestäjän tarjoamaa ja huoltajan valitsemaa oppilaan äidinkieltä. Tällöin mainittua äidinkieltä opetetaan valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n määrittelemällä tuntimäärällä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineena. Opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään tällöin suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Opetuksen järjestäjä tai koulu laatii perusteiden pohjalta kielikohtaisen opetussuunnitelman. Kielikohtaiset opetussuunnitelmat voidaan laatia myös opetuksen järjestäjien yhteistyönä. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon oppilaiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä ympäristön tarjoaman tuen määrä oppilaan äidinkielen kehittymiselle.

15.4.1.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan suomen kielen taidon kehittymistä, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä yhteiskunnan

jäseneksi kasvamista. Lisäksi tärkeää on herättää kiinnostus kielitietoisuuden, monikielisyyden ja kielitaidon elinikäistä kehittämistä kohtaan sekä tarjota välineitä siihen. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua suomenkielisen kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla: kuullun ymmärtämisessä, puhumisessa, luetun ymmärtämisessä ja kirjoittamisessa. Samaan aikaan edistetään tiedonalojen kielten oppimista kaikissa oppiaineissa. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kieliä.

Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea ja käsitellä tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioida ja analysoida erilaisia monimuotoisia, esimerkiksi puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikielisessä ja kulttuurisesti monimuotoisessa yhteiskunnassa sekä tuetaan oppilaita tarkastelemaan kriittisesti kielten ja kulttuurien välisiä hierarkioita ja purkamaan niitä. Samalla oppilaat tulevat tietoisiksi suomen ja ruotsin kielten asemasta kansalliskielinä.

Koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärään arvioivat oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Koska opetus tulee järjestää oppilaan edun, ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta. Koulu perustelee oppilaan huoltajalle suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tarpeen sekä selvittää oppilaan edun mukaista oppimäärän valintaa ja valinnan vaikutuksia perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän valinnassa keskeisintä on oppilaan kehittyvä suomen kielen taito eri osa-alueilla. Oppimäärän tarpeen arvioinnissa huomioidaan seuraavat näkökulmat:

Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää,

- jos oppilas tarvitsee vielä suomen kielen peruskielitaidon vahvistamista tai
- jos oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Oppilas opiskelee suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää,

- jos oppilas on saavuttanut suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteiden mukaisen suomen kielen taidon sen eri osa-alueilla.

Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: oppilas oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy monipuolinen suomen kielen taito muiden oppimiensa kielten rinnalle.

Oppimäärän tarkoituksenmukaisuutta oppilaalle seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Erityisesti on tärkeää varmistaa oppimäärän sopivuus opetuksen nivelvaiheiden yhteydessä, esimerkiksi siirryttäessä kolmannelle ja seitsemännelle luokalle. Tavoitteena on, että oppilas siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opiskelusta suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun, kun riittävä suomen kielen taito eri kielitaidon osa-alueilla ja yleisessä tiedonalojen kielessä on saavutettu. Oppimäärän vaihtoa suositellaan, kun merkittäviä puutteita oppilaan suomen kielen taidon eri osa-alueilla ei ole. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärään siirtymävaiheessa voidaan hyödyntää yhteis- ja samanaikaisopettajuutta.

Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot sekä kotoutumisen tukeminen.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Tärkeää on, että opetusjärjestelyistä ja ryhmittelystä huolimatta oppilas tulee osalliseksi samoista tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Opetusta voidaan järjestää myös samanaikais- tai yhteisopetuksena.

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada oppimisen ja koulunkäynnin tukena ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia. Tiedonalojen kielen oppimista tuetaan erityisesti opetuskielen tukiopetuksen avulla.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksessa tehdään jatkuvaa yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän sekä muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien opettajien kanssa. Yhteistyössä kotien, muiden oppiaineiden opetuksen sekä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellisiä ja kulttuurisia identiteettejään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Kielellisten identiteettien rakentamiseen liittyy monikielisyys. Suomen perustuslain 17§ mukaan kaikilla kieliryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän järjestämiseen liittyvät paikallisesti päätettävät asiat kirjataan luvun 10.5, *Paikallisesti päätettävät asiat* mukaisesti.

Vuosiluokilla 7–9 opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja erittelevään lukemiseen.

Lieksa: Suomi toisena kielenä -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen **T1** rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti, eettisesti ja vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa				
7.lk **O**hjataan tutkimaan ja käyttämään kieltä osana toimintaa (kiteytyneet fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen)ohjataan toimimaan vuorovaikutustilanteissa rakentavastiohjataan havainnoimaan omaa viestijäkuvaa ja vuorovaikutustaitoja sekä omia vahvuuksia ja kehittämiskohteita palautteen ja itsearvioinnin avullakannustetaan	**S1**	**L1, L2, L4**	Vuorovaikutustaidot	Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteissa rakentavasti.

arvostamaan ja kehittämään omaa monikulttuurista ja -kielistä identiteettiä **8.lk** **O**hjataan tutkimaan ja käyttämään kieltä osana toimintaa (modaalisuus, mielipiteiden ilmaiseminen ja pehmentäminen)ohjataan ymmärtämään kulttuurienvälisiä erojaohjataan harjoittelemaan ääntämistäkannustetaan arvostamaan ja kehittämään omaa monikulttuurista ja -kielistä identiteettiä **9.lk** Ohjataan ottamaan huomioon eri kulttuurien konventiotohjataan harjoittelemaan ääntämistäkannustetaan arvostamaan ja kehittämään omaa monikulttuurista ja -kielistä identiteettiä **T2** ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja **7.lk** **O**hjataan ohjeiden ymmärtämiseenohjataan harjoittelemaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallinaohjataan vahvistamaan muodollisten puhetilanteiden,	**S1**	**L2, L4, L5**	Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ymmärtää muodollisia puhetilanteita, opetuspuhetta ja mediaa.

opetuspuheen ja median välittämien viestien ymmärtämistäohjataan tiedostamaan kulttuurien välisiä eroja **8.lk** **O**hjataan mielipiteen tunnistamiseen ja ilmaisemiseenohjataan esim. ohjeiden, käskyjen, toiveiden ja muiden sävyjen ymmärtämiseen tekstistä **9.lk** **O**hjataan oppilasta tunnistamaan kirjakielen ja puhekielen eroja sekä suomen kielen murteita **T3** kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen **7.lk** Ohjataan oman esityksen valmistelemiseenohjataan esiintymään ja ilmaisemaan itseään tilanteen mukaisestiohjataan harjoittelemaan ääntämistä **8.lk** Ohjataan laajentamaan ilmaisukeinojaohjataan harjoittelemaan erilaisia ilmaisutapojaohjataan harjoittelemaan erilaisia rekistereitäohjataan harjoittelemaan ääntämistäohjataan	**S1**	**L2**	Esiintymistaidot	Oppilas osaa valmistella itsenäisesti esityksen ja osaa esiintyä ja ilmaista itseään tilanteen mukaisesti.

tuomaan oma mielipide perustellen esille **9.lk** Ohjataan referoimaan toisilta kuultuaohjataan oppilasta ymmärtämään kielen tilanteinen vaihtelu **Tekstien tulkitseminen** **T4** ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella				
7.lk Ohjataan hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoa, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella	**S2**	**L1, L2, L4**	Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.
8.lk Ohjataan syventämään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointiaohjataan tarkastelemaan tekstejä niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulma,				

lauseen rakenne, henkilöiden ja asioiden nimeäminen, kielikuvien ja ironian vaikutus)ohjataan tutustumaan myös oppilaan omalla äidinkielellä julkaistuihin lähteisiin ja mediaanohjataan lukemaan myös oppilaan oman kulttuuritaustan kirjallisuutta				
9.lk				
Ohjataan tutustumaan sekä Suomen että oppilaan oman kulttuuritaustan kansanperinteeseenohjataan hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoa, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteellaohjataan syventämään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointiaohjataan tutustumaan myös oppilaan omalla äidinkielellä julkaistuihin lähteisiin				
T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä	**S2**	**L1, L2, L4**	Tekstien tulkinta	Oppilas osaa tehdä tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.
7.lk				

Ohjataan tutustumaan internettiin ja kirjoihin tiedonlähteinäoppilas tutustuu myös omalla äidinkielellään julkaistuihin lähteisiinoppilas lukee mahdollisuuksien mukaan oman kulttuuritaustansa kirjallisuutta **8.lk** Ohjataan harjoittelemaan toedonhaun suunnittelua ja tiedon hakemista erilaisista lähteistäohjataan harjoittelemaan lähdekriittisyyttä **9.lk** Ohjataan huomaamaan tekstien välisiä yhteyksiä **Tekstien tuottaminen** T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä**7.lk**ohjataan vakiinnuttamaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöäohjataan harjoittelemaan erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissäohjataan harjoittelemaan tekstiin sopivien ilmaisutapojen valitsemista**8.lk**ohjataan laajentamaan ilmaisukeinoja ja harjoittelemaan erilaisia ilmaisutapojaohjataan harjoittelemaan erilaisia	**S3**	**L1, L2, L4**	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.

rekistereitäohjataan harjoittelemaan oman mielipiteen ilmaisemista ja perustelemista**9.lk**ohjataan harjoittelemaan eri tyylilajeja **T7** auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa **7.lk** Oppilas hallitsee kirjoitetun yleiskielen normit ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopilliset rakenteet **8.lk** Ohjataan harjoittelemaan modaalisia rakenteita **9.lk** Ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti (mm. infiniittiset rakenteet tiiviin ilmaisun keinoina)	**S3**	**L2. L3**	Kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tunteepääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen **T8** ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	**S4**	**L4**	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtii niiden merkityksiä ja osaa kuvailla eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.

7.lk

Ohjataan syventämään kielitietoisuutta ja kiinnostumaan kielen ilmiöistäOhjataan tunnistamaan kielen rakenteita ja rekistereitäOhjataan vertaamaan oppilaan omaa äidinkieltä suomen kieleen

8.lk

Ohjataan syventämään kielitietoisuutta ja kiinnostumaan kielen ilmiöistäohjataan tunnistamaan kielen rakenteita ja erilaisia rekistereitäohjataan tunnistamaan erilaisia tekstin sävyjäohjataan tutustumaan mahdollisuuksien mukaan myös eri kulttuureista kertovaan ja eri puolilla maalimaa julkaistuun kirjallisuuteenohjataan tunnistamaan kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksiaohjataan tutustumaan molempien kotimaiden kulttuuriin

9.lk

Ohjataan syventämään kielitietoisuutta ja kiinnostumaan kielen ilmiöistäohjataan tunnistamaan ja ymmärtämään kielen rakenteita ja eri rekistereitäohjataan huomaamaan suomen kielen ja oppilaan oman äidinkielen eroja ja yhtäläisyyksiäohjataan tunnistamaan tyylipiirteitä ja sävyjäohjataan tutustumaan oppilaan

oman kulttuuritaustan kirjalliseen traditioonohjataan käyttämään oppilaan omaa äidinkieltään apuna opiskelussaohjataan ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksiaohjataan ymmärtämään suomen kielen ja oppilaan oman äidinkielen asema maailman kielten joukossa **T9** innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin **7.lk** Ohjataan tutkimaan kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia **8.lk** Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.Ohjataan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä sekä tunnistamaan kirjallisuuden tyylivirtauksia teksteissä. **9.lk** Ohjataan harjoittelemaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen	**S4**	**L2**	Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus	Oppilas tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaiheita ja sen yhteyksiä maailmankirjallisuutee n.

antoa ja vastaanottamistaOhjataan tutustumaan suomalaisen kirjallisuuden historiaan ja ymmärtämään sen vaikutusta nykypäivässä **T10** auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta				
7.lk Ohjataan tutustumaan eri kulttuureista kertovaan ja eri puolilla maailmaa julkaistuun kirjallisuuteen, erityisesti oppilaan oman kulttuuritaustan kirjallisuuteen	**S4**	**L2**	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja perustella yhteiskunnan monikielisyyden merkitystä.
8.lk Ohjataan löytämään erilaisista teksteistä kulttuurista kertovia piirteitä				
9.lk Ohjataan tulkitsemaan ja hahmottamaan suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin historiaa				
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena **T11** ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä	**S5**	**L1, L2, L7**	Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.

kielenoppijana, ohjata häntä näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyylejä ja tapoja sekä oppimaan muilta

Oppilas tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.

7.lk

Ohjataan käyttämään oppilaan omaa äidinkieltä ja muita hänen osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukenakannustetaan arvostamaan oppilaan omaa monikulttuurista ja -kielistä identiteettiä

8.lk

Ohjataan syventämään taitoa käyttää oppilaan omaa äidinkieltään ja muita hänen osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukenakannustetaan arvostamaan oppilaan omaa monikulttuurista ja –kielistä identiteettiäOhjataan lukemaan, kirjoittamaan ja kuuntelemaan eri tiedonalojen tekstejä sekä puhumaan eri tiedonalojen aiheistaohjataan vertailemaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltäohjataan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa

9.lk

Ohjataan syventämään taitoa käyttää oppilaan omaa äidinkieltä ja muita hänen osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukenalannustetaan arvostamaan oppilaan

omaa monikulttuurista ja –kielistä identiteettiäohjataan lukemaan, kirjoittamaan ja kuuntelemaan eri tiedonalojen tekstejä sekä puhumaan eri tiedonalojen aiheistaohjataan vertailemaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltäohjataan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa				
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla				
7.lk				
Ohjataan lukemaan, kirjoittamaan ja kuuntelemaan eri tiedonalojen tekstejä sekä puhumaan eri tiedonalojen aiheistaohjataan vertailemaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä	**S5**	**L, L4, L6**	Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Oppilas tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä.
8.lk				
Ohjataan tutustumaan eri tapoihin ilmaista mielipiteitä ja vaikuttaa				
9.lk				
Ohjataan oman harjoitustutkielman tekemiseen				
T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja, oman työskentelyn suunnittelua,	**S5**	**L1, L5, L6**	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja

jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä

arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

7.lk

Ohjataan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa.

8.lk

Ohjataan oman mielipiteen ilmaisemiseen monin eri tavoin

9.lk

Ohjataan oman harjoitustutkielman tekemiseen

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumentointia, selostamista, referointia sekä puhe-esityksen pitämistä ja havainnollistamista. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: kussakin toiminnassa tarvittavat kiteytyneet fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Syvennetään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Tekstejä tarkastellaan niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen, kielikuvien ja ironian vaikutus tekstin tulkintaan). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Harjoitellaan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä sekä tunnistamaan kirjallisuuden tyylivirtauksia

teksteissä. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan erityisesti pohtivia, kantaaottavia ja ohjaavia tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti (mm. infiniittiset rakenteet tiiviin ilmaisun keinoina). Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja ja rekistereitä sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissä. Opitaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tekstejä ja tehdään päätelmiä kielen merkityksistä, rakenteista (lauseenjäsennys, modaalisuus, rektio) ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin sävyyn. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen ja kielen kehityksen päävaiheisiin. Tutustutaan kirjallisuuteen, elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuuriin. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia eri puolilta maailmaa ja eri aikoina. Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

15.4.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

TOISEN KOTIMAISEN JA VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN MAHDOLLISUUDET

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi oppimäärää: äidinkielenomainen suomi ja ruotsi, ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä sekä ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Englantiin on laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin.

TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 7 - 9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Lieksa: Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	**S1**: Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteenTehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Arvioinnin kohde:Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen
7.lk			
Ohjataan oppilasta tutustumaan suomenruotsalaisuuteen, Ahvenanmaahan ja suomenruotsiin. Samalla vertaamme sitä	erit. Ruotsi		

Ruotsiin ja ruotsinruotsiin. Tutustumme yhteisiin arvoihin. **8.lk** Keskiössä yhä Ruotsi ja Suomi arvoineen, muttalaajennetaan pohjoismaista perspektiiviä, ja otetaan mukaan Norja ja Tanska.	erit. Norja ja Tanska		
9.lk Pidetään yllä tuttua kielitietoa Pohjoismaista ja kieliympäristöstä sekä arvoista. Lisätään tietoutta mm. Islannista.	erit. Islanti		Arvosanan 8 osaaminen: Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	**S1**: Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde:Kielellinen päättely
7.lk Ohjataan oppilasta havaitsemaan ruotsin kielen säännönmukaisuuksia. Verrataan ruotsia muihin kieliin (ainakin englantiin). Tutustutaan kielitiedon käsitteistä esim. imperfektiin, imperatiiviin sekä adjektiivin komparointi ja käytetään näitä oppimisensa tukena.	Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.		
8.lk Ohjataan oppilasta havaitsemaan yhä laajemmin ruotsin kielen säännönmukaisuuksia.	Aletaan tehdä ja raportoida havaintoja myös pohjoismaisista kielenkäyttöympäristö istä, Suomen, Ruotsin ja muiden		

Käytetään vertailua muihin pohjoismaisiin kieliin sekä englantiin. Tutustutaan kielitiedon käsitteistä esim. alistuskonjunktioihin, ja vahvistetaan tuttujen kielitiedon käsitteiden hallintaa ja käytetään näitä oppimisensa tukena.	Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.		
9.lk Pyritään vahvistamaan oppilaan osaamista mm. ruotsin kielen säännönmukaisuuksissa. Käytetään vertailua muihin pohjoismaisiin kieliin sekä englantiin. Tutustutaan kielitiedon käsitteistä esim. passiiviin, ja vahvistetaan tuttujen kielitiedon käsitteiden hallintaa ja käytetään näitä oppimisensa tukena.	Vahvistetaan aiempia tietoja suomen- ja ruotsinruotsista, Pohjoismaista ja näiden kulttuurista. Kerrataan tuttuja kielitiedon käsitteitä, joita oppilas voisi käyttää elinikäisessä oppimisessaan apuna.		Arvosanan 8 osaaminen: Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot **T3** rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	**S2**: Kielenopiskelutaidot	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Arvioinnin kohde:Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö
7.lk Rohkaistaan oppilasta hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieltä. Ohjataan oppilasta arvioimaan oppimistaan itsenäisesti.	Oppilasta ohjataan löytämään itselle sopivin oppimistyyli. Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja, ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.		

8.lk Rohkaistaan oppilasta asettamaan tavoitteita, Käytetään yhä monia erilaisia tapoja oppia kieliä. Arvioidaan omaa oppimista itsenäisesti ja yhteistyössä. Ohjataan oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	Edellisen lisäksi käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja.		
9.lk Rohkaistaan oppilasta asettamaan pitkän aikavälin tavoitteita kieltenoppimiseensa. Käytetään monia erilaisia tapoja oppia kieliä. Omaa oppimista arvioidaan itsenäisesti ja yhteistyössä. Ohjataan oppilasta kohti aitoa vuorovaikutusta, jossa kaikista tärkeintä on viestin välittyminen.	Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla.		Arvosanan 8 osaaminen :Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteita an ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteess a toisia kannustaen.
T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	**S2**:Kielenopiskelutaidot	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Arvioinnin kohde:Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen
7.lk Kannustetaan oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään.	Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.		
8.lk Kannustetaan oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa	Edellisen lisäksi käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen		

tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja.		
9.lk Motivoidaan oppilasta käyttämään rohkeasti oppimaansa ruotsin kieltä erilaisissa tilanteissa koulussa, koulun ulkopuolella ja opiskelu- ja työelämässä.	Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla.		Arvosanan 8 osaaminen: Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa **T5** Järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	**S3**: Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	**L4** Monilukutaito	Taitotaso: A1.3 Arvioinnin kohde:Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
7.lk Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella suullista vuorovaikutusta. Myös pieniä kirjallisia tehtäviä harjoitellaan. Pyritään käyttämään eri viestintäkanavia monipuolisesti.	Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet.		
8.lk Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella suullista vuorovaikutusta. Lisäksi tehdään kirjallisia harjoituksia. Pyritään käyttämään eri viestintäkanavia monipuolisesti.	Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.		
9.lk Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella suullista vuorovaikutusta. Myös aiheisiin liittyviä kirjallisia harjoitteita tehdään, ja näissä	Suunnataan katse toisen asteen opintoihin sekä tutustutaan nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon.		Arvosanan 8 osaaminen: Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin

pyritään käyttämään eri viestintäkanavia monipuolisesti.			
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä **7.lk** Ohjataan oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä (kysyminen-vastaaminen, dialogit, aihepiireihin kuuluvat fraasit). **8.lk** Ohjataan oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä (dialogit yhä tärkeässä osassa, mielipiteen ilmaisu, tapahtumien kuvailua). **9.lk** Ohjataan oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä (mm. dialogit ja erityisesti omista tulevaisuudensuunnitelmista kertominen).	**S3**: Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet. Viestitään näiden sisältöjen puitteissa. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen. Opitaan mm. kertomaan omista ammatti- ja opiskelutoiveista.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde:Viestintästrategioiden käyttö Arvosanan 8 osaaminen: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T7 Auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön	**S3**: Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde:Viestinnän kulttuurinen sopivuus

kuuluvien ilmausten tuntemustaan			
7.lk Kohtelias kielenkäyttö mm. ystävän kanssa keskusteltaessa sekä asiointitilanteissa.	Kohteliaan kielenkäytön sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet.		
8.lk Kohtelias kielenkäyttö mm. erilaisissa asiointitilanteissa.	Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita, joissa kielenkäyttö on kohteliasta. Mahdollisuuksien mukaan pyritään hyödyntämään eri viestintäkanavia.		
9.lk Kerrataan kohteliasta kielenkäyttöä mm. dialogeissa, asiointitilanteissa.	Kohteliasta kielenkäyttöä harjoitellaan erityisesti elinikäistä oppimista silmällä pitäen. Tavoitteena on opiskelu- ja työelämässä kohtelias ruotsin kielen osaaja.		Arvosanan 8 osaaminen: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	**S3**: Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	**L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde:Tekstien tulkintataidot
7.lk Rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia lyhyitä puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet. Luetaan lyhyitä tekstejä ja kuunnellaan pieniä kuuntelutehtäviä.		
8.lk	Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista		

Rohkaistaan oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia monenlaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä.		
9.lk Puhutuissa ja kirjoitetuissa teksteissä esiintyvät mm. ajankohtaiset nuoren elämän aspektit eli toisen asteen opinnot sekä työelämä.	Harjoitellaan runsaasti tekstien ymmärrystä sekä kuuntelua. Näkökulmana pidetään elinikäistä oppimista, ja korostetaan kielitaidon hyötyä oppilaalle tulevaisuudessa.		Arvosanan 8 osaaminen: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä **T9** tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	**S3**: Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	**L4** Monilukutaito **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Arvioinnin kohde:Tekstien tuottamistaidot
7.lk Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista. Kiinnitetään huomiota ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin.	Puhumisen ja kirjoittamisen aiheita valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet.		
8.lk Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista	Sanastoa ja rakenteita harjoitellaan monenlaisista kirjoitusharjoituksissa		

puhumista ja kirjoittamista. Pyritään ottamaan esille erilaisia aiheita. Kiinnitetään yhä huomiota ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin.	eri viestintäkanavia hyödyntäen.	
		Arvosanan 8 osaaminen:
9.lk Tarjotaan oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella puhumista ja kirjoittamista. Pyritään harjoittelemaan sujuvaa ääntämistä. Painotetaan tekstin sisällön kannalta oleellisimpia rakenteita.	Suunnataan katse toisen asteen opintoihin sekä tutustutaan nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon.	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa.

S2 Kielenopiskelutaidot: Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7 - 9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita

koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi Ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso oppiaineen valtakunnallisiin ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.3 VIERAAT KIELET

KIELIKASVATUS

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kielten opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään englantia monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun englannin kielellä eri oppiaineissa.

Lieksa: Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa	**S1**: Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteenRakenneta an ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen,	Arvioinnin kohde: Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja

oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä.	oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.	vuorovaikutus ja ilmaisu	kulttuurienvälinen toimintakyky
7.lk Tutustutaan englannin kielen eri variantteihin ja kulttuuriin tärkeimmissä englanninkielisissä maissa.	**S1**: Tutustutaan englannin kielen eri variantteihin ja kulttuuriin, esim. Iso-Britanniassa, Kanadassa, Australiassa, Etelä-Afrikassa ja Yhdysvalloissa.		
8.lk Tutustutaan lähemmin joihinkin englannin kielen eri variantteihin ja kulttuuriin Euroopassa ja maailmalla.	**S1**: Tutustutaan englannin kielen eri variantteihin ja kulttuuriin sekä historiaan, esim. Irlannissa, Uudessa Seelannissa ja Pohjois-Amerikan kulttuuriin.		
9.lk Tutustutaan englannin kielen eri variantteihin ja kulttuuriin Euroopassa ja maailmalla ja globaaleihin ilmiöihin.	**S1**: Tutustutaan englannin kielen rooliin kansainvälisessä toiminnassa sekä globaaleihin ilmiöihin, esim. koulutus, työelämä, media, ympäristö, ja kulttuuriin vaikkapa kirjallisuuden ja draaman kautta.		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa pohtia kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta.

			Oppilas havaitsee, että arvot vaihtelevat riippuen yksilöllisestä kokemuksesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista.	**S1**	**L1L2**	Arvioinnin kohde:Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä
7.lk			
Ohjataan oppilasta löytämään erilaisia englanninkielisiä tekstejä ja toimintaympäristöjä.	**S1**: Tutustutaan erilaisten kirjallisten ja suullisten lähteiden avulla monipuolisiin toimintaympäristöihin.		
8.lk			
Ohjataan oppilasta löytämään erilaisia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista.	**S1**: Tutustutaan erilaisten kirjallisten ja suullisten lähteiden avulla monipuolisiin toimintaympäristöihin huomioiden nuorten elämä ja kulttuuri eri puolilla englanninkielistä maailmaa.		
9.lk			
Ohjataan oppilasta löytämään englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista.	**S1**:Tutustutaan erilaisten kirjallisten ja suullisten lähteiden avulla monipuolisiin toimintaympäristöihin huomioiden globaali näkökulma, esim. ympäristönsuojelu.		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	**S1**	**L1L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Arvioinnin kohde:Kielellinen päättely
7.lk Ohjataan oppilasta havaitsemaan englannin kielen perusteiden muodostuminen rakenteiden ja sanaston avulla ja verrataan niitä muihin oppilaan osaamiin kieliin.	**S1**: Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Perehdytään kielen perusrakenteisiin, esim. aikamuodot ja adjektiivien vertailu.		
8.lk Ohjataan oppilasta havaitsemaan englannin kielen perusteiden muodostuminen rakenteiden ja sanaston avulla ja verrataan niitä muihin oppilaan osaamiin kieliin.	**S1**: Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Laajennetaan aikamuotojen hallintaa ja kiinnitetään huomiota mm. sanajärjestykseen.		
9.lk Ohjataan oppilasta havaitsemaan englannin kielen perusteiden muodostuminen rakenteiden ja sanaston avulla ja verrataan niitä muihin oppilaan osaamiin kieliin.	**S1**: Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan

	välisessä vertailussa. Tässä apuna käytetään kielenoppimiskertomusta. Syvennetään englannin kielen rakenteiden osaamista ja opetellaan, esim. passiivi.		jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen.	**S2** KielenopiskelutaidotVahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.	**L1L3**	Arvioinnin kohde: Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö
7.lk			
Ohjataan oppilasta pohtimaan omia kielenoppimistapoja ja osaamistaan kielitaidon eri osa-alueilla, sekä asettamaan itselleen soveltuvia tavoitteita oppimisen kehittämiseksi.	**S2**: Harjoitellaan oppimateriaalin tehokasta hyväksikäyttöä, esim. sanastot ja rakennekaaviot. Käytetään kielisalkun kielenoppimiskertomusta ja kielipassia työvälineenä oman osaamisen arvioinnissa.		
8.lk			
Ohjataan oppilasta monipuolistamaan kielenoppimistapoja sekä kehittämään taitojensa arviointia itsenäisesti ja yhteistyössä muitten kanssa.	**S2**: Laajennetaan tukimateriaalien käyttötaitoja, esim. sanakirjat, synonyymisanastot tai käännösohjelmat. Laajennetaan kielisalkkutyöskentelyä.		

9.lk Rohkaistaan oppilasta asettamaan itselleen mielekkäitä tavoitteita kielitaidon kehittämiseksi, keskittyen viestin välittymiseen ja positiiviseen vuorovaikutukseen . **T5** Kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia.	**S2**: Kehitetään itsenäisiä tiedonhakutaitoja sekä tiedon luotettavuuden arviointia. Ohjataan oppilasta arvioimaan viestintäosaamistaan esim. portfolion tai kielisalkun dossier-työkansion avulla. **S2**	**L1**	Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteita an ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteess a toisia kannustaen. Arvioinnin kohde:Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen
7.lk Ohjataan oppilasta etsimään mahdollisuuksia käyttää kielitaitoaan itselleen mielekkäissä tilanteissa.	**S2**: Kannustetaan oppilasta etsimään itseään kiinnostavia materiaaleja ja yhteisöjä esim. verkosta. Oman kielitaidon hyödyntämismahdollisuuksi en arviointiin voidaan käyttää kielenoppimiskertomusta.		
8.lk Rohkaistaan oppilasta käyttämään kielitaitoaan säännöllisesti itseään kiinnostavissa viestintätilanteissa.	**S2**: Ohjataan oppilasta pohtimaan ja huomaamaan, mihin voi käyttää englantia koulun ulkopuolella. Päivitetään kielenoppimiskertomusta.		
9.lk Rohkaistaan oppilasta soveltamaan kielitaitoaan monipuolisemmin yhä	**S2**: Ohjataan oppilasta pohtimaan ja huomaamaan, mihin hän voi käyttää englantia myöhemmin elämässä. Kehitetään oppilaan taitoja ylläpitää ja parantaa osaamistaan itsenäisesti. Päivitetään kielenoppimiskertomusta.		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi

vaativammissa tilanteissa.			käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso B1.1
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä.	**S3** Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejäSisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.	**L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
7.lk Ohjataan oppilasta kertomaan perusasioita itsestään ja elämästään sekä esittämään yksinkertaisia perusteluja mielipiteilleen.	**S3**: Harjoitellaan erityyppisiä vuorovaikutustilanteita, joitten aihepiirit liittyvät läheisesti oppilaaseen itseensä tai arkipäivän tilanteisiin.		
8.lk	**S3**: Laajennetaan vuorovaikutustilanteitten aihepiirejä erilaisiin elämäntapoihin ja arvoihin,		

Rohkaistaan oppilasta osallistumaan keskusteluihin monipuolisemmista aihepiireistä sekä perustelemaan mielipiteitään laajemmin.	esim. ihmissuhteet ja terveys.		
9.lk Rohkaistaan oppilasta osallistumaan keskusteluihin yhteiskuntaan liittyvistä aiheista, perustelemaan mielipiteitään sekä punnitsemaan eri näkökantoja.	**S3**: Harjoitellaan monipuolisia viestintätilanteita, joissa aihepiireinä ovat esim. koulutus, työelämä, media ja kulttuuri.		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä.	**S3**	**L4L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys	Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö
7.lk Rohkaistaan oppilasta osallistumaan keskusteluun ikätasolle sopivista aiheista.	**S3**: Havainnoidaan ja harjoitellaan monipuolisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen. Aihepiireinä voi olla mm. koulu, vapaa-aika, ruoka, itsestä kertominen ja perhe.		
8.lk Tuetaan oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, sekä kompensaatiokeinojen käyttöä keskustelussa.	**S3**: Ohjataan oppilasta käyttämään erilaisia viestintästrategioita, sekä välittämään viestiä eri tavoin mm. korvaamalla tuntemattoman sanan tai muotoilemalla viestin uudelleen.		
9.lk Rohkaistaan keskustelemaan haastavistakin aiheista, sekä käymään neuvottelua	**S3**: Havainnoidaan ja harjoitellaan myös vaativampia vuorovaikutustilanteita mm. aiheista media, opiskelu, työ.		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko

tuntemattomien ilmausten merkityksestä.			viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää. **7.lk** Ohjataan oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä, sekä käyttämään kohteliaisuuskeinoja omassa viestinnässään. **8.lk** Ohjataan oppilasta huomioimaan ja käyttämään kulttuurisia erityispiirteitä sekä kohteliaisuussääntöjä viestinnässä. **9.lk** Ohjataan oppilasta huomioimaan ja käyttämään kulttuurisia erityispiirteitä sekä kohteliaisuussääntöjä viestinnässä.	**S3** **S3**: Tutustutaan englanninkielisten maiden kulttuureihin. Ohjataan oppilasta kohteliaaseen kielenkäyttöön. **S3**: Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita ja kulttuuristen erityispiirteiden huomioimista, sekä kohteliasta kielenkäyttöä. **S3**: Havainnoidaan ja harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita, sekä niiden kulttuurisia erityispiirteitä. Ohjataan oppilasta kohteliaaseen kielenkäyttöön monipuolisissa tilanteissa.	**L2**	Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso B1.1
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita.	**S3**	**L4**	Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot
7.lk Tuetaan oppilasta ymmärtämään pääasiat selkeästä ja normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta ja kirjoitetusta tekstistä.	**S3**: Oppilasta ohjataan omaksumaan sanastoa ja rakenteita monenlaisia tekstejä hyödyntäen. Harjoitellaan vuorovaikutustilanteiden ymmärtämistä monipuolisin menetelmin.		
8.lk Ohjataan ymmärtämään haastavampia tekstejä ja ymmärtämään olennaisen myös nopeatempoisesta puheesta tai vieraasta aiheesta.	**S3**: Tutustutaan monipuolisesti erilaisiin puhuttuihin ja kirjoitettuihin teksteihin.		
9.lk Tarjotaan oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia sekä hieman haastavampia tekstejä erilaisista	**S3**: Aihepiirit laajenevat käsittämään myös vaativampia aiheita esim. ympäristöä, koulutusta, työelämää, kulttuuria ja mediaa.		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa

lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita.			puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä **T10** Ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen.	**S3**	**L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen**L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys	Taitotaso B1.1 Arvioinnin kohde:Tekstien tuottamistaidot
7.lk Ohjataan oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstejä itselle tutuista aiheista.	**S3**: Sanastoa ja rakenteita poimitaan monenlaisista teksteistä ja harjoitellaan ja havainnoidaan vuorovaikutustilanteita. Kerrataan äännemerkit ja harjoitellaan ääntämistä niiden avulla. Kielen rakenteista laajennetaan ja vahvistetaan menneisyydestä kertomista, esim. imperfekti ja perfekti.		
8.lk Ohjataan oppilasta tuottamaan erilaisia tekstejä laajemmista aiheista kielen rakenteita monipuolisesti hyödyntäen.	**S3**: Harjoitellaan sanastoa ja rakenteita monipuolisesti, opitaan kertomaan tulevaisuudesta mm. futuurin ja konditionaalin avulla. Harjoitellaan omaa kirjoittamista, sekä ääntämistä myös lausetasolla.		
9.lk Ohjataan oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että	**S3**: Vahvistetaan aiemmin opittuja rakenteita, sekä oman tekstin tuottamista monipuolisista aiheista. Harjoitellaan luontevaa		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös

kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja haastavistakin aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen.	puhumista monipuolisten oppimistilanteiden ja menetelmien avulla kiinnittäen huomiota ääntämiseen. Sanavarastoa laajennetaan, tutustutaan yleisimpiin fraaseihin ja idiomeihin sekä passiivirakenteeseen.	hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

S2 Kielenopiskelutaidot: Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta

oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7 - 9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso englannin kielen A-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

MUU VIERAS KIELI, A-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 7-9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemiaan kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä

Vieraan kielen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perusteiksi mille tahansa kielelle, jolle ei ole kielikohtaisia perusteita. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Perusteissa kuvattu karttuvan kielitaidon taso 6. vuosiluokan lopussa ja perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin

kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit).

Vieraan kielen opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun kyseisellä kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä ja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään	S1	L1, L2
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia kohdekielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	S1	L1, L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia kohdekielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	L1, L4
Kielenopiskelutaidot		
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1, L3
T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksiaan	S2	L1
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	S3	L4
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota	S3	L4
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista	S3	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	S3	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	L5

Lieksa: Vieraan kielen (venäjä) A-oppimäärän opetuksen tavoittet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet/ Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen **T1** edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä ja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään	**S1** Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Arvioinnin kohde: Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky
7. lk Edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä ja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään	**S1** Otetaan selkoa maan kulttuurista, jossa opiskeltavaa kieltä puhutaan.		
8. lk Edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä ja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää	**S1** Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa.		

kulttuurien välistä toimintakykyään **9. lk**			
Edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä ja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään	**S1** Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista.		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas osaa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä ilmiöitä.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia kohdekielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	**S1**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Arvioinnin kohde: Maailmankansalaisen taitojen kehittyminen opiskeltavaa kieltä käyttämällä
7. lk Kannustaa oppilasta löytämään kiinnostavia venäjänkielisiä toimintaympäristöjä	**S1** Tutustutaan erilaisten kirjallisten ja suullisten lähteiden avulla monipuolisiin toimintaympäristöihin.		
8. lk Kannustaa löytämään kiinnostavia venäjänkielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	**S1** Tutustutaan erilaisten kirjallisten ja suullisten lähteiden avulla monipuolisiin toimintaympäristöihin huomioiden nuorten elämä ja kulttuuri.		
9. lk Kannustaa löytämään kiinnostavia kohdekielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa	**S1** Tutustutaan erilaisten kirjallisten ja suullisten lähteiden avulla monipuolisiin toimintaympäristöihin huomioiden ympäröivä yhteiskunta		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista oppia kohdekielisissä toimintaympäristöissä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksi	**S1**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen**L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde: Kielellinen päättely

a kohdekielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena			
7. lk			
Ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia venäjän kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä	**S1** Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä ja perehdytään kielen perusrakenteisiin		
8. lk			
Ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia venäjän kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä	**S1** Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta		
9. lk			Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan:
Ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia venäjän kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	**S1** Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä ja syvennetään kielen rakenteiden tuntemusta		Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee kohdekielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan	**S2** Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä,	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen**,L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Arvioinnin kohde: Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö

oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.		
7. lk Rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä	**S2** Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan sanastojen käyttöä, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.		
8. lk Rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä opettajan ja muiden oppilaiden kanssa	**S2** Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä ja tiedon hakemista itsenäisesti.		
9. lk Ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	**S2** Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista.		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T5 Tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksiaan	**S2** Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Arvioinnin kohde Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen

7. lk Ohjata oppilasta etsimään mahdollisuuksia käyttää kielitaitoaan itselleen mielekkäissä tilanteissa	**S2** Kannustetaan oppilasta etsimään itseään kiinnostavia venäjänkielisiä materiaaleja		
8. lk Ohjata oppilasta etsimään mahdollisuuksia käyttää kielitaitoaan säännöllisesti itselleen mielekkäissä tilanteissa	**S2** Ohjataan oppilasta pohtimaan ja huomaamaan, mihin voi käyttää venäjää koulun ulkopuolella.		
9. lk **R**ohkaista oppilasta soveltamaan kielitaitoaan yhä monipuolisemmin. **Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa**	**S2** Ohjataan oppilasta pohtimaan ja huomaamaan, mihin hän voi käyttää kieltä myöhemmin elämässä. Kehitetään oppilaan taitoja ylläpitää ja parantaa osaamistaan itsenäisesti.		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä. **Taitotaso A2.2** T6 – T8
T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	**S3** Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Lisäksi otetaan huomioon	**L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa

	opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä.. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteit a eri viestintäkanavia hyödyntäen.		
7. lk Rohkaista oppilasta harjoittelemaan jokapäiväisiä viestintätilanteita	**S3** Harjoitellaan erityyppisiä vuorovaikutustilanteit a, joiden aihepiirit liittyvät läheisesti oppilaaseen itseensä.		
8. lk Rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä harjaannuttaa oppilasta aloitteelliseen toimintaan	**S3** Havainnoidaan ja harjoitellaan erilaisia arkipäivän tilanteisiin liittyviä vuorovaikutustilanteit a eri viestintäkanavia hyödyntäen.		
9. lk Rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti	**S3** Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteit a eri viestintäkanavia hyödyntäen.		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas selviää jo kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.
T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä	**S3**	**L4**Monilukutaito	Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö

viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota			
7. lk Ohjata oppilasta olemaan aktiivinen osallistuessaan keskusteluun	**S3** Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.		
8. lk Tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, sekä kompensaatiokeinojen käyttöä keskustelussa	**S3** Ohjataan oppilasta käyttämään erilaisia viestintästrategioita, sekä välittämään viestiä eri tavoin		
			Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki)
9. lk Ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja	**S3** Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.		
T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista	**S3**	**L2**Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus
7. lk Ohjata oppilasta kulttuurisesti sopivaan	**S3** Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita ja kulttuuristen erityispiirteiden		

kohteliaaseen kielenkäyttöön	huomioimista, sekä kohteliasta kielenkäyttöä.		
8. lk Ohjata oppilasta kulttuurisesti sopivaan kohteliaaseen kielenkäyttöön	**S3** Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita ja kulttuuristen erityispiirteiden huomioimista, sekä kohteliasta kielenkäyttöä.		
			Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.
9. lk Ohjata oppilasta kulttuurisesti sopivaan kohteliaaseen kielenkäyttöön	**S3** Havainnoidaan ja harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita, sekä niiden kulttuurisia erityispiirteitä. Ohjataan oppilasta kohteliaaseen kielenkäyttöön monipuolisissa tilanteissa.		
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä **T9** tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	**S3**	**L4**Monilukutaito	**Taitotaso A2.2** Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot
7. lk Tukea oppilasta ymmärtämään pääasiat yksinkertaisesta selkeästä puheesta ja kirjoitetusta tekstistä.	**S3** Sanastoa ja rakenteita opetellaan erilaisista yksinkertaisista teksteistä.		

8. lk Tukea oppilasta ymmärtämään pääasiat selkeästä puheesta ja kirjoitetusta tekstistä.	**S3** Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista hieman vaativammista teksteistä.		
			Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan: Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.
9.lk Tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä	**S3** Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä.		
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä **T10** tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	**S3**	**L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	**Taitotaso A2.1** Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot
7. lk Tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta yksinkertaisiin aihepiireihin liittyen	**S3** Harjoitellaan jokapäiväistä yksinkertaista perussanastoa ja lauseita sekä niiden ääntämistä. Opetellaan peruskieliopin sääntöjä.		
8. lk Tarjota oppilaalle mahdollisuuksia	**S3** Harjoitellaan perussanastoa aihepiirejä laajentaen. Vahvistetaan		

tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	rakenteiden ja ääntämisen osaamista.	
		Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan:
9. lk		
Tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	**S3** Harjoitellaan tuottamaan puhetta ja kirjoitusta eri aihepiireihin liittyen. Vahvistetaan rakenteiden ja ääntämisen osaamista.	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.

S2 Kielenopiskelutaidot: Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä.. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Vieraan kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja monikulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7 - 9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaista autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen A-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

VIERAS KIELI, B2-OPPIMÄÄRÄ VUOSILUOKILLA 7-9

Valinnaisen B2-kielen opetus järjestetään useimmiten vuosiluokilla 8-9. B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas tai neljäs opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta

kielten opiskelusta. Hän–kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemiaan kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

Lieksa: Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen **T1** auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	**S1** Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito	Arvioinnin kohde: Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen

	oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.		
8.lk			
Auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin ja tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perusteella. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.		
9.lk			Arvosanan 8 osaaminen:
Auttaa oppilasta tutustumaan tarkemmin kielialueeseen, keskeiseen tapakulttuuriin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä.		Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.
Kielenopiskelutaidot			
T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia	**S2 Kielenopiskelutaidot:** Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Arvioinnin kohde: Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö

tapoja oppia kieliä jakannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	ja vastaanottamaan palautetta.		
8.lk Ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä jakannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Opetellaan asettamaan omia tavoitteita, antamaan ja vastaanottamaan palautetta.		Arvosanan 8 osaaminen: Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
9.lk Rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista	Rohkaistaan oppilasta löytämään itsenäisesti kielenkäyttötilanteita ja ylläpitämään saavutettua kielitaitoa.		
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A1.3
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	**S3** Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön	**L4**	Arvioinnin kohde:Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa

	aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.	
8.lk Järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksi a ja yksinkertaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä.	
9.lk	Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksi	Arvosanan 8 osaaminen:

Järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	a ja hieman vaativampia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä.		Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	**S3**	**L4**	Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö
8.lk Tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Harjoitellaan selviytymään yksinkertaisista kielenkäyttötilanteista käyttäen erilaisia viestintästrategioita, kuten selvennyksen tai toiston pyytäminen.		
9.lk Ttukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Harjoitellaan selviytymään monipuolisemmista kielenkäyttötilanteista käyttäen erilaisia viestintästrategioita, kuten selvennyksen tai toiston pyytäminen.		Arvosanan 8 osaaminen: Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	**S3**	**L4**	Arvioinnin kohde:Viestinnän kulttuurinen sopivuus
8.lk	Harjoitellaan erilaisia kohteliaaseen kielenkäyttöön liittyviä		

Opettaa oppilasta tunnistamaan ja käyttämään joitakin kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia	ilmauksia yksinkertaisissa sosiaalisissa tilanteissa.		
9.lk Auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	Harjoitellaan erilaisia kohteliaaseen kielenkäyttöön liittyviä ilmauksia hieman monipuolisemmissa sosiaalisissa tilanteissa.		Arvosanan 8 osaaminen: Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Taitotaso A1.3
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä **T6** rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	**S3**	**L4**	Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot
8.lk Rohkaista oppilasta tulkitsemaan yksinkertaisia ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	Harjoitellaan ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Keskeisiä aiheita ovat esimerkiksi minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema.		
9.lk Rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia	Harjoitellaan ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Keskeisiä aiheita ovat esimerkiksi minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja		Arvosanan 8 osaaminen: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana.

puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema.		Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.2
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	**S3**	**L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot
8.lk Tarjota oppilaalle tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	Harjoitellaan pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tarpeen mukaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä. Harjoitellaan tuottamaan peruskieliopin oleellisimpia rakenteita.		

		Arvosanan 8 osaaminen:
9.lk Tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	Syvennetään puhumisen ja kirjoittamisen osaamista. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Syvennetään peruskieliopin hallintaa.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella.Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

S2 Kielenopiskelutaidot: Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja

draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan oppimisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 7-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta

15.4.4 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Vuosiluokkien 7−9 matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleissivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilaita löytämään ja hyödyntämään matematiikkaa omassa elämässään. Oppilaiden valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilaita tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilaita rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaiden yhteistyötaitoja.

Lieksa: Matematiikan opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Hyvä/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	**S1 – S6**	**L1, L3, L5**		
7.lk				
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
8.lk				
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
9.lk				Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
T2 kannustaa oppilasta ottamaan	**S1 – S6**	**L3, L7**	Vastuunottaminen opiskelusta	

vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien				
7.lk				
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
8.lk				
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
9.lk				Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
Työskentelyn taidot				
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	**S1 – S6**	**L1, L4**	Opittujen asioiden yhteydet	
7.lk				
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
8.lk				
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
9.lk				Oppilas havaitsee ja selittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	**S1 – S6**	**L1, L2, L4, L5**	Matemaattinen ilmaisu	
7.lk				
tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
8.lk	**S1 – S6**			

tavoite kokonaisuudessaan				
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			Oppilas osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	**S1 – S6**	**L1, L3, L4, L5, L6**	Ongelmanratkaisutaito	
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
8.lk tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
9.lk tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			Oppilas osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	**S1 – S6**	**L1, L3, L4, L6**	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			Oppilas osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä

T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	**S1 – S6**	**L1 - L7**	Matematiikan soveltaminen	
7.lk				
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
8.lk				
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
9.lk				Oppilas osaa soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	**S1, S4, S6**	L1, L4, L5	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	
7.lk				
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1, S4, S6**			
8.lk				
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1, S4, S6**			
9.lk				Oppilas osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1, S4, S6**			
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	**S1 – S6**	**L5**	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	
7.lk				
Tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			
8.lk tavoite kokonaisuudessaan	**S1 – S6**			

9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	S1 – S6			Oppilas osaa soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet				
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	**S1, S2**	**L1, L3, L4**	Päättely- ja laskutaito	
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S1, S2**			
8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S1, S2**			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S1, S2**			Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa eri tilanteissa
T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	**S2**	**L1, L4**	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S2 Luvut ja laskutoimitukset:** Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta			

	laajennetaan reaalilukuihin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku.
8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S2 Luvut ja laskutoimitukset:** Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla. Tutustutaan käänteisluvun käsitteeseen. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan

	muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S2 Luvut ja laskutoimitukset:** Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.			Oppilas osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen	S2	**L1, L4**	Lukukäsite	

ymmärtämistä reaalilukuihin		
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S2 Luvut ja laskutoimitukset:** Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista.	
8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S2 Luvut ja laskutoimitukset:** Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista.	
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S2 Luvut ja laskutoimitukset:** Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla. Syvennetään desimaalilukujen	Oppilas tunnistaa reaaliluvut ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia

	laskutoimituksien osaamista.			
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	**S2, S6**	**L1, L3, L6**	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	
7.lk -				
8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S2 Luvut ja laskutoimitukset:** Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti.			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S2 Luvut ja laskutoimitukset:** Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta.**S 6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys:**			Oppilas osaa kertoa prosentin käsitteen käytöstä. Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin. Oppilas osaa käyttää tietojaan eri tilanteissa.

	Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.		
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitoja an	**S3, S4**	**L1, L4**	Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot
7.lk Oppilas tutustuu tuntemattoman käsitteeseen, osaa muodostaa lausekkeita ja ratkaista yhtälöitä.	**S3 Algebra:** Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja.**S4 Funktiot:** Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria koordinaatistoon.		
8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S3 Algebra:** Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeid		

	en sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.**S4 Funktiot:** Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Perehdytään funktion käsitteeseen.	
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S3 Algebra:** Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeid en sieventämistä. Harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja	Oppilas osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Oppilas osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi päättelemällä tai symbolisesti.

	algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.**S4 Funktiot:** Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.		
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	**S3, S4**	**L1, L4, L5**	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen
7.lk Oppilas ymmärtää muuttujan käsitteen ja tutustuu funktion käsitteeseen.	**S3 Algebra:** Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua.		

	Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä.**S4 Funktiot:** Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria koordinaatistoon.	
8.lk Oppilas ymmärtää muuttujan käsitteen ja tutustuu funktion käsitteeseen.	**S3 Algebra:** Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.**S4 Funktiot:** Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Perehdytään funktion käsitteeseen.	
9.lk	**S3 Algebra:** Perehdytään muuttujan	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen

Tavoite kokonaisuudessaan	käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.**S4 Funktiot:** Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi	sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Oppilas osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.

	tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.		
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	**S5**	**L1, L4, L5**	Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S5 Geometria:** Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.		
8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S5 Geometria:**Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden		

	käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta ja Pythagoraan lauseen käänteislausetta. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.	
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S5 Geometria:** Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä

	tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.		
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia **7.lk** Ohjata oppilasta ymmärtämään suorakulmaisen kolmion pinta-alan laskeminen ja nimeämään ympyrän osat.	**S5** **S5 Geometria:** Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. . Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.	**L1, L4, L5**	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen

	Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.
8.lk Ttavoite kokonaisuudessaan	**S5 Geometria:** Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta ja Pythagoraan lauseen käänteislausetta. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia. Varmennetaan ja laajennetaan

	mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.	
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	**S5 Geometria:** Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.	Oppilas osaa käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.

T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	**S5**	**L1, L4**	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito
7.lk Kannustaa oppilasta laskemaan monikulmioiden pinta-aloja.	**S5 Geometria:** Tutkitaan monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.		
8.lk Kannustaa oppilasta vahvistamaan taitojaan laskea monikulmioiden pinta-aloja ja ympyrän pinta-alan.	**S5 Geometria:** Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta ja Pythagoraan lauseen käänteislausetta. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.		

	Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.	
9.lk tavoite kokonaisuudessaan	**S5 Geometria:** . Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion	Oppilas osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Oppilas osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.

	pinta-aloja ja tilavuuksia. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.			
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	**S6**	**L3, L4, L5**	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	
7.lk -				
8.lk -				
9.lk tavoite kokonaisuudessaan	**S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys:** Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.			Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Oppilas osaa määrittää sekä klassisia että tilastollisia todennäköisyyksiä.
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	**S1**	**L1, L4, L5, L6**	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	
7.lk	**S1**			

Ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa.		
8.lk		
Ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa.	**S1**	
9.lk tavoite kokonaisuudessaan	**S1**	Algoritminen ajattelu ja taito soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

S3 Algebra: Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

S4 Funktiot: Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

S5 Geometria: Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.

Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys: Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

LIEKSA

Seitsemännen luokan matematiikan opinnoissa tutustutaan tietotekniikan käyttöön omassa koulussa. Harjoitellaan tietotekniikan perusasioita yleisimpiin ohjelmiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Oppilaita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon jokaisen oppilaan osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta oppilaiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä oppilaita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7-9

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitoja. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearvioinnissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso matematiikan valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Matematiikassa oppilaan osaaminen kehittyy eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta

15.4.5 BIOLOGIA

Oppiaineen tehtävä

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilaita ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa työskennellään myös luonnossa ja ohjataan oppilaita tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa tuetaan oppilaiden ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa oppilaita ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää oppilaiden ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilaat saavat valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilaita ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Lieksa: Biologian opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**	**Arviointi**
Biologinen tieto ja ymmärrys **T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja**	**S1-S4, S6**	**L4 Monilukutaito** **L5Tieto- ja viestintä-teknologinenosaaminen**	**Arvioinnin kohde / Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
7.lk Tutustutaan ekosysteemin käsitteeseen ja toimintaan sekä opetellaan lajeja.	**S1-S2:** Tutkimusretkiä lähiympäristöön lajintuntemusta ja ekosysteemin toimintaa painottaen. Kerätään näytteitä, joita tutkitaan luokkaolosuhteissa**.** **S3-S4:** Eri kuntiin kuuluvien eliöiden tehtävät ekosysteemissä (oma- ja toisenvaraiset eliöt).		Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan hahmottaminen
8.lk Perehdytään ekosysteemien toimintaan. Vertaillaan erilaisia ekosysteemejäkeskenään.	**S1-S2:** Tutkimusretkiä lähiympäristöön lajintuntemusta ja ekosysteemien toimintaa painottaen .**S3:** Painopisteenä metsäekosysteemin toiminta ja ihmistoiminnan vaikutukset metsä-luonnossa. Tutustutaan		Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan hahmottaminen

	lajien ekologiaan ja lajien vuorovaikutussuhteisiin. Käsitellään perustietoja muista ekosysteemeistä. **S6:** Luonnonvarojen kestävän käytön periaatteet. Biotalouden ja ekosysteemipalvelujen käsitteleminen kestävän tulevaisuuden näkökulmasta.		
9.lk Ei käsitellä tällä vuosiluokalla	-	-	Oppilas osaa kuvata metsäekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja. Oppilas osaa kuvata monimuotoisuuden merkitystä ekosysteemien toiminnalle sekä pohtia metsien kestävän käytön merkitystä eliöille ja ihmiselle.
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta **7.lk** Tutustutaan eliökunnan rakenteeseen	**S1-S5** **S1-S2:** Tutkitaan lähiympäristöstä kerättyjen tai opetuskokoelmien eliöiden rakenteita luokkaolosuhteissa. **S3,S4:** Vertaillaan eliöiden rakenteita, perus-elintoimintoja (esim. hengitys, fotosynteesi, ja	**L4, L5**	**Arvioinnin kohde/ Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan** Eliökunnan rakenteen ja eliöiden rakenteen ja elintoimintojen hahmottaminen

	lisääntyminen) ja elinympäristöjä keskenään(vesiekosysteemi vs. maaekosyteemit)		
8.lk Syvennetään ymmärrystä eliöiden rakenteista ja käsitellään joitakin eliöiden elintoiminnoista	**S1-S2:** Tutkitaan metsäympäristöstä kerättyjen eliöiden (erityisesti kasvien) rakenteita luokka-olosuhteissa. **S4:** Luokitellaan metsäekosysteemin eliöitä, vertaillaan eliöiden elintoimintoja ja perehdytään eliöiden erilaisiin käyttäytymis-malleihin.		Eliökunnan rakenteen ja eliöiden rakenteen ja elintoimintojen hahmottaminen
9.lk Perehdytään tarkemmin eliöiden elintoimintoihin	**S1:** Tutkitaan kokeellisesti ihmisen elintoimintoja tai eliöiden rakennetta esim. solutasolla.**S5:** Ihmisen rakenne, elintoiminnot ja niiden säätely.		Oppilas osaa kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Oppilas osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta sekä tunnistaa, luokittelee ja vertailee eliöryhmiä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle	**S1-S4, S6**	**L4,** **L7 Osallistuminen,vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**

7.lk Tutkitaan eliöiden sopeutumista omaan elinympäristöönsä kuntien tasolla	**S3:** Opetellaan lähiympä-ristön tyypillisiä lajeja. **S4:** Eliöiden rakenteet ja elintoimintoiminnot erilaisissa ympäristöissä. **S1-S2:** Tutkitaan kasveja erilaisilla kasvupaikoilla. **S3:** Opetellaan metsä-ympäristön lajeja. Lajien välisten suhteiden merkitys luonnon monimuotoi-suudelle.		Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen
8.lk Tutkitaan eliöiden sopeutumista erilaisiin elinympäristöihin	**S4:** Rakenteiden ja elinympäristöjen vertailu (ts. eliöiden rakenteellinen sopeutuminen ympäris-töönsä). **S6:** Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja luonnonsuojelun keinot.		Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen
9 lk Tutkitaan ihmisen sopeutumistaelinympäristöönsä	**S4:** Ihminen osana eliökuntaa ja ihmisen sopeutuminen erilaisiin olosuhteisiin.		Oppilas osaa tehdä havaintoja lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Oppilas tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita **7.lk**	**S1,4, S5** **S4:** Tutustutaan eliökunnan kehitykseen.	**L1 Ajattelu jaoppimaan oppiminen**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan** Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen

Tutustutaan evoluution perusperiaatteisiin. **8.lk** Ei käsitellä tällä vuosiluokalla	**-**		
9 lk Perehdytään tarkemmin perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteisiin	**S1:** Tutkitaan mm. ominaisuuksien muuntelua **S4:** Käydään läpi perinnöllisyyden perusteet ja ihmisen evoluutiota. Tarkastellaan bioteknologian sovelluksia sekä bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita. **S5:** Perimä ja ympäristö kasvun, kehityksen ja terveyden takana.		Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutusta eliöiden yksilönkehityksessä. Oppilas osaa kuvata miten elämä ja luonnon monimuotoisuus ovat kehittyneet maapallolla evoluution tuloksena.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	**S5**	**L3 Itsestä huolehtiminenja arjen taidot**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
7.lk Ei käsitellä tällä vuosiluokalla	**-**		
8.lk Ei käsitellä tällä vuosiluokalla	**-**		
9.lk Ohjataan oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	**S5:** Tutkitaan ihmiskehon rakennetta, elintoiminnoja ja säätelyjärjestelmiä. Tarkastellaan yksilön kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavia tekijöitä.		Oppilas osaa kuvata ihmiselimistön perusrakenteita ja elintoimintoja sekä osaa selostaa ihmisen kasvun ja kehittymisen pääperiaatteita.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja	**S6**	**L4, L7**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**

ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluj en merkitys **7.lk**		
Ohjataan oppilasta tunnistamaan luonnon-tilainen ympäristö ihmisen muokkaamasta ympäristöstä	**S6:** Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen	Luonnonympäristö ssä tapahtuvien muutosten havainnointi
8. lk Ohjataan oppilasta tekemään tarkempia havaintoja luonnon-ympäristössä tapahtuvista muutoksista sekä arvioimaan ihmisen osuutta tapahtuviin muutoksiin	**S6**: Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen (luonnon-suojelun tavoitteet ja keinot), kestävän elämäntavan perusteet sekä ilmastonmuutoksen merkitys metsäluonnolle. Biotalouden ja ekosystee-mipalveluiden käsitteet ja niihin liittyvät mahdollisuudet.	Luonnonympäristö ssä tapahtuvien muutosten havainnointi Oppilas osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia omassa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista luonnonympäristön muutoksista.
9.lk Ei käsitellä tällä vuosiluokalla	-	Oppilas ymmärtää maapallon luonnonvarojen rajallisuuden ja ekosysteemipalvel uiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.
Biologiset taidot		

T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	**S1-S6**	**L1**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
7.lk Tutustutaan luonnossa ilmeneviin syy- ja seuraus-suhteisiin. Opetellaan biologian peruskäsitteitä.	**S1,** **S4:** Käydään läpi esimerkkejä erilaisista syy-seuraus -suhteista aihepiiristä "Mitä elämä on?" **S1, S3,** **S6:** Harjoitellaan tutkimuskysymysten muodostamista ekosysteemiin ja kestävään tulevaisuuteen liittyvistä aiheista (esim. luonnon-varojen kestävä käyttö, kestävä ravinnontuotanto ja eläinten hyvinvointi) sekä haetaan tutkimus-kysymyksiin vastauksia.**S2:** Suoritetaan pieni-muotoisia tutkimuksia maastossa.		Luonnontieteellinen ajattelutaito
8.lk Harjoitellaan muodostamaan tutkimuskysymyksiä ja hakemaan niihin vastauksia. Syvennetään käsitteiden hallintaa.			Luonnontieteellinen ajattelutaito
9.lk Ohjataan oppilasta kohti itsenäisempää kysymysten asettelua ja itsenäisempää tulosten pohdintaa. Pyritään hyvään käsitteiden hallintaan.	**S1,** **S5:** Oppilaat tekevät pienimuotoisia kokeita ja pyrkivät esittämään tuloksista perusteltuja päätelmiä.		Oppilas osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Oppilas osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.

T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	**S1-S5**	**L1, L5**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
7.lk Oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota turvalliseen työsken-telyyn. Harjoitellaan tutkimusvälineistön käytön perustaitoja	**S1:** Perehdytään mikroskoopin käyttöön ja laboratorioturvallisuuteen. **S1,S4:** Esim. tutkittavien näytteiden kerääminenplankton- ja pohja-eläinhaavien avulla. Tulosten tallentaminen TVT:aa hyödyntäen.		Biologisen tutkimusvälineistön ja teknologian käyttö
8.lk Oppilasta ohjataan käyttämään TVT:aa hyväksi eri tutkimuksen vaiheissa	**S2:** Tutkimusretkien aikana kohteiden ja tulosten tallentamista TVT:aa hyödyntäen.**S3:** TVT:n hyödyntäminen tiedonhankintaan ja tulosten esittämiseen (lajien ekologiaan tai ekosysteemien toimintaan liityviä pieniä tutkimus-tehtäviä)		Biologisen tutkimusvälineistön ja teknologian käyttö
9.lk Oppilasta ohjataan kohti itsenäisempää TVT:n ja tutkimus-välineistön käyttöä	**S1:** Käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankintaan.**S5:** Sisäelinnäytteiden ohjauttua preparointia.		Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	**S1-S4, S6**	**L5,** **L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys** **L7**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**

7.lk Ohjataan oppilasta kasvattamaan kasveja	**S1, S4:** Kasvien kasvattaminen ja siihen liittyvä raportointi. **S1-S3:** Lähiympäristön ekosysteemien kasvien ohjattu koostaminen kasvikokoelmaksi.**S6:** Lajintuntemuksen kehittäminen ja siitä kumpuava luonnon monimuotoisuuden hahmottaminen.		Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen
8.lk Ohjataan oppilasta keräämään eliökokoelma			Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen
9 lk Ohjataan oppilasta keräämään eliökokoelma	**S1, S3:** Kasvikokoelman koostaminen voi jatkua vielä 9. luokalla.		Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	**S1-S6**	**L1, L5**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
7 lk Ohjataan oppilasta tekemään tutkimus	**S1,** **S4:** Oppilas toteuttaa, havainnoi ja raportoi kasvatuskokeensa tulokset.		
8.lk Ohjataan oppilasta tekemään tutkimuksia	**S1,S2,S3:** Kasvikokoelman työstäminen keräystiedoin varustettuna. (Työ voi jatkua vielä 9. luokalla.) Tutkimuksia ekosysteemiin liittyen. **S2, S6:**Tutkimuksia kestävään tulevaisuuteen liittyen.		
9.lk Ohjataan oppilasta tutkimuksen	**S5:** Pienimuotoinen tutkimus sivuten ihmisen biologiaa (esim. ihmisen elintoiminnoista tai solun		Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja

	toimintaan liittyvä koe). Tutkimus sisältää kaikki tutkimuksen vaiheet.		laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa esittää hypoteeseja ja tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja osaa raportoida sen tuloksia.
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	**S6**	**L2Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisuL3, L7**	**Arvionnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
7.lk Ohjataan oppilaita liikkumaan luonnossa luontoa kunnioittaen	**S6:** JokamiehenoikeudetOppilaat osallistuvat aktiivisina toimijoina kestävän kehityksen hankkeisiin koulussa.		
8.lk Edellisen tavoitteen lisäksi ohjataan oppilasta kiinnittämään huomiota kestävään kehitykseen liittyviin kysymyksiin	**S6:** Jokamiehenoikeudet ja kestävän kehityksen periaatteet. Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, luonnon-varojen kestävä käyttö ja ihmisen aiheuttama ilmastonmuutos, kestävä ravinnontuotanto ja eläinten hyvinvointi.Oppilaat osallistuvat aktiivisina toimijoina kestävän kehityksen hankkeisiin koulussa.		
9.lk Ohjataan oppilasta hyödyntämään ihmisen biologiasta saamaansa tietoa terveyden ylläpitämiseksi	**S6:** Sosiaalisesti kestävä kehitys.Oppilaat osallistuvat aktiivisina toimijoina kestävän kehityksen hankkeisiin koulussa.		Oppilas osaa kuvata, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa sekä osaa perustella näkemyksiä

			biologisen tietämyksen pohjalta. **xxxOppilas osallistuu lähiluonnon vaalimisprojektiin, sen toteuttamiseen ja tulosten raportointiinxxx**
Biologian asenne- ja arvotavoitteet **T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta**	**S1-S6**	**L7**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
7.lk Innostetaan ja opastetaan oppilaita luonnontarkkailuun	**S1-S2:** Maastoretket ja luonnontarkkailuun liittyvät tehtävät, joiden tavoitteena on herättää kiinnostusta luontoa kohtaan. **S6:** Jokamiehenoikeuksien korostaminen (kestävän kehityksen mukaisen luontosuhteen kehittäminen).		Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen
8.lk Syvennetään oppilaiden luonnontarkkailuun liittyviä taitoja ja ohjataan oppilaita seuraamaan ympäristön tilaa	**S1-S2:** Maastoretket ja luonnontarkkailuun liittyvät tehtävät, joiden tavoitteena on herättää kiinnostusta luontoa ja elinympäristön tilaa kohtaan.**S3,S4:** Rakennetaan tiedollista pohjaa ekosysteemien ja elämän monimuotoisuudesta.**S6:** Jokamiehenoikeuksien korostaminen (kestävän kehityksen mukaisen luontosuhteen kehittäminen).		Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen

9. lk Ohjataan oppilaita tiedostamaan ympäristön vaikutus terveyteen	**S5:** Ympäristön vaikutus ihmisen terveyteen.		Oppilas osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	**S6**	**L7**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
7.lk Ohjataan oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	**S6:** Luonnonsuojeluun ja kestävään kehitykseen liittyvien kysymysten käsittely		Eettisten kysymysten pohdinta
8.lk Ohjataan oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	**S6:** Luonnonsuojeluun ja kestävään kehitykseen liittyvien kysymysten käsittely		Eettisten kysymysten pohdinta
9.lk Ohjataan oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	**S6:** Ympäristön tilan vaikutus ihmisen terveyteen. Lääketieteeseen, bioteknologiaan ja ravinnontuotantoon liittyvien eettisten kysymysten käsittely.		Oppilas osaa hyödyntää biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa ja esittää perusteluja eettisesti kestäville valinnoille.
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	**S6**	**L5, L7**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
7.lk Herätetään oppilaan innostus aktiiviseen toimintaan tekemällä asioita yhdessä	**S6:** Oppilaat osallistuvat aktiivisina toimijoina kestävän kehityksen projekteihin koulussa.		Kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot
8.lk Annetaan oppilaille enemmän vastuuta toiminnasta ikätaso huomioiden	**S6:** Oppilaat osallistuvat aktiivisina toimijoina kestävän kehityksen projekteihin koulussa.		Kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot

9.lk

Oppilaat toimivat yhdenvertaisina toimijoina koulun kestävän kehityksen hankkeissa	**S6:** oppilaat osallistuvat aktiivisina toimijoina kestävän kehityksen projekteihin koulussa.	Oppilas osaa kuvata, miten toimitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että biologinen tutkimus (S1) ja tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Biologinen tutkimus: Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön: Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta: Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä.Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

S4 Mitä elämä on?: Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

S5 Ihminen: Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta: Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävän käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa oppilailla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa tutkimuksellisuutta tukevissa oppimisympäristöissä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maasto- ja laboratoriotyöskentelyssä oppilaita ohjataan havainnoimaan ja käyttämään biologialle ominaisia tutkimusmenetelmiä. Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on, että oppilaita ohjataan käyttämään myös sähköisiä oppimisympäristöjä biologisen tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä.

Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet. Monipuolisten työtapojen avulla jokainen oppilas saa erilaisia kokemuksia, pystyy omaksumaan luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaiden taitoa pohtia omia arvovalintoja. Lisäksi oppilaille kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Kasvua, kehitystä sekä oppimisen iloa tukevat tutkimuksellisuus, yhdessä tekeminen, vastuullisuus omasta työskentelystä, luontosuhteen syveneminen sekä tiedon liittäminen jo ennestään opittuun. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa oppilaiden mahdolliset vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Oppilaita tuetaan työskentelyssä kunkin omien vahvuuksien pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaiden taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttäminen on mahdollista yhteisissä tutkimustehtävissä, joissa oppilaat toimivat erilaisissa rooleissa ja etenevät yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7-9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso biologian valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu

paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.6 MAANTIETO

Oppiaineen tehtävä

Maantiedon opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden maailmankuvan rakentumista. Oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan oppilaita sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristönmuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat oppilasta toimimaan vastuullisesti omassa arjessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma elämismaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa oppilaat tekevät havaintoja ja tutkimuksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää myös oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa oppimisessa.

Maantiedon opetuksessa vahvistetaan oppilaiden valmiuksia kestävää kehitystä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa oppilaiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa oppilaille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.

Lieksa: Maantiedon opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**	**Arviointi**
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys			
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	**S1-S6**	**L1Ajattelu ja oppimaan oppiminenL4monilukutaitoL5Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen**	**Arvioinnin kohde/Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
7.lk Syvennetään oppilaiden karttataitoja ja maapallon karttakuvan hamottamista.Ymmärrys kartan peruskäsitteistä	**S1:** Koko maailman hahmottaminen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö. Maailman ja Euroopan keskeisen paikannimistön omaksuminen.**S2:**		Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeisen paikannimistön tunteminen

sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee.	Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle.**S3:** Ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet.		
8.lk Syvennetään oppilaiden karttataitoja ja maapallon karttakuvan hamottamista**.**Ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee.	**S1:** Koko maailman hahmottaminen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö. Maailman ja Euroopan keskeisen paikannimistön omaksuminen.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle.**S5:** Kulttuurit, ihmisten elämä, asuminen ja elinkeinot Euroopassa ja eri puolilla maailmaa.		Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeisen paikannimistön tunteminen
9.lk Ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee.	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö. Suomen keskeisen paikannimistön omaksuminen.**S4:** Oman kotiseudun erityispiirteet sekä Suomen maisema-alueet.**S6:** Ympäristön tila ja yhteistyömahdollisuude tItämeren alueella. Ympäristönmuutokset, erityisesti ilmaston-muutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.		**Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas hahmottaa maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	**S1-S4, S6**	**L4, L5**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
7.lkohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteel	**S1:** keskeistä luonnonmaantieteellistä nimistöä (esim.		Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen

lisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia maapallolla	vuoristot, joet, aavikot)**S2:** uutiseurantaa luonnonilmiöistä**S3**: planetaarisuus ja planetaarisuuden vaikutukset, vyöhykkeisyys (ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet) , maapallon kehät ja niihin liittyvät ilmiöt		
8.Ik Ohjataan oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteel lisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia maapallolla	**S3:** Kerraten edellisen vuosiluokan sisältöjä**S6**: Luonnonvarat ja luonnon monimuo-toisuus		
9.Ik Ohjataan oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteel lisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemiaS uomessa	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S4:** Oman kotiseudun erityispiirteet sekä Suomen maisema-alueet. Kenttätutkimukset omassa lähiympäristössä. Oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaaliminen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnittelu ja parantaminen.**S6:** Ympäristön-muutokset, erityisesti ilmastonmuutos ja luonnon monimuo-toisuuden heikkeneminen.		**Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla Maan planetaarisuuden, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun sekä hahmottaa maapallon kehät ja vyöhykkeisyyden. Oppilas osaa tunnistaa ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla sekä osaa tuoda esille joitakin niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia	**S1-S6**	**L2L4Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan

kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla		
7.lk Ohjataan oppilasta tutkimaan kulttuurimaisemia	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S4:** Maailman eri alueiden kulttuurimaisemat.	Ihmismaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen
8.lk Ohjataan oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää maapallon eri alueilla	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S3:** Elämän perusedellytykset kuten puhdas ilma, vesi ja ravinto, niiden esiintyminen ja kestävä käyttö.**S5:** Kulttuurit, ihmisten elämä, asuminen ja elinkeinot Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Ihmisoikeudet ja hyvän elämän edellytykset erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.**S6:** Luonnonvarojen kestävä käyttö ja biotalouden mahdollisuudet maailmassa.	Ihmismaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen
9.lk Ohjataan oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S4:** Oman kotiseudun erityispiirteet sekä Suomen maisema-alueet. Kenttätutkimukset omassa lähiympäristössä.	**Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua

	Oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaaliminen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnittelu ja parantaminen.**S5:** Kulttuurit, ihmisten elämä, asuminen ja elinkeinot Suomessa. Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Ihmisoikeudet ja hyvän elämän edellytykset erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.**S6:** Luonnonvarojen kestävä käyttö ja biotalouden mahdollisuudet Suomessa. Tuotteiden elinkaaret sekä omat kulutusvalinnat ja toiminta vastuullisena kansalaisena.		Suomessa ja muualla maailmassa.
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	**S1-S6**	**L7Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
7.lk Kannustetaan oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.		Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö
8.lk Kannustetaan oppilasta pohtimaan ihmisen	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:**		Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen

toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S3:** Elämän perusedellytykset kuten puhdas ilma, vesi ja ravinto, niiden esiintyminen ja kestävä käyttö.**S5:** Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan.**S6:** Tuotteiden elinkaaret sekä omat kulutusvalinnat ja toiminta vastuullisena kansalaisena. Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset.	vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö
9.lk Kannustetaan oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S4:** Oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaaliminen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnittelu ja parantaminen.**S5:** Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan.**S6:** Luonnonvarojen kestävä käyttö ja biotalouden mahdollisuudet Suomessa. Tuotteiden elinkaaret sekä omat kulutusvalinnat ja toiminta vastuullisena kansalaisena. Ympäristönmuutokset, erityisesti ilmaston-muutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen. Ympäristön tila ja	Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä: Oppilas osaa kuvata, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas osaa kertoa, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.

	yhteistyömahdollisuudet Itämeren alueella.		
Maantieteelliset taidot			
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	**S1-S6**	**L1**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
7.lk Ohjataan oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S3:** Planetaarisuus ja sen vaikutukset maapallolla. Elämän perusedellytykset kuten puhdas ilma, vesi ja ravinto		Maantieteellinen ajattelutaito
8.lk Ohjataan oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S3:** Elämän perusedellytykset kuten puhdas ilma, vesi ja ravinto.**S5:** Kulttuurit, ihmisten elämä, asuminen ja elinkeinot. Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Ihmisoikeudet ja hyvän elämän edellytykset erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.**S6:** Tuotteiden elinkaaret sekä omat		Maantieteellinen ajattelutaito

	kulutusvalinnat ja toiminta vastuullisena kansalaisena. Globalisaation vaikutukset ja alueelliset kehityskysymykset.		
9.lk Ohjataan oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S4:** Oman kotiseudun erityispiirteet. Oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaaliminen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnittelu ja parantaminen.		**Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas osaa selittää että maantiedossa tutkitaan alueita ja alueiden välisiä eroja sekä hahmottaa kartoilta eri aluetasot: oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	**S1-S6**	**L4, L5**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
7.lk Ohjataan oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	**S1:** Koko maailman hahmottaminen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle.**S3:** Planetaarisuus**S4:** Maailman eri alueiden luonnonmaisemat.**S6:** Ympäristönmuutokset, erityisesti ilmastonmuutos ja		Tilatajun kehittyminen

	luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.		
8.lk Ohjataan oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	**S1:** Koko maailman hahmottaminen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle.**S4:** Maailman eri alueiden kulttuurimaisemat.**S5:** Ympäristön vaikutus ihmisten toimintaan.		Tilatajun kehittyminen
9.lk Ohjataan oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S5:** Ympäristön vaikutus ihmisten toimintaan.**S6:** Ympäristön tila ja yhteistyömahdollisuudet Itämeren alueella.		**Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	**S1-S6**	**L5,L6Työelämä ja yrittäjyys**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
7.lk Ohjataan oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	**S1:** Koko maailman hahmottaminen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö. Maailman ja Euroopan keskeisen paikannimistön omaksuminen.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset		Geomediataidot

	kartalle.**S3:** Ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet. **S6:** Ympäristön-muutokset, erityisesti ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.		
8.lk Ohjataan oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	**S1:** Koko maailman hahmottaminen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö. Maailman ja Euroopan keskeisen paikannimistön omaksuminen.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle.**S5:** Kulttuurit, ihmisten elämä, asuminen ja elinkeinot Euroopassa ja eri puolilla maailmaa		Geomediataidot **Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas osaa käyttää kuvia, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediaa maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas osaa laatia yksinkertaisia karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.
9.lk Ohjataan oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S4:** Oman kotiseudun erityispiirteet sekä Suomen maisema-alueet.**S6:** Ympäristön tila ja yhteistyömahdollisuudet Itämeren alueella.		
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	**S1-S6**	**L1**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
7.lk Ohjataan oppilasta	**S1:** Koko maailman hahmottaminen.		Tutkimustaidot

kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S3:** Vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelu.		
8.lk Ohjataan oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	**S1:** Koko maailman hahmottaminen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S3:** Elämän perusedellytykset kuten puhdas ilma, vesi ja ravinto.	Tutkimustaidot	
9.lk Ohjataan oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S4:** Oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaaliminen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnittelu ja parantaminen.**S5:** Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan.**S6:** Luonnonvarojen kestävä käyttö ja biotalouden mahdollisuudet Suomessa. Tuotteiden elinkaaret sekä omat kulutusvalinnat ja toiminta vastuullisena kansalaisena. Ympäristönmuutokset, erityisesti ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.		**Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.

T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	**S1-S6**	**L4**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
7. lk Harjaannutetaan oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoidaan oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia	**S1:** Koko maailman hahmottaminen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S3:** Planetaarisuus ja sen vaikutukset maapallolla. Vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelu**S4:** Maailman eri alueiden luonnonmaisemat.		Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen
8. lk Harjaannutetaan oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoidaan oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia	**S1:** Koko maailman hahmottaminen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S4:** Maailman eri alueiden kulttuurimaisemat		Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen
9. lkharjaannutetaan oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S4:** Oman kotiseudun erityispiirteet. Oman lähiympäristön monimuotoisuuden		**Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa

aktivoidaan oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	vaaliminen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnittelu ja parantaminen.**S5:** Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan.**S6:** Luonnonvarojen kestävä käyttö ja biotalouden mahdollisuudet Suomessa. Tuotteiden elinkaaret sekä omat kulutusvalinnat ja toiminta vastuullisena kansalaisena. Ympäristönmuutokset, erityisesti ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.		antaa esimerkkejä Suomessa ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Oppilas osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja osaa selittää tapahtumien taustoja.
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa **7.lkTuetaan** oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	**S1-S6** **S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S3:** Planetaarisuus ja sen vaikutukset maapallolla. Vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelu sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet. Elämän	**L2**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan Ryhmässä työskentelyn ja argumentoinnin taidot

	perusedellytykset kuten puhdas ilma ja vesi.		
8.lktukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S5:** Kulttuurit, ihmisten elämä, asuminen ja elinkeinot Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Ihmisoikeudet ja hyvän elämän edellytykset erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.**S6:** Luonnonvarojen kestävä käyttö ja biotalouden mahdollisuudet maailmassa.	Ryhmässä työskentelyn ja argumentoinnin taidot	
9.lk Tuetaan oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S4:** Oman kotiseudun erityispiirteet. Oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaaliminen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnittelu ja parantaminen.**S5:** Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan.**S6:** Luonnonvarojen kestävä käyttö ja biotalouden mahdollisuudet Suomessa. Tuotteiden elinkaaret sekä omat kulutusvalinnat ja toiminta vastuullisena	**Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä ja arvioida omaa toimintaansa ryhmässä. Oppilas osaa esittää mielipiteitä maantieteellisistä asioista sekä kuunnella ja suhtautua rakentavasti erilaisiin näkemyksiin.	

	kansalaisena. Ympäristönmuutokset, erityisesti ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.		
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	**S1-S6**	**L7Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
7. lk Ohjataan oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S3:** Elämän perusedellytykset kuten puhdas ilma ja vesi		Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot
8. lk Ohjataan oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S5:** Kulttuurit, ihmisten elämä, asuminen ja elinkeinot Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan.		Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot
9. lk Ohjataan oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S4:** Oman kotiseudun		**Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas toimii

ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	erityispiirteet. Oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaaliminen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnittelu ja parantaminen.**S5:** Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan.**S6:** Luonnonvarojen kestävä käyttö ja biotalouden mahdollisuudet Suomessa. Tuotteiden elinkaaret sekä omat kulutusvalinnat ja toiminta vastuullisena kansalaisena. Ympäristönmuutokset, erityisesti ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen		projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan.
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet **T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi** **7.lk**Tuetaan oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	**S1-S6** **S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S3:** Elämän perusedellytykset kuten puhdas ilma ja vesi.	**L7**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan Kestävän kehityksen edistäminen

8.lk Tuetaan oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S2:** Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.**S5:** Kulttuurit, ihmisten elämä, asuminen ja elinkeinot Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan.		Kestävän kehityksen edistäminen
9.lk Tuetaan oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	**S1:** Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö.**S4:** Oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaaliminen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnittelu ja parantaminen.**S5:** Ympäristön vaikutus elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan.**S6:** Luonnonvarojen kestävä käyttö ja biotalouden mahdollisuudet Suomessa. Tuotteiden elinkaaret sekä omat kulutusvalinnat ja toiminta vastuullisena kansalaisena. Ympäristönmuutokset, erityisesti ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen**.**		**Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas osaa ottaa kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin ja osaa antaa esimerkkejä miten toimitaan kestävän elämäntavan mukaisesti.
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja	**S1-S6**	**L3, L7**	**Arvioinnin kohde/**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan

kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa		
7.lk Ohjataan oppilasta arvostamaan luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	**S1:** Geomedian käyttö sisältöjä tutkittaessa**S3:** Erilaiset ilmasto-alueet ja kasvillisuus-vyöhykkeet.**S4:** Luonnon- ja kulttuurimaisemat.	Alueellisen identiteetin sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuuden tunnistaminen
8.lk Ohjataan oppilasta arvostamaan luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	**S1:** Geomedian käyttö sisältöjä tutkittaessa.**S2:** Uutiseurantaa vuosiluokan sisältöjä tutkittaessa.**S4:** Maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemat.**S5:** Tutustutaan kulttuureihin ja ihmisten elämään eri puolilla maapalloa.Ihmisoikeudet ja hyvän elämän edellytykset.**S6:** Luonnonvarojen kestävä käyttö, globalisaation vaikutukset.	Alueellisen identiteetin sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuuden tunnistaminen
9.lk Ohjataan oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa.	**S1:** Geomedian käyttö sisältöjä tutkittaessa.**S2:** Uutiseurantaa vuosiluokan sisältöjä. tutkittaessa.**S4:** Oman kotiseudun erityispiirteet ja Suomen maisema-alueet.**S5:** Kulttuurit, ihmisten elämä, asuminen ja elinkeinot Suomessa.**S6:** Luonnonvarojen kestävä käyttö**.** Ympäristön muutokset ja ympäristön tila.	**Hyvä osaaminen (8) oppimäärän päättyessä:** Oppilas osaa luonnehtia omaan alueelliseen identiteettiinsä vaikuttavia tekijöitä sekä osaa kuvata lähiympäristön ja sen monimuotoisuuden merkitystä. Oppilas osaa kuvata kulttuurien

ja ihmisten moninaisuuden merkitystä sekä osaa tarkastella yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että maapallon karttakuvan kehittäminen (S1) ja ajankohtaisen maailman seuraaminen (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Maapallon karttakuva ja alueet: Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma: Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla: Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt: Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla: Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin Suomessa, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö: Keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristönmuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Pelillisyys lisää oppilaiden motivaatiota. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon oppilaiden elämismaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa oppilaiden ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisseurannalla tuetaan kunkin oppilaan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia oppilaiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa oppilaiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulkinnassa. Oppilaita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomediaa arjen tilanteissa. Jokaisen oppilaan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla oppilasta hänen omien vahvuuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa on mahdollista edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7-9

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso maantiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.7 FYSIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun ja matemaattisten taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat oppilaiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Lieksa: Fysiikan opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Tavoitteiden jako vuosiluokille
7 lk. T1 T2 T3 T4 T5 T6 T7 T10
8 lk. T1 T2 T3 T4 T5 T6 T7 T9 T10 T11 T14 T15
9 lk. T1 T2 T3 T4 T5 T6 T7 T8 T9 T10 T12 T13 T14 T15

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**	**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
Merkitys, arvot ja asenteet			

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun **7-9. lk**	**S1-S6** Tavoite liittyy kaikkiin sisältöalueisiin.	**L1**	Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	**S1-S6**	**L1, L6**	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot
• **7. lk**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Erilaisten tutkimusten toteuttaminen. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan erilaisiin aaltoliikkeisiin, ääneen ja sähkömagneettisensäteilyn lajeista valoon. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Tarkastellaan fysiikkaan liittyvää uutisointia ja ajankohtaisia ilmiöitä.		
• **8. lk**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Perehdytään ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin, tutkimisprosessin vaiheisiin ja mittaamiseen. Harjoitellaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä arviointia ja esittämistä, käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa.		

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä: Tutustutaan lämpösäteilyyn painottaen oman elinympäristön lämpöilmiöitä.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Energiantuotanto ja kestävä energiavarojen käyttö.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Energian säilymisen periaate.

S5 Vuorovaikutus ja liike: Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.

- **9. lk**

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:

Arvosanan kahdeksan osaaminen:

Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi.

Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.

	Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.		
T3 Ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa • **7. lk**	**S1-S6** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Erilaisten tutkimusten toteuttaminen. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan erilaisiin aaltoliikkeisiin, ääneen ja	**L6, L7**	Fysiikan merkityksen arvioiminen

sähkömagneettisensäteily
n lajeista valoon.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Tarkastellaan fysiikkaan liittyvää uutisointia ja ajankohtaisia ilmiöitä.

- **8. lk**

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Perehdytään ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin, tutkimisprosessin vaiheisiin ja mittaamiseen. Harjoitellaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä arviointia ja esittämistä, käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä: Tutustutaan lämpösäteilyyn painottaen oman elinympäristön lämpöilmiöitä.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Energiantuotanto ja kestävä energiavarojen käyttö.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Energian säilymisen periaate.

S5 Vuorovaikutus ja liike: Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen

		vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.	
• **9. lk**		**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus.	Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

		S6 Sähkö: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.		
T4 Ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta		**S1-S6**	**L3, L7**	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta
	• **7. lk** • ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Erilaisten tutkimusten toteuttaminen. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan erilaisiin aaltoliikkeisiin, ääneen ja sähkömagneettisensäteilyn lajeista valoon. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Tarkastellaan fysiikkaan liittyvää uutisointia ja ajankohtaisia ilmiöitä.		
	• **8. lk** • ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Perehdytään ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin, tutkimisprosessin vaiheisiin ja mittaamiseen.		

	tulevaisuuden rakentamisessa	Harjoitellaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä arviointia ja esittämistä, käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan lämpösäteilyyn painottaen oman elinympäristön lämpöilmiöitä. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Energiantuotanto ja kestävä energiavarojen käyttö. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Energian säilymisen periaate. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.	
•	**9. lk** • ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä	Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen

	tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mittataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.		kestävän käytön kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 Kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	**S1-S6**	**L1, L7**	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Erilaisten tutkimusten toteuttaminen.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä: Tutustutaan erilaisiin aaltoliikkeisiin, ääneen ja sähkömagneettisensäteily n lajeista valoon.

- **7. lk**

S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Tarkastellaan fysiikkaan liittyvää uutisointia ja ajankohtaisia ilmiöitä.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Perehdytään ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin, tutkimisprosessin vaiheisiin ja mittaamiseen. Harjoitellaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä arviointia ja esittämistä, käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa.

- **8. lk**

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä: Tutustutaan lämpösäteilyyn painottaen oman elinympäristön lämpöilmiöitä.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Energiantuotanto ja kestävä energiavarojen käyttö.

• **9. lk**	**S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Energian säilymisen periaate. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan. **S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Tutustuminen fysiikkaan	Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

		liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.		
T6 Ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti • **7. lk**		**S1-S6** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Erilaisten tutkimusten toteuttaminen. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan erilaisiin aaltoliikkeisiin, ääneen ja sähkömagneettisensäteilyn lajeista valoon. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Tarkastellaan fysiikkaan	**L2, L5**	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen

	liittyvää uutisointia ja ajankohtaisia ilmiöitä.	
• **8. lk**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Perehdytään ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin, tutkimisprosessin vaiheisiin ja mittaamiseen. Harjoitellaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä arviointia ja esittämistä, käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan lämpösäteilyyn painottaen oman elinympäristön lämpöilmiöitä. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Energiantuotanto ja kestävä energiavarojen käyttö. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Energian säilymisen periaate. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.	
• **9. lk**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita	Arvosanan kahdeksan osaaminen:

	kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.		Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.
T7 Ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien	**S1-S6**	**L2, L5**	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi

tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia		
• **7. lk** • ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja kuvaajia sekä arvioimaan tutkimusten tuloksia		**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Erilaisten tutkimusten toteuttaminen. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan erilaisiin aaltoliikkeisiin, ääneen ja sähkömagneettisensäteilyn lajeista valoon. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Tarkastellaan fysiikkaan liittyvää uutisointia ja ajankohtaisia ilmiöitä.
• **8. lk** • ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia		**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Perehdytään ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin, tutkimisprosessin vaiheisiin ja mittaamiseen. Harjoitellaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä arviointia ja esittämistä, käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan lämpösäteilyyn painottaen oman elinympäristön lämpöilmiöitä. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Energiantuotanto ja

		kestävä energiavarojen käyttö. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Energian säilymisen periaate. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.	
• **9. lk** • ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia		**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön.	Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.

		S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.		
T8 Ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	**S1-S6**	**L2, L3, L5**	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	
• **9. lk**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja**		Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa kuvata joitakin teknologisia sovelluksia ja niiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa,	

	elinympäristössä: Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.		kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 Opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla • **8. lk**	**S1-S6** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Perehdytään ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin, tutkimisprosessin vaiheisiin ja mittaamiseen.	**L5**	Tieto- ja viestintätekniikan käyttö

	Harjoitellaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä arviointia ja esittämistä, käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan lämpösäteilyyn painottaen oman elinympäristön lämpöilmiöitä. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Energiantuotanto ja kestävä energiavarojen käyttö. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Energian säilymisen periaate. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.	
• **9. lk**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä	Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen,

	tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.		käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 Ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	**S1-S6**	**L1**	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen

• **7. lk** • ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä sekä rakentamaan omia käsiterakenteitaan	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Erilaisten tutkimusten toteuttaminen. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan erilaisiin aaltoliikkeisiin, ääneen ja sähkömagneettisensäteilyn lajeista valoon. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan erilaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Tarkastellaan fysiikkaan liittyvää uutisointia ja ajankohtaisia ilmiöitä.
• **8. lk** • ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Perehdytään ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin, tutkimisprosessin vaiheisiin ja mittaamiseen. Harjoitellaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä arviointia ja esittämistä, käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan lämpösäteilyyn painottaen oman elinympäristön lämpöilmiöitä. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Energiantuotanto ja kestävä energiavarojen käyttö.

		S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Energian säilymisen periaate. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.	
• **9. lk** • ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä		**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Tutustuminen fysiikkaan	Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.

	liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.		
T11 Ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	**S1-S6** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Perehdytään ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin, tutkimisprosessin vaiheisiin ja mittaamiseen. Harjoitellaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä arviointia ja esittämistä, käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa.	**L1**	Mallien käyttäminen
• **8. lk**	**S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan lämpösäteilyyn painottaen oman elinympäristön lämpöilmiöitä. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Energiantuotanto ja kestävä energiavarojen käyttö.		

		S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Energian säilymisen periaate. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.	
•	**9. lk**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Tutustuminen fysiikkaan	Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Oppilas osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.

		liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.		
T12 Ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla • **9. lk**	**S1-S6** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja	**L2, L4**	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.

	kestävään energiavarojen käytöön. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.	
T13 Ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa • **9. lk**	**S1-S6** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

		sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.	
T14 Ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä • **8. lk** • ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä	**S5, S6** **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja	Tiedollisten jatko-opinto-valmiuksien saavuttaminen	

	muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.		
• **9. lk** • ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten sähköstä	**S5 Vuorovaikutus ja liike**: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus. **S6 Sähkö**: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.		Arvosanan kahdeksan osaaminen:Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.
T15 Ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	**S1-S6**	**L6**	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa
• **8. lk**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Perehdytään ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin, tutkimisprosessin vaiheisiin ja mittaamiseen. Harjoitellaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä arviointia ja esittämistä, käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan lämpösäteilyyn painottaen		

	oman elinympäristön lämpöilmiöitä. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:** Energiantuotanto ja kestävä energiavarojen käyttö. **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana:** Energian säilymisen periaate. **S5 Vuorovaikutus ja liike**: Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.	
• **9. lk**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus:** Kerrataan tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä:** Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. **S3 Fysiikka yhteiskunnassa:**	Arvosanan kahdeksan osaaminen:Oppilas osaa käyttää fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.

Tutustutaan energiantuotantoon ja kestävään energiavarojen käytöön.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike: Sähköinen ja magneettinen vuorovaikutus.

S6 Sähkö: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Mitataan suureiden arvoja ja tutkitaan suureiden välisiä riippuvuuksia. Tutustutaan kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueet liittyvät toisiinsa siten, että luonnontieteellinen tutkimus (S1) kytkeytyy kaikkiin muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino

on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike: Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.

S6 Sähkö: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Fysiikan tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen

perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso fysiikan päättöarvioinnin kriteereihin. Fysiikassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.8 KEMIA

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemiaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään

tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Lieksa: Kemian opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**	**Arvioinnin kohteet**	**Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan**
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun **7.lk** Tavoite kokonaisuudessaan **8.lk** Tavoite kokonaisuudessaan **9.lk** Tavoite kokonaisuudessaan	**S1-S6**	**L1**		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti **7.lk** Ohjata ja kannustaa oppilasta, asettamaan	**S1-S6**	**L1, L6**	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	

tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti **8.lk** Tavoite kokonaisuudessaan				Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan				
T3 Ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	**S1-S6**	**L6, L7**	Kemian merkityksen arvioiminen	
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti turvallisuuden näkökulmista. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutustutaan erilaisiin			

	koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.			
8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista.			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden näkökulmista.			Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
T4 Ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	**S1-S6**	**L3, L7**	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	
8.lk Ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön	Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja			

ja tuotteen elinkaaren kannalta	tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana.			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin näkökulmista. Tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana.			Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot **T5** Kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	**S1-S6**	**L1, L7**	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.			

8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.			
9.lk Ttavoite kokonaisuudessaan	Sisältöihin kuuluvat tutustuminen orgaanisen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.			Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	**S1-S6**	**L2, L5**	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle.			

8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä.			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä orgaanisesta kemiasta suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista ja havainnointia.			Oppilas hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.
T7 Ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa	**S1-S6**	**L2, L5**	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	

tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia **7.lk**				
Ohjata oppilasta tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä **8.lk**	Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tulosten arviointia.			
Ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä	Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä.			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Erilaisissa orgaanisen kemian tutkimuksissa painotetaan tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä.			Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
T8 Ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	**S1-S6**	**L2, L3, L5**	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessaongelman ratkaisussa	

8.lk Ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa	Sisältöihin kuuluvat tutustuminen kemiaan liittyviin sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Sisältöihin kuuluvat tutustuminen orgaaniseen kemiaan liittyviin sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.			Oppilas osaa kuvata joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 Ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	**S1-S6**	**L5**	Tieto- ja viestintätekniikan käyttö	
8.lk Ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista	Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.			

havainnollistavien simulaatioiden avulla				
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.			Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen				
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	**S1-S6**	**L1**	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan				
8.lk Tavoite kokonaisuudessaan				
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan				Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa.

				Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	**S1-S6**	**L1**	Mallien käyttäminen	
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa.			
8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa.			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa.			Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	**S1-S6**	**L2, L4**	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	
7.lk Ohjata oppilasta käyttämään eri tietolähteitä	Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin ja sovelluksiin.			
8.lk Ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan	Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja			Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä

	nykypäivän tutkimukseen.		kemialle ominaisella tavalla.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	**S1-S6**	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	
7.lk Ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä ja luonnon mittasuhteet.		
8.lk Ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä	Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet.		
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Erilaisissa orgaanisen kemian tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä.		Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista,	**S5, S6**	Tiedollisten jatko-opinto-valmiuksien saavuttaminen	

rakenteesta ja aineiden muutoksista	
7.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia.Tutustutaan aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.
8.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.Tutkitaan aineiden ominaisuuksia kuten liukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin

	rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään.			
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle.Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.			Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	**S1-S6**	**L6**	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	
9.lk Tavoite kokonaisuudessaan	Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila.			Oppilas osaa käyttää kemian tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueet liittyvät toisiinsa siten, että luonnontieteellinen tutkimus (S1)

kytkeytyy muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

S3 Kemia yhteiskunnassa: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne: Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset: Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi

hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa vuosiluokilla 7-9

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7-9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kemian päättöarvioinnin kriteereihin. Kemiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.9 TERVEYSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Terveyttä tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti. Oppilaiden kehittyessä ja elinpiirin kasvaessa terveyteen liittyvien kysymysten tarkastelu laajenee ja syvenee. Keskeistä on ohjata oppilaita ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea oppilaiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla oppilaat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat oppilaiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin-, ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1-6 osana ympäristöoppia. Vuosiluokilla 7-9 opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa pyritään aiempaa tarkempaan tiedonalakohtaiseen käsitteiden käyttöön ja vahvistetaan kriittiseen ajatteluun, itsetuntemukseen ja eettiseen pohdintaan liittyvää osaamista ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa eri vuosiluokilla otetaan huomioon opetettavan aineksen ja siihen liittyvän osaamisen merkitys oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen näkökulmasta.

Lieksa: Terveystiedon opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys			
T1 Ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti	**S1-S3**	**L1, L2, L3, L7**	**Arvioinnin kohde:Terveyteen liittyvät käsitykset**
7 lk.	**7 lk.**		**7 lk.** Hyvä osaaminen:

Ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta ja terveyden edistämistä	Mitä terveys on? Terveystiedon monimuotoisuus (tietoa, taitoa, tahtoa)Terveyden ulottuvuudet (fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen)Terveyden rakennusaineet Vastuu omasta ja toisen terveydestäTerveys voimavarana	oppilas osaa yleensä ottaa vastuuta omasta ja toisten terveydestä.
8 lk. Ohjata oppilasta ymmärtämään elämänkulkua sekä kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti	**8 lk.** Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot.	**8 lk.** Hhyvä osaaminen: Oppilas osaa yleensä käsitellä oman elämänkulun kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä. Ymmärtää mielen hyvinvoinnin ja itsensä arvostamisen.
9 lk. Ohjata oppilasta soveltamaan terveyden edistämistä omiin elämäntapoihin	**9 lk.** Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, uni ja liikunta. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja	**9 lk.Päättöarvioinnin kriteerit** Hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä: Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämisellä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämänkulun eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun

	sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.		ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.
T2 Ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa **8 lk.** Tavoite kokonaan	**S1** **8 lk.** Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn. Opetusta tunne-elämästä ja tunteista annetaan vain 8 luokalla.	**L2 ,L3, L4, L7**	**Arvioinnin kohteet:**Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi **Päättöarvioinnin kriteerit** hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä: Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan,omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja tunnistamaan ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä **7 lk.**Ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan,omien arvojen ja asenteiden tunnistamista	**S1** **7 lk.** Elintapojen merkitys terveydelle Riippuvuudet & päihteet (tupakka, alkoholi, huumeet)	**L1, L3, L4,L6**	

8 lk. Ohjata oppilasta kehittämään kehon ja mielen viestien tunnistamista	**8 lk.** Itsetuntemus, minäkuva, psyykkinen hyvinvointi, tunne- ja vuorovaikutustaidot Murrosikä Ihmissuhteet Seurustelu Seksuaalisuus		
9 lk. Ohjata oppilasta tunnistamaan ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	**9 lk.** Ravinto, liikunta, uni ja lepo Yhteisöjen ja yhteiskunnan hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä Ympäristöterveys Matkailun terveysnäkökulma		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T4 Ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	**S1 S3**	**L1, L2, L3, L4, L6, L7**	Arvioinnin kohde:Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa
7 lk. Ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	**7 lk.** Terveyspalvelut ja kansalaistoiminta Turvallisuus Väkivalta Liikenne		

	Vaaratilanteet Ensiapu Tapaturmat	
8 lk. Tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa ja ohjata oppilasta pohtimaan yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	**8 lk.** Vuorovaikutustaidot, vastuullinen seksuaalisuus Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.	
	9 lk. Kansalaisten yhdenvertaisuus, ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä kulttuurin merkitys terveyden edistämisessä ja sairauksien ennaltaehkäisyssä Elinympäristön terveysvaikutuksia (ympäristön terveysriskit, kestävä elämäntapa ja vastuullinen kuluttaminen)	**Päättöarvioinnin kriteerit** hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä: Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.Oppilas osaa nimetä ja kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita tuottaa niihin vastuullisia ratkaisuja.
9 lk.Koko tavoite	Opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa (esim. omien Move-tulosten tulkitseminen, oman kunnon seuraaminen, terveysvalintojen arvioiminen) Terveyden ja hyvinvoinnin tietolähteisiin tutustuminen, niiden luotettavuuden arviointi sekä mediataitojen harjoittelu	

Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy			
	S1-S3		
T5 Ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit.	**L1, L2, L3, L4**	Arvioinnin kohde: Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen
7 lk. Koko tavoite	**7 lk.** Hygienia, suun terveys Auringon ja kylmien olosuhteiden terveysvaikutukset Itsehoito ja lääkkeiden turvallinen käyttö Riippuvuudet, päihteet Turvallisuustaidot, ensiaputaidot, tapaturmat		
8 lk. Koko tavoite	**8 lk.** Ystävyys Koti ja perhe Stressi, mielen hyvinvointi Seksuaaliterveys, seksitaudit, raskauden ehkäisy		

	Ravinto ja ruokavalio, yhteistyö kotitalouden oppiaineen kanssa		**Päättöarvioinnin kriteerit** hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä:
9 lk. Koko tavoite	**9 lk.** Uni ja lepo Liikunta Tartuntaudit, kansantaudit Ympäristöterveys		Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvaamaan pääpiirteissään näiden välisiä yhteyksiä ja syy- ja seuraussuhteita.Oppilas osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.
T6 Tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	**S2 S3**	**L2, L3, L5, L6, L7**	**Arvioinnin kohde**: Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen
7 lk. Tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä	**7 lk** Sisällöissä käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.		
8 lk. Edistää oppilaan valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen,	**8 lk.** Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja		

turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa.		
9 lk. Edistää oppilaan valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	**9 lk.** Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Median terveysvaikutukset Terveysmarkkinointi ja vaikuttamisen keinot		**Päättöarvioinnin kriteerit** hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä: Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti.Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7Ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	**S1 S2**	**L2, L3, L4, L7**	
7.- 9 lkKoko tavoite kaikille vuosiluokille **T8** Ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon	Riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Päihteitä käydään läpi tasaisesti koko yläkoulun ajan **S1-S3**	**L1-L7**	Ei käytettä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia. Arvioinnin kohde: Terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon

luotettavuutta ja merkitystä			luotettavuuden arvioiminen
7. lk Ohjata oppilasta tunnistamaan terveyteen ja sairauteen liittyä ilmiöitä	Oppilas oppii käytännön ja eri tietolähteiden kautta tunnistamaan vaikutuksia omiin terveystottumuksiin		
8. lk Ohjata oppilas ymmärtämään terveyteen liittyviä arvoja ja normeja	Oppiainesisällössä tuodaan esille terveellisten arvojen näkökulma ja pyritään saauttamaan oppilasta valitsemaan hyvät terveelliset elämäntavat		
			Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä: Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista.Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia.Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta useantiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.
9. lk Ohjata oppilas ymmärtämään ja arvioimaan saatavan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	Oppisisällössä pyritään opastamaan oikeiden ja luotettavien lähteiden hankintaan tutustumalla erilaiseen lähdemateriaaliin		
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri			
T9Ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	**S3**	**L2, L4, L5, L7**	Arvioinnin kohde:Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen
9 lk.	Elinympäristön terveysvaikutuksia		**Päättöarvioinnin kriteerit** hyvälle

Koko tavoiteKäydään läpi vain 9. luokalla	käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit. Terveyden edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Tietolähteitä, erilaisia terveysmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveysvaikutusten näkökulmasta. Yhteistyö biologian ja maantiedon kanssa.		osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä: Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.
T10 Ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	**S1 S2**	**L1, L3, L6**	Arvioinnin kohde:Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen
7. lk Tavoittena oikea ergonomia	Ohjeistetaan ergonomian tärkeyttä harjoitteiden kautta. Oman kehon kehittymisen ja toimintakyvyn yhteensovittaminen sekä liikunnan tärkeyden ymmärtäminen. Yhteistyö liikunnan kanssa		
8. lk Tavoitteena ohjata oppilas ymmärtämään toimintakyvyn tärkeys	Hyödynnetään liikuntatuntien aineistoa ja pyritään oppilasta löytämään oma tapa pitää huolta toimintakyvystä.		
9. lk Koko tavoite	Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa.		**Päättöarvioinnin kriteerit** hyvälle osaamiselle (arvosanalle

	Oppisisällössä tuodaan esille eriterveyspalvelut ja niiden löytäminen.		8) oppimäärän päättyessä: Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.
T11 Ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	**S1-S3**	**L1,L2, L3, L7**	Arvioinnin kohde: Terveyskäsitysten arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen
7 lk. Ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten terveyskäsityksiä	**7 lk.** Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta.		
8 lk. Ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä	**8 lk.** Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.		
9 lk.	**9 lk.**		**Päättöarvioinnin kriteerit** hyvälle osaamiselle (arvosanalle

Ohjata oppilasta ymmärtämään ja tunnistamaan terveyskäsitteiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	Terveyden voimavaroista tarkastellaan hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.		8) oppimäärän päättyessä:Oppilas osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä.Oppilas osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.
T12 Tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä	**S3**	**L1-L7**	Arvioinnin kohde: Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen **Päättöarvioinnin kriteerit** hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä: Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.
7.-9.lk Koko tavoite kaikille vuosiluokille	Tietolähteitä, erilaisia terveysmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveysvaikutusten näkökulmasta.		

Tavoitteiden pohjalta luodaan ehyitä, ikätasoisesti eteneviä opetuskokonaisuuksia. Opintokokonaisuudet rakentavat monipuolista tietoa ja osaamista terveydestä voimavarana, sen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä näiden välisestä vuorovaikutuksesta. Opintokokonaisuuksissa otetaan huomioon elämänkulku, lapsuuden ja nuoruuden kasvu, kehitys sekä niiden kehitystehtävät. Sisältöjen valinnoissa hyödynnetään paikallisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita ja sovelletaan niitä tavoitteiden mukaisesti.

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys: Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy: Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri: Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Tietolähteitä, erilaisia terveysmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveysvaikutusten näkökulmasta. Terveyden edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Aktiivinen toiminta,

tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa tulee huomioida, että ne mahdollistavat tiedon rakentamisen yksin ja yhdessä, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden, draaman ja tarinoiden käytön sekä terveyteen yhteydessä olevien ilmiöiden tutkimisen mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, oppilaiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaralähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat oppilaiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyteen ja sairauteen liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä oppilashuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilaan oppimisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7-9

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso terveystiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen terveystiedossa kehittyy oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.10 USKONTO

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaiden itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaille aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee jokaisen oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 7-9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	L1
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	L2
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	L2, L3, L6

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	L2, L4, L6
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	L2, L7
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	L5, L6
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	L7
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	L1, L2
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3	L6

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisällöiksi valitaan opiskeltavan uskonnon syntyyn, sen monimuotoisuuteen ja suhteeseen muihin uskontoihin liittyviä teemoja. Tarkastelun kohteena ovat opiskeltavan uskonnon juuret, lähteet, oppi ja opetukset sekä symbolit, levinneisyys ja vaikutus eri puolilla maailmaa ja Suomessa. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutuksiin liittyvät aiheet.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä ovat uskonnot ja uskonnottomuus maailmassa ja Suomessa, uskontojen tunteminen osana kulttuurista yleissivistystä sekä uskonnot tieteellisen tarkastelun kohteena. Keskeisinä aiheina ovat uskonnot yksilön ja yhteiskunnan voimavarana sekä uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus eri puolilla maailmaa, uskontojen vaikutukset yhteiskuntiin ja kulttuuriin, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyvyys populaarikulttuurissa. Valittavien sisältöjen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään uskontojen käsittelyä mediassa ja sen kriittistä arviointia sekä uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia.

S3 Hyvä elämä: Valittavien sisältöjen tulee avata elämänkysymyksiä ja ikäkauteen sekä minäkuvaan liittyviä pohdintoja. Opetuksessa käsitellään ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia eettisiä kysymyksiä kuten ekososiaalinen sivistys, osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä uskonnot rakentamassa yhteiskunta- ja maailmanrauhaa. Sisällöissä tulee korostua opiskeltavan uskonnon etiikka ja muiden uskontojen ja katsomusten etiikka sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus.

Tarkastelun kohteena ovat myös ihmisoikeuksien loukkaukset kuten holokausti. Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon ja katsomuksellisten kysymysten merkitys ihmisenä kasvamisessa.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden syventävä käsitteellistäminen ja käsitteiden yhteinen pohdinta. Uskonnon opetuksessa käytetään oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen. Keskustelu on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta, sekä vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7-9

Arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita. Arviointi on monipuolista ja oppilaille annettava palaute ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 7-9

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Lieksa: Uskonnon opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohde	Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	**S1, S2**	**L1**	Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.
7.lk	**7.lk** Tärkeimmät maailmanuskonnot; synty, perustajat, kehitys, tärkeimmät termit, vaikutus			
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	**S1**	**L2**	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.
8.lk Oppilas perehtyy kirkkohistorian kautta omaan uskontoon ja sen tiedon syventämiseen.	**8.lk** Kristinusko alkukirkosta reformaation kautta nykypäivään. Katolinen, ortodoksinen ja protestanttiset kirkot.			
9.lk	**9.lk**			

Eettisiä kysymyksiä ja muita keskeisiä uskon kysymyksiä.	Raamatun keskeisiä kohtia ja eettisiä kysymyksiä 10 käskyn pohjalta.			
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	**S2**	**L2, L3, L6**	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.
7.lk	Monoteistiset uskonnot: juutalaisuus, islam, kristinusko. Polyteistiset uskonnot: hindulaisuus, sintolaisuus, taolaisuus, kungfutselaisuus. Ateistinen uskonto: buddhalaisuus			
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	**S1, S2, S3**	**L2, L4, L6**	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.
7.lk	**7.lk**			
Ohjaa oppilasta tuntemaan eri katsomusten ja uskontojen tapoja ja symboleita.	Terveen itsetunnon vahvistaminen joka mahdollistaa kohdata toisenlaisia tasaveroisesti.			
9.lk	**9.lk**			
Ohjata oppilas tunnistamaan	Myytit, maailman luominen,			

uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikasta, taiteessa ja populaarikulttuurissa.	vedenpaisumus yms.Uskonto osana länsimaista kulttuuria; juhlat, kieli, nimet, tapakulttuuri, kuvataide, musiikki.		
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	**S1, S3**	**L1, L2, L4, L5, L7** Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.
9.lk	**9.lk** Ateismin esittely, kristinuskon puolustus, etiikan aiheista argumentointi ja kirkon opetus ns. vaikeista kysymyksistä		
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	**S3**	**L2, L7** Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.
9.lk	Tutustuminen kristinuskon arvoihin ja eettiseen opetukseen sekä YK:n ihmisoikeuksien julistukseen. Kristinuskon ja maailmanuskontojen etiikan vertailua.		
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista	**S1, S3**	L5, L6 Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten

merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina			valintojen perusteina ja ohjaajina.
7.lk **9.lk**	Uskontojen vaikutus elämän kunnioitukseen, kuolemaan ja työmoraaliin. Uskontojen vaikutus ympäristöajatteluun.		
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	**S1, S2, S3**	**L7** Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.
9.lk	Miksi olen? Miksi elän? Millainen on mielekäs elämä? Eutanasia, abortti yms.Kristilliset ihanteet		
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	**S2, S3**	**L1, L2** Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
	9.lk		
9.lk	Ihmissuhteet, ympäristöasiat, perhe, sota ja rauha.		
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	**S1, S2, S3**	**L6**	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
7.lk 8.lk 9.lk	Ymmärrys ja kunnioitus toisista taustoista ja uskonnoista tulevia ihmisiä kohtaan, avoimuus kohdata,		

jakamaton
ihmisarvo.

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinusko eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Syvennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvällisemmin kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöiksi valitaan elämänkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

ORTODOKSINEN USKONTO

Lieksa: Uskonnon opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan	**S1, S2**	**L1**	Uskontojen merkityksen hahmottaminen	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä

uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus			kulttuurissa ja yhteiskunnassa	piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.
	7. lk -alkuseurakunta,apostolien -lähetystyö-marttyyrikirkko, -jakamattoman kirkon aika **8. lk** Suomen ort. kirkon historiaa-pappeus-luostarit **9. lk** -ajan pyhittäminen, kirkkovuosi, rukoileminen-kirkkotaide opin ilmentäjänä			
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	**S1**	**L2**	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.
	7. lk -suuri skisma-kirkon opin muotoutuminen-kirkon jakaantuminen-uskontunnustus-diakonia **8. lk** -seurakunnat, hiippakunnat-järjestöjä-media, taide **9. lk**			

	-kirkkotaide opin ilmentäjänä			
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	**S2** **7. lk** -ortodoksiset paikalliskirkot maailmalla-patriarkaatit-kristillisten kirkkojen eri suunnat **8. lk** -juutalaisuus-islam-hindulaisuus-buddhalaisuus ym.-uskonnottomuus ja ateismi 9. lk-yhteenveto erilaisista maailmankatsomuksista-erityisesti ortodoksisen uskon ja perinteen tunteminen	**L2, L3, L6**	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	**S1, S2, S3** **7. lk**	**L2, L4, L6**	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

	-erityisesti ortodoksisen ja juutalaisen uskon tapoja ja symboleita-kristillinen taide **8. lk** -eri uskontojen symboleita-uskonnollisia aiheita mediassa ja populaarikulttuurissa **9. lk** -taide eri uskonnoissa-uskonnollisen taiteen ja uskontojen vaikutus ja suhde maailmanpolitiikkaan			
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	**S1, S3** **7. lk** -Raamattu kirkon omana kirjana: synty ja sisällön muotoutuminen sekä käyttäminen **8. lk** -mediakriittisyys **9. lk** -erilaisia käsityksiä maailman synnystä	**L1, L2, L4, L5, L7**	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan	**S3**	**L2, L7**	Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä

uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	**7. lk** -ensimmäinen diakoni ja marttyyrius **8. lk** -uskonto yhtenä valintoihin vaikuttavana tekijänä **9. lk** -ihmisoikeudet (YK)-uskonnot eettisten valintojen taustalla			sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	**S1, S3** **7. lk** -uskonto valintojen taustalla **8. lk** -uskonnon vaikutus maailmankatsomuksen synnyssä **9. lk** -ortodoksiseen kirkkoon kuuluminen valintojen ohjaajana	**L5, L6**	Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia	**S1, S2, S3**	**L7**	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista

eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin				eettisistä kysymyksistä.
	7. lk -ihmisyyteen kuuluvien elämänkysymysten pohtiminen **8. lk** -ihmisoikeudet (YK) kirkon opin näkökulmasta **9. lk** -omien eettisten valintojen vaikutusten pohtiminen			
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	**S2, S3**	**L1, L2**	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
	7. lk -epäitsekkyys-sitoutuminen-auttaminen ja diakonia **8. lk** -omien eettisten valintojen pohtiminen **9. lk** -elämän tarkoitus-kuolema-seurustelu ja perhe-vapaus ja vastuu-kestävä elämäntapa-bioetiikka			
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä	**S1, S2, S3**	**L6**		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan

nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

7. lk

-rohkaistutaan kohtaamaan erilaisia ihmisiä nykyisessä elämäntilanteessa

8. lk

-rohkaistutaan kohtaamaan erilaisia ihmisiä omassa elämässä (esim. eri uskontojen ja kulttuurien kunnioittaminen)

9. lk

-rohkaistutaan kohtaamaan erilaisia ihmisiä myös tulevaisuudessa (jatko- opinnot, työ, matkat jne.)

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat kristillisen kirkon synty ja kehitys ortodoksisen kirkon näkökulmasta. Perehdytään syvällisemmin kirkon leviämiseen ja lähetystyöhön sekä kristinuskon saapumiseen Suomeen idästä ja lännestä. Perehdytään luostarilaitokseen opin kehittäjänä ja säilyttäjä sekä tutustutaan bysanttilaiseen aikakauteen kirkon hallinnollisen muotoutumisen ja kirkkotaiteen näkökulmasta. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon kirkon opillinen kehitys. Syvennetään tietämystä Raamatusta kirjana ja tutkitaan sen syntyhistoriaa, sisältöä ja käyttöä kirkon toiminnassa. Tärkeitä sisältöjä opetuksessa ovat uskontunnustus, jumalanpalvelukset, mysteeriot, kirkkotaide ja kirkkomusiikki sekä kirkkovuosi kirkon opin ilmentäjinä sekä niihin liittyvä keskeinen ortodoksinen sanasto. Perehdytään ortodoksisen kirkon toimintaan Suomessa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksisuus kirjallisuudessa, musiikissa ja taiteessa.

S2 Uskontojen maailma: Tutustutaan uskonnollisuuteen inhimillisen elämän piirteenä, suomalaisten muinaisuskontoon ja tämän ajan uskonnollisuuteen sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Perehdytään kristillisen kirkon leviämiseen, katoliseen ja luterilaiseen kirkkoon sekä muihin keskeisimpiin kristillisiin kirkkoihin ja yhteisöihin.

Keskeisinä sisältöinä ovat suuret maailmanuskonnot, niiden tapakulttuuri ja erityispiirteet, ja uudemman ajan uskonnot sekä perehtyminen uskontojen välisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin suhteessa toisiinsa ja ortodoksisuuteen. Perehdytään ortodoksisiin patriarkaatteihin ja muihin ortodoksisiin tai sitä lähellä oleviin kirkkoihin. Uskontojen ja ortodoksisuuden kulttuuri- ja yhteiskunnallinen vaikutus ja näkyminen sekä Suomessa että ortodoksienemmistöisissä maissa sekä uskontoihin liittyvä ajankohtainen tieto ja sen arviointi tulee ottaa huomioon opetuksen sisältöjä valittaessa. Syvennetään ekumenian ja uskontojen välisen dialogin tuntemusta.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat etiikan yleiset perusteet ja lähtökohdat. Perehdytään kristillisen etiikan ja muiden uskontojen eettisen ajattelun yleispiirteisiin. Tutkitaan ortodoksisen etiikan perustana olevaa ihmiskäsitystä sekä kirkon opetusta ja Raamatun kertomuksia. Syvennetään tietoa ortodoksisista kirkollisista käytänteistä hyvän elämän tukena. Pohditaan omaan elämään, yhteiskunnan jäsenyyteen, ympäristöön ja luontoon sekä globaaliin vastuuseen liittyviä kysymyksiä. Nostetaan keskusteluun mediassa esiintyviä ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä osana yhteiskuntakeskustelua. Pohditaan eettisten arvojen tiedostamista, soveltamista ja merkitystä ihmisenä kasvamisessa ja omassa arjessa. Sisältöjen valinnalla tuetaan oppilaiden ymmärrystä yhteiskunnallisesta sovusta, rauhasta ja kaikkien ihmisten välisestä keskinäisestä kunnioituksesta. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisoikeusetiikka.

KATOLINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa syvennetään Raamatun ja Tradition tuntemusta sekä tietämystä uskon ja kristillisen elämän perusasioista. Autetaan oppilaita saamaan kokonaiskuva sakramenteista ja uskonopin keskeisestä sisällöstä. Tärkeitä sisältöjä ovat kuolema ja iankaikkinen elämä, pyhäksi julistaminen, paavin erehtymättömyys sekä kirkon historian tärkeimmät tapahtumat ja viimeisimpien kirkolliskokousten merkitys kirkon elämälle. Perehdytään katolisen kirkon toimintaan Suomessa. Tutustutaan keskeisimpiin kirkollisen ja uskonnollisen kirjallisuuden eri lajeihin.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa keskeistä on eri kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen sekä niiden jäsenten kohtaaminen ekumenian hengessä. Syvennetään oppilaiden tietämystä luterilaisuuden ja ortodoksisuuden vaikutuksista suomalaisen yhteiskunnan arvomaailmaan. Tutustutaan syvällisemmin Suomen ekumeenisen neuvoston toimintaan sekä ekumenian periaatteisiin ja päämääriin. Perehdytään suuriin maailmanuskontoihin ja niiden vaikutukseen kulttuuriin, elämäntapoihin ja taiteisiin. Tutustutaan muiden uskontojen suhtautumiseen kuolemaan ja tuonpuoleiseen. Perehdytään katolisen kirkon käymään dialogiin muiden uskontojen kanssa. Tutustutaan katoliseen ja muuhun uskonnolliseen kirjallisuuteen.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa pohditaan ihmisen vapautta valita elämänsä tavoitteet. Pohditaan monikulttuurisen ja -uskontoisen yhteiskunnan arvoja. Syvennetään moraaliopetuksen, käskyjen ja hyveiden tuntemista. Pohditaan kirkon opetusta synnistä ja sen olemuksesta yksilön, kirkon ja yhteiskunnan kannalta sekä seksuaalisuuteen, avioliittoon ja perheeseen liittyviä moraalikysymyksiä. Sisältöjen valinnalla tuetaan oppilaiden

ymmärrystä yhteiskunnallisesta sovusta, rauhasta ja kaikkien ihmisten välisestä keskinäisestä kunnioituksesta.

ISLAM

Leiksa: Islamin uskonnon opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kriteerit	Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
	S1, S2			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus **7.lk 8.lk 9.lk**	Tärkeimmät maailmanuskonnot; synty, kehitys, tärkeimmät termit, vaikutus Tarkastellaan uskontojen juuria, oppi, symboleita, levinneisyyttä ja vaikutusta eri puolilla maailmaa.	**L1**	Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista **8.lk** Oppilas perehtyy kirkkohistorian kautta omaan uskontoon ja sen tiedon syventämiseen. **9.lk** Eettisiä kysymyksiä ja muita keskeisiä uskon kysymyksiä.	**S1**	**L2**	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa	**S2**	**L2, L3, L6**	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista

sekä uskonnottomuutee n **7.lk**				uskonnoista ja uskonnottomuudesta . Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikass a, taiteessa ja populaarikulttuuriss a **7.lk**				Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa .
Ohjaa oppilasta tuntemaan eri katsomusten ja uskontojen tapoja ja symboleita. **9.lk**	**S1, S2, S3**	**L2, L4, L6**	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	
Ohjata oppilas tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikast a, taiteessa ja populaarikulttuuriss a.				
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja **9.lk**	**S1, S3**	**L1, L2, L4, L5**, **L7**	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin	**S3**	**L2, L7**	Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimuk

sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin **9.lk**				set ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	**S1, S3**	**L5, L6**	Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.
8.lk **T8** rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	**S1, S2, S3**	**L7**	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.
9.lk T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	**S2, S3**	**L1, L2**	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
9.lk **T10** rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	**S1, S2, S3**	**L6**		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

7.lk Rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa.

8.lk

Rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa.

9.lk

Rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa.

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

SI Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa perehdytään Islamiin eri puolilla maailmaa. Opetuksessa syvennetään osaamista islamin historiasta profeetta Muhammedin ajoista islamilaisen valtakunnan kasvuun ja islamilaisen teologian vakiintumiseen. Keskeisinä sisältöinä ovat islamin monimuotoisuus, sen pääsuuntaukset, modernit islamilaiset liikkeet ja poliittinen islam. Pohditaan uskonnollista suvaitsevaisuutta ja rinnakkaiseloa. Tärkeitä sisältöjä ovat islam ja muslimit Suomessa, Koraanin ja perimätiedon kokoamisen historia, rakenne ja tulkinnat, islamin opilliset perusteet ja uskonnollisten velvollisuuksien vaikutus elämän eri osa-alueisiin sekä islamin kulttuurivaikutus taiteessa ja tieteessä. Jäsennetään omaa suhdetta islamiin, suomalaisuuteen ja islamilaiseen maailmaan.

S2 Uskontojen maailma: Perehdytään suurten maailmanuskontojen levinneisyyteen, perusopetuksiin ja niiden vaikutukseen kulttuuriin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Perehdytään uskonnon tutkimukseen sekä uskonnollisen ja tieteellisen kielen eroihin. Autetaan oppilaita huomaamaan uskonnot kulttuurissa, mediassa ja populaarikulttuurissa sekä tunnistamaan uskontojen vaikutus politiikassa. Pohditaan uskonnollisen erilaisuuden hyväksymistä sekä uskontoa osana kulttuuri-identiteettiä.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat islamilaisen etiikan rakenne, teot ja niiden seuraukset sekä islamilaisen lain tulkinnat yhteiskunnassa ja muslimiyhteisössä. Pohditaan islamilaisen lain suhdetta lainoppiin ja lakikoulukuntiin sekä perehdytään islamilaisiin käytöstapoihin. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Ihmisoikeuksien julistus ja ihmisoikeusetiikka sekä erilaiset ajankohtaiset eettiset kysymykset. Perehdytään uskontodialogiin ja uskontojen merkitykseen yhteiskuntarauhan rakentamisessa. Pohditaan vastuuta ympäristöstä sekä sen merkitystä ihmisille.

JUUTALAINEN USKONTO

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Keskeisinä opittavina asioina ovat juutalaisuuden synty, leviäminen ja jakaantuminen suuntauksiin. Opetuksessa perehdytään merkittävimpiin juutalaisuuden suuntauksiin kuten ortodoksisuuteen, konservatiivisuuteen ja liberaalisuuntaukseen sekä niiden alasuuntauksiin ja erityisesti moderniin ortodoksismiin. Autetaan oppilaita ymmärtämään suuntausten merkitys ajassa ja paikassa sekä tutkitaan niiden levinneisyyttä ja keskeisiä opetuksia. Tutkitaan juutalaisuutta Suomessa ja globaalisti, painottaen nykytilannetta. Keskeisiä sisältöjä ovat juutalaisen Raamatun synty, rakenne ja tulkinta sekä sen keskeinen sisältö ja kulttuurivaikutus.

S2 Uskontojen maailma: Perehdytään suurten maailmanuskontojen syntyyn ja levinneisyyteen, perusopetuksiin ja vaikutukseen kulttuuriin sekä uskonnottomuuteen tietoisena elämänkatsomuksena. Tarkastellaan uskontoja tieteellisestä näkökulmasta. Keskeisinä sisältöinä ovat uskon ja tiedon sekä uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa perehdytään etiikan peruskäsitteisiin ja teorioihin. Tutustutaan juutalaisuuden ja muiden Lähi-idän uskontojen eettiseen opetukseen. Tutkitaan juutalaisuuden suuntausten eettisiä painotuksia ja Tooran (5 Mooseksen kirjaa) ja juutalaisuuden muiden pyhien kirjojen (Tanach = juutalainen raamattu, Talmud, Mishnei Torah ja Sulchan Aruch) keskinäisiä eroja ja etiikan suhdetta niihin. Tutustutaan Aasian uskontojen ja alkuperäiskansojen eettiseen ajatteluun. Perehdytään Kymmenen käskyn ja muiden mitzvojen eli uskonnollisten käskyjen etiikkaan. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus ja siitä nouseva ihmisoikeusetiikka sekä uskontodialogi. Syvennytään oppilaiden elämänkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan ja globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön liittyviin eettisiin kysymyksiin.

15.4.11 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 7-9 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämänkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	L1, L2, L4
T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	L2, L7
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	L1, L2, L5
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	L1, L3
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	L2, L3, L6, L7
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	L1, L2, L4
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	L2,L3, L7
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	L5, L7
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	L5, L6, L7
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	L1, L7

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Sisältöjen valinnassa pyrkimys yleissivistävään tietoon yhdistetään oppilaiden kokemusmaailmaan ja

identiteetin ja elämänkatsomuksen etsintään. Olennaista on löytää sisältöjä, joiden kanssa työskenteleminen antaa oppilaalle mahdollisuuden rakentaa tiedosta ja omakohtaisesta pohdinnasta katsomuksellista arvostelukykyä.

S1 Katsomus ja kulttuuri: Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppilaan elämänkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. Perehdytään Unescon suojelemaan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Perehdytään teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan valittuihin katsomusten historian ja niiden kohtaamisen käänteisiin sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

S2 Etiikan perusteita: Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskusteluympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Oppilaat elävät globalisoituvassa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämänkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7-9

Elämänkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämänkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso elämänkatsomustiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Elämänkatsomustiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Päättöarvioinnin kriteeri arvosanalle kahdeksan
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.
T2rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti
T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.

T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä piirteitä ja tarkastella kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

15.4.12 HISTORIA

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennytään lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Vuosiluokilla 7-9 historian opetuksen tehtävänä on syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Opetus tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja yhteiskuntiin. Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja.

Lieksa: Historian opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet	Hyvän osaamisen (arvosana kahdeksan) kriteerit päättöarvioinnissa
Merkitys, arvot ja asenteet	**S1–S6** Paikallishistorian huomioiminen soveltuvin osin, esim. museokäynnit, historiallisiin rakennuksiin ja muistomerkkeihin tutustuminen. Maastovierailut mahdollisuuksien mukaan, vaihtoehtona kartograafinen tutustuminen.	**L1-L7L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja osaaminen**L3** Itsestään huolehtiminen ja arjen taidot**L4** Monilukutaito**L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen**L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys**L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
7.lk T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä	**S1** Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys (Pielisen museon Savotaranta, esim sahateollisuus)S2 Ihmiset muuttavat maailmaa	**L1-7**		

rakentavana oppiaineena				
8lk. T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	**S3** Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan **S4** Suurten sotien aika **S5** Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen **S6** Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	**L1-7**		
9lk. **T1** vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	**S3** Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan **S4** Suurten sotien aika **S5** Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen **S6** Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	**L1-7**		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä				
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta	**S1–S6**Tutustuminen historiallisiin lähteisiin	**L1-L5** Verkkoon siirretyt historialliset lähteet (esimerkiksi kirkonkirjat ja sanomalehtiarkistot)	Historiatiedon hankkiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja.
7.lk **T2** Aktivoida oppilasta	**S1–S6** Tutustuminen historiallisiin lähteisiin. Pielisen	**L1-L5** Verkkoon siirretyt historialliset lähteet (esimerkiksi		

hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta	museon kokoelmiin tutustuminen Lieksa Myst mobiilipelin avulla.	kirkonkirjat ja sanomalehtiarkistot)		
8.lk				
T2 Aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta	**S1–S6** Tutustuminen historiallisiin lähteisiin. Tutustuminen kuvanveistäjä Eva Ryynäsen taiteiljakotiin ja taiteseen Paaterissa.	**L1-L5** Verkkoon siirretyt historialliset lähteet (esimerkiksi kirkonkirjat ja sanomalehtiarkistot)		
9.lk				
T2 Aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta	**S1–S6** Tutustuminen historiallisiin lähteisiin	**L1-L5** Verkkoon siirretyt historialliset lähteet (esimerkiksi kirkonkirjat ja sanomalehtiarkistot)		Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja.
		L1, L2,		
T3 Auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	**S1–S6**	**L4** Verkkoon siirretyt historialliset lähteet (esimerkiksi kirkonkirjat ja sanomalehtiarkistot)Ohjataan vertailemaan primääri- ja sekundäärilähteitä	Lähteiden tulkitseminen	Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.
7.lk		**L1, L2,**		
T3 Auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	**S1–S6**	**L4** Verkkoon siirretyt historialliset lähteet (esimerkiksi kirkonkirjat ja sanomalehtiarkistot)Ohjataan vertailemaan		

		primääri- ja sekundäärilähteitä **L1, L2,**		
8.lk **T3** Auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	**S1–S6**	**L4**Verkkoon siirretyt historialliset lähteet (esimerkiksi kirkonkirjat ja sanomalehtiarkistot)Ohjataan vertailemaan primääri- ja sekundäärilähteitä **L1, L2,**		
9.lk **T3** Auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	**S1–S6**	**L4**Verkkoon siirretyt historialliset lähteet (esimerkiksi kirkonkirjat ja sanomalehtiarkistot)Ohjataan vertailemaan primääri- ja sekundäärilähteitä		Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen				
T4 Vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	**S1–S6**	**L1, L2, L3**	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas osaa sijoittaaopiskelemansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen.
7.lk **T4** Vvahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	**S1–S6**	**L1, L2, L3**		
8.lk **T4** Vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	**S1–S6**	**L1, L2, L3**		
9.lk	**S1–S6**	**L1, L2, L3**		Oppilas osaa sijoittaaopiskelemansa asiat ajallisiin

T4 Vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä				yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen .
T5 Ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	**S1–S6** Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1-L4, L6, L7**	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.
7.lk				
T5 Ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	**S1–S6**Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1-L4, L6, L7**		
8.lkT5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	**S1–S6** Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1-L4, L6, L7**		
9.lk				
T5 Ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa	**S1–S6** Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1-L4, L6, L7**		Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.

historiallisissa tilanteissa				
T6 Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.	**S1–S6** Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1, L2, L4**	Syy- ja seuraus-suhteiden ymmärtäminen historiassa	Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.
7.lk				
T6 Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.	**S1–S6**Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1, L2, L4**		
8.lk				
T6 Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.	**S1–S6** Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1, L2, L4**		
9.lk				
T6 Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.	**S1–S6**Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1, L2, L4**		Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista	**S1–S6** Historiallisen jatkumon selvittäminen,	**L1, L2, L4**	Muutoksen ja jatkuvuuden	Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämänalueilla

muutosta ja jatkuvuutta	esimerkiksi nykyhetkessä tapahtuvan asian historiallinen tausta		ymmärtäminen	toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.
7.lk **T7** Ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	**S1–S6** Historiallisen jatkumon selvittäminen, esimerkiksi nykyhetkessä tapahtuvan asian historiallinen tausta	**L1, L2, L4**		
8.lk **T7** Ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	**S1–S6** Historiallisen jatkumon selvittäminen, esimerkiksi nykyhetkessä tapahtuvan asian historiallinen tausta	**L1, L2, L4**		
9.lk **T7** Ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	**S1–S6** Historiallisen jatkumon selvittäminen, esimerkiksi nykyhetkessä tapahtuvan asian historiallinen tausta	**L1, L2, L4**		Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.
Historiallisen tiedon käyttäminen				
T8 Kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	**S1–S6** Tutustuminen historiallisiin lähteisiin	**L1, L2, L4**	Historian tulkitseminen	Oppilas osaa muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.
7.lk **T8** Kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	**S1–S6** Tutustuminen historiallisiin lähteisiin	**L1, L2, L4**		
8.lk **T8** Kannustaa oppilasta	**S1–S6** Tutustuminen historiallisiin lähteisiin	**L1, L2, L4**		

tulkintojen tekemiseen				
9.lk				
T8 Kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	**S1–S6** Tutustuminen historiallisiin lähteisiin	**L1, L2, L4**		Oppilas osaa muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.
T9 Ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	**S1–S6** Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1-L4, L7**	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.
7.lk				
T9 Ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	**S1–S6** Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1-L4, L7**		
8.lk				
T9 Ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	**S1–S6** Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1-L4, L7**		
9.lk				
T9 Ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	**S1–S6** Aikalaiskertomuksiin tutustuminen	**L1-L4, L7**		Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.
T10 Oohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	**S1–S6**	**L1, L2, L4, L5** Ohjataan vertailemaan primääri- ja sekundäärilähteitä	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.

7.lk				
T10 Ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	**S1–S6**	**L1, L2, L4, L5** Ohjataan vertailemaan primääri- ja sekundäärilähteitä		
8.lk				
T10 Ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	**S1–S6**	**L1, L2, L4, L5** Ohjataan vertailemaan primääri- ja sekundäärilähteitä		
9.lk				
T10 Ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	**S1–S6**	**L1, L2, L4, L5** Ohjataan vertailemaan primääri- ja sekundäärilähteitä		Oppilas osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.
T11 Harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman	**S1–S6**	**L1, L2, L4, L5** Ohjataan vertailemaan primääri- ja sekundäärilähteitä	Historiatiedon tuottaminen	Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.

perustellun tulkintansa niiden pohjalta **7.lk**				
T11 Harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta **8.lk**	**S1–S6**	**L1, L2, L4, L5** Ohjataan vertailemaan primääri- ja sekundäärilähteitä		
T11 Harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta **9.lk**	**S1–S6**	**L1, L2, L4, L5** Ohjataan vertailemaan primääri- ja sekundäärilähteitä		
T11 Harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	**S1–S6**	**L1, L2, L4, L5** Ohjataan vertailemaan primääri- ja sekundäärilähteitä		Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.
T12 Ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	**S1–S6** Historiallisen jatkumon selvittäminen, esimerkiksi nykyhetkessä tapahtuvan asian	**L1-L7**	Historiatietoisuus	Oppilas osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkinnoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja

	historiallinen tausta		
7.lk **T12** Ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	**S1–S6** Historiallisen jatkumon selvittäminen, esimerkiksi nykyhetkessä tapahtuvan asian historiallinen tausta	**L1-L7**	
8.lk **T12** Ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	**S1–S6** Historiallisen jatkumon selvittäminen, esimerkiksi nykyhetkessä tapahtuvan asian historiallinen tausta	**L1-L7**	
9.lk **T12** Ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	**S1–S6** Historiallisen jatkumon selvittäminen, esimerkiksi nykyhetkessä tapahtuvan asian historiallinen tausta	**L1-L7**	Oppilas osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkinnoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys: Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa: Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan: Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

S4 Suurten sotien aika: Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen: Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään

elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret: Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin.

Oppiaineiden tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa tutkimuksellisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten ikätasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Tavoitteena on kannustaa oppilaita omien tulkintojen tekemiseen ja eriävien tulkintojen arvioimiseen.

Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla tekstissä käytettyjä käsitteitä.

Jotkut historianopetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7-9

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja tuottamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten kukin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla jokaisen oppilaan osaamisen taso historian valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Historian osaamisen kehittyminen on kumulatiivinen prosessi, jossa opiskeltavia sisältöjä käytetään oppilaiden historiallisen ajattelun vahvistamiseen. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.13 YHTEISKUNTAOPPI

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan.

Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Heitä harjaannutetaan hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa.

Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa korostetaan oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -taitoja demokratiassa sekä vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan kouluyhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit kysymykset

Lieksa: Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arvioinnin kohteet	Hyvän osaamisen (arvosana kahdeksan) kriteerit päättöarvioinnissa
Merkitys, arvot ja asenteet				
T1 Ohjata oppilasta syventämään kiinnostusta ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteiskuntaoppiin tiedonalana	**S1-S4** Tiedotusvälineiden seuraaminen ja tapahtumien neutraalia tulkintaa **S1** Arkielämä ja oman elämän hallinta **S2** Demokraattinen yhteiskunta			Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

	S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen **S4** Taloudellinen toiminta		
8.lk **T1** Ohjata oppilasta syventämään kiinnostusta an ympäröivään yhteiskuntaa n ja yhteiskuntao ppiin tiedonalana	**S1-S4** Tiedotusvälineiden seuraaminen ja tapahtumien neutraalia tulkintaa **S1** Arkielämä ja oman elämän hallinta **S2** Demokraattinen yhteiskunta **S3** Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen **S4** Taloudellinen toiminta		
9.lk **T1**Ohjata oppilasta syventämään kiinnostusta an ympäröivään yhteiskuntaa n ja yhteiskuntao ppiin tiedonalana	**S1-S4** Tiedotusvälineiden seuraaminen ja tapahtumien neutraalia tulkintaa **S1** Arkielämä ja oman elämän hallinta **S2** Demokraattinen yhteiskunta **S3** Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen **S4** Taloudellinen toiminta		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 Ohjata oppilasta harjaannutta maan eettistä arviointikyky ään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnall isiin ja	**S1-S4** Yhteiskunnallisten tapahtumien seuraaminen ja niistä keskustelu rakentavasti eri näkökannat huomioiden.	**L1, L2, L4, L7** **L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.Esimerkiksi perusteltujen	Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

taloudellisiin kysymyksiin		mielipiteiden esittäminen yhteiskunnallisessa keskustelussa. **L4** Monilukutaito. Erottaa faktan ja henkilön mielipiteen erottaminen. Esimerkiksi oikean sanomalehden artikkelin ja keskustelupalstan tekstin. **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden kehittäminen.Herät etään halua mennä mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan, esimerkiksi oppilaskuntaan ja nuorisovaltuustoon. **L1, L2, L4, L7**
8.lk **T2**Ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	**S1-S4** Yhteiskunnallisten tapahtumien seuraaminen ja niistä keskustelu rakentavasti eri näkökannat huomioiden.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.Esimerkiksi perusteltujen mielipiteiden esittäminen yhteiskunnallisessa keskustelussa. **L4** MonilukutaitoErotta a faktan ja henkilön mielipiteen erottaminen. Esimerkiksi oikean sanomalehden artikkelin ja keskustelupalstan tekstin.

		L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden kehittäminen.Herät etään halua mennä mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan, esimerkiksi oppilaskuntaan ja nuorisovaltuustoon.	
9.lk **T2** Ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin Yhteiskunnassa tarvittavien	**S1-S4** Yhteiskunnallisten tapahtumien seuraaminen ja niistä keskustelu rakentavasti eri näkökannat huomioiden.	**L1, L2, L4, L7** **L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.Esimerkiksi perusteltujen mielipiteiden esittäminen yhteiskunnallisessa keskustelussa. **L4** MonilukutaitoErottaa faktan ja henkilön mielipiteen erottaminen. Esimerkiksi oikean sanomalehden artikkelin ja keskustelupalstan tekstin. **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden kehittäminen.Herät etään halua mennä mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan, esimerkiksi oppilaskuntaan ja nuorisovaltuustoon.	Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

tietojen ja taitojen omaksumine n sekä yhteiskunnall inen ymmärrys				
T3 Ohjata oppilasta hahmottama an oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuks ien yleismaailma llista merkitystä sekä syventämää n tietojaan suomalaisen oikeusjärjest elmän toiminnasta	**S2, S3** Vierailujen ja vierailijoiden hyödyntäminen.	**L2, L4, L7**	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan hahmottamine n	Oppilas osaa kuvailla ja selittää ihmisoikeusperi aatteita, oikeusvaltion keskeisiä periaatteita sekä suomalaisen oikeusjärjestelm än rakennetta ja toimintaa.
8.lk **T3** Ohjata oppilasta hahmottama an oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuks ien yleismaailma llista merkitystä sekä syventämää n tietojaan suomalaisen oikeusjärjest elmän toiminnasta	**S2, S3** Vierailujen ja vierailijoiden hyödyntäminen.	**L2, L4, L7**		
9.lk **T3** Ohjata oppilasta hahmottama an oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuks	**S2, S3**Vierailujen ja vierailijoiden hyödyntäminen.	**L2, L4, L7**		Oppilas osaa kuvailla ja selittää ihmisoikeusperi aatteita, oikeusvaltion keskeisiä periaatteita sekä

ien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta				suomalaisen oikeusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa.
T4 Ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä **8.lk** **T4** Ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	**S1-S3** Vierailujen ja vierailijoiden hyödyntäminen.Yhteiskunnallisten tapahtumien seuraaminen ja niistä keskustelu rakentavasti eri näkökannat huomioiden.Omakohtaisen taloudenpidon harjoittelu **S1-S3** Vierailujen ja vierailijoiden hyödyntäminen.Yhteiskunnallisten tapahtumien seuraaminen ja niistä keskustelu rakentavasti eri näkökannat huomioiden.Omakohtaisen taloudenpidon harjoittelu	**L3, L4, L5** **L3** Itsestähuolehtiminen ja arjen taidot.Nyky-yhteiskunnassa selviytymisen taidot, esimerkiksi sähköisten hakemuksien teko. **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.Tekijän oikeuksiin tutustuminen, turvallinen toiminta verkossa. **L3, L4, L5** **L3** Itsestähuolehtiminen ja arjen taidot.Nyky-yhteiskunnassa selviytymisen taidot, esimerkiksi sähköisten hakemuksien teko. **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.Tekijän oikeuksiin tutustuminen, turvallinen toiminta verkossa.	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoakoskevat tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvailla yhteiskunnan, talouden ja median toimintaa sekä tarkastella niihin liittyvää julkista keskustelua.

9.lk **T4** Ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen	**S1-S3** Vierailujen ja vierailijoiden hyödyntäminen.Yhteiskunnallisten tapahtumien seuraaminen ja niistä keskustelu rakentavasti eri näkökannat huomioiden.Omakohtaisen taloudenpidon harjoittelu	**L3, L4, L5** **L3** Itsestähuolehtimine n ja arjen taidot.Nyky-yhteiskunnassa selviytymisen taidot, esimerkiksi sähköisten hakemuksien teko. **L5** Tieto- ja viestintäteknologine n osaaminen.Tekijän oikeuksiin tutustuminen, turvallinen toiminta verkossa.		Oppilas osaa kuvailla yhteiskunnan, talouden ja median toimintaa sekä tarkastella niihin liittyvää julkista keskustelua.
T5 Rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudellisek si toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuu ksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuutta an.	**S1, S4** Yritysvierailut ja pienyrittäjyyteen tutustuminen.	**L1, L4, L7**	Yrittäjyys- ja työelämätaidot	Oppilas osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallist a merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta.
8.lk **T5** Rohkaista oppilasta	**S1, S4** Yritysvierailut ja pienyrittäjyyteen tutustuminen.	**L1, L4, L7**		

kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudellisek si toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuu ksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuutta an.				
9.lkT5 Rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudellisek si toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuu ksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuutta an.	**S1, S4** Yritysvierailut ja pienyrittäjyyteen tutustuminen.	**L1, L4, L7**		Oppilas osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallist a merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta.
T6 ohjata oppilasta tarkastelema an yhteiskunnall ista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistör yhmiä monipuolise sti ja avarakatseis esti.	**S1, S2, S3** Monikulttuurisuuteen tutustuminen omassa lähiyhteisössä, koko Suomessa ja Euroopan Unionissa.	**L2, L4**	Eri yhteisöjen ja vähemmistöjen tarkastelu	Oppilas pystyy tarkastelemaan ja keskustelemaa n erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja jäsentyneesti.

8.lk T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti.	**S1, S2, S3** Monikulttuurisuuteen tutustuminen omassa lähiyhteisössä, koko Suomessa ja Euroopan Unionissa.	**L2, L4**		
9.lk				
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti.	**S1, S2, S3** Monikulttuurisuuteen tutustuminen omassa lähiyhteisössä, koko Suomessa ja Euroopan Unionissa.	**L2, L4**		Oppilas pystyy tarkastelemaan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja jäsentyneesti.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan	**S1-S3** Vaalien seuraaminen ehdokasasettelusta valintoihin saakka. Huomioiden nuorten vaikutusmahdollisuudet omassa lähiyhteisössä, koko Suomessa ja Euroopan Unionissa.	**L1, L4, L6** **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys.Perustiedot työelämästä, työntekijän velvollisuudet ja oikeudet. Järjestäytyminen työelämässä.	Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden hahmottamisen sekä demokraattisten pelisääntöjen ja toimintatapojen tunteminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä poliittisesta päätöksenteosta, vallankäytöstä, yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla että globaalisti sekä toimia omaa lähiyhteisöä kehittäen demokraattisten

aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena.			pelisääntöjen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.
8.lk **T7** Ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena.	**S1-S3** Vaalien seuraaminen ehdokasasettelusta valintoihin saakka. Huomioiden nuorten vaikutusmahdollisuudet omassa lähiyhteisössä, koko Suomessa ja Euroopan Unionissa.	**L1, L4, L6** **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys.Perustiedot työelämästä, työntekijän velvollisuudet ja oikeudet. Järjestäytyminen työelämässä.	
9.lk **T7** Ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan	**S1-S3** Vaalien seuraaminen ehdokasasettelusta valintoihin saakka. Huomioiden nuorten vaikutusmahdollisuudet omassa lähiyhteisössä, koko Suomessa ja Euroopan Unionissa.	**L1, L4, L6** **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys.Perustiedot työelämästä, työntekijän velvollisuudet ja oikeudet. Järjestäytyminen työelämässä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä poliittisesta päätöksenteosta, vallankäytöstä, yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla että globaalisti sekä toimia omaa lähiyhteisöä

unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena.				kehittäen demokraattisten pelisääntöjen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.
T8 Ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. **8.lk**	**S1, S4** Oman taloudenpidon harjoittelu.Yksilön valintojen merkitys kestävässä kehityksessä.	**L2, L4, L7**		Oppilas osaa perustella säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.
T8 Ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. **9.lk**	**S1, S4** Oman taloudenpidon harjoittelu.Yksilön valintojen merkitys kestävässä kehityksessä.	**L2, L4, L7**	Talouden perusteiden hahmottaminen	
T8 Ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen	**S1, S4** Oman taloudenpidon harjoittelu.Yksilön valintojen merkitys kestävässä kehityksessä.	**L2, L4, L7**		Oppilas osaa perustella säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.

periaatteiden mukaisesti.				
T9 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa.	**S1-S4** Eri vaikutusmahdollisuuksiin tutustuminen, esimerkiksi mielipidekirjoitukset, adressit, kansalaisaloitteet.	**L1, L2, L7**	Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis- javaikuttamistaidot	Oppilas osaa ilmaista perustellun mielipiteensä tarkoituksenmukaisin keinoin, käyttää erilaisia vaikuttamistaitoja ja toimia rakentavasti osallistuvana kansalaisena lähiyhteisössä.
8.lk				
T9 Ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä	**S1-S4** Eri vaikutusmahdollisuuksiin tutustuminen, esimerkiksi mielipidekirjoitukset, adressit, kansalaisaloitteet.	**L1, L2, L7**		

muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa. **9.lk** **T9** Ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa.	**S1-S4** Erivaikutusmahdollisuuksiin tutustuminen, esimerkiksi mielipidekirjoitukset, adressit, kansalaisaloitteet.	**L1, L2, L7**	Oppilas osaa ilmaista perustellun mielipiteensä tarkoituksenmukaisin keinoin, käyttää erilaisia vaikuttamistaitoja ja toimia rakentavasti osallistuvana kansalaisena lähiyhteisössä.

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta: Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestävän kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoidennäkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäseninä sekä tukea heidän kasvuaan erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkökulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja tuottamisen tavat. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso yhteiskuntaopin valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Yhteiskuntaopissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.14 MUSIIKKI

Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 7-9 musiikin opetus luo mahdollisuuksia musiikillisen osaamisen ja maailmankuvan laajentamiseen. Samalla opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin merkityksiä ja jäsentämään musiikkiin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää oppilaiden kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa ohjaamalla heitä analysoimaan ja arvioimaan, miten musiikilla viestitään ja vaikutetaan. Oppilaiden toimijuutta ja ajattelua vahvistetaan kertaamalla ja syventämällä aiemmin opittuja musiikillisia taitoja. Lisäksi oppilaat saavat tilaisuuksia oman oppimisensa suunnitteluun ja arviointiin. Heillä on mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja musiikin tuottamiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Tätä tuetaan luomalla yhteyksiä muihin ilmaisumuotoihin. Käyttäessään tieto- ja viestintätekniikkaa oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin ja käyttömahdollisuuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin.

Lieksa: Musiikin opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	Arvioinnin kohteet	Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosana 8)
Osallisuus				
T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	**S1** Miten musiikissa toimitaan **S2** Mistä musiikki muodostuu **S3** Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa **S4** Ohjelmisto	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L7** Osallisutuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.

7. lk Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan **8. lk** Oppilas toimii rakentavasti ryhmän jäsenenä **9. lk** Oppilas kantaa vastuuta koko ryhmän jäsenenä	Ohjatut työpajat, itsenäinen soiton harjoitteluYhteissoitto ja bänditoimintaOsallistuminen bänditoimintaan tasa-arvoisena ja kannustavana jäsenenä			Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen				
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä	**S1-S4**	**L2**	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.
7. lk Oppilas oppii laulamaan solistina ja ryhmän jäsenenä ohjatusti **8.lk** Oppilas oppii laulamaan solistina ja ryhmän jäsenenä ottaen vastuuta omasta osallistumisesta **9. lk** Oppilas pyrkii laulamaan mukana moniäänisessä lauluryhmässä ja säestämään itse omaa lauluaan	Laulutekniikan kehittäminen, harjoittelua säestyksen kanssa ja ilman.Lauluntekniikan kehittäminen jatkuu.Tutustutaan moniääniseen lauluun.Laulutekniikan kehittämistä säestyksen kanssa ja ilman, solistina ja taustalaulajana.			

(esim. akustisella kitaralla)				
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin	**S1-S4**	**L2**	Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.
7. lk Oppilas harjoittaa soittotaitojaan **8. lk** Oppilas kehittää soittotaitojaan **9. lk** Oppilas syventää soitto- ja laulutaitojaan yhteismusisoinissa	Alakoulussa opittujen taitojen ja tietojen kertaus ja kehittäminen.Soiton harjoittelua esim. työpajatLaajennetaan ohjelmistoa ja erilaisia soittotyylejä.Solistisen soiton harjoittelua ja bänditoimintaaHaastavampien musiikkityylien harjoittaminen.Solistisen soiton harjoittelua ja bänditoimintaa.			
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	**S1-S4**	**L2**	Musiikkiliikunta	Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkuessaan ja sovittaa liikeilmaisuaan kuulemaansa musiikkiin.
7. lk Oppilas oppii ilmaisemaan itseään laulun ja soiton avulla ohjatusti **8. lk** Oppilas oppii ilmaisemaan itseään laulun ja soiton avulla osana ryhmää **9. lk** Oppilas oppii ilmaisemaan	Tutustutaan eri tunnetilojen ilmaisuun musiikin avulla, rytmi- ja kordinaatioharjoituksetTunnetilojen ilmaisua musiikin tekemisessäesim. laulutekstien sisältöjen tulkintaOppilas havainnoi ja ilmaisee itsenäisesti eri tunnetiloja ja mielialoja musiikissa ja sen esittämisessä			

itseään laulun ja soiton avulla **T5** tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	**S1-S4**	**L2**	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskustelemine n	Oppilas kuuntelee ääniympäristö ä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaa n.
7. lk Oppilasta tarjotaan mahdollisuus tutustua ääniympäristön ja musiikillisen elämyksen kuunteluun ja havainnointiin **8. lk** Oppilasta ohjataan keskustelemaan ääniympäristön ja musiikin kuuntelusta saatujen havaintojen perusteella **9. lk** Oppilas keskustelee sujuvasti ääniympäristön ja musiikin kuuntelusta saatujen havaintojen perusteella	Opitaan kuuntelemaan ja havainnoimaan musiikillisia elementtejä Ohjattu musiikin kuuntelu ja keskusteluAktiivinen musiikin kuuntelu ja keskustelu tunneilla, eri ääniympäristöjen huomioiminen myös koulun ulkopuolella			
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä	**S1-S4**	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L2** **L6** Työelämätaido t ja yrittäminen	Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaa n uusia musiikillisia

taiteidenväliseen työskentelyyn				ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.
7. lk Oppilas rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin**8. lk**Oppilasta ohjataan imprivisoimaan ja sovittamaan**9. lk**Oppilasta ohjataan säveltämään ja toimimaan taiteidenvälisessä työskentelyssä	Improvisointiin tutustuminen.Improvisointitaidon kehittäminen.Improvisointitaidon käyttäminen			
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	**S1-S4**	**L1** **L2** **L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Musiikkiteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.
7. lk Oppilas tutustuu musiikin tekemiseen teknologian avulla **8. lk** Oppilas käyttää teknologiaa musiikin tekemiseen **9. lk** Oppilas muokkaa itse tekemäänsä musiikkia teknologian avulla	Musiikkiteknologiaan tutustuminen, esim. äänitysohjelmat, PA-laitteet ym.Teknologian hyödyntäminen esim. äänittäminenÄänittäminen ja editoinin periaatteisiintutustuminen			
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito				

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	**S1-S4**	**L2L4** Monilukutaito	Kulttuurinen osaaminen	Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.
7. lk oppilas tutustuu eri kulttuurien musiikkiin ja sen vaikutukseen **8. lk** oppilas tutustuu musiikkiin viestimis- ja vaikuttamisväline enä eri kulttuureissa **9. lk** oppilas oppii ymmärtämään eri kulttuurien musiikkia viestimis- ja vaikuttamisväline enä	Kuunnellaan ja soitetaan eri kulttuurien musiikkiaTutustuaan musiikin vaikutukseen eri kulttuureissa, esim. kansanmusiikki, hengellinen musiikki ym.Ohjataan oppilasta ymmärtämään eri kulttuurien musiikkia viestimis- ja vaikuttamisvälineenä, maahanmuuttajien huomioiminen			
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa	**S1-S4**	**L4**	Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö	Oppilas käyttää musiikin peruskäsitteitä ja -merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.
7. lk Oppilaan kanssa kerrataan musiikin käsitteitä ja terminologiaa **8. lk** Oppilasta ohjataan käyttämään musiikin	Alakoulussa opittujen musiikkikäsitteiden ja–termien kertausUusia musiikkitermejä ja –käsitteitä, ja niiden käyttäminen musiikin tekemisessä ja kuuntelussaErilaisten musiikkitermien ja -käsitteiden käyttö musiikin analysoinnissa ja toteuttamissa			

käsitteitä ja terminologiaa **9. lk** Oppilas käyttää musiikin käsitteitä ja terminologiaa **Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa**				
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	**S1-S4**	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**L4**	Musiikin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen	Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päättöarvosanan muodostamisessa.
7. lk Oppilasta ohjataan tunnistamaan musiikin vaikutukset tunteisiin ja hyvinvointiin **8. lk** Oppilas tunnistaa musiikin vaikutukset tunteisiin ja hyvinvointiin **9. lk** Oppilas osaa ymmärtää ja käyttää musiikkia tunteiden ja hyvinvoinnin säätelyssä	iloinen, surullinen, kannustava, lamauttava, positiivinen ja negatiivinen musiikkielinkaari: musiikkia syntymästä kuolemaan, esim. kehtolaulut, eri juhlien musiikki, surumusiikki, ym.musiikki eri viestintävälineiltä, taustamusiikki, tanssimusiikki, ym.			
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja	**S1-S4**	**L3**	Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilan teissa ottaen

ääniympäristön turvallisuudesta				huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuutee n sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.
7. lk Oppilaalle kerrotaan voimakkaan musiikin kuuntelun vaaroista **8. lk** Oppilas osaa tunnistaa voimakkaan musiikin kuuntelun vaarat **9. lk** Oppilas osaa toimia oikein kuunnelleessaan musiikkia ilman vaaratekijöitä	voimakkaiden äänten vaara, äänen ominaisuudet, hZ, dB, infra- ja ultraäänet, dynamiikka, ym.opitaan tunnistamaan tilanteita, joissa kuulosuojaimien käyttö on tarpeellistakorvasuojaimi en käyttö eri tilanteissa, esim. bänditoiminta, rock-konsertit/festivaalit,			
Oppimaan oppiminen musiikissa				
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	**S1-S4**	**L1**	Oppimisen taidot	Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikunt aan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.
7. lk Oppilasta ohjataan harjoittelemaan oikealla tavalla ja asettamalla itselleen	oppilas harjoittelee soittoa ja laulua yksin sekä ryhmässä ohjatustioppilas harjoittelee soittoa ja laulua yksin sekä			

tavoitteet musiikin oppimiselle	ryhmässä kohti päämääräoppilas harjoittelee soittoa ja laulua yksin sekä ryhmässä toteuttaen päämääriä, esim. vanhempainillat, koulun juhlat ym.
8. lk Oppilas osaa harjoitella oikealla tavalla ja osaa asettaa itselleen tavoitteen musiikin oppimiselle ja edistymiselle	
9. lk Oppilas toimii itselleen asetettujen tavoitteiden mukaisesti ja arvioi edistymistään suhteessa asetettuihin tavoitteisiin	

Musiikin sisällöt vuosiluokittain 7-9 (valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaiset sisällöt S1-S4)

	7. luokka	**8. luokka**	**9. luokka**
Laulaminen	Laulutekniikan kehittäminen yksin ja ryhmässä	Moniäänisen laulun harjoittelua mahdollisuuksien mukaan	Solistina ja taustalaulajana olemisen harjoittelu
	Laulun harjoittelua säestyksen kanssa ja ilman	Teknologian hyödyntäminen laulutekniikan kehittämisessä, esim. äänittäminen	Laulun harjoittelua säestyksen kanssa ja ilman
	Mikrofonin käyttö	Laulun harjoittelua säestyksen kanssa ja ilman	Mikrofonin käyttö
		Mikrofonin käyttö	

	Alakoulussa opittujen taitojen ja tietojen kertaus ja kehittäminen	Laajennetaan aiemmin käytettyä ohjelmistoa ja soittotyylejä.	Haastavampien musiikkityylien harjoittaminen
Soittaminen	Harjoittelua esim. työpajoissa	Solistisen soiton harjoittelua	Teknologian hyödyntäminen ja äänittäminen mahdollisuuksien mukaan
	Yksinkertaisten bändikappaleiden soittaminen	Improvisointiin tutustuminen	
			Improvisointitaidon kehittäminen.
		Bänditoiminta	
	Aktiivinen ja ohjattu musiikin kuuntelu	Aktiivinen ja ohjattu musiikin kuuntelu	Aktiivinen ja ohjattu musiikin kuuntelu
Kuuntelu	Eri musiikkityylejä esim. taidemusiikkia, eri kulttuurien musiikkia	Eri musiikkityylejä esim. jazz-, pop- ja rockmusiikkia	Eri musiikkityylejä esim. taidemusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, jazz-, pop- ja rockmusiikkia, näyttämömusiikkia
Musiikkitieto	Kerrataan ja hyödynnetään alakoulussa opitut musiikkikäsitteet ja –termit	Opitaan uusia musiikkitermejä ja –käsitteitä, ja käytetään niitä musiikin kuuntelussa, analysoinnissa ja toteuttamisessa	Käytetään erilaisia musiikkitermejä ja -käsitteitä musiikin kuuntelussa, analysoinnissa ja toteuttamissa

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälistä työskentelyä ja teknologiaa hyödyntäen. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan: Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Myös kuluttamisen ja kestävän hyvinvoinnin näkökulmat ovat olennaisia musiikissa. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille. Samalla pohditaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto: Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen**,** oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset.

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita ja sitouttavat heidät kehittämään musiikillista osaamistaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Musiikkikäsitteitä opiskellaan musiikillisin työtavoin. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Työtapoja, opetusvälineitä ja soittimistoa sekä ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut tehdään oppilaita kuullen. Ratkaisuilla luodaan musiikin oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan oppilaiden itsetuntoa, työskentelytaitoja ja oma-aloitteisuutta. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota musiikkikulttuurin ja musiikin opetuksen mahdollisten sukupuolittuneiden käytäntöjen muuttamiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7-9

Musiikin opetuksessa oppilas tarvitsee realistista ja samalla kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta myös perusopetuksen 7-9 vuosiluokilla. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen ja musiikkiteknologiaan liittyviä kokonaisuuksia.

Musiikin päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin yhteisenä opetettavan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso musiikin valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Musiikissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.15 KUVATAIDE

Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 7-9 oppilaita ohjataan syventämään omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin sekä asettamaan määrätietoisia tavoitteita toiminnalleen. Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan häntä toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Oppilaita harjaannutetaan tutkimaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä sekä käyttämään niitä osallistumisen ja vaikuttamisen muotoina. Opetuksessa kehitetään yhdessä toimimisen taitoja sekä rakennetaan yhteyksiä ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Oppilaille tarjotaan riittäviä edellytyksiä perusopetuksen jälkeisille opinnoille sekä huomioidaan työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia yleisiä valmiuksia.

Lieksa: Kuvataiteen opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Arviointi
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	**S1, S2, S3**	**L1, L2, L3**	Arvioinnin kohde:Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen
7. lk	ihminen, lähiympäristö, muistikuvien hyväksikäyttö,		Oppilas osaa havainnoida lähiympäristöään moniaistisesti ja löytää siitä

Ohjata havainnoimaan erityisesti lähiympäristöä ja käyttämään moniaistisia havaintoja ja omia kokemuksia pohjana työskentelylle **8. lk**	havainnointiin opastaminen		elementtejä omalle kuvalliselle työskentelylle.
Ohjata oppilasta havaitsemaan ja tulkitsemaan visuaalisia viestejä ympäristössä ja tuomaan niitä osaksi omaa työskentelyään **9. lk**	lähiympäristön kohteiden havainnointi		Oppilas osaa havainnoida lähiympäristöään moniaistisesti ja löytää siitä elementtejä omalle kuvalliselle työskentelylle.
Ohjata oppilasta havaitsemaan ja tulkitsemaan visuaalisia viestejä ja käyttämään niitä eri tavoin osana omaa työskentelyään	oppilaan kokemusmaailman tulkinta työn perustana		Arvosanan 8 osaaminen päättöarvioinnissa: Oppilas osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa
T2 Rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään **7. lk**	**S1, S2, S3**	**L2, L4, L5, L6**	Arvioinnin kohde:Havaintojen ja ajattelun vaikutusten pohtiminen
Ohjata oppilasta havainnoimaan erilaisia kuvallisia viestejä ja keskustelemaan niistä **8. ja 9. lk**	kuvan elementtien tarkastelu ja niiden käyttö kuvallisten viestien vahvistajina,		Oppilas löytää keskustelun pohjaksi kuvallisia viestejä ympäristöstään.
Ohjata oppilasta tarkastelemaan ja analysoimaan monipuolisesti ja kriittisesti erilaisia kuvallisia viestejä sekä jakamaan että perustelemaan näkemyksiään.	sommittelu, sisältö ja muoto, kuva-analyysi, ryhmässä toimiminen		Arvosanan 8 osaaminen päättöarvioinnissa: Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
T3 Innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen	**S1, S2, S3**	**L2, L3, L4, L5**	Arvioinnin kohde:Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen

tapoja käyttäen eri ympäristöissä			
7. lk ohjata oppilasta valitsemaan tarkoituksenmukaiset välineet ja materiaalit erilaisista lähtökohdista tapahtuvaan kuvien tuottamiseen	monipuolista kuvien tuottamista moniaististen havaintojen ja mielikuvien pohjalta yksin ja ryhmässä		Oppilas valitsee tarkoituksenmukaisia välineitä ja materiaaleja havaintopohjaiselle työskentelylleen.
8. ja 9. lk kannustaa oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia kuvan rakentamisen keinoja erilaisissa ympäristöissä	monipuolista kuvien tuottamista moniaististen havaintojen ja mielikuvien pohjalta yksin ja ryhmässä		Arvosanan 8 osaaminen päättöarvoinnissa:Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
Kuvallinen tuottaminen **T4**			
Ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan **7. lk**	**S1, S2, S3**	**L2, L3, L5, L6**	Arvioinnin kohde:Kuvailmaisun taitojen syventäminen
Rohkaista oppilasta syventämään jo tuntemiaan kuvallisen ilmaisun keinoja ja tutustumaan uusiin kuvallisen ilmaisun tapoihin, materiaaleihin ja tekniikoihin **8. lk**	materiaalit ja niiden merkitys, piirtäminen, maalaaminen, kolmiulotteisuus, kuvan rakentamisen periaatteita		Oppilas omaksuu uusia kuvallisen ilmaisun tapoja.
Rohkaista oppilasta tutustumaan ja käyttämään valokuvauksen keinoja sekä tekstin ja kuvan yhdistämistä jo tuntemiensa ilmaisutapojen lisäksi sekä **9. lk**	typografia, grafiikka, valokuva, kuvan rakentamisen periaatteita		Oppilas omaksuu uusia kuvallisen ilmaisun tapoja.
Ohjata oppilasta tutustumaan ja käyttämään median keinoja kuvalliseen ilmaisuun jo	valokuva, elokuva, digitaalinen kuvaus, media, kuvan rakentamisen periaatteet		Arvosanan 8 osaaminen päättöarvoinnissa:Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan

tuntemiensa ilmaisutapojen lisäksi **T5**			
Ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä **7.-9. lk**	**S1, S2, S3**	**L1, L2, L3, L5**	Arvioinnin kohde:Tutkivan lähestymistavan käyttäminen
Rohkaista oppilasta kokeilemalla tunnistamaan erilaisia kuvallisen ilmaisun tapoja sekä itsenäisesti että ryhmän jäsenenä	materiaalikokeilut, materiaalien yhteensopivuus ja tarkoituksenmukaisuus, värikokeilut, ryhmässä toimiminen		Arvosanan 8 osaaminen päättöarvioinnissa: Oppilas osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään
T6 Rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan **7. lk**	**S1, S2, S3**	**L1, L2, L4, L7**	Arvioinnin kohde:Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen
Ohjata oppilasta tutustumaan kuvallisen vaikuttamisen keinoihin sekä soveltamaan näitä omassa kuvissaan **8. ja 9. lk**	julisteet ja esitteet, sarjakuva, animaatio		Oppilas osaa käyttää kuvia vaikuttamisen keinona.
Rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään ja tärkeiksi kokemiaan asioita perustellusti erilaisia kuvallisia keinoja käyttäen **Visuaalisen kulttuurin tulkinta**	valokuva, elokuva, mainonta, media, kuvan ja sanan yhteys, typografia ja taitto, vaikuttamisen vastuu		Arvosanan 8 osaaminen päättöarvioinnissa:Oppilas pyrkii vaikuttamaan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin
T7 Ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä **7. lk**	**S1, S2, S3** itselle merkitykselliset kuvat ja niiden tulkinta	**L1, L4, L5, L6**	Arvioinnin kohde:Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen Oppilas osaa tulkita itselleen merkityksellisiä kuvia.

Ohjata oppilasta monipuoliseen kuvien katsomiseen kuvien tekemisen merkitysten pohtimiseen **8. ja 9. lk**			
Ohjata oppilasta analysoimaan erilaisia kuvia, niiden sisältöjä, muotoja ja merkityksiä	kuva-analyysi, kuvan rakentuminen ja sen tulkinta osana omaa työskentelyä		Arvosanan 8 osaaminen päättöarvioinnissa:Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä
T8 Ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista **7. lk**	**S1, S2, S3**	**L2, L3, L6, L7**	Arvioinnin kohde:Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen
Kannustaa oppilasta tarkastelemaan monipuolisesti eri aikakausien visuaalista kulttuuria **8. lk**	eri kulttuurien ja aikausien kuvia työskentelyn ja keskustelun pohjana		Oppilas tunnistaa visuaalisen kulttuurin osana yhteiskuntaa.
Ohjata oppilasta tarkastelemaan visuaalisen kulttuurin merkitystä jollain aikakaudella **9. lk**	lähempi tutustuminen yhteen aikakauteen		Oppilas tunnistaa aikakauteen liittyviä visuaalisen kulttuurin ilmiöitä.
Ohjata oppilasta ymmärtämään ja tulkitsemaan eri aikakausina yhteiskunnissa tapahtuvien muutosten vaikutus kuvalliseen ilmaisuun ja sen merkitykseen yksilölle ja yhteisölle	visuaalisen kulttuurin merkitys mielipiteiden muokkaajana ja suhteessa valtaan jonakin aikakautena		Arvosanan 8 osaaminen päättöarvioinnissa:Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä
T9 Innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	**S1, S2, S3**	**L1, L2, L5, L6**	Arvioinnin kohde:Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen

7. lk Tutustuttaa oppilas erilaisiin kulttuurisidonnaisiin tapoihin tuottaa kuvia	kulttuurisidonnaiset konventiotkulttuurin, ajanjakson tai yksittäisen työn vaikutus ilmaisuun		Oppilas tunnistaa kulttuurisidonnaisuuksia kuvien tekemisessä.
8.-9. lk Innostaa oppilasta tuottamaan kuvia käyttäen lähtökohtana jonkin aikauden tai kulttuurin tyypillistä kuvailmaisua	kulttuurin, ajanjakson tai yksittäisen työn vaikutus ilmaisuun		Arvosanan 8 osaaminen päättöarvioinnissa:Oppilas osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 Ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	**S1, S2, S3**	**L3, L4, L6, L7**	Arvioinnin kohde:Näkemysten esittäminen
7. lk Tutustuttaa oppilas eri arvopohjaisiin kuvallisiin viesteihin	kuvallisen viestin lähettäjän arvojen ja tarkoitusten arviointi		Oppilas tunnistaa arvopohjaisia kuvallisia viestejä.
8. ja 9. lk Rohkaista oppilasta kertomaan omia ja kuuntelemaan muiden käsityksiä kuvallisessa kulttuurissa näkyvistä arvoista	kuvallisen viestin ja ympäristön vuoropuhelu, omien perusteltujen näkemysten esittäminen		Arvosanan 8 osaaminen päättöarvioinnissa: Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
T11 Kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	**S1, S2, S3**	**L1, L2, L4, L7**	Arvioinnin kohde:Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen
7. lk Kannustaa oppilasta tutustumaan eri kulttuurien kuvallisiin ilmaisutapoihin ja arvostamaan niitä	kulttuurien kuvallisia erityispiirteitä		Oppilas tunnistaa kulttuurisidonnaisia kuvallisia erityispiirteitä.

8. lk

Innostaa oppilasta tutustumaan kuvailmaisuun, jota tehdään kestävän kehityksen näkökulmasta ja käyttämään sitä myös oman ilmaisunsa pohjana	kierrätysmateriaaleja käyttävän esim tila-, ympäristö-tai installaatiotaiteilijan töihin tutustumista	Oppilas huomioi kestävän kehityksen kuvailmaisussaan.

9. lk

Arvosanan 8 osaaminen päättöarvioinnissa:

Innostaa oppilasta esteettiseen, ekologiseen ja eettiseen vaikuttamiseen kuvien avulla	kuvallisen vaikuttamisen työ, joka on tehty tarkoitusta tukevilla materiaaleilla ja tekniikalla	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiirin että globaalin maailman näkökulmista.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsityksiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioidenja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen

työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 7-9 tuetaan tutkivaa ja ilmiökeskeistä työskentelyä taiteen traditioita ja aikalaistaiteen toimintatapoja hyödyntämällä. Opetuksessa luodaan mahdollisuuksia verkko- ja mediaympäristöjen monipuoliselle käytölle, taiteidenvälisille ja koulun ulkopuolisille projekteille sekä globaalien kysymysten käsittelylle.

Ohjaus, tuki ja eriyttäminen kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia. Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on vahvistaa oppilaan osaamista kuvataiteessa perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kuvataiteen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaaminen kehittyy kaikissa opetuksen tavoitteissa kuvatuilla taideoppimisen ulottuvuuksilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason

ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.16 KÄSITYÖ

Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen ja eri ryhmien kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 7-9 käsityön opetus vahvistaa ja syventää oppilaiden omasta elämysmaailmasta nousevaa innovointia ja ongelmanratkaisua sekä käsityön tekemiseen, ilmaisuun ja suunnitteluun liittyvien tietojen ja taitojen osaamista. Käsityön opiskelu pohjautuu rakennetun ympäristön ja monimateriaalisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tekemisen taitoja syvennettäessä tunnistetaan myös erilaisia teknologisia toimintaperiaatteita ja niihin liittyviä käytännön ongelmia. Käsityön kasvatustehtävänä on tukea oppilaiden hyvinvointia ja elämänhallintaa sekä työelämään ja ammattiin liittyviä valintoja.

Lieksa: Käsityön opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	**Arviointi**
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	**S2-S5**	**L2, L3**	Arvioinnin kohde

7. lk **T1** Ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään	**S3 Kokeilu**Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin. **S4 Dokumentointi ja arviointi**Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa. **S5 Tekeminen**Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Työskentely ja tuottaminen

	S1 Innovointi Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.		
8. lk **T1** Ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan	**S4 Dokumentointi ja arviointi** Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	Työskentely ja tuottaminen
	S4 Dokumentointi ja arviointi Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.		
9. lk	**S1 Innovointi**Ratkaistaa	**L2** Kulttuurinen osaaminen,	***Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle***

T1 Ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	n erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.	vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	***(arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä*** Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.
	S2 Muotoilu Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.		
	S3 Kokeilu Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja		

	valmistettaviin tuotteisiin. **S4 Dokumentointi ja arviointi**Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa. **S5 Tekeminen**Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.		
T2 Ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan	**S1-S5**	**L1**	***Arvioinnin kohde***
7. lk. **T2** Ohjata oppilasta asettamaan	**S3 Kokeilu** Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen

käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita	materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin. **S4 Dokumentointi ja arviointi** Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa. **S5 Tekeminen**Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.		
8. lk. **T2** Ohjata oppilasta asettamaan	**S1 Innovointi** Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen

käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan	kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.
	S2 Muotoilu Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.
	S3 Kokeilu Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

	S4 Dokumentointi ja arviointi Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.		
	S5 Tekeminen Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.		
9. lk. **T2** Ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan	**S1 Innovointi**Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen	***Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä***Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.
	S2 Muotoilu Perehdytää		

n asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilu Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

S4 Dokumentointi ja arviointi Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan

	hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.		
	S5 Tekeminen Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.		
T3 Opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	**S1-S5**	**L4, L6**	**Arvioinnin kohde**
7. lkT3 Opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä	**S3 Kokeilu**Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin. **S4 Dokumentointi ja arviointi** Tutustutaan eri menetelmien	**L4** Monilukutaito **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys	Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät

	tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa. **S5 Tekeminen**Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.			
8. lk **T3** Opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja	**S3 Kokeilu**Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin. **S4 Dokumentointi ja arviointi** Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin	**L4** Monilukutaito **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys	Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät	

	tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa. **S5 Tekeminen**Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.		
9. lk. **T3** Opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	**S1 Innovointi**Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. **S2 Muotoilu**Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri	**L4** Monilukutaito **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys	***Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä***Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistaessaan suunnittelemiaan tuotteita/teoksia.

kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilu Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

S4 Dokumentointi ja arviointi Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

S5 Tekeminen Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita

	ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.		
T4 Ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan	**S1-S5**	**L2, L4**	**Arvioinnin kohde**
7. lk **T4** Ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä	**7. lk** **S1 Innovointi**Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. **S3 Kokeilu**Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito	Visuaalinen materiaalinen ja teknologinen ilmaisu

	valmistettaviin tuotteisiin. **S1 Innovointi** Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.		
8. lk. **T4** Ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja	**S3 Kokeilu**Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin. **S4 Dokumentointi ja arviointi** Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito	Visuaalinen materiaalinen ja teknologinen ilmaisu

	hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.		
	S5 Tekeminen Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.		
9. lk. **T4** Ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan.	**S1 Innovointi** Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. **S2 Muotoilu**Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L4** Monilukutaito	***Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä***Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perusten ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.

	S3 Kokeilu Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin. **S4 Dokumentointi ja arviointi** Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa. **S5 Tekeminen**Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.		
T5 Ohjata oppilasta havainnoimaan,	**S8**	**L3, L6**	**Arvioinnin kohde**

ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa			
7.-9. lk **T5** Ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	**S8 Tiedostaminen ja osallistuminen**Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys	Turvallinen työskentely*Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä*Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.
T6 Ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	**S1-S6**	**L5**	**Arvionnin kohde**
7. - 9. lk **T6** Ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä	**7. lk** **S4 Dokumentointi ja arviointi** Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä.	**L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Tieto- ja viestintäteknologiset taidot Yhteisöllinen työskentely

yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.		
	S5 Tekeminen Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.		
	S3 Kokeilu Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.		
8. lk.	**S4 Dokumentointi ja arviointi** Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi	**L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	Tieto- ja viestintäteknologiset taidot Yhteisöllinen työskentely

	dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa. **S5 Tekeminen**Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti. **S1 Innovointi** Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.		
9. lk.	**S2 Muotoilu**Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.	**L5** Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	***Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä***Oppilas osaa käyttää itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä oman tai yhteisen käsityö-prosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintä-teknologiaa.

	S3 Kokeilu Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin. **S4 Dokumentointi ja arviointi** Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa. **S5 Tekeminen**Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.		
T7 Ohjata oppilasta tuntemaan	**S7**	**L6**	**Arvioinnin kohde**

käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään			
7. - 9. lk **T7** Ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään	**S7 Yrittäjämäinen oppiminen** Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.	**L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys	Kädentaitojen ja käsityön merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa***Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä***Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkitystä arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.
T8 Ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa	**S8**	**L1, L4, L7**	**Arvioinnin kohde**
7.-9. lk **T8** Ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa	**S8 Tiedostaminen ja osallistuminen**Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L4** Monilukutaito **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut***Päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä***Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestävälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

Sisältöjen toteuttaminen antaa oppilaalle monipuolisen kokemuksen käsityön alueista ja mahdollisuuden useiden käsityötaitojen omaksumiseen. Sisältöalueista muodostetaan yhtenäisiä oppimistehtäviä, joissa useat sisällöt limittyvät yhtäaikaisesti toisiinsa.

S1 Innovointi: Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

S2 Muotoilu: Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilu: Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

S4 Dokumentointi ja arviointi: Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

S5 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

S6 Työturvallisuus: Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osanakäsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

S7 Yrittäjämäinen oppiminen: Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen: Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Monipuoliset laitteet, koneet, työvälineet ja ympäristöt mahdollistavat monimateriaalisen käsityön oppimisen ja vastuullisen työskentelyasenteen omaksumisen. Arkielämää, luontoa, rakennettua ja esineympäristöä havainnoidaan ja hyödynnetään käsityön suunnittelussa ja valmistuksessa. Käsityössä hyödynnetään mobiililaitteita ja harjaannutaan kolmiulotteisten piirrosten ja mallien tekemiseen. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja. Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja eri tahojen kanssa oppiaineiden rajoja ylittäen. Käsityöhön tutustutaan museo- ja näyttely- ja yritysvierailuilla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen/tuen järjestämisessä on huomioida pedagogisesti erilaiset työ- ja vuorovaikutustavat, joilla tuetaan oppilaiden käsityötaitojen oppimista, suunnittelua ja yhteisöllistä työskentelyä. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisöllisillä työtavoilla kannustetaan oppilaita osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin sekä opiskelun aikana tehtyyn jatkuvaan arviointiin ja dokumentointiin. Huolehditaan siitä, että oppilaat tietävät arvioinnin perusteet. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Palautteen anto on vuorovaikutteista, jolloin myös opettaja saa palautetta käyttämistään menetelmistä tai työtavoista.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso käsityön valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko opiskelun ajan. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta. Numeroarvosana laaditaan yhdessä käsityön opetukseen osallistuneiden opettajien

15.4.17 LIIKUNTA

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurien moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen

kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä minäkäsitystä ja osallisuutta vahvistaen, taitoja soveltaen.”

Vuosiluokilla 7-9 pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erityisen tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

Lieksa: Liikunnan opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**	**Arviointi**
Fyysinen toimintakyky			
T1 Kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	**S1**	**L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminenL3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	Arvioinnin kohteet: Työskentely ja yrittäminen Päättöarvioinnin hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T1 **7 lk.**Kannustaa oppilasta *fyysiseen aktiivisuuteen* parhaansa yrittäen	**7 lk.O**petukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa.Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit.	**L1,L3**	**7 lk.**Arvioinnin kohteet: Fyysinen aktiivisuus, yrittäminenHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas yleensä osallistuu fyysisesti aktiivisesti liikuntatuntien toimintaan
T1 **8 lk.**Kannustaa oppilasta *kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja* parhaansa yrittäen	**8 lk.**Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa.Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit.	**L1,L3**	**8 lk.** Arvioinnin kohteet: Akiivisuus, kokeileminen, yrittäminen Hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas yleensä osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti kokeillen erilaisia liikuntamuotoja
T1	**9 lk.**Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti	**L1,L3**	**9 lk.** (päättöarviointi)

9 lk. Kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen ja *harjoittelemaan erilaisia liikuntamuotoja* parhaansa yrittäen	aktiivista toimintaa.Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit.		Arvioinnin kohteet:Akiivisuus, harjoittelu, yrittäminen Hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T2 Ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	**S1**	**L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminenL3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidotL4 Monilukutaito**	Arvioinnin kohteet:Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissaPäättöarvioinnin hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T2 **7 lk.**Ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli *havainnoimaan itseään ja ympäristöään* aistien avulla	**7 lk.L**iikuntatunneille valitaan havaintotaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä tehtäviä (esim. liikuntaleikit, pallopelit, suunnistus, tanssi, kuntosaliharjoittelu, kehonhalllinta).	**L1,L3, L4**	**7 lk.**Arvioinnin kohteet: Havaintomotoriset taidotHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas hahmottaa omaa kehoaan suhteessa ympäristöön ja pyrkii tekemään tarkoituksenmukaisia havaintoja useimmissa liikuntatilanteissa.
T2 **8 lk.**Ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli *tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja*	**8 lk.**Liikuntatunneille valitaan ratkaisuntekotaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä tehtäviä (esim. liikuntaleikit, pallopelit, suunnistus, tanssi, kuntosaliharjoittelu, kehonhalllinta).	**L1,L3, L4**	**8 lk.**Arvioinnin kohteet: Ratkaisujen teko liikuntatilanteissaHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas tekee toistuvasti tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T2 **9 lk.** Ohjata oppilasta harjaannuttamaan	**9 lk.**Liikuntatunneille valitaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä tehtäviä (esim.	**L1,L3, L4**	**9 lk.** (päättöarviointi)Arvioinnin kohteet: Havaintomotoriset taidot ja ratkaisujen teko liikuntatilanteissaHyvä

havaintomotorisia taitojaan eli *havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja*	liikuntaleikit, pallopelit, suunnistus, tanssi, kuntosaliharjoittelu, kehonhalllinta).		osaaminen (arvosana 8):Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T3 Ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	**S3** Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan monipuolisten liikuntamuotojen avulla (esim. jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta, palloilu ja voimistelu). Vuodenaikojen mahdollisuuksia hyödynnetään monipuolisesti ja liikutaan vaihtelevissa oppimisympäristöissä.	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	Arvioinnin kohteet: Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissaHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
T3 **7 lk.** Ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta *oppilas osaa käyttää ja yhdistää* niitä erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	**7 lk.** Vaihtelevat liikuntamuodot erilaisissa ympäristöissä: perusliikunta, vesiliikunta, luontoliikunta, musiikkiliikunta, tanssi, palloilu, voimistelu ja talviliikunta	**L3**	**7 lk.** Arvioinnin kohteet: tasapaino- ja liikkumistaidot Päättöarvioinnin hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja *joissakin* opetetuissa liikuntamuodoissa.
T3 **8 lk.**Ohjata oppilasta harjoittelun avulla	**8 lk.**Vaihtelevat liikuntamuodot erilaisissa ympäristöissä:perusliikunta, vesiliikunta, luontoliikunta, musiikkiliikunta, tanssi,	**L3**	**8 lk.**Arvioinnin kohteet: tasapaino- ja liikkumistaidot Hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa soveltaa

kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta *oppilas osaa soveltaa* niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa **T3** **9 lk.** Ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta *oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa* niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	palloilu, voimistelu ja talviliikunta **9 lk.** Vaihtelevat liikuntamuodot erilaisissa ympäristöissä:perusliikunta, vesiliikunta, luontoliikunta, musiikkiliikunta, tanssi, palloilu, voimistelu ja talviliikunta		tasapaino- ja liikkumistaitoja *joissakin* opetetuissa liikuntamuodoissa. **9 lk. (päättöarviointi)**Arvioinnin kohteet: tasapaino- ja liikkumistaidot Hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja *useimmissa* opetetuissa liikuntamuodoissa.
T4 Ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri	**S3**Välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	Arvioinnin kohteet:Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissaPäättöarvioinnin hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

liikuntamuodoissa **T4**			
7 lk. Ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta *oppilas osaa käyttää* niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa **T4**	**7 lk.**Monipuolinen välineiden käyttö eri liikuntamuodoissa ja erilaisissa ympäristöissä: perusliikunta, luontoliikunta, musiikkiliikunta, tanssi, palloilu, voimistelu ja talviliikunta, frisbeegolf, mailapelit	**L3**	**7 lk.**Arvioinnin kohteet: välineenkäsittelytaidotHyvä osaaminen (arvosana 8):*Oppilas osaa käyttää* välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
8 lk. Ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta *oppilas osaa yhdistää* niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa **T4**	**8 lk.** Monipuolinen välineiden käyttö eri liikuntamuodoissa ja erilaisissa ympäristöissä: perusliikunta, luontoliikunta, musiikkiliikunta, tanssi, palloilu, voimistelu ja talviliikunta, frisbeegolf, mailapelit	**L3**	**8 lk.**Arvioinnin kohteet: välineenkäsittelytaidotHyvä osaaminen (arvosana 8):*Oppilas osaa yhdistää* välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
9 lk. Ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta *oppilas osaa soveltaa* niitä monipuolisesti	**9 lk.**Monipuolinen välineiden käyttö eri liikuntamuodoissa ja erilaisissa ympäristöissä: perusliikunta, luontoliikunta, musiikkiliikunta, tanssi, palloilu, voimistelu ja talviliikunta, frisbeegolf, mailapelit	**L3**	**9 lk. (päättöarviointi)**Arvioinnin kohteet: välineenkäsittelytaidotHyvä osaaminen (arvosana 8):*Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa* välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa			
T5 Kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	**S1** Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään.	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	Arvioinnin kohteet:Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminenPäättöarvioinnin hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.
T5 **7 lk.**Kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: *nopeutta ja liikkuvuutta*	**7 lk.**Nopeutta kehittävät harjoitteet ja pelit, esimerkiksi palloilu, paini, perusliikunta, luistelu tai musiikkiliikuntaLiikuvuutta edistävät kehonhuoltoharjoitteetVoimaharjoittelu aloitetaan pariharjoitteina tai oman kehon painolla tehtävillä harjoittelilla.	**L3**	**7 lk.**Arvioinnin kohteet :Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminenHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa *nopeutta ja liikkuvuutta*.
T5 **8 lk.**Kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: *voimaa ja kestävyyttä*	**8 lk.**Voimaa mittaavat, vaativat ja kehittävät liikuntamuodot, kuten lihaskuntoharjoittelu, kuntosaliharjoittelu (nosto- ja kyykkytekniikat), voimistelu ja perusliikuntaKestävyyttä mittaavat, vaativat ja kehittävät liikuntamuodot, kuten suunnistus, pallopelit, uinti, hiihtoValtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.	**L3**	**8 lk.**Arvioinnin kohteet: Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminenHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa *voimaa ja kestävyyttä*.

T5 **9 lk.**Kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: *voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta*	**9 lk.** Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään.Liikuntat eknologian hyödyntäminen opetuksessa (aktiivisuusrannekkeet, sykemittarit, gps-laitteet)	**L3**	**9 lk. (päättöarviointi)**Arvioinnin kohteet: Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminenHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.
T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaito ja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	**S1**	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	Arvioinnin kohteet:Uima- ja vesipelastustaidotPäättöarvioinnin hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.
T6 **7 lk.**Vahvistaa uimataitoja, jotta oppilas osaa uida	**7 lk.**200 m uimataito, vesipelit	**L3**	**7 lk.**Arvioinnin kohteet: UimataidotHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa uida 200m
T6 **8 lk.**Vahvistaa uima- ja vesipelastustaito ja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua	**8 lk.** Veden polkeminen, kelluminen eri tavoin pelastautumistaitonavesi liikunta eri muodoissa (esim. vesijumppa, vesijuoksu)	**L3**	**8 lk.**Arvioinnin kohteet: Uima- ja vesipelastustaidotHyvä osaaminen (arvosana 8):Opplas osaa uida sekä pelastautua vedestä
T6 **9 lk.**Vahvistaa uima- ja vesipelastustaito ja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	**9 lk.** Pelastaminen välineillä ja ilman sekä sukeltaminenvesiympäristö kuntoilumuotona (vesijumpat, vesijuoksu, syvävesijumppa)	**L3**	**9 lk. (päättöarviointi)**Arvioinnin kohteet: Uima- ja vesipelastustaidotHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja	**S1** Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden,	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	Arvioinnin kohteet:Toiminta liikuntatunneillaPäättöarvioinnin hyvä osaaminen (arvosana

asialliseen toimintaan	pätevyyden ja itsenäisyyden kokemuksia.Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä.	**L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys** **L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	8):Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.
T7 **7 lk.**Ohjata oppilasta turvalliseen toimintaan	**7 lk.** Eri liikuntalajien säännöt ja sovelluksetTurvalliset käytännöt ja työskentelytavatSopivat varusteet ja välineiden oikea käyttöLiikenneturvallisuus siirtymisissä liikuntapaikoilleYhteistyö terveystiedon kanssaTurvalliset suoritustekniikat liikuntasuorituksissa	**L3 L6 L7**	**7 lk.**Arvioinnin kohteet: Toiminta liikuntatunneillaHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas toimii yleensä turvallisuutta edistävästi liikuntatunneilla
T7 **8 lk.** Ohjata oppilasta asialliseen toimintaan	**8 lk.**Toisten huomioon ottaminen, hyväksyttävä kielenkäyttö, liikuntavaatetusVastuullinen toiminta yhteisten välineiden kanssaYhteistyö terveystiedon kanssa	**L3L6L7**	**8 lk.**Arvioinnin kohteet: Toiminta liikuntatunneillaHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilaan toiminta liikuntatunneilla on yleensä asiallista ja toiset huomioon ottavaa
T7 **9 lk.**Ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	**9 lk.**Tehtävät ja harjoitteet, joissa korostuu omatoiminen turvallisuutta edistävä toimintaAvustaminen ja apuohjaajan tehtäväTurvalliset suoritustekniikat liikuntasuorituksissaYhteistyö terveystiedon kanssa	**L3L6L7**	**9 lk. (päättöarviointi)**Arvioinnin kohteet: Toiminta liikuntatunneillaHyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.
Sosiaalinen toimintakyky			

		L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	**S2**	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot** **L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys** **L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	**7 lk. - 9 lk.Arvioinnin kohteet:** Vuorovaikutus- ja työskentelytaidotPäättöarvioinnin hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
7 lk. Ohjataan oppilasta työskentelemään erilaisissa ja vaihtuvissa ryhmissä	**7 lk.** Pienryhmätoiminta eri peleissä ja liikuntatilanteissa	**L2 L3L6 L7**	
8 lk. Ohjataan oppilasta hyväksymään pariharjoitteissa vaihtuvat paritOhjataan oppilasta toimimaan rakentavasti erilaisissa tunnetiloissa	**8 lk.**Opetus sisältää erilaisia pariharjoitteita vaihtuvilla pareilla	**L2L3L6L7**	
9 lk. Ohjataan oppilasta työskentelmään toiset huomioon ottaen.	**9 lk.**Liikuntamuodoissa, joissa työskennellään pareittain, pienryhmissä tai joukkueina.	**L2L3L6L7**	
T9 Ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	**S2**	**L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu** **L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys**	Arvioinnin kohteet: Toiminta yhteisissä oppimistilanteissaPäättöarvioinninhyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

		L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	
7 lk. Ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella	**7 lk**.Erilaiset liikuntaleikit ja -pelit	**L2L6L7**	**7 lk**.Hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas noudattaa yleensä reilun pelin periaatteita
8 lk. Ohjata oppilasta edistämään reilun pelin periaatteen toteutumista	**8 lk.**Erilaisten harjoitteiden suunnittelu reilun pelin hengessäPelaaminen ilman opettajan välitöntä tuomarointiaYhteistyötä vaativat tehtävät	**L2L6L7**	**8 lk.**Hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas osoittaa edistävänsä reilun pelin periaatteen toteutumista
9 lk. Oppilas osaa ottaa vastuuta yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä sääntöjen noudattamisesta	**9 lk.**Toimiminen aputuomarina ja apuopettajana sekä suunnittelemaan lyhyitä harjoitustuokioita esim. alkuverryttely, loppuvenyttelyt	**L2L6L7**	**9 lk.** (päättöarviointi)Hyvä osaaminen (arvosana 8):Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.
Psyykkinen toimintakyky			
T10 Kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	**S3**	**L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen** **L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu** **L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	Arvioinnin kohteet:TyöskentelytaidotPäättöarvioinninhyvä osaaminen (arvosana 8): Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
7 lk. Kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta	**7 lk.** Liikuntatunnilla opitaan pitkäjänteiseen toimintaan.Sisältönä harjoittelumuodot, joissa oppilas tekee paljon toistoja ja innostuu kokeilemaan ja onnistumaan yrittämisen kautta.Liikuntamuodot, joissa vaaditaan	**L1 L2 L3**	**7 lk.**Hyvä osaaminen (arvosana 8): Oppilas ottaa yleensä vastuuta omasta toiminnastaan.

	yksilösuorituksia esim. yksin suunnistus		
8 lk. Vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	**8 lk.** Opitaan työskentelyä sekä yhdessä että yksin. Omatoimisten harjoitteiden tekeminen. (yksilösuoritukset eri lajeissa, kuten yleisurheilussa pituushyppy).Vaativuudeltaan sopivan tasoiset liikuntatehtävät, joista oppilas voi suoritua itsenäisesti ja saada pätevyyden ja itsenäisyyden kokemuksia.	**L1 L2 L3**	**8 lk.**Hyvä osaaminen (arvosana 8): Oppilas työskentelee yleensä itsenäisesti.
9 lk. Kannustaa oppilasta itsenäiseen työskentelyyn ja vastuullista työskentelyä yhdessä muiden kanssa	**9 lk.**Harjoitellaan vastuunottamista sekä omasta toiminnasta että toisten toiminnasta erilaisten tehtävien harjoittelulla. (esim. telinevoimistelussa omat harjoitteet ja toisen avustaminen sekä avustettavana oleminen)Parityöskentelyt, joissa opetellaan luottamaan toisiin.	**L1 L2 L3**	**9 lk. (päättöarviointi)**Hyvä osaaminen (arvosana 8): Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 Huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	**S3**	**L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen** **L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu**	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
7 lk. Huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia	**7 lk.** Käydään läpi erilaisia liikuntamuotoja, jotta jokainen saa onnistumisen kokemuksia. Likuntaleikit ja -pelit	**7 lk. uudet pelit ja leikit, joissa vaihdetaan rooleja**	
8 lk. Huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä	**8 lk.** Tehtäviä, joissa oppilas löytää oman kehon parhaat puolet esille. Liikkuvuus, ketteryys, ulottuvuus, kestävyys. Erilaiset	**8 lk. Move-testin tekeminen ja omien tulosten muutokset**	

kokemuksia omasta kehosta	kunto- ja liikkuvuus tunnit -kuntopiiri, Move-testi		
9 lk. Huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	**9 lk.**Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Omien vahvuuksien löytäminen	**9 lk. omavalinta tunteja, joissa kaikkien toiveet tulevat esille.**	
T12 Auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	**S3**	**L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
7 lk. Auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden merkitys	**7 lk.** Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle.	**7 lk.Yhteistyö terveystiedon kanssa. Oikea liikunnan määrä esim. kuntosalin aloittaminen**	
8 lk. Auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys	**8 lk.** Tutustutaan harjoittelun periaatteisiin	**8 lk.Liikuntatunneilla tuodaan esille liikunnan hyödyt: liikkuvuus, kestävyys, voima, taito jne. yhteistyö terveystiedon kanssa**	
9 lk. Auttaa oppilasta ymmärtämään kokonaisvaltaisen hyvinvointi	**9 lk.**Annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.	**9 lk.Yhteistyö terveystiedon kanssa. Teveystiedossa tietopuoli ja liikunnassa kokeilu**	
T13 Ttutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin	**S3**	**L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminenL3 Itsestä**	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia		**huolehtiminen ja arjen taidot**
7 lk. Tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin	**7 lk.** Monipuoliset liikuntatunnit	**7 lk.Monipuoliset lämmittelyleikit ja pelit - monipuolisuus tuntisuunnittelussa**
8 lk. Tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin tietoihin ja taitoihin	**8 lk.** Eri liikuntalajien läpikäyminen ja toimintatavat eri liikuntamuodoissa	**8 lk.Otetaan liikuntatunnilla huomioon paikkakunnan liikuntamahdollisuudet**
9 lk. Auttaa oppilasta löytämään itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	**9 lk.**Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista	**9 lk.Tutustutaan paikkakunnan liikunta- ja järjestötarjontaan. Järjestöyhteistyö**

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

S3 Psyykkinen toimintakyky: Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota toimintakyvyn tukemiseen ja mieluisan liikuntaharrastuksen ylläpitämiseen tai löytämiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7-9

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia

menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso liikunnan valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen liikunnassa kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.18 KOTITALOUS

Oppiaineen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitytään kanssaihmisistä huoltapitäviksi lähimmäisiksi ja kasvetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestävään asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. –Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalousopetusta voidaan opetuksen järjestäjän niin päättäessä antaa jo alemmilla vuosiluokilla. Tällöin noudatetaan kotitalouden oppimäärän opetussuunnitelman perusteita

oppilaiden iän huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet ja toteutus määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Lieksa: Kotitalouden opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessaja päättöarvioinnin hyvän osaamisen kriteerit/ arvosana kahdeksan**
Käytännön toimintataidot			
			Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot
			Hyvä/8
T1 Ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa ***7.-9. lk***	**S1**:Oman työn suunnittelu ja tavoitteiden asettaminen, työn toteutus ja itsearviointi **S2**: Neuvotteleminen ja palautteen antaminen **S3**:Taloudellisuus, yrittäjyys ja organisointitaidot	**L3** Itsestä huolehtimine n ja arjen taidot **L1**Ajattelu ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearvioinnin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.
			Kädentaidot ja estetiikka
T2 Ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen ***7.-9lk***	**S1**: Ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittyminen, tavallisimmat työmenetelmät **S2**: Tavallisimpien puhtaanapidon ja vaatehuollon menetelmien toteuttaminen ja esteettisyyden huomioiminen	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtimine n ja arjen taidot	Hyvä/8 Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat

T3 Ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa ***7.-9.lk***	**S1**:Arjessa tarvittavien ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtiminen.**S2**, :Puhtaanapito ja tekstiilien ja materiaalien tarkoituksen mukainen hoito.**S3**Median ja teknologian käyttäminen työvälineenä.	**L3** itsestä huolehtimine n ja arjen taidot **L4** Monilukutaito **L5** Tieto- ja viestintä-teknologinen osaaminen **L7** Osallistumine n, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	**Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö** Hyvä/8 Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyyden kannalta.
T4 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana ***7.-9.lk***	**S1**:Ajankäytön hallinta ja työn arvostaminen **S2**:Työn loppuun saattaminen vastuullisesti	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L3** Itsestä huolehtimine n ja arjen taidot **L6** Työelämätaid ot ja yrittäjyys	**Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen** Hyvä/8 Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.
T5 Ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin ***7.-9.lk***	**S1**: Perustiedot hygieenisestä työskentelystä **S2,** **S3**: Perustiedot taloudellisesta, ergonomisesta ja turvallisesta työskentelystä	**L3** Itsestä huolehtimine n ja arjen taidot **L5** Tieto- ja viestintä-teknologinen osaaminen **L7** Osallistumine n, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	**Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta** Hyvä/8 Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti . Oppilas pyrkii kiinnittämään

			huomiota ergonomiaan.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa ja hyvä/arvosana osaamiselle arvosanalla kahdeksan**
		L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen	
T6 Ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa **7.-9.lk**	**S1** Oppimistehtävien ja työnjaon suunnittelu annettujen ohjeiden mukaan yhdessä oman pienryhmän kanssa **S2** Eri kultturitaustoja ja kielitaitoa omaavien oppilaiden huomioiminen työn suunnittelussa **S3** Vastuunottaminen omasta ja ryhmän työnsuunnittelusta	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L6** Työelämätaidot ja yritäjyys **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	**Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi** Hyvä/8 Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä7.-9.lk	**S1** Oman toiminnan merkityksen ymmärtäminen osana kodin arkea. ***S2,3*** Erilaisten perheiden ja kultturien tiedostaminen.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	**Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen** Hyvä/8 Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.
T8 Ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	**S1** Oppmistehtävien ja työnjaon toteuttaminen oman suunnitelman mukaisesti yhdessä oman pienryhmän kanssa. ***S2*** Eri kultturitaustoja ja kielitaito omaavien oppilaiden	**L3** Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	**Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen** Hyvä/8

7.-9.lk	huomioiminen työskentelyssäVastuunottaminen omasta ja ryhmän työskentelystä.	**L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.
T9 Kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa **7.-9.lk**	**S1, S2,** **S3** Oppilaan toimiminen hyvien ja toista kunnioittavien tapojen mukaisesti.	**L2** Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu **L6** Työelämätaidot ja yrittäjyys **L7** Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	**Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena** Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedonhallintataidot	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa ja hyvä/arvosana osaamiselle arvosanalla kahdeksan**
			Tietojen hankinta ja käyttö
T10 Kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana **7.-9.lk**	**S1,S2,** **S3** Tietolähteiden monipuolinen käyttäminen ja tiedon luotettavuuden arvioiminen.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L4** Monilukutaito	Hyvä/8 Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka-

			ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.
T11 Harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä **7.-9.lk**	**S1, S2,** **S3** Toimintaohjeiden, käsitteiden, merkkien ja symbolien käyttö ja merkityksen ymmärtäminen.	**L4** Monilukutaito	**Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen** Hyvä/8 Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.
T12 Ohjata oppilasta ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä **7.-9.lk**	**S1, S2,** **S3** Tietojen ja taitojen soveltaminen käytäntöön. Luovan ilmaisun kehittyminen ja palveluiden tunnistaminen.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen	**Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen,luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistaminen** Hyvä/8 Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.
T13 Ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja.	**S1, S2, S3** Kodin jätteiden lajittelu ja kierrättäminen.Mittavälineiden ja yksiköiden tarkoituksen mukainen käyttö.Taloudellisuus osana arjen toimintaa.	**L1** Ajattelu ja oppimaan oppiminen **L7** Osallistumine n, vaikuttamnen ja kestävän	**Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon** Hyvä/8

7.-9.lk	tulevaisuuden rakentaminen	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mittaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

Sisältöjen valinnoissa otetaan huomioon monipuolinen kotitaloudellisen osaamisen ja ajattelun kehittyminen sekä kestävään tulevaisuuteen tähtäävä toiminta. Paikallisia, alueellisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita hyödynnetään, ja niitä sovelletaan oppimistehtävien suunnittelussa. Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät oppimistehtävät vaihtelevat oppilaiden, oppimisen paikallisten olosuhteiden ja koulun omien painotusten mukaisesti.

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuositusten, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa: Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineenä ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia.

Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niin luokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin

digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja. Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden asteittainen lisääntyminen. Lisäksi olennaista on työskentelyn kehittyminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteiseksi ja tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeustason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostusta syventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään.

Oppilaan oppimisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7-9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kotitalous-oppiaineen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko yhteisen kotitalouden opetuksen ajan vahvistuvana ja etenevänä oppimisena. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

15.4.19 OPPILAANOHJAUS

Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että oppilaat pystyvät kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiään ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden-mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 7-9 oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7-9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7-9 aikana jokaista oppilasta ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskeluvalmiuksiaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintojaan koskevassa päätöksenteossa. Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Lieksa: Oppilaanohjauksen opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältö-alueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus ja aktiivinen toiminta		
T1 Auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys vuosiluokkien 7-9 toimintatavoista ja opiskeluympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista	**S1, S2**	**L3, L7**
7 lk		
Tutustutaan omaan yläkouluun, koulun arkeen ja henkilökuntaan, opitaan toimimaan uudessa luokassa ja uusissa ryhmissä, opetellaan ottamaan itse vastuuta omasta opiskelusta	- uusi koulu- järjestyssäännöt- hyvät tavat- ryhmäytyminen- asenne opiskeluun- valinnaisaineet	
7 - 9 lk		
Tuetaan oppilaiden turvallista koulunkäyntiä ja positiivista asennetta koulua ja opiskelua kohtaan sekä motivoidaan oppilaan halua ja kykyä asettaa omia tavoitteita opiskelulle ja omalle kehittymiselle ja ohjataan taitoa pyrkiä niihin	- opiskelutaidot- itsearviointi- tavoitteet omalle opiskelulle- omat kiinnostukset	
Oppimaan oppimisen taidot		
T2 Kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	**S1**	**L1**
7 - 9 lk		
Tuetaan oppilasta tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittämistä vaativat ominaisuutensa sekä itselle sopivat opiskelumenetelmät ja ohjataan oppilasta kehittymään oppijana ja ihmisenä	- oppimistyylit- opiskelutekniikat- elämänhallinta	
Elinikäinen oppiminen		
T3 Luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	**S1, S2**	**L1**

7 - 9 lk		
Tuetaan oppilaan oppimisprosessia siten, että oppilas saa kaikissa oppiaineissa oman tasonsa mukaisia ja tasapuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluun ja osoittaa osaamistaan, oppilasta ohjataan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rajoitteensa ja häntä kannustetaan asettamaan tavoitteita niiden mukaisesti, oppilasta ohjataan tekemään jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnitelmia	- itsearviointi- tavoitteiden asettaminen- kyky- ja taitotestit-ammattien vaatimukset	
Itsetuntemus		
T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti**7 - 9 lk**oppilasta ohjataan tiedostamaan omat kiinnostuksensa ja mahdollisuutensa realistisesti sekä asettamaan tavoitteensa niiden mukaisesti	**S2**- itsetunto ja itseluottamus- omat kiinnostukset ja vahvuudet- kyky- ja taitotestit-ammattien vaatimukset- valinnaisaineiden valinta- jatko-opintojen valinta	**L3**
Tavoitteiden asettaminen		
T5 Ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	**S2, S5**	**L1, L3**
7 lk		
Ohjataan oppilasta asettamaan opintomenestystavoitteensa omia kykyjään vastaaviksi lukukausittain	- itsearviointi- valinnaisaineiden valinta- päättöarvioinnin kriteerit (päättyvät oppiaineet)	
8 - 9 lk		
Ohjataan oppilasta asettamaan opintomenestystavoitteensa omia kykyjään vastaaviksi lukukausittain ja päättöarviointiin	- itsearviointi- päättöarvioinnin kriteerit- jatko-opintojen valinta- oma koulutuspolku	
Työelämään suuntautuva oppiminen		
T6 Auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	**S2, S3, S5**	**L6, L7**
T7 Ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa	**S2, S3, S4, S5**	**L4, L5, L6**

vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen		
7 lk Tutustutaan lieksalaisiin yrityksiin ja työpaikkoihin koulun oman laaja-alaisen opintokokonaisuuden kautta	- oman lähipiirin ammatit- omat kiinnostukset ja vahvuudet- tutustuminen lieksalaisiin yrityksiin ja työpaikkoihin ja niiden ammatteihin yhden viikon laaja-alaisena opintokokonaisuutena yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa	
8 - 9 lk **T**utustutaan ammattialoihin ja ammatteihin, Lieksan elinkeinoelämän rakenteeseen ja lieksalaisiin yrityksiin sekä Lieksan kaupunkiin työnantajana, 8. ja 9. luokilla oppilas pääsee harjoittelemaan työnhakua ja tutustumaan työelämään erillisillä työelämän tutustumisjaksoilla (tet) omalla tai toisella paikkakunnalla. Koulu päättää tarvittaessa, miten tet-jakso suoritetaan yksilöllisesti.	- tet-jakso- työnhaku- työllisyys- työelämän muutoksetja vaatimukset- yrittäjyys	
Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa		
T8 Antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta	**S4, S5**	**L4, L5**
T9 Ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta	**S2, S3, S5**	**L4, L5, L6**
8 - 9 lk Tutustutaan erityisesti paikalliseen jatkokoulutustarjontaan ja painotetusti maakunnan jatko-opintomahdollisuuksiin sekä henkilökohtaisten tavoitteiden mukaisesti muiden paikkakuntien koulutustarjontaan,ohjataan omatoimiseen erilaisten tietolähteiden ja tietokanavien käyttöön	- työelämätieto- Suomen koulutusjärjestelmä- koulutustietous; toinen aste, korkea-aste, muut jatko-opintomahdollisuudet- ammattialat ja niiden vaatimukset- tiedonhankintataidot- tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut- tet-jakso- hakeminen jatko-opintoihin	
Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys		
T10 Tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa	**S4, S5**	**L2**

opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla **7 - 9 lk**	
Kannustetaan oppilaita yhteistyöhön kulttuuritaustasta riippumatta, ohjauksessa huomioidaan ulkomaalaistaustaisten oppilaiden erityistarpeet	-kulttuuri- ja tapakasvatus- opiskelu kansainvälisillä linjoilla Suomessa- opiskelu ulkomailla

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Oppiminen ja opiskelu: Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä.

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu: Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot: Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

S4 Työelämään tutustuminen: Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin.

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen: Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

LIEKSA

Seitsemännen luokan oppilaanohjauksen opinnoissa tutustutaan tietotekniikan käyttöön omassa koulussa. Harjoitellaan tietotekniikan perusasioita yleisimpiin ohjelmiin.

Oppilaanohjauksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7-9

Oppilaanohjauksen työtapoja käytetään monipuolisesti oppilaiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat yksilöllisiin kysymyksiin syventyvä henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja luokkamuotoinen ohjaus. Ryhmiä muodostetaan joustavasti ohjauksen sisältö ja vertaistuen mahdollisuudet huomioiden. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmäohjauksessa oppilas oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan oppilaan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä. Ohjauksen jatkumo turvataan tarjoamalla oppilaanohjausta kaikilla luokkatasoilla. Huoltajalle järjestetään tarvittaessa tilaisuuksia neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, opinto-ohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.

Oppimisympäristöinä hyödynnetään koulun ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Oppilaalle tulee järjestää perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien aikana työelämään tutustumisjaksoja (TET) koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan tulee voida hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammateista aidossa työympäristössä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Työelämään tutustumista toteutetaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa hyödyntäen niiden oppisisältöjä ja työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksessa huomioidaan jokaisen oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon oppilaiden henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, harrastukset, kiinnostuksen kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö erityisesti opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Moniammatillista ja -hallinnollista yhteistyötä tehdään erityisesti tukea tarvitsevien oppilaiden ja koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien nuorten opintojen jatkumisen turvaamisessa.

Tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Jatko-opintoja suunnitellaan yhteistyössä oppilaan, hänen huoltajansa, sekä tarvittaessa vastaanottavan oppilaitoksen ja peruskoulun edustajien kesken. Suunnittelussa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset taipumukset, tuen tarve ja koulutuksen mahdollistamat työllistymisnäkymät. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiä opintoja järjestäviin oppilaitoksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan riittävästi tietoa tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä muista tukimuodoista.

Oppilaan oppimisen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä.

Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta-, tieto- ja viestintätekniikan taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

LIITE 1 PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄN SAAMEN KIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, SISÄLLÖT JA OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetuksen tehtävä

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Erillisrahoitettuna, perusopetusta täydentävänä opetuksena saamen kieltä voivat opiskella saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella kaikki ne oppilaat, joiden äidinkieli tai jokin perheen kielistä on saame. Saamen kielen opetuksen

tarkoituksena on tällöin tukea oppilaan aktiivisen monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen.

Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä muiden kieliaineiden sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa. Yhteisen kielikasvatuksen tehtävänä on lisätä oppilaiden ymmärrystä kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä ohjata heitä arvostamaan saamen kieltä ja muita kieliä. Lähtökohtana on oppilas aktiivisena toimijana, jolloin oppilaiden kielitaitoa ja muuta osaamista hyödynnetään opetuksessa. Lisäksi koko koulun toiminnassa hyödynnetään koulun kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.

Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mahdollisuutta kehittää kielitaitoaan koulun ulkopuolella. Opetus tukee ja rohkaisee oppilaita käyttämään omaa kieltään monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin saamen kielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja oppilaat oppivat viestimään koulun oppiainesisällöistä myös saamen kielellä. Oppilaiden omat valinnat, osallisuuden kokemukset sekä opittavien asioiden merkityksellisyys ovat keskeisiä motivaatiotekijöitä. Kielen opetuksessa painotetaan vuorovaikutusta ja viestinnällisyyttä.

Saamen kielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja oppilaan oppimisen arviointi on määritelty koko perusopetuksen ajan annettavaa kahden vuosiviikkotunnin laajuista saamen kielen opetusta varten. Opetuksen järjestäjä laatii perusteiden pohjalta paikallisen opetussuunnitelman, jossa voidaan hyödyntää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden äidinkielen ja kirjallisuuden kuvauksia oppiaineen tehtävästä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvistä tavoitteista sekä ohjauksesta, eriyttämisestä, tuesta ja oppilaan oppimisen arvioinnista.

SAAMEN KIELI VUOSILUOKILLA 1−2

Vuosiluokilla 1−2 opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista oppilaita käyttämään saamen kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilaat oppivat kuuntelemaan, kysymään, vastaamaan ja kertomaan. Sana- ja käsitevarantoa laajennetaan systemaattisesti kattamaan elämän eri osa-alueita. Opetuksen avulla kehitetään oppilaiden ajattelu- ja itseilmaisutaitoja yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaat omaksuvat lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja sekä tutustuvat ikätasoaan vastaavaan lastenkirjallisuuteen sekä kertomus- ja kulttuuriperinteeseen. Tavoitteena on oppia käyttämään kieltä erilaisissa oppimisympäristöissä ja hankkimaan tietoa saamen kielen avulla. Tavoitteena on oppia tiedostamaan äidinkielen merkitys ja luoda positiivinen suhde saamen kieleen.

Saamen kielen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 auttaa oppilasta kehittämään kuuntelemisen taitoja sekä rohkaista oppilasta kysymään ja esittämään ajatuksiaan ja kokemuksiaan ilman virheiden pelkoa	S1	L2
T2 virittää oppilaan uteliaisuutta ja kiinnostusta erilaisten ilmaisukeinojen käyttöä kohtaan	S1	L2
T3 kannustaa oppilasta kielen ja mielikuvituksen sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen	S1	L2
Tekstien tulkitseminen		

T4 ohjata oppilasta luomaan myönteistä ja uteliasta suhtautumista lukemiseen sekä kannustaa omaehtoiseen lukemiseen kielitaidon mukaan	S2	L1, L4
T5 innostaa oppilasta peruslukutaidon sekä tekstien ymmärtämistaidon oppimiseen	S2	L1, L4
T6 ohjata oppilasta erilaisiin teksteihin tutustumisessa sekä niistä keskustelemisessa ajatusten ja kokemusten jakamiseksi	S2	L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T7 auttaa oppilasta luomaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	L2
T8 ohjata oppilasta tutustumaan saamenkieliseen kirjoitusjärjestelmään sekä edistämään kirjoittamisen perustaitoja	S3	L2, L5
T9 ohjata oppilasta harjoittelemaan tekstin tuottamista sekä rohkaista häntä ilmaisemaan kirjallisesti ajatuksiaan ja havaintojaan kielitaidon mukaan	S3	L1, L2
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T10 rohkaista oppilasta käyttämään saamen kieltä koulussa, kotona ja lähiympäristössä sekä ohjata häntä havainnoimaan omaa kielenkäyttöään ja tutustumaan kielen perusrakenteisiin	S4	L1, L2, L3
T11 kannustaa oppilasta tutustumaan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön tapa- ja juhlaperinteisiin sekä ohjata käyttämään ja arvostamaan saamenkielistä kulttuuritarjontaa	S4	L2, L7
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 kannustaa oppilasta käyttämään saamen kieltä erilaisissa opiskelutilanteissa	S5	L1, L2, L5
T13 rakentaa hyvä yhteistyö saamen kielen opetuksen ja muun alkuopetuksen välille	S5	L1, L7

Saamen kielen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

Saamen kielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat voivat laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin ja ilmaisukeinoihin muun muassa leikkejä, pelejä ja draamaa hyödyntäen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Tutustutaan erilaisiin teksteihin, kuten satuihin, kertomuksiin, runoihin, yksinkertaisiin tieto- ja mediateksteihin sekä kuviin. Harjoitellaan lukemista sekä kysymysten tekemistä ja niihin vastaamista erityisesti kertovien ja kuvaavien tekstien pohjalta. Keskustellaan teksteistä ja jaetaan kokemuksia niistä. Kartutetaan sana- ja ilmaisuvarantoa teksteihin tutustumalla.

S3 Tekstien tuottaminen: Tutustutaan kirjoitusjärjestelmän ominaispiirteisiin ja harjoitellaan kirjoittamista yksin ja yhdessä sekä leikitellään kielellä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Havainnoidaan saamen kielen käyttöä kotona, koulussa ja lähiympäristössä sekä rohkaistaan käyttämään saamen kieltä yhteistyössä muun alkuopetuksen kanssa.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tutustutaan opiskelun kieleen ja harjoitellaan tiedonalojen kielen perusteita yhteistyössä muun alkuopetuksen kanssa.

Oppilaan oppimisen arviointi vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisen arvioinnin lähtökohtana ja tavoitteena on saada kokonaiskuva kunkin oppilaan kielellisen kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään saamen kielen oppijoina. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita saamen kielessä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä, lukemisharrastuneisuuden vahvistuminen
- edistyminen tekstien tuottamisessa
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista

SAAMEN KIELI VUOSILUOKILLA 3–6

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen erityisenä tehtävänä on kannustaa oppilaita toimimaan aktiivisesti saamen kielellä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilaat oppivat lukemaan erilaisia lukemistapoja käyttäen, jäsentämään lukemaansa ja jakamaan lukukokemuksiaan sekä vahvistavat kirjoitetun kielen ja oikeinkirjoituksen hallintaa. Oppilaat tutustuvat kielen keskeisimpiin ominaispiirteisiin. Oppilaat oppivat vertailemaan kieliä ja hyödyntämään kielitaitoa erilaisissa oppimisympäristöissä hankkimalla saamen kielen avulla tietoa eri oppiaineissa. Tavoitteena on syventää suhdetta omaan kieleen ja oppia arvostamaan eri kielten taitoa. Tavoitteena on myös oppia arvioimaan ja ohjaamaan omaa oppimista. Oppilaan opiskelumotivaatiota vahvistetaan yhteistyössä kotien ja kieliyhteisön kanssa.

Saamen kielen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 kannustaa oppilasta toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	L2
T2 kannustaa oppilasta erilaisten ilmaisukeinojen käyttöön ryhmä- ja vuorovaikutustilanteissa	S1	L2
T3 ohjata oppilasta arvioimaan omaa toimintaansa sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta	S1	L1
Tekstien tulkitseminen		
T4 innostaa oppilasta omaehtoiseen lukemiseen ja omakielisten tekstien käyttöön kielitaidon mukaan	S2	L1, L4, L5
T5 ohjata oppilasta edistämään peruslukutaidon sujuvoitumista, kehittämään tekstien ymmärtämisen taitoja sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	L4, L5

T6 ohjata oppilasta käyttämään lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä keskustelemaan teksteistä	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T7 auttaa oppilasta kehittämään ilmaisuaan sekä positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	L2
T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan ja sujuvoittamaan kirjoittamisen perustaitoja sekä tekstien tuottamisen taitoa	S3	L1, L2, L5
T9 innostaa oppilasta edistämään ajatusten ja kokemusten ilmaisemista asiateksteissä ja kaunokirjallisissa teksteissä	S3	L1, L2
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T10 auttaa oppilasta pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen merkitystä	S4	L1, L2
T11 ohjata oppilasta tutustumaan saamen kielen keskeisimpiin rakenteisiin	S4	L1, L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 ohjata oppilasta hyödyntämään saamen kielen taitoa kaikessa oppimisessa ja kehittämään eri tiedonalojen kieltä	S5	L1, L4
T13 tarjota oppilaalle välineitä saamenkielisen tiedon etsimiseen, pohtimiseen ja arviointiin sekä tukea oppilasta omaksumaan itseohjautuva tapa opiskella saamen kieltä	S5	L1, L4, L5

Saamen kielen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Saamen kielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat voivat laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan yhteistyötaitoja, kuten kuuntelemista ja aloitteiden tekemistä sekä tehdään esityksiä hyödyntämällä omakielisen lähiympäristön ja median mahdollisuuksia. Harjoitellaan oman toiminnan arviointia ja palautteen antamista ja vastaanottamista.

S2 Tekstien tulkitseminen: Työskennellään monipuolisesti erilaisten tekstien kanssa niin, että suhde saamenkieliseen tekstimaailmaan vahvistuu. Syvennetään lukemisen ja tekstien tulkinnan taitoa tutustumalla erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin teksteihin, erityisesti kertoviin, kuvaaviin ja yksinkertaisiin kantaa ottaviin teksteihin. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, muun muassa kysymistä, silmäilyä ja tiivistämistä. Keskustellaan teksteistä, jaetaan lukukokemuksia ja syvennetään tuntemusta siitä, miten erilaiset tekstit rakentuvat. Kartutetaan sana- ja ilmaisuvarantoa.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita sekä tekstin rakennetta. Harjoitellaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja sekä saamen kielen oikeinkirjoituksen erityispiirteitä ja niiden käyttöä omassa tekstissä. Kirjoitetaan yksin ja yhdessä tekstejä sekä keskustellaan ja annetaan palautetta niistä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Pohditaan kulttuurisen identiteetin muodostumista sekä saamen kielen käyttöä kotona, koulussa ja lähiympäristössä. Tutustutaan saamen kielen keskeisimpiin rakenteisiin.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tutustutaan eri oppiaineiden käsitteisiin ja tekstikäytänteisiin sekä vertaillaan tiedonalojen tekstejä. Harjoitellaan saamenkielisen tiedon hakua ja median käyttöä. Esitellään ja harjoitellaan erilaisia kielenoppimisen strategioita.

Oppilaan oppimisen arviointi vuosiluokilla 3–6

Oppimisen arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa oppilaan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa oppilasta. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on sujuvoitunut ja miten hänen ilmaisuvarantonsa on monipuolistunut. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelulle. Palautteen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä sekä itsestään saamen kielen oppijana ja taidostaan hyödyntää kielitaitoaan oppimisen tukena.

Saamen kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan päättyessä opettaja käyttää valtakunnallista hyvän osaamisen kuvausta. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat saamen kielen eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Saamen kielen hyvän osaamisen (arvosanan kahdeksan) kuvaus 6. vuosiluokan päätteeksi

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 kannustaa oppilasta toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustilanteissa toiminen	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin. Oppilas kuuntelee ryhmän jäsenten näkemyksiä, ottaa heidät huomioon ja tekee aloitteita vuorovaikutustilanteissa.
T2 kannustaa oppilasta erilaisten ilmaisukeinojen käyttöön ryhmä- ja vuorovaikutustilanteissa	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää erilaisia ilmaisukeinoja
T3 ohjata oppilasta arvioimaan omaa toimintaansa sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta	S1	Oman toiminnan arvioiminen sekä palautteen vastaanottaminen ja antaminen	Oppilas osaa ohjatusti arvioida toimintaansa sekä ottaa vastaan ja antaa palautetta.
Tekstien tulkitseminen			
T4 innostaa oppilasta lukemiseen ja omakielisten tekstien	S2	Lukeminen ja omakielisten tekstien käyttö	Oppilas lukee sovitut teokset tai tekstikatkelmat.

käyttöön kielitaidon mukaan			
T5 ohjata oppilasta edistämään peruslukutaidon sujuvoitumista, kehittämään tekstien ymmärtämisen taitoja sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	Lukutaidon sujuvuus ja tekstien ymmärtäminen, sana- ja käsitevarannon laajentuminen	Oppilas lukee sujuvasti ja hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon.
T6 ohjata oppilaita käyttämään lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä keskustelemaan teksteistä	S2	Lukutaidon ja tekstien käyttötaidot sekä teksteistä keskusteleminen	Oppilas osaa hyödyntää lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä osaa keskustella teksteistä omien kokemustensa pohjalta.
Tekstien tuottaminen			
T7 auttaa oppilasta kehittämään ilmaisuaan sekä positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	Ilmaisu tekstien tuottamisessa	Oppilas osaa käyttää teksteissään jossain määrin erilaisia ilmaisuja.
T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan ja sujuvoittamaan kirjoittamisen perustaitoja sekä tekstien tuottamisen taitoa	S3	Kirjoittamisen taidot	Oppilas tuntee pääosin kielen kirjoitusjärjestelmän ja oikeinkirjoitusta sekä pystyy ohjatusti laatimaan kaunokirjallisia tekstejä ja asiatekstejä.
T9 innostaa oppilasta edistämään ajatusten ja kokemusten ilmaisemista asiateksteissä ja kaunokirjallisissa teksteissä	S3	Ajatusten ja kokemusten ilmaiseminen teksteissä	Oppilas pystyy ohjatusti teksteissään kertomaan ja selostamaan ajatuksia ja kokemuksia.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 auttaa oppilasta pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen merkitystä	S4	Kielelliseen ja kulttuuriseen identiteetin sekä äidinkielen merkityksen havainnointi	Oppilas osaa kertoa, mitä tarkoittaa kielellinen ja kulttuurinen identiteetti ja kuvata äidinkielen merkitystä.
T11 ohjata oppilasta tutustumaan saamen kielen keskeisimpiin rakenteisiin ja käyttämään niitä ilmaisussaan	S4	keskeisten rakenteiden tuntemus	Oppilas tuntee saamen kielen keskeisimpiä rakenteita ja osaa käyttää niitä jossakin määrin.

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T12 ohjata oppilasta hyödyntämään saamen kielen taitoa kaikessa oppimisessa ja kehittämään eri tiedonalojen kieltä	S5	Saamen kielen käyttö oppimisessa	Oppilas osaa käyttää ohjatusti saamen kieltä opiskelun tukena ja tuntee jonkin verran eri tiedonalojen kieltä.
T13 tarjota oppilaalle välineitä saamenkielisen tiedon etsimiseen, pohtimiseen ja arviointiin sekä tukea oppilasta omaksumaan itseohjautuva tapa opiskella saamen kieltä	S5	Tiedonhakutaidot	Oppilas tuntee jossakin määrin saamenkielisen tiedonhaun lähteitä ja osaa etsiä tietoa. Oppilas osaa opiskella saamen kieltä itseohjautuvasti.

SAAMEN KIELI VUOSILUOKILLA 7–9

Vuosiluokilla 7–9 opetuksen erityisenä tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaiden saamen kielen taitoa kunkin kielitaidon mukaisesti. Oppilaat tutustuvat erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin teksteihin sekä oppivat tulkitsemaan, analysoimaan ja tuottamaan niitä. Oppilaiden suhde saamenkieliseen kirjallisuuteen ja kertomus- ja kulttuuriperinteeseen sekä kieliyhteisöön syvenee ja monipuolistuu. Oppilaat syventävät kielen ominaispiirteiden osaamistaan sekä hyödyntävät kielitietoaan ja -taitoaan erilaisissa oppimisympäristöissä hankkimalla äidinkielen avulla tietoa eri oppiaineissa. Oppilaiden arvostus saamen kieltä kohtaan vahvistuu ja heidän kykynsä käyttää kieltä tietoisesti ja luovasti kasvaa. Oppilaat omaksuvat tiedonhaluisen ja itseohjautuvan tavan opiskella saamen kieltä ja syventävät taitoaan vertailla kieliä sekä hyödyntävät eri kielten taitoaan monipuolisesti. Oppilaat omaksuvat keinoja kehittää kielitaitoaan myös perusopetuksen päätyttyä. Oppilaat syventävät opiskelumotivaatiotaan yhteistyössä kotien ja saamenkielisen yhteisön kanssa.

Saamen kielen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta edistämään taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioimaan omaa toimintaansa niissä	S1	L1, L2
Tekstien tulkitseminen		
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan lukuharrastustaan kielitaidon mukaan sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	L2, L5, L7
T3 innostaa oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista	S2	L2, L4, L5
T4 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi, elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta	S3	L2, L5

vahvistamaan positiivista suhtautumistaan kirjoittamiseen		
T6 ohjata oppilasta sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa	S3	L1, L2
T7 kannustaa oppilasta tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	S3	L1, L2, L7
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T8 ohjata oppilasta pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	S4	L2, L2, L7
T9 kannustaa oppilasta tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa	S4	L2, L4
T10 ohjata oppilasta syventämään tietojaan saamen kielen keskeisistä rakenteista ja analysoimaan niitä	S4	L2, L4, L5
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 auttaa oppilasta kehittämään taitoa käyttää saamen kieltä tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	S5	L1, L4, L6

Saamen kielen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Saamen kielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat voivat laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Keskustellaan nuorten maailman, kotien ja kieliyhteisön tapahtumista, harjoitellaan keskustelua, väittelyä ja mielipiteiden ilmaisemista sekä vertaillaan eri kieliyhteisöjen vuorovaikutus- ja keskustelutapoja. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita hyödyntämällä omakielisen ympäristön ja median mahdollisuuksia. Arvioidaan omaa toimintaa sekä harjoitellaan palautteen antamista ja vastaanottamista.

S2 Tekstien tulkitseminen: Vahvistetaan oppilaiden kiinnostusta saamenkielisiin teksteihin hyödyntämällä oppilaiden ehdottamia tekstejä. Laajennetaan lukemisen kohteita ja ohjataan käyttämään erilaisia lähteitä saamenkielisten tekstien löytämiseksi. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja harjoitellaan lähteiden luotettavuuden arviointia. Tutustutaan myös pohtiviin ja ohjaaviin teksteihin. Jaetaan lukukokemuksia ja tulkintoja teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä. Kartutetaan sana- ja käsitevarantoa.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan kertovien, kuvaavien, kantaa ottavien, pohtivien ja ohjaavien tekstien tuottamista erilaisia tarkoituksia varten sekä syvennetään kirjoittamisprosessin vaiheiden hallintaa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Syvennetään saamen kielen oikeinkirjoituksen erityispiirteiden tuntemusta ja niiden hallintaa omassa tekstissä sekä pohditaan eri sanojen ja ilmaisujen merkitysten ja sävyjen vaikutusta tekstiin. Kirjoitetaan tekstejä yksin ja yhdessä sekä keskustellaan ja annetaan palautetta niistä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutustutaan saamenkieliseen mediaan ja kulttuuritarjontaan sekä harjoitellaan niiden kriittistä tarkastelua. Syvennetään saamen kielen keskeisten rakenteiden ja muiden piirteiden tuntemusta ja vertaillaan niitä suomen kieleen. Hankitaan tietoa myös Suomen kansalliskielistä ja muista vähemmistökielistä sekä niiden merkityksestä yksilölle ja yhteisölle.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Syvennetään eri oppiaineiden käsitteiden ja tekstikäytänteiden tuntemusta. Laajennetaan saamenkielisen tiedonhaun käyttöä kaiken oppimisen tukena.

Oppilaan oppimisen arviointi vuosiluokilla 7–9

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa oppilaan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa oppilasta. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on sujuvoitunut ja monipuolistunut. Oppilaan tekstilajituntemus on monipuolistunut ja hänen taitonsa tulkita ja tuottaa erilaisia tekstilajeja on syventynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä sekä itsestään saamen kielen oppijana ja taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharrastuksen tukena.

9. vuosiluokan päätteeksi määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut saamen kielen tavoitteet. Arvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso saamen kielen valtakunnalliseen hyvän osaamisen kuvaukseen 9. vuosiluokan päättyessä. Osaaminen saamen kielessä kehittyy kumulatiivisesti. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki hyvän osaamisen kuvaukset riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin hyvän osaamisen kuvauksen määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Hyvä osaaminen (arvosanan kahdeksan) 9. vuosiluokan päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta edistämään taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioimaan omaa toimintaansa niissä	S1	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Oppilas osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä
Tekstien tulkitseminen			
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan lukuharrastustaan kielitaidon mukaan sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoaan	S2	Sana- ja käsitevaranto	Oppilas on monipuolistanut lukuharrastustaan. Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon.
T3 innostaa oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista	S2	Erittelevä ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa lukea tekstejä käyttäen joitakin lukutapoja sekä ymmärtää sisällön ydinasiat, mielipiteet perusteluineen ja pystyy tekemään jossakin määrin havaintoja kielen ja kuvien keinoista teksteissä.

T4 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi, elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	S2	Taito hyödyntää tekstejä ja lukutaitoa	Oppilas osaa käyttää erilaisia tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi. Oppilas osaa keskustella erilaisista teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien.
Tekstien tuottaminen			
T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumistaan kirjoittamiseen	S3	Tekstien tuottaminen ja ilmaisu	Oppilas osaa tuottaa saamenkielistä tekstiä käyttäen monipuolisia ilmaisuja.
T6 ohjata oppilasta sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa	S3	Sujuva ja monipuolinen kirjoittamisen taito	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja
T7 kannustaa oppilasta tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	S3	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Oppilas pystyy laatimaan ohjatusti kertovia, kuvaavia, kantaa ottavia, pohtivia ja ohjaavia tekstejä siten, että tekstiä on helppo ymmärtää.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T8 ohjata oppilasta pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	S4	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä saamen kielen merkitystä ja saamen kielen asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa hyödyntää erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.
T9 kannustaa oppilasta tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä.
T10 ohjata oppilasta syventämään tietojaan saamen kielen keskeisistä rakenteista ja analysoimaan niitä	S4	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Oppilas tuntee saamen kielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			

T11 auttaa oppilasta kehittämään taitoa käyttää saamen kieltä tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	S5	Monipuolinen saamen kielen käyttö	Oppilas osaa käyttää saamen kieltä tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.

TODISTUKSET

Oppilaalle annetaan lukuvuoden päättyessä osallistumistodistus perusopetusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista. Myös 9. vuosiluokan päättyessä oppilaalle annetaan erillinen osallistumistodistus.

LIITE 2 PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄN ROMANIKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, SISÄLLÖT JA OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetuksen tehtävä

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Erillisrahoitettuna, perusopetusta täydentävänä opetuksena romanikieltä voivat opiskella kaikki ne oppilaat, joiden äidinkieli tai jokin perheen kielistä on romanikieli. Romanikielen opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita kiinnostumaan omasta kielestään ja kulttuuristaan. Opetus auttaa oppilaita rakentamaan ja vahvistamaan kulttuurista identiteettiään ja tukee rinnakkais- ja monikielisyyden kehittymistä. Opetus vahvistaa oppilaiden itsetuntoa ja tuo myönteisiä oppimiskokemuksia, jotka rohkaisevat heitä käyttämään omaa kieltään eri tilanteissa.

Oppilaiden eri-ikäisyys ja erot romanikielen hallinnassa huomioidaan kielellisesti virikkeisen oppimisympäristön rakentamisessa ja opetusmenetelmien valinnassa. Romanikielen opetuksen tulee motivoida ja tukea oppilaita opiskelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa. Romanikielen opetuksen tavoitteet, sisällöt ja oppilaan oppimisen arviointi on määritelty koko perusopetuksen ajan annettavaa kahden vuosiviikkotunnin laajuista romanikielen opetusta varten. Opetuksen järjestäjä laatii perusteiden pohjalta paikallisen opetussuunnitelman, jossa voidaan hyödyntää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden äidinkielen ja kirjallisuuden kuvauksia oppiaineen tehtävästä oppimisympäristöin ja työtapoihin liittyvistä tavoitteista sekä ohjauksesta, eriyttämisestä, tuesta ja oppilaan oppimisen arvioinnista.

Romanikielen opiskelussa vuorovaikutuksellisuus on tärkeää. Kodin ja koulun yhteistyö sekä monimediaiset oppimisympäristöt antavat mahdollisuuden kielen käyttöalueen laajentumiseen koulun ulkopuolelle. Romanikielen tehtäviä opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden, tekstilajien, kulttuuristen kuvien, äänitteiden ja sanaston avulla. Romanikulttuuriin kuuluu vahva kerronta-, musiikki- ja käsityöperinne, jota hyödynnetään romanikielen opetuksessa. Romanikielen opetus tukee Suomen romanikielen säilymistä elävänä ja vahvistaa sen yhteiskunnallista asemaa muiden kielten rinnalla.

ROMANIKIELI VUOSILUOKILLA 1–2

Vuosiluokilla 1–2 romanikielen opetuksen erityisenä tehtävänä on edistää peruskielitaidon oppimista ja rohkaista käyttämään aiemmin opittua. Opetuksen pääpaino on suullisen kielitaidon kehittämisessä. Opetuksessa tulee ottaa huomioon oppilaiden osaamisen

lähtötaso ja kielenkehityksen vaihe. Kielitaidon eri osa-alueet liittyvät aihepiireiltään oppilaiden arkeen ja elinympäristöön, ja tukevat oppilaiden yksilöllistä kielenoppimista.

Romanikielen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta kehittämään kuuntelemisen taitoaan sekä ilmaisemaan itseään romanikielellä yksin ja yhdessä	S1	L2
T2 kannustaa oppilasta kielen ja mielikuvituksen sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen	S1	L2
Tekstien tulkitseminen		
T3 kannustaa oppilasta kehittämään romanikielen peruslukutaitoaan sekä sana- ja käsitevarantoaan	S2	L1, L4
T4 ohjata oppilasta luomaan myönteistä ja uteliasta suhtautumista lukemiseen sekä kannustaa erilaisista teksteistä keskustelemiseen ajatusten ja kokemusten jakamiseksi	S2	L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T5 innostaa oppilasta romanikielisten tekstien tuottamiseen monimediaisissa oppimisympäristöissä	S3	L1, L5
T6 ohjata oppilasta tutustumaan romanikielen kirjoitustapaan sekä edistämään kirjoittamisen perustaitoja	S3	L2, L5
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T7 rohkaista oppilasta arvostamaan romanikieltä ja vahvistamaan tietämystään romanien kerronta- ja kulttuuriperinteestä	S4	L2
T8 innostaa oppilasta käyttämään romanikieltä kielitaidon mukaan koulussa, kotona ja lähiympäristössä sekä arvostamaan omakielistä kulttuuritarjontaa	S4	L2, L7

Romanikielen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kuuntelua, ääntämistä ja suullista ilmaisua nimeämällä ympäristöä, esineitä ja asioita romanikielellä. Harjoitellaan vuorovaikutus- ja draamataitoja pareittain ja ryhmissä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan lukemista tutustumalla kertoviin ja kuvaaviin teksteihin ja keskustellaan ja jaetaan kokemuksia niistä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

S3 Tekstien tuottaminen: Tutustutaan romanikielen kirjoitusjärjestelmän ominaispiirteisiin ja opitaan tuottamaan isot ja pienet kirjaimet. Harjoitellaan tekstin tuottamista yksin ja yhdessä sekä keskustellaan teksteistä harjoitellen palautteen antamista ja saamista.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Pohditaan romanikielen merkitystä itselle, perheelle, lähipiirille ja koululle. Tutustutaan romanien kerronta- ja kulttuuriperinteeseen hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan paikallista romaniyhteisöä. Rohkaistaan käyttämään romanikieltä ja tutustumaan romanikieliseen kulttuuritarjontaan.

Oppilaan oppimisen arviointi vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin lähtökohtana ja tavoitteena on saada kokonaiskuva kunkin oppilaan kielellisen kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilas saa tietoa romanikielen taitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään oppijana. Kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita romanikielessä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä
- edistyminen tekstien tuottamisessa
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä sekä arjen kielenkäyttötilanteissa

ROMANIKIELI VUOSILUOKILLA 3–6

Vuosiluokilla 3–6 erityisenä tehtävänä on rohkaista oppilaita käyttämään romanikielen taitoaan. Opetuksessa pyritään lisäämään sekä käytännönläheistä että käsitteellistä sanastoa. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan romanikielen keskeisimpiä ominaispiirteitä. Opetuksessa tutustutaan romanikieliseen kerrontaan ja kirjallisuuteen sekä harjoitellaan omaa ilmaisua. Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kykyä tuottaa ja tulkita tekstiä monimediaisissa oppimisympäristöissä.

Romanikielen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta osallistumaan keskusteluihin ja arvostamaan omaa ilmaisuaan sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	S1	L2
Tekstien tulkitseminen		
T2 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä, kehittämään kuullun ja luetun ymmärtämistä ja huomioimaan puhe- ja kirjakielen eroja	S2	L4
T3 innostaa oppilasta omaehtoiseen lukemiseen ja romanikielisten tekstien käyttöön kielitaidon mukaan	S2	L1, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T4 rohkaista oppilasta kehittämään omaa romanikielistä kirjallista ja suullista ilmaisuaan	S3	L1, L2
T5 innostaa oppilasta edistämään ajatusten ja kokemusten ilmaisemista yksinkertaisissa asiateksteissä ja kaunokirjallisissa teksteissä	S3	L1, L2
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T6 rohkaista oppilasta keskustelemaan romanikulttuurista, romanien historiasta ja romanikielen merkityksestä yhteisölle	S4	L2
T7 ohjata oppilasta tutustumaan romanikielen keskeisimpiin piirteisiin ja vertaamaan romanikieltä suomen kieleen	S4	L1, L2

Romanikielen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Tarjotaan mahdollisuus romanikielisiin vuorovaikutustilanteisiin hyödyntäen kieliyhteisön osaamista. Kehitetään draaman avulla oppilaan sana- ja ilmaisuvarantoa, keskustelutaitoja sekä kykyä antaa ja vastaanottaa palautetta.

S2 Tekstien tulkitseminen: Vahvistetaan oppilaan suhdetta romanikielisiin kertoviin, kuvaaviin ja yksinkertaisiin kantaaottaviin teksteihin keskustelemalla niistä. Kartutetaan sanastoa ja käsitteistöä. Syvennetään tulkinnan taitoa tutustumalla puhe- ja kirjakieleen. Vahvistetaan oppilaan suhdetta romanikieliseen tekstimaailmaan myös omaehtoisen lukemisen avulla.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan oikeinkirjoitusta, tekstin rakennetta ja kirjoittamisen vaiheita. Kirjoitetaan tekstejä yksin ja yhdessä ja keskustellaan niistä. Harjoitellaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Vahvistetaan romanikielen erikoismerkkien hallintaa.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Rohkaistaan oppilasta tutustumaan romanikieleen ja -kulttuuriin sekä romanien historiaan hyödyntämällä romanien kerrontaperinnettä sekä kirjallista aineistoa. Ohjataan oppilasta pohtimaan samanlaisuuteen ja erilaisuuteen liittyviä kysymyksiä. Ohjataan pohtimaan romanikielen käyttöä ja keskeisiä piirteitä sekä vertailemaan kieliä.

Oppilaan oppimisen arviointi vuosiluokilla 3–6

Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat romanikielen eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat. Vuosiluokilla 3–6 pääpaino on oppimisen edistymisen arvioinnissa. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hän ymmärtää ja käyttää kieltä, mitä osaa kysyä, millä tavalla kuuntelee muita ja osallistuu yhteiseen keskusteluun. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Arviointipalautteen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä itsestään kielenoppijana.

Romanikielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan päättyessä opettaja käyttää valtakunnallista hyvän osaamisen kuvausta.

Romanikielen hyvän osaamisen (arvosanan kahdeksan) kuvaus 6. vuosiluokan päätteeksi

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta osallistumaan keskusteluihin ja arvostamaan omaa ilmaisuaan sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	S1	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Oppilas pystyy osallistumaan vuorovaikutustilanteisiin sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.
Tekstien tulkitseminen			

T2 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä, kehittämään kuullun ja luetun ymmärtämistä ja huomioimaan puhe- ja kirjakielen eroja ja	S2	Kuullun ja luetun ymmärtäminen sekä puhe- ja kirjakielen erojen havainnointi	Oppilas pystyy tulkitsemaan yksinkertaisia tekstejä ja huomaa erot puhe- ja kirjakielen välillä.
T3 innostaa oppilasta omaehtoiseen lukemiseen ja romanikielisten tekstien käyttöön kielitaidon mukaan	S2	Omaehtoinen lukeminen ja romanikielisten tekstien käyttö	Motivaation kehittymistä ja harrastuneisuutta ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.
Tekstien tuottaminen			
T4 rohkaista oppilasta kehittämään omaa romanikielistä kirjallista ja suullista ilmaisuaan	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas osaa tuottaa yksinkertaisia romanikielisiä tekstejä.
T5 innostaa oppilasta edistämään ajatusten ja kokemusten ilmaisemista yksinkertaisissa asiateksteissä ja kaunokirjallisissa teksteissä	S3	Ajatusten ja kokemusten ilmaiseminen	Oppilas pystyy ilmaisemaan ajatuksia ja kokemuksia ohjatusti erilaisissa teksteissä.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T6 rohkaista oppilasta keskustelemaan romanikulttuurista, romanien historiasta ja romanikielen merkityksestä yhteisölle	S4	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa tuetusti keskustella romanikulttuurista, romanien historiasta ja romanikielen merkityksestä romaniyhteisölle
T7 ohjata oppilasta tutustumaan romanikielen keskeisimpiin piirteisiin ja vertaamaan romanikieltä suomen kieleen	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas tuntee romanikielen keskeisimpiä piirteitä ja osaa nimetä keskeisimmät yhtäläisyydet ja erot romanikielen ja suomen kielen välillä.

ROMANIKIELI VUOSILUOKILLA 7–9

Vuosiluokilla 7–9 opetus painottuu suullisen ja kirjallisen ilmaisun monipuolistamiseen ja kielen rakenteiden hallinnan vahvistamiseen. Sana- ja ilmaisuvarannon laajentamisessa kiinnitetään huomiota abstraktiin ja yhteiskunnalliseen sekä nuorten käyttämään sanastoon. Tavoitteena on opettaa oppilaille päättelevää ja arvioivaa lukemista. Opetuksessa lisätään oppilaiden tietoisuutta heidän osallisuudestaan romanikielen säilyttäjinä.

Romanikielen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään romanikielellä sekä toimimaan monikielisissä ja -kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioimaan omaa toimintaansa niissä	S1	L1, L2
Tekstien tulkitseminen		
T2 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kehittää tekstien tulkinnan taitoa ja monipuolistaa sana- ja ilmaisuvarantoaan hyödyntäen sekä koulussa että muualla opittua	S2	L4
T3 kannustaa oppilasta keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T4 innostaa oppilasta vahvistamaan tekstien tuottamisen taitoa ja tuottamaan erilaisia tekstejä monimediaisissa oppimisympäristöissä	S3	L5
T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen	S3	L2, L5, L7
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T6 ohjata oppilasta tutustumaan romanikieliseen kirjallisuuteen ja mediaan, ymmärtämään omat mahdollisuutensa romanikielen säilyttäjänä sekä hyödyntämään kaksi- tai monikielisyyttään	S4	L7

Romanikielen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Rohkaistaan oppilasta keskustelemaan kielivarantoaan käyttäen. Harjoitellaan esiintymistä yksin ja yhdessä. Syvennetään oman kieliyhteisön suullisen perinteen sekä keskustelutapojen tuntemusta. Arvioidaan omaa toimintaa sekä harjoitellaan palautteen antamista ja vastaanottamista.

S2 Tekstien tulkitseminen: Ohjataan oppilasta omatoimiseen sana- ja ilmaisuvarannon kartuttamiseen. Vahvistetaan oppilaan kiinnostusta romanikielisiin teksteihin ja tutustutaan myös pohtiviin ja ohjaaviin teksteihin. Keskustellaan lukukokemuksista eri viestintäympäristöissä.

S3 Tekstien tuottaminen: Syvennetään romanikielen kirjoitustaitoa sekä oikeinkirjoituksen erityispiirteiden hallintaa. Harjoitellaan erilaisten tekstien tuottamista, pohditaan sanojen merkityksiä ja keskustellaan romanikielelle tyypillisistä ilmaisuista. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Keskustellaan teksteistä ja annetaan palautetta niistä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Havainnoidaan romanikielen käyttöä ja sen merkitystä kotimaassa ja maailmalla. Tutustutaan romanikieliseen mediaan ja vertaillaan eri sukupolvien kielen käyttöä. Hankitaan tietoa myös Suomen kansalliskielistä ja vähemmistökielistä sekä niiden merkityksestä yksilölle ja yhteisölle.

Oppilaan oppimisen arviointi romanikielessä vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7-9 pääpaino on oppimisen edistymisen arvioinnissa. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hän ymmärtää ja käyttää kieltä, mitä osaa kysyä, millä tavalla kuuntelee muita ja osallistuu yhteiseen keskusteluun. Arviointipalaute tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelulle. Arviointipalautteen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä itsestään kielenoppijana.

9. vuosiluokan päätteeksi määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut romanikielen oppimäärän tavoitteet. Arvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso romanikielen valtakunnalliseen hyvän osaamisen kuvaukseen 9. Vuosiluokan päättyessä. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki hyvän osaamisen kuvaukset riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin hyvän osaamisen kuvauksen määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Hyvä osaaminen (arvosanan kahdeksan) 9. vuosiluokan päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään romanikielellä sekä toimimaan monikielisissä ja -kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioimaan omaa toimintaansa niissä	S1	Suullinen ilmaisu ja vuorovaikutustaidot	Oppilas ilmaisee itseään, osallistuu vuorovaikutustilanteisiin ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.
Tekstien tulkitseminen			
T2 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kehittää tekstien tulkinnan taitoaan ja monipuolistaa sana- ja ilmaisuvarantoaan hyödyntäen sekä koulussa että muualla opittua	S2	Tekstien tulkinnan taito sekä sana- ja ilmaisuvarannon laajuus	Oppilas osaa tulkita tekstejä. Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja ilmaisuvarannon.
T3 kannustaa oppilasta keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	S2	Teksteistä keskustelu ja tekstilajien tuntemus	Oppilas pystyy keskustelemaan teksteistä ja tuntee eri tekstilajeja.
Tekstien tuottaminen			
T4 innostaa oppilasta vahvistamaan tekstien tuottamisen taitoa ja tuottamaan erilaisia tekstejä monimediaisissa oppimisympäristöissä	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas tuottaa jossain määrin tavoitteeseen sopivia asiatekstejä ja fiktiivisiä tekstejä.
T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään	S3	Ilmaisu	Oppilas käyttää teksteissään monipuolisia ilmaisuja.

omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen			
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T6 ohjata oppilasta tutustumaan romanikieliseen kirjallisuuteen ja mediaan, ymmärtämään omat mahdollisuutensa romanikielen säilyttäjänä sekä hyödyntämään kaksi- tai monikielisyyttään	S4	Romanikielisen kirjallisuuden ja median tuntemus	Oppilas tuntee romanikielistä kirjallisuutta ja mediaa ja hyödyntää omaa kaksi- tai monikielisyyttään.

TODISTUKSET

Oppilaalle annetaan lukuvuoden päättyessä osallistumistodistus oppilaan perusopetusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista. Myös 9. vuosiluokan päättyessä oppilaalle annetaan erillinen osallistumistodistus.

LIITE 3 PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄN OPPILAAN OMAN ÄIDINKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, SISÄLLÖT JA OPPILAAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetuksen tehtävä

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Erillisrahoitettuna, perusopetusta täydentävänä opetuksena oppilaan omaa äidinkieltä voivat opiskella kaikki ne oppilaat, joiden äidinkieli tai jokin perheen kielistä on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Lisäksi oppilaan oman äidinkielen oppimäärän mukaan voivat opiskella ne suomen-, ruotsin- tai saamenkieliset oppilaat, jotka osallistuvat ulkomailla hankitun kielitaidon ylläpito-opetukseen. Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea oppilaan aktiivisen monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Oman äidinkielen oppiminen tukee myös kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -opetuksen ja suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen kanssa sekä muiden aineiden opetuksen kanssa. Yhteisen kielikasvatuksen tehtävänä on lisätä oppilaiden ymmärrystä kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä ohjata heitä arvostamaan omaa äidinkieltään ja muita kieliä. Lähtökohtana on oppilas aktiivisena toimijana, jolloin oppilaiden kielitaitoa ja muuta osaamista hyödynnetään opetuksessa. Lisäksi koko koulun toiminnassa hyödynnetään koulun kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.

Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mahdollisuutta kehittää kielitaitoaan koulun ulkopuolella. Opetus tukee ja rohkaisee oppilaita käyttämään omaa kieltään monipuolisesti

eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja oppilaat oppivat viestimään koulun oppiainesisällöistä omalla äidinkielellään. Oppilaiden omat valinnat, osallisuuden kokemukset sekä opittavien asioiden merkityksellisyys ovat keskeisiä motivaatiotekijöitä. Kielen opetuksessa painotetaan vuorovaikutusta ja viestinnällisyyttä.

Nämä opetussuunnitelman perusteet on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan oppilaan omana äidinkielenä. Opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko perusopetuksen ajan annettavaa kahden vuosiviikkotunnin laajuista oppilaan oman äidinkielen opetusta varten. Opetuksen järjestäjä laatii perusteiden pohjalta paikallisen opetussuunnitelman, jossa voidaan hyödyntää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden äidinkielen ja kirjallisuuden kuvauksia oppiaineen tehtävästä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvistä tavoitteista sekä ohjauksesta, erityttämisestä, tuesta ja oppilaan oppimisen arvioinnista. Opetuksen järjestäjän opetussuunnitelma voi olla myös kielikohtainen. Kielikohtaisessa Opetussuunnitelmassa opetuksen tavoitteet määritellään, sisällöt valitaan ja arviointikriteerit asetetaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Kielikohtaiset opetussuunnitelmat voidaan laatia myös opetuksen järjestäjien yhteistyönä. Perusopetuksessa saavutettu oppilaan osaaminen voi vaihdella kielittäin.

OPPILAAN OMA ÄIDINKIELI VUOSILUOKILLA 1−2

Vuosiluokilla 1−2 opetuksen erityisenä tehtävänä on oppia käyttämään omaa äidinkieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas oppii kuuntelemaan, kysymään, vastaamaan ja kertomaan. Sana- ja ilmaisuvarantoa laajennetaan systemaattisesti kattamaan elämän eri osa-alueita. Opetuksen avulla kehitetään oppilaiden ajattelu- ja itseilmaisutaitoja yhteistyössä kotien kanssa. Oppilas omaksuu lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja sekä tutustuu ikätasoaan vastaavaan lastenkirjallisuuteen sekä kertomus- ja kulttuuriperinteeseen. Tavoitteena on oppia käyttämään kieltä erilaisissa oppimisympäristöissä ja hankkimaan tietoa äidinkielen avulla. Tavoitteena on oppia tiedostamaan oman äidinkielen merkitys ja luoda positiivinen suhde omaan kieleen.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 auttaa oppilasta kehittämään kuuntelemisen taitoja sekä rohkaista oppilasta kysymään ja esittämään ajatuksiaan ja kokemuksiaan ilman virheiden pelkoa	S1	L2
T2 virittää oppilaan uteliaisuutta ja kiinnostusta erilaisten ilmaisukeinojen käyttöä kohtaan	S1	L2
T3 kannustaa oppilasta kielen ja mielikuvituksen sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen	S1	L2
Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata oppilasta luomaan myönteistä ja uteliasta suhtautumista lukemiseen sekä kannustaa omaehtoiseen lukemiseen kielitaidon mukaan	S2	L1, L4
T5 innostaa oppilasta peruslukutaidon sekä tekstien ymmärtämistaidon oppimiseen	S2	L1, L4
T6 ohjata oppilasta erilaisiin teksteihin tutustumisessa sekä niistä keskustelemisessa ajatusten ja kokemusten jakamiseksi	S2	L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T7 auttaa oppilasta luomaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	L2

T8 ohjata oppilasta tutustumaan omakieliseen kirjoitusjärjestelmään sekä edistää kirjoittamisen perustaitoja	S3	L2, L5
T9 ohjata oppilasta harjoittelemaan tekstin tuottamista sekä rohkaista ilmaisemaan kirjallisesti ajatuksiaan ja havaintojaan kielitaidon mukaan	S3	L1, L2
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T10 rohkaista oppilasta käyttämään omaa äidinkieltään koulussa, kotona ja lähiympäristössä sekä ohjata havainnoimaan omaa kielenkäyttöään ja tutustumaan kielen perusrakenteisiin	S4	L1, L2, L3
T11 kannustaa oppilasta tutustumaan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön tapa- ja juhlaperinteisiin sekä ohjata käyttämään ja arvostamaan omakielistä kulttuuritarjontaa	S4	L2, L7
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 kannustaa oppilasta käyttämään omaa äidinkieltään erilaisissa opiskelutilanteissa	S5	L1, L2, L5
T13 rakentaa hyvä yhteistyö oman kielen opetuksen ja muun alkuopetuksen välille	S5	L1, L7

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

Oppilaan oman äidinkielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat voivat laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kuuntelua ja suullista ilmaisua ryhmässä, kuten keskustelua, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Tutustutaan erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin ja ilmaisukeinoihin muun muassa leikkejä, pelejä ja draamaa hyödyntäen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Tutustutaan erilaisiin teksteihin, kuten satuihin, kertomuksiin, runoihin, yksinkertaisiin tieto- ja mediateksteihin sekä kuviin. Harjoitellaan lukemista sekä kysymysten tekemistä ja niihin vastaamista erityisesti kertovien ja kuvaavien tekstien pohjalta. Keskustellaan teksteistä ja jaetaan kokemuksia niistä. Kartutetaan sana- ja ilmaisuvarantoa teksteihin tutustumalla.

S3 Tekstien tuottaminen: Tutustutaan kirjoitusjärjestelmän ominaispiirteisiin ja harjoitellaan kirjoittamista yksin ja yhdessä sekä leikitellään kielellä.

S4 Taito ymmärtää kieltä, kirjallisuutta ja kulttuuria: Havainnoidaan oman äidinkielen käyttöä kotona, koulussa ja lähiympäristössä sekä rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltä yhteistyössä muun alkuopetuksen kanssa.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tutustutaan opiskelun kieleen ja harjoitellaan tiedonalojen kielen perusteita yhteistyössä muun alkuopetuksen kanssa.

Oppilaan oppimisen arviointi vuosiluokilla 1–2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisen arvioinnin lähtökohtana ja tavoitteena on saada kokonaiskuva kunkin oppilaan kielellisen kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilas saa myös monipuolisesti palautetta siitä, miten hän ymmärtää ja

käyttää kieltä, ilmaisee itseään, osallistuu yhteiseen keskusteluun sekä tuottaa ja tulkitsee tekstejä. Kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita oppilaan omassa äidinkielessä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä, lukemisharrastuneisuuden vahvistuminen
- edistyminen tekstien tuottamisessa
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä sekä arjen kielenkäyttötilanteista

Oppilaan omassa äidinkielessä huomiota kiinnitetään erityisesti kyseisen kielen ymmärtämisen kehittymiseen. Opittavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä vaikuttavat oppilaiden mahdollisuuksiin edistyä kyseisen kielen taidoissa.

OPPILAAN OMA ÄIDINKIELI VUOSILUOKILLA 3–6

Vuosiluokilla 3–6 erityisenä tehtävänä on oppia toimimaan aktiivisesti omalla äidinkielellä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilaat oppivat lukemaan erilaisia lukemistapoja käyttäen, jäsentämään lukemaansa ja jakamaan lukukokemuksiaan sekä kehittämään kirjoitusjärjestelmän hallintaansa. Oppilaat tutustuvat kielen keskeisimpiin ominaispiirteisiin. Oppilaat oppivat vertailemaan kieliä ja hyödyntämään kielitaitoa erilaisissa oppimisympäristöissä hankkimalla äidinkielen avulla tietoa eri oppiaineissa. Tavoitteena on syventää suhdetta omaan kieleen ja oppia arvostamaan eri kielten taitoa. Tavoitteena on myös oppia arvioimaan ja ohjaamaan omaa oppimista. Oppilaan opiskelumotivaatiota vahvistetaan yhteistyössä kotien ja kieliyhteisön kanssa.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 kannustaa oppilasta toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	L2
T2 kannustaa oppilasta erilaisten ilmaisukeinojen käyttöön, myös ryhmä- ja vuorovaikutustilanteissa	S1	L2
T3 ohjata oppilasta arvioimaan omaa toimintaansa ja vastaanottamaan sekä antamaan palautetta ~~siitä~~	S1	L1
Tekstien tulkitseminen		
T4 innostaa oppilasta omaehtoiseen lukemiseen ja omakielisten tekstien käyttöön kielitaidon mukaan	S2	L1, L4, L5
T5 ohjata oppilasta edistämään peruslukutaidon sujuvoitumista sekä tekstien ymmärtämisen taitoja ja lukemisen strategiataitoja	S2	L4, L5
T6 ohjata oppilaita käyttämään lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä keskustelemaan teksteistä	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T7 auttaa oppilasta kehittämään ilmaisuaan sekä positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	L2
T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan ja sujuvoittamaan kirjoittamisen perustaitoja sekä tekstien tuottamisen taitoa	S3	L1, L2, L5

T9 innostaa oppilasta edistämään ajatusten ja kokemusten ilmaisemista asiateksteissä ja kaunokirjallisissa teksteissä	S3	L1, L2
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T10 auttaa oppilasta ymmärtämään kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä pohtimaan äidinkielen merkitystä	S4	L1, L2
T11 ohjata oppilasta tutustumaan keskeisimpiin rakenteisiin	S4	L1, L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 ohjata oppilasta hyödyntämään oman äidinkielen taitoa kaikessa oppimisessa ja kehittämään eri tiedonalojen kieltä	S5	L1, L4
T13 tarjota oppilaalle välineitä omakielisen tiedon etsimiseen, pohtimiseen ja arviointiin sekä tukea oppilasta omaksumaan itseohjautuva tapa opiskella omaa äidinkieltään	S5	L1, L4, L5

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Oppilaan oman äidinkielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat voivat laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan yhteistyötaitoja, kuten kuuntelemista ja aloitteiden tekemistä sekä tehdään esityksiä hyödyntämällä omakielisen lähiympäristön ja median mahdollisuuksia. Harjoitellaan oman toiminnan arviointia ja palautteen vastaanottamista.

S2 Tekstien tulkitseminen: Työskennellään monipuolisesti erilaisten tekstien kanssa niin, että oppilaiden suhde omakieliseen tekstimaailmaan vahvistuu. Syvennetään lukemisen ja tekstien tulkinnan taitoa tutustumalla erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin teksteihin, erityisesti kertoviin, kuvaaviin ja yksinkertaisiin kantaa ottaviin teksteihin. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, muun muassa kysymistä, silmäilyä ja tiivistämistä. Keskustellaan teksteistä, jaetaan lukukokemuksia ja syvennetään tuntemusta siitä, miten erilaiset tekstit rakentuvat. Kartutetaan sana- ja ilmaisuvarantoa.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan kirjoittamisprosessin vaiheita sekä tekstin rakennetta. Harjoitellaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja sekä oman kielen oikeinkirjoituksen erityispiirteitä ja niiden käyttöä omassa tekstissä. Kirjoitetaan yksin ja yhdessä tekstejä sekä keskustellaan ja annetaan palautetta niistä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Ohjataan pohtimaan kulttuurisen identiteetin muodostumista sekä oman äidinkielen käyttöä kotona, koulussa ja lähiympäristössä. Tutustutaan oman äidinkielen keskeisimpiin rakenteisiin.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tutustutaan eri oppiaineiden käsitteisiin ja tekstikäytänteisiin sekä vertaillaan tiedonalojen tekstejä. Harjoitellaan omakielisen tiedon hakua ja median käyttöä. Esitellään ja harjoitellaan erilaisia kielenoppimisen strategioita.

Oppilaan oppimisen arviointi vuosiluokilla 3–6

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa oppilaan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa oppilasta. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on sujuvoitunut ja miten hänen ilmaisuvarantonsa on monipuolistunut. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Arvioinnin avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä sekä itsestään oman äidinkielen oppijana ja taidostaan hyödyntää kielitaitoaan oppimisen tukena.

Oppilaan oman äidinkielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan päättyessä opettaja käyttää valtakunnallista hyvän osaamisen kuvausta. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat oppilaan oman äidinkielen eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

Oppilaan oman äidinkielen hyvän osaamisen (arvosanan kahdeksan) kuvaus 6. vuosiluokan päätteeksi

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 kannustaa oppilasta toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaidot	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin. Oppilas kuuntelee ryhmän jäsenten näkemyksiä, ottaa heidät huomioon ja tekee aloitteita vuorovaikutustilanteissa.
T2 kannustaa oppilasta erilaisten ilmaisukeinojen käyttöön, myös ryhmä- ja vuorovaikutustilanteissa	S1	Erilaisten ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää erilaisia ilmaisukeinoja.
T3 ohjata oppilasta arvioimaan omaa toimintaansa ja vastaanottamaan sekä antamaan palautetta	S1	Oman toiminnan arvioiminen sekä palautteen vastaanottaminen ja antaminen	Oppilas osaa ohjatusti arvioida toimintaansa sekä ottaa vastaan ja antaa palautetta.
Tekstien tulkitseminen			
T4 innostaa oppilasta lukemiseen ja omakielisten tekstien käyttöön kielitaidon mukaan	S2	Lukeminen ja omakielisten tekstien käyttö	Oppilas lukee sovitut teokset tai tekstikatkelmat.
T5 ohjata oppilasta edistämään peruslukutaidon sujuvoitumista sekä tekstien ymmärtämisen taitoja ja lukemisen strategiataitoja	S2	Peruslukutaidon sujuvoituminen sekä tekstien ymmärtämisen ja lukemisen strategiataitojen hallinta	Oppilaan peruslukutaito on sujuvoitunut. Oppilas ymmärtää sisällön ydinasiat ja osaa käyttää joitakin ymmärtämisen perusstrategioita, esimerkiksi tehdä kysymyksiä ja johtopäätöksiä.

T6 ohjata oppilaita käyttämään lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä keskustelemaan teksteistä	S2	Lukutaidon ja tekstien käyttö	Oppilas osaa hyödyntää lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä osaa keskustella teksteistä omien kokemustensa pohjalta.
Tekstien tuottaminen			
T7 auttaa oppilasta kehittämään ilmaisuaan sekä positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	Ilmaisu tekstien tuottamisessa	Oppilas osaa käyttää teksteissään jossain määrin erilaisia ilmaisuja.
T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan ja sujuvoittamaan kirjoittamisen perustaitoja sekä tekstien tuottamisen taitoa	S3	Kirjoittamisen perustaitojen hallinta	Oppilas tuntee pääosin kielen kirjoitusjärjestelmän ja oikeinkirjoitusta sekä pystyy ohjatusti laatimaan kaunokirjallisia tekstejä ja asiatekstejä.
T9 innostaa oppilasta edistämään ajatusten ja kokemusten ilmaisemista asiateksteissä ja kaunokirjallisissa teksteissä	S3	Ajatusten ja kokemusten teksteissä	Oppilas pystyy ohjatusti teksteissään kertomaan ja selostamaan ajatuksia ja kokemuksia.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 auttaa oppilasta ymmärtämään kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä pohtimaan äidinkielen merkitystä	S4	Kielellisen ja kulttuurisen identiteetin ymmärtäminen sekä äidinkielen merkityksen havainnointi	Oppilas osaa kuvata kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielen merkitystä.
T11 ohjata oppilasta tutustumaan oman äidinkielen keskeisimpiin rakenteisiin	S4	Keskeisten rakenteiden tuntemus	Oppilas tuntee oman äidinkielen keskeisimpiä rakenteita ja osaa käyttää niitä jossakin määrin.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T12 ohjata oppilasta hyödyntämään oman äidinkielen taitoa kaikessa oppimisessa ja kehittämään eri tiedonalojen kieltä	S5	Oman äidinkielen käyttö oppimisessa ja eri tiedonalojen kielen kehittyminen	Oppilas osaa käyttää ohjatusti omaa äidinkieltään opiskelun tukena ja tuntee jonkin verran eri tiedonalojen kieltä.

T13 tarjota oppilaalle välineitä omakielisen tiedon etsimiseen, pohtimiseen ja arviointiin sekä tukea oppilasta omaksumaan itseohjautuva tapa opiskella omaa äidinkieltään	S5	Omakielinen tiedonhaku	Oppilas tuntee jossakin määrin omakielisen tiedonhaun lähteitä, osaa etsiä tietoja sekä pohtia ja arvioida niitä. Oppilas osaa opiskella omaa äidinkieltään itseohjautuvasti.

OPPILAAN OMA ÄIDINKIELI VUOSILUOKILLA 7–9

Vuosiluokilla 7–9 opetuksen erityisenä tehtävänä on syventää ja laajentaa oppilaiden oman äidinkielen taitoa kunkin kielitaidon mukaisesti. Oppilaat tutustuvat erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin teksteihin sekä oppivat tulkitsemaan, analysoimaan ja tuottamaan niitä. Oppilaiden suhde omakieliseen kirjallisuuteen ja kertomus- ja kulttuuriperinteeseen sekä kieliyhteisöön syvenee ja monipuolistuu. Oppilaat syventävät kielen ominaispiirteiden osaamistaan sekä hyödyntävät kielitietoaan ja -taitoaan erilaisissa oppimisympäristöissä hankkimalla äidinkielen avulla tietoa eri oppiaineissa. Oppilaiden arvostus omaa äidinkieltä kohtaan vahvistuu ja heidän kykynsä käyttää kieltä tietoisesti ja luovasti kasvaa. Oppilaat omaksuvat tiedonhaluisen ja itseohjautuvan tavan opiskella äidinkieltään ja syventävät taitoaan vertailla kieliä sekä hyödyntävät eri kielten taitojaan monipuolisesti. Oppilaat omaksuvat keinoja kehittää kielitaitoaan myös perusopetuksen päätyttyä. Oppilaat syventävät opiskelumotivaatiotaan yhteistyössä kotien ja kieliyhteisön kanssa.

Oppilaan oman äidinkielen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata oppilasta edistämään taitoa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioimaan omaa toimintaansa niissä	S1	L1, L2
Tekstien tulkitseminen		
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan lukuharrastustaan kielitaidon mukaan	S2	L2, L5, L7
T3 innostaa oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista	S2	L2, L4, L5
T4 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi, elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	S2	L1, L2, L4
Tekstien tuottaminen		
T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen	S3	L2, L5
T6 ohjata oppilasta sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	S3	L1, L2
T7 kannustaa oppilasta tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	S3	L1, L2, L7

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T8 ohjata oppilasta pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	S4	L1, L2, L7
kannustaa oppilasta tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa	S4	L2, L4
T9 ohjata oppilasta syventämään tietojaan äidinkielen keskeisistä rakenteista ja analysoimaan niitä	S4	L2, L4, L5
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T10 auttaa oppilasta kehittämään taitoa käyttää äidinkieltään tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	S5	L1, L4, L6

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Oppilaan oman äidinkielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat voivat laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Keskustellaan nuorten maailman, kotien ja kieliyhteisön tapahtumista, harjoitellaan keskustelua, väittelyä ja mielipiteiden ilmaisemista, vertaillaan eri kieliyhteisöjen vuorovaikutus- ja keskustelutapoja. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita hyödyntämällä omakielisen ympäristön ja median mahdollisuuksia. Arvioidaan omaa toimintaa sekä harjoitellaan palautteen antamista ja vastaanottamista.

S2 Tekstien tulkitseminen: Vahvistetaan oppilaiden kiinnostusta omakielisiin teksteihin hyödyntämällä oppilaiden ehdottamia tekstejä. Laajennetaan lukemisen kohteita ja ohjataan käyttämään erilaisia lähteitä omakielisten tekstien löytämiseksi. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja harjoitellaan lähteiden luotettavuuden arviointia. Tutustutaan myös pohtiviin ja ohjaaviin teksteihin. Jaetaan lukukokemuksia ja tulkintoja teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan kertovien, kuvaavien, kantaa ottavien, pohtivien ja ohjaavien tekstien tuottamista erilaisia tarkoituksia varten sekä syvennetään kirjoittamisprosessin vaiheiden hallintaa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Syvennetään oman kielen oikeinkirjoituksen erityispiirteiden tuntemusta ja niiden hallintaa omassa tekstissä sekä pohditaan eri sanojen ja ilmaisujen merkitysten ja sävyjen vaikutusta tekstiin. Kirjoitetaan tekstejä yksin ja yhdessä sekä keskustellaan ja annetaan palautetta niistä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutustutaan omakieliseen mediaan ja kulttuuritarjontaan sekä harjoitellaan niiden kriittistä tarkastelua. Syvennetään oman äidinkielen keskeisten rakenteiden ja muiden piirteiden tuntemusta ja vertaillaan niitä suomen

kieleen. Hankitaan tietoa myös Suomen kansalliskielistä ja vähemmistökielistä sekä niiden merkityksestä yksilölle ja yhteisölle.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Syvennetään eri oppiaineiden käsitteiden ja tekstikäytänteiden tuntemusta. Laajennetaan omakielisen tiedonhaun käyttöä kaiken oppimisen tukena.

Oppilaan oppimisen arviointi vuosiluokilla 7–9

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa oppilaan oppimisen edistymisestä. Oppilas saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on sujuvoitunut ja monipuolistunut. Oppilaan tekstilajituntemus on monipuolistunut ja hänen taitonsa tulkita ja tuottaa erilaisia tekstilajeja on syventynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla oppilas saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä sekä itsestään oman äidinkielen oppijana ja taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharrastuksen tukena.

9. vuosiluokan päätteeksi määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppilaan oman äidinkielen oppimäärän tavoitteet. Arvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso oppilaan oman äidinkielen valtakunnalliseen hyvän osaamisen kuvaukseen 9. vuosiluokan päättyessä. Osaaminen oppilaan omassa äidinkielessä kehittyy kumulatiivisesti. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki hyvän osaamisen kuvaukset riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin hyvän osaamisen kuvauksen määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Hyvän osaamisen (arvosanan 8) kuvaus oppilaan oman äidinkielen opetuksessa 9. vuosiluokan päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta edistämään taitoa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja arvioimaan omaa toimintaansa niissä	S1	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Oppilas osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä
Tekstien tulkitseminen			
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan lukuharrastustaan kielitaidon mukaan	S2	Lukuharrastuksen monipuolistuminen	Oppilas on monipuolistanut lukuharrastustaan.
T3 innostaa oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista	S2	Erittelevä ja kriittinen lukutaito sekä tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen	Oppilas osaa lukea tekstejä käyttäen joitakin lukutapoja sekä ymmärtää sisällön ydinasiat, mielipiteet perusteluineen ja pystyy tekemään jossakin määrin havaintoja kielen ja kuvien keinoista teksteissä.
T4 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon	S2	Taito hyödyntää tekstejä ja lukutaitoa sekä taito keskustella	Oppilas osaa käyttää erilaisia tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä osaa

hankkimiseksi, elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä		teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	keskustella erilaisista teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.
Tekstien tuottaminen			
T5 rohkaista oppilasta kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan sekä auttaa oppilasta vahvistamaan positiivista suhtautumista kirjoittamiseen	S3	Tekstien tuottaminen ja ilmaisu	Oppilas osaa tuottaa tekstiä käyttäen monipuolisia ilmaisuja.
T6 ohjata oppilasta sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	S3	Sujuva ja monipuolinen kirjoittamisen taito	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T7 kannustaa oppilasta tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	S3	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Oppilas pystyy laatimaan ohjatusti kertovia, kuvaavia, kantaa ottavia, pohtivia ja ohjaavia tekstejä siten, että tekstiä on helppo ymmärtää.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T8 ohjata oppilasta pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	S4	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielten merkitystä ja oman äidinkielen asemaa muiden kielten joukossa. Oppilas osaa hyödyntää erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.
T9 kannustaa oppilasta tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä.
T10 ohjata oppilasta syventämään tietojaan äidinkielen keskeisistä rakenteista ja analysoimaan niitä	S4	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Oppilas tuntee oman äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			

T11 auttaa oppilasta kehittämään taitoa käyttää äidinkieltään tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	S5	Omakielinen tiedonhaku	Oppilas osaa käyttää omaa äidinkieltään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.

TODISTUKSET

Oppilaalle annetaan lukuvuoden päättyessä osallistumistodistus perusopetusta täydentävän oppilaan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista. Myös 9. vuosiluokan päättyessä oppilaalle annetaan erillinen osallistumistodistus.

LIITE 4 KÄYTTÄYTYMISEN ARVIOINTI LIEKSA

KÄYTTÄYTYMISEN ARVIOINTI

Arvosana	Kriteeri
10 Erinomainen	• Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmissä ja edistää omalla työpanoksellaan yhteistä työskentelyä. • Oppilas käyttäytyy esimerkillisen ystävällisesti ja auttavaisesti ja luo käytöksellään ympärilleen myönteistä ilmapiiriä. • Oppilas on kannustanut toisia hyvään käytökseen • Oppilas on osannut ratkoa ristiriitoja. • Oppilas arvostaa omaa ja toisten työtä. • Oppilas huolehtii luokan ja koulun oppimisympäristöstä ja välineistä sekä kantaa vastuunsa koulun ja lähiympäristön siisteydestä. • Oppilas noudattaa esimerkillisesti ja luontevasti hyviä käytöstapoja. • Oppilas ei kiusaa toisia. • Oppilaan kielenkäyttö on esimerkillistä ja tilannetietoista. • Oppilas osallistuu aktiivisesti *ja oma-aloitteisesti* yhteiseen toimintaan. • Oppilas noudattaa koulun toimintatapoja ja sääntöjä.
9 Kiitettävä	• Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmissä. • Oppilas käyttäytyy ystävällisesti ja auttavaisesti. • Oppilas on toiminut ristiriitatilanteissa sovittelevasti. • Oppilas arvostaa omaa ja toisten työtä. • Oppilas huolehtii luokan ja koulun oppimisympäristöstä ja välineistä sekä kantaa vastuunsa koulun ja lähiympäristön siisteydestä. • Oppilas noudattaa hyviä käytöstapoja. • Oppilaan kielenkäyttö on tilannetietoista. • Oppilas osallistuu yhteiseen toimintaan. • Oppilas noudattaa koulun toimintatapoja ja sääntöjä.
8 Hyvä	• Oppilas osaa yleensä työskennellä erilaisissa ryhmissä. • Oppilas käyttäytyy yleensä ystävällisesti. • Oppilas on toiminut yleensä hyvänä kaverina toisille. • Oppilas arvostaa omaa ja toisten työtä. • Oppilas huolehtii yleensä luokan ja koulun oppimisympäristöstä ja välineistä. • Oppilas noudattaa yleensä hyviä käytöstapoja. • Oppilaan kielenkäyttö on yleensä tilannetietoista. • Oppilas noudattaa yleensä koulun toimintatapoja ja sääntöjä. • Oppilaan käyttäytymistä on voitu ohjata kasvatuskeskustelun tai kurinpitorangaistuksen avulla, ja hän on korjannut käyttäytymistään.

7 Tyydyttävä	• Oppilas osaa joskus työskennellä ryhmässä • Oppilaalla on joskus vaikeuksia ottaa toiset huomioon. • Oppilas osoittaa välinpitämättömyyttä ympäristöä kohtaan. • Oppilaan kielenkäyttö on usein sopimatonta. • Oppilas häiritsee joskus työrauhaa. • Oppilas on myöhästellyt. • Oppilas on joskus toiminut vastoin koulun toimintatapoja ja sääntöjä. • Oppilaan käyttäytymistä on ohjattu kasvatuskeskustelujen avulla ja/tai hän on saanut kurinpitorangaistuksen.
6 Kohtalainen	• Oppilaalla on haasteita ryhmätyöskentelyssä • Oppilaalla on vaikeuksia ottaa toiset huomioon. • Oppilas osoittaa välinpitämättömyyttä ympäristöä kohtaan. • Oppilaan kielenkäyttö on sopimatonta. • Oppilas häiritsee toistuvasti työrauhaa. • Oppilas myöhästyy usein. • Oppilas on rikkonut toistuvasti koulun toimintatapoja ja järjestyssääntöjä. • Oppilaan käyttäytymistä on ohjattu kasvatuskeskustelujen avulla ja/tai hän on saanut kurinpitorangaistuksia.
5 Välttävä	• Työskentely ryhmässä on oppilaalle haastavaa • Oppilas ei ota toisia huomioon. • Oppilaan käyttäytyminen on välinpitämätöntä. • Oppilaan kielenkäyttö on sopimatonta. • Oppilas on saanut lukuisia kurinpitorangaistuksia.
4 Hylätty	• Oppilas ei kykene toimimaan kouluyhteisössä.

Sanallinen arviointi, luokat 1-3 (vastaahan tämä todistuspohjaa?)

Tavoitteet saavutettu kiitettävästi

- Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmissä ja edistää työpanoksellaan yhteistä työskentelyä
- Oppilas osallistuu aktiivisesti ja oma-aloitteisesti yhteiseen toimintaan
- Oppilas arvostaa omaa ja toisten työtä
- Oppilas huolehtii luokan ja koulun oppimisympäristöstä ja välineistä sekä kantaa vastuunsa koulun ja lähiympäristön siisteydestä
- Oppilas käyttäytyy ystävällisesti ja auttavaisesti ja luo käytöksellään ympärilleen myönteistä ilmapiiriä
- Oppilaan kielenkäyttö on tilannetietoista
- Oppilas noudattaa koulun toimintatapoja ja sääntöjä

Tavoitteet saavutettu hyvin
- Oppilas osaa työskennellä erilaisissa ryhmissä
- Oppilas osallistuu yhteiseen toimintaan
- Oppilas arvostaa omaa ja toisten työtä
- Oppilas huolehtii luokan ja koulun oppimisympäristöstä ja välineistä
- Oppilas käyttäytyy ystävällisesti
- Oppilas noudattaa yleensä hyviä käytöstapoja
- Oppilaan kielenkäyttö on yleensä tilannetietoista
- Oppilas noudattaa yleensä koulun toimintatapoja ja sääntöjä
- Oppilaan käyttäytymistä on voitu ohjata kasvatuskeskustelun tai kurinpitorangaistuksen avulla, ja hän on korjannut käyttäytymistään

Tavoitteet saavutettu kohtalaisesti
- Oppilas osaa yleensä työskennellä erilaisissa ryhmissä
- Oppilas arvostaa yleensä omaa ja toisten tekemää työtä
- Oppilas osoittaa välinpitämättömyyttä ympäristöä kohtaan
- Oppilaalla on vaikeuksia ottaa toiset huomioon
- Oppilaan kielenkäyttö on ajoittain sopimatonta
- Oppilaan käyttäytymistä on ohjattu kasvatuskeskustelujen avulla ja/tai hän on saanut kurinpitorangaistuksia.

Tavoitteet saavutettu osittain
- Työskentely erilaisissa ryhmissä on oppilaalle haastavaa.
- Oppilas ei osaa arvostaa omaa ja toisten tekemää työtä.
- Oppilas osoittaa välinpitämättömyyttä ympäristöä kohtaan
- Oppilas ei ota toisia huomioon
- Oppilaan käyttäytyminen on välinpitämätöntä
- Oppilaan kielenkäyttö on sopimatonta
- Oppilas on saanut useita kurinpitorangaistuksia

Hylätty
- Oppilas ei kykene toimimaan kouluyhteisössä

Oppilaan käyttäytymistä arvioidaan suhteessa yllä oleviin tavoitteisiin. Tavoitteet ovat kuvaavia ja mahdollistavat tapauskohtaisen pohdinnan opettajakunnan kesken. Kaikkien arvosanan kriteereiden ei tarvitse täyttyä, jotta se voidaan oppilaalle antaa.